

Πέτρος Ν. Μωραΐτης
1923

ΧΑΡΙΣΙΟΥ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

~~6862809~~
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ
ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

«Θυμέ, τίνα πρός ἀλλοδαπὴν,
ἄκραν ἐμὸν πλῶον παραμείβειαι :
ἔπειτα δὲ λόγῳ δίκας ἑαυτοῦ, ἔθνος αἰνεῖν'
οὐδ' ἄλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες
οἰκοθεν μάτευσ' ποτίφορον δὲ κόσμον ἔλαχες,
γλυκὴ τι γαρῦμεν».

Πίνδαρος, Νεμεονικῶν Β, 26 κ. εἰ.

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμεου δρ. 4.20

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ: ΙΩΑΝ. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ „ΕΣΤΙΑΣ”

44 — Σταδίου — 44

1921

Πέτρος Ν. Μωραΐτης δρ. 50

ΧΑΡΙΣΙΟΥ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

Αρ. ειλ. 45124

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ
ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

«Θυμέ, τίνα πρὸς ἀλλοδαπῶν,
ἄκραν ἔμὸν πλῆθὸν παραμείβαι : . . .
ἔπαται δὲ λόγῳ δίκας ἄωτος, ἔθνος αἰνεῖν·
οὐδ' ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονας
οἴκοθεν μάτευε· ποτίφορον δὲ κόσμον ἔσθ',
γλυκὺ τι γαρύμενον·»

Πίνδαρος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ: ΙΩΑΝ. Δ. ΚΟΛΛΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ „ΕΣΤΙΑΣ”

44 — Σταδίου — 44

1921

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς
«Ἑστίας».

Χ. Παπακωνσταντίνου

Πέτρος Νικολάου
Μωραΐτης

Δημήτριος Σοφράκης

ΤΥΠΟΙΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΔΕΛΩΝΗ

Κορυδαί

1. Ὕμνος παιδῶν πρὸς τὸν Θεόν.

ὦ Θεὲ τοῦ παντός, ὁ ἀφθόνως
τάγαθὰ εἰς τὸν κόσμον σου χύσας
ὁ τὰ ἄνθη μὲ μύρον ἐνδύσας
καὶ τὰ ἄστρα ἐνδύσας μὲ φῶς.

Ὅν ὑμνεῖ τῶν πτηνῶν ἡ χορεία
καὶ ὁ φλοῖσβος τοῦ ῥύακος ψά λει,
ὄν τῆς φύσεως ψάλλουν τὰ κάλλη·
Πλάστα σύ, ὁ τῶν χρόνων τροφός.

Χεῖλη παιδῶν τολμοῦν νὰ σ' ὑμνήσουν
εὐμενὲς οὖς, ὧ Ὑψιστε, τεῖνε !
ἀσθενῆς ἢ φωνὴ τῶν ἄν εἶνε,
εἶνε ὁμως φωνὴ τῆς ψυχῆς.

Φώτισόν μας εἰς τὸ θέλημά σου
Σὺ γενοῦ ποδηγέτης μας θεῖος,
ἵνα ὄλος μας οὗτος ὁ βίος
ᾄμνος γίνῃ πρὸς σὲ συνεχῆς.

Ἄγγελος Βλάχος·

Α'. ΚΑΚΙΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ

2. Ἡ γάττα καὶ οἱ ποντικοί.

(Μωρ(α)

Οἱ ποντικοὶ εὐρίσκοντό ποτε εἰς μεγάλην στενω-
ρίαν. Ἡ γάττα ἠπεῖλει νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φάγῃ αὐ-
τούς.

Συνηθροίσθησαν τότε εἰς τι μέρος καὶ συνεσκέ-

πτοντο. «Τί νὰ πράξωμεν», ἔλεγεν ὁ πρεσβύτερος αὐ-
τῶν· «εἶνε ἀνάγκη νὰ εὕρωμεν μέσον τι, ἵνα σωθῶμεν
ἐκ τῆς γάττας, ἄλλως μετὰ τινα χρόνον θὰ εἴμεθα πάν-
τες νεκροί». — «Γνωρίζω ἐγὼ μέσον τι πολὺ κατάλλη-
λον», εἶπε τότε μικρὸς τις ποντικός· «Νὰ δέσωμεν μι-
κρὸν κώδωνα εἰς τὸν τράχηλον τῆς γάττας. Ἡμεῖς
ἔχομεν καλὰ ὄτα καί, ὅταν ἔρχηται ἡ γάττα νὰ μᾶς
φάγη, θὰ τὴν ἀκούωμεν μακρόθεν καὶ θὰ εἰσπερχώμεθα
εἰς τὰς τρύπας ἡμῶν».

«Ἐξαίρετα», ἀνεφώνησαν οἱ ποντικοί. «Ἀλλὰ τίς
θὰ δέσῃ τὸν κώδωνα εἰς τὸν λαιμὸν τῆς γάττας; Δί-
καιον εἶνε νὰ τὸν δέσῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπε τὴν γνώ-
μην ταύτην. Νὰ τὸν δέσῃ ὁ μικρὸς ποντικός». —
«Ἐγώ;» εἶπεν ἐκεῖνος· «ὄχι δὲν ἔχω θάρρος». «Καὶ
ἡμεῖς τὸ ἴδιον», εἶπον οἱ ἄλλοι.

Τοιουτοτρόπως ἡ γάττα ἔμεινε χωρὶς κώδωνα καὶ
κυνηγεῖ πάντοτε τοὺς ποντικούς, ὅπως καὶ πρὶν συνέλ-
θωσιν εἰς συμβούλιον καὶ πρὶν ἀκουσθῆ ἡ μωρὰ αὕτη
γνώμη τοῦ μικροῦ ποντικοῦ.

Β. Ἡ χελιδὼν καὶ ἡ γάττα.

(Θρασύτης)

Χελιδὼν τις σκοποῦσα νὰ κτίσῃ τὴν φελεάν της
ἤλθεν εἰς τὸ ἄκρον τέλματός τινος καὶ ἐλάμβανε διὰ
τοῦ ράμφους της πηλόν.

Μία γάττα, ἰδοῦσα αὐτήν, διενόηθη νὰ τὴν φάγη.
Ἐρχεται λοιπὸν σιγὰ σιγὰ, ὅπως συλλάβῃ τὸ τρυφερὸν
πτηνόν. Ἡ χελιδὼν ἐνόησεν ἐγκαίρως τὸν κακὸν σκο-
πον τῆς γάττας καὶ ἐπέταξεν ἀκριβῶς κατὰ τὴν
στιγμὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ γάττα ἔμελλε νὰ
πηδήσῃ κατ' αὐτῆς.

Ἡ χελιδὼν ἀντὶ νὰ χαρῆ, διότι ἐσώθη, καὶ ἀντὶ νὰ

πετάξῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον, ὅπως ἦτο φρόνιμον, δὲν ἔπραξεν οὕτως. Ἐπειδὴ ἦτο πολὺ θρασεῖα καὶ εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν ταχύτητα τῶν πτερυγῶν τῆς, ἐπανήλθεν εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ἀροῦ ἐκόλλησε τὴν λάσπην εἰς τὴν φωλεάν τῆς· διήλθε πλησίον τῆς κεφαλῆς τῆς γάττας καὶ περιπαίζουσα αὐτὴν ἔλεγε· «Νά· σύλλαβέ με· σύλλαβέ με!» Ἡ γάττα προσεποιήθη ὅτι δὲν ἤκουσε καὶ δὲν εἶδε τίποτε. Ἄλλ' ὁ τρόπος τῆς χελιδόνας ἠρέθισεν αὐτὴν. Ἡ ἀδιαφορία τῆς γάττας ἐνεθάρρυνε τὴν χελιδόνα περισσότερο καὶ ἐπέτα συχνότερον ἀπὸ πλησίον τῆς καὶ τὴν περιέπαιζεν.

Ὅτε ὅμως καὶ τὴν τελευταίαν φορὰν ἔμελλε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον, ἡ γάττα πηδᾷ, συλλαμβάνει τὴν μίαν πτέρυγα αὐτῆς, τὴν δαγκάνει καὶ καταξοσχίζει τὴν αὐθάδη χελιδόνα.

— Ἄλλοι! ποῦ δέρνουν δεκοχιῶ καὶ δὲν τὸν δέρνει ὁ νοῦς του.

— Χόρευε κυρὰ Μαροῦ, κ' ἔχε κ' ἔννοια τοῦ σπητιοῦ.

4. Ἡ τρικυμία.

(Θρασύτης)

Τρία καράβι' ἀρμενίζαν ἔς τῆς Πόλης τὰ μπουγάζια.
τὸν ἀρμενίζει μὲ νοτιά, τᾶλλο μὲ τραμουντάνα,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μὲ τῆς στεργιάς τᾶγέρι.

Ντελῆ βοριάς τοῦ φώναξε, ντελῆ βοριάς τοῦ κραῖζει

— Μάϊνα καράβι τὰ πανιά, μάϊνα καὶ ῥίξ' τα κάτω.

— Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά καὶ δὲν τὰ κατεβάζω,

τ' εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο·

ἔχω κατάρτια μπρούτζινα, ἀντένες σιδερένιαις

κ' ἐκεῖ ποῦ στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη δὲν γυρίζω.

Ἄσπρογαλιζὶ ἢ θάλασσα, σιουρίζουν τὰ κατόρτια,
σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι
ἀπ' τὸ πουρν' ὡς τὸ δειλινὸ κι' ὡς μισὴ ὥρα νύχτα,
καὶ πρὸς τὴ μία τῆς νυχτὸς τὸ ξακουστὸ καράβι,
ἔς τὰ κύματα ν' ἐχώθηκε καὶ πίσω δὲν ἐφάνη.

(Δημῶδες).

Β. Ὁ εὐφυῆς δικαστής.

(Ψεῦδος)

Πλούσιός τις ἀπώλεσε καθ' ὁδὸν τὸ χρηματοφυλάκιόν του περιέχον δύο χιλιάδας δραχμᾶς. Ὁ πλούσιος ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἔγραψε περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ἔδιδε πεντακοσίας δραχμᾶς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ εὔρισκε τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ θὰ τὸ ἐπέστρεφεν εἰς αὐτόν.

Τὸ χρηματοφυλάκιον εὔρε πτωχός τις καὶ τίμιος ἄνθρωπος, ὅστις ἐπεθύμει νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀπώλεσεν αὐτό, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώριζεν. Ὅτε τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀνέγνωσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας περὶ τούτου, πάραυτα ἔτρεξε καὶ εὔρε τὸν πλούσιον καὶ τὸ ἔδωκεν.

Ὁ πλούσιος εὐχαριστήθη, διότι ἐπανεῦρε τὰ χρηματά του καὶ ἤρχισε νὰ μετρᾷ αὐτά. Ἐνῶ δὲ τὰ ἐμέτρει, ἐσκέπτετο κατὰ τίνα τρόπον θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ δώσῃ εἰς τὸν πτωχὸν τὰς πεντακοσίας δραχμᾶς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποσχεθῆ. Καὶ ὅτε τὰς ἐμέτρησε καὶ εἶδεν ὅτι οὐδεμία δραχμὴ ἔλειπεν, εἶπε πρὸς τὸν τίμιον πτωχόν· «Καλέ μου φίλε, ἦσαν δύο χιλιάδες καὶ πεντακοσῖαι δραχμαὶ εἰς τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ ἐγὼ εὔρισκω ἐδῶ μόνον δύο χιλιάδας· θὰ ἠνοιξας βεβαίως αὐτὸ καὶ θὰ ἔλαβες τὰς πεντακοσίας δραχμᾶς, αἱ ὁποῖαι σοὶ ἀνήκον. Ἐκαμες πολὺ καλά. Ἡ ἐγὼ σοὶ τὰς ἐδίδον ἢ

σὺ τὰς ἐλάμβανες, τὸ πρᾶγμα εἶνε τὸ αὐτό. Ἐγὼ ἐν τούτοις σέ εὐχαριστῶ πολὺ, διότι μοὶ ἐπέστρεψας τὰ λοιπὰ χρήματα καὶ εἶμαι ὑπόχρεως».

Ὁ τίμιος πτωχός, ὅστις περισσύτερον ἐφρόντιζε περὶ τῆς ὑπολήψεώς του ἢ περὶ τῶν πεντακοσίων δραχμῶν, ἐβεβαίωνε τὸν πλούσιον ὅτι τὸ χρηματοφυλάκιον οὔτε τὸ εἶχεν ἀνοίξῃ κἄν καὶ ὅτι τὸ παρέδιδεν εἰς αὐτὸν οὔτως, ὅπως τὸ εὔρεν. Ὁ πλούσιος προσεκοιεῖτο ὅτι δὲν ἐπίστευε καὶ ἔλεγε πολλὰ κατα τοῦ πτωχοῦ. Τέλος ὁ πτωχός ἐλυπήθη πολὺ διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην καὶ ἐνήγαγεν τὸν πλούσιον εἰς τὸ δικαστήριον.

Ἦλθεν ἡ ὠρισμένη ἡμέρα νὰ δικασθῶσι καὶ παρουσιάσθησαν ἀμφότεροι πρὸ τοῦ δικαστοῦ. Ὁ πλούσιος δυσχυρίζετο ὅτι εἶχεν εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν του δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμᾶς καὶ ὄχι δύο χιλιάδας, τὰς ὁποίας εὔρεν εἰς αὐτό· ὁ δὲ πτωχός ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἀφῆρσεν ἐκ τοῦ χρηματοφυλακίου, ἀλλ' οὔδὲ τὸ εἶχεν ἀνοίξει κἄν, ὅπως ἴδῃ τί περιεῖχεν. Ὁ δικαστὴς ἐδυσκολεύθη κατ' ἀρχὰς νὰ ἐννοήσῃ τίς τῶν δύο λέγει ψεύματα. Ἐπειτα ὁμως ἐσκέφθη ὅτι ὁ πτωχός, ἂν ἦτο ἄτιμος ἄνθρωπος, θὰ ἐκράτει τὸ χρηματοφυλάκιον. Ἐβλεπε δὲ προτέτι ὅτι καὶ ἡ φωνὴ του καὶ ἡ στάσις του καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐδείκνυον ἄνθρωπον τίμιον, ἀθῶον καὶ ἀδικούμενον, καὶ ἀμέσως ἐνόησεν ὅτι ὁ πτωχός λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ πλούσιος λέγει ψεύματα. Ὅθεν ἀπεφάτισε νὰ τιμωρήσῃ τὸν πλούσιον διὰ τὰ ψεύματά του.

Ἀφοῦ ἀπεφάτισε τοῦτο, ἀπεσύρθη εἰς τὸ πλησίον δωμάτιον καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. «Ἐπειδὴ ὁ εἰς ἐξ ὑμῶν ἀπώλεσεν ἐν χρηματοφυλάκιον περιέχον δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμᾶς, ὁ δὲ ἄλλος εὔρεν ἐν χρηματοφυλάκιον, περιέχον δύο χιλιάδας

δραχμάς, ἔπεται ὅτι τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον εὔρεν ὁ εἷς, δὲν εἶνε τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον ἀπώλεσεν ὁ ἄλλος. Σὺ, ἔντιμὲ φίλε, λάβε πάλιν τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον εὔρες, καὶ διαφύλαξον αὐτὸ, μέχρις ὅτου παρουσιασθῇ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπώλεσε· καὶ σὺ ὁ ἄλλος δὸς τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον σοὶ ἔδωκεν ὁ καλὸς αὐτός ἀνθρώπος καὶ περίμενε, μέχρις ὅτου παρουσιασθῇ ἐκεῖνος, ὅστις θὰ εὔρη τὸ ἰδικόν σου χρηματοφυλάκιον, τὸ περιέχον τὰς δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίας δραχμάς.

Ὁ πλούσιος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τίμιον πτωχὸν τὸ χρηματοφυλάκιον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἔμεινε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας.

— Ἄρνι ποῦ βλέπει ὁ Θεός. ὁ λύκος δὲν τὸ τρώγει.

Ἄν τὸ λὲς καὶ δὲν τὸ κάνεις, τὴν ὑπόληψί σου χάνεις.

6. Πίθηκος καὶ κάμηλος.

(Φθόνος)

Τὰ ζῶα εἶχόν ποτε συναθροισθῆ εἰς τι δάσος καὶ διεσκέδαζον. Ὁ πίθηκος, ὅστις ἦτο ὁ ἐπιτηδειότατος χορευτής, ἵνα διασκεδάσωσιν ἔτι μᾶλλον τὰ ζῶα, ἠγέρθη καὶ ἐχόρευεν ἐν τῷ μέτῳ αὐτῶν.

Πάντα τὰ ζῶα ἔμειναν ἐκστατικά. Τόσον λαμπρὸν χορὸν ποτὲ δὲν εἶχον ἴδη εἰς τὴν ζωὴν των. Μετὰ μεγάλης δὲ προθυμίας ἐπήνουν, ἐχειροκρότουν καὶ εὐχαρίστουν τὸν πίθηκον.

Ἡ κάμηλος εἶδε ταῦτα καὶ ἐφθόνησεν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐφαντάζετο ὅτι αὐτὴ ἠδύνατο νὰ χορεύσῃ καὶ ἀπὸ τὸν πίθηκον ἐπιτηδειότερον, ἐγείρεται καὶ ἀρχίζει νὰ χορεύῃ. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισε τὸν χορὸν, ἀηδίασαν τὰ ζῶα. Τὸ μέγα καὶ ἄσχημον σῶμα αὐτῆς, οἱ ἐπὶ τῆς

βάχεως ὕψοι, οἱ μακροὶ καὶ ξηροὶ πόδες καὶ αἱ κινήσεις αὐτῆς ἦσαν ἀηδέστατα. Τὰ ζῶα ἀγανακτήσαντα ἔλα-

Κάμηλος.

βον ῥόπαλα, τὴν ἐξυλοκόπησαν ἀνηλεῶς καὶ τὴν ἐδίωξαν ἐκ τῆς διασκεδάσεως.

Αἰσώπειος μῦθος.

— "Ἄν κάθεσαι στὴ θέσῃ σου, κανεὶς δὲν σὲ σηκώνει.

7. Ὄνος καὶ κυνάριον.

(Φθόνος)

Γεωργὸς τις εἶχε κυνάριον καὶ ὄνον. Τὸ κυνάριον ἦτο πολὺ ζωηρὸν καὶ πολὺ χαριτωμένον. Ὅσάκις ἔβλεπε τὸν κύριόν του, ἔχαιρεν ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐπήδα, ὑλάκει, ἔσειε τὴν οὐρὰν του, ἐκυλίετο πρὸ τῶν ποδῶν του, ἐχόρευεν, ἔλειχε τὰς χεῖράς του καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐδείκνυε τὴν μεγάλην αὐτοῦ χαρὰν.

Ὁ γεωργὸς ἠγάπα καὶ περιεποιεῖτο αὐτὸ πολὺ· τοῦ ἔδιδε πάντοτε ἐκ τοῦ ἰδικοῦ του φαγητοῦ νὰ τρώῃ, τὸ ἔθώπευεν, ἔπαιζε μετ' αὐτοῦ καί, ὅσάκις ἔτρωγέ ποτε εἰς τινος φίλου του, τοῦ ἔφερε πάντοτε κάτι εὐχάριστον καὶ τοῦ ἔδιδεν.

Ὁ ὄνος ἔβλεπε ταῦτα καὶ ἐφθόνηι τὸ κυνάριον. Ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ αὐτὸς νὰ φέρηται πρὸς τὸν κύριόν του, ὅπως ἐφέρετο τὸ κυνάριον, ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ μὴ ἀγαπᾷ πλέον τὸ κυνάριον, ὅσον τὸ ἡγάπα.

Ἡμέραν τινά, ἐνῶ ὁ γεωργὸς ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ἀγροῦ του κατάκοπος ἐκ τῆς ἐργασίας, εὔρεν εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τὸν ὄνον καὶ τὸ κυνάριον ἐλθόντα, ἵνα ὑποδεχθῶσιν αὐτόν. Τὸ κυνάριον ἤρχισε τὰς χαριτωμένας του φιλοφρονήσεις καὶ θωπείας, ὅπως συνήθιζε πάντοτε. Ὁ ὄνος, ὅστις ἐφθόνηι αὐτό, ἤρχισε νὰ κάμνη καὶ αὐτὸς ὅ,τι ἔβλεπε νὰ κάμνη τὸ κυνάριον. Ἐκίνει τὴν οὐράν του, ὠγκᾷτο, ἐκυλίετο κατὰ γῆς, ἐπήδα καὶ ἐχόρευεν. Ἀλλά, ἐνῶ ἐχόρευε καὶ ἐνθουσιῶν ἐλάκτιζε δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, δίδει εἰς τὸν κύριόν του ἕν τόσον δυνατὸν λάκτισμα, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἀφήσῃ τὸν δυστυχηῆ εἰς τὸν τόπον.

Ὁ κύριος πολὺ ὀργισθεὶς ἐκ τούτου διατάττει νὰ λάβωσι τὸν ὄνον, νὰ κλείσωσιν αὐτόν εἰς τὸν στάβλον, νὰ τὸν δέσωσι καὶ νὰ τὸν ξυλοκοπήσωσιν, ὅσον ἠδύναντο περισσότερον.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Τοῦ κόρακα ταυγὸ δὲν βγάζει περιστέρια.

— Ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη σελήνης.

Σ. Ὁ ἐρημίτης.

(Εὐεργεσία)

Ἀνθρωπὸς τις ἦτο πολὺ ὀξύθυμος. Ἐκ μηδαμινῆς ἀφορμῆς ὠργίζετο, ἐκραύγαζε καὶ διεπληκτιζέτο πρὸς πάντας. Ὅσάκις δὲν εὔρισκε τὰ πράγματά του ἐκεῖ, ὅπου αὐτὸς ἠθελε νὰ εἶνε, ἢ ὅσάκις δὲν εὔρισκε τὸ φαγητὸν ἑτοιμον, ὅτε ἐπέινα, ὠργίζετο κατὰ τῆς μητρὸς του, ἐφώναζε καὶ διεπληκτιζέτο πρὸς αὐτήν. Ὅσα-

κίς ἀντέλεγέ τις, ὠργίζετο καὶ διεπληκτιζέτο πρὸς αὐτόν. Ὅσακις ἐκάλει τὸν ὑπηρέτην, καὶ δὲν ἤρχετο ἀμέσως, ὠργίζετο, ἐφώναζε καὶ ὕβριζεν αὐτόν. Μετενόσει μὲν ἔπειτα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν προσεπάθει νὰ διορθωθῆ. Ἐνόμιζεν ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν κακοὶ καὶ αὐτὸς μόνον ἦτο καλός· ὅτι ὅλοι πταίουσι καὶ αὐτὸς μόνον δὲν πταίει.

« Ἄν μὲ ἄφηνον ἤσυχον οἱ ἄνθρωποι », ἔλεγε, « δὲν θὰ ἐθύμωνόν ποτε. Ἄλλ' εἶνε κακοὶ καὶ πάντοτε μὲ ἐνοχλοῦσι. Θὰ φύγω καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ θὰ ὑπάγω εἰς ἔρημόν τι δάσος καὶ θὰ γίνω ἐρημίτης· ἐκεῖ οὔτε θὰ ἀκούω οὔτε θὰ βλέπω κανένα καὶ τότε δὲν θὰ ὀργίζωμαι πλέον. »

Ἐφυγε λοιπὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ μετέβη εἰς τι δάσος. Ἐκεῖ εὐρίσκει τόπον τινὰ διαρρεόμενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἀποφασίζει νὰ κτίσῃ καλύβην καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ διαπαντός. Ἐκοψεν ὀλίγα ξύλα καὶ ἤρχισε νὰ κτίζῃ αὐτήν. Μετ' ὀλίγον ἐδίψητε. Τότε λαμβάνει τὴν στάμναν, τὴν φέρει εἰς τὴν πηγὴν καὶ τὴν τοποθετεῖ κάτωθεν ταύτης. Ἄλλ' ἡ στάμνα δὲν εἶχε καλῶς τοποθετηθῆ καὶ ἀνετράπη. Τὴν τοποθετεῖ ἐκ δευτέρου. Μετ' ὀλίγον ἀνατρέπεται καὶ πάλιν. Τότε ὁ ὀργίλος αὐτὸς ἄνθρωπος, ἀντὶ νὰ προσέξῃ νὰ τοποθετήσῃ αὐτὴν στερεώτερον, ἔξω φρενῶν λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὰς χεῖράς, του, τὴν κτυπᾷ εἰς τὸν βράχον καὶ τὴν καταθραύει. Ἀλλὰ, μόλις εἶδε τὰ θρύμματα κατὰ γῆς ἐσκορπισμένα, συνέρχεται, ἐκπλήσσεται καὶ λέγει. « ὦ, τί ἀνόητος εἶμαι ! Πάντοτε ἐνόμιζον ὅτι ἔπταιον οἱ ἄνθρωποι, ὅτε ὠργίζομην, ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι οὐδεὶς πταίει. Μόνον ἐγὼ ὁ ἴδιος πταίω. Τώρα εἶνε φανερόν ὅτι οὐδόλως εἶνε ἀναγκαῖον νὰ εἶμαι μακρὰν τοῦ κόσμου, νὰ εἶμαι ἐρημίτης.

Θά ἐπιστρέψω εἰς τὸν κόσμον καὶ θά φροντίσω ἐκ παν-
τός τρόπου νὰ διορθωθῶ». |

- Ὁ θυμωμένος κ' ὁ τρελλὸς ὁμοιάζουν καὶ οἱ δύο.
- Τὸ κακὸ ἔξειδε τὰγγειὸ του χαλᾶ.
- Τῆς δξυθυμίας τὸ ἄνθος μανία.

9. Ὁ Ἀδάμ.

(Πλεονεξία)

Καὶ τί σοὶ ἔλειπεν, Ἀδάμ, ἐντὸς τοῦ Παραδείσου ;
ἀνθῶν δὲν εἶχες τάπητα καὶ στέγην νεφελῶν χρυσῶν ;
Εἰς δρόσον δὲν σὲ ἔλουεν ὁ γλυκὺς ζέφυρος φυσῶν ;
κ' ἡ ἀηδὼν δὲν σ' ἐψαλλεν. « Ἐγὼ φρουρῶ, κοιμήσου » ;
Δὲν σ' ἤκουε προστάσσοντα ἔρωπιν ὁ λέων τῶν δασῶν,
ὁ ἀετὸς τῶν οὐρανῶν, ὁ δράκων τῆς ἀβύσσου ;
Δὲν σ' ἔφθανε τοῦ βλέμματος τοῦ πανερόστου ἡ τρυφή ;
δὲν σ' ἤρκει νὰ σὲ προσκυνοῦν μονόρχην των τὰ ὄντα ;
Τὴν ἄπλητόν σου ὄρεξιν ἄλλη ἐκίνησε τροφή·
εἶδες πῶς μῆλον θαυμαστὸν μηλέα ἔφερε χρυσοῦ
καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐκίνησας τὸν λαίμαργον ὀδόντα !
ἀλλ' ἔξω τώρα τῶν πυλῶν ὀδύρεσαι καὶ πταίεις σύ !

Ἄλ. Ῥ. Ραγκαθῆς.

10. Ἀλκιβιάδου ὑπερηφάνεια.

(Αἰλιανὸς Ποικίλη ἱστορία Γ' 28).

(Ὑπερηφάνεια)

Βλέπων ὁ Σωκράτης τὸν Ἀλκιβιάδην ὑπερηφανευόμε-
νον διὰ τὸν πλοῦτον καὶ ἰδίως διὰ τὰ πολλὰ καὶ με-
γάλα ἐν τῇ Ἀττικῇ κτήματά του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ θε-
ραπεύσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς κακῆς ταύτης ἀσθενείας τῆς
ψυχῆς ἔφερον αὐτὸν πρὸ ἐνὸς γεωγραφικοῦ χάρτου καὶ
τὸν παρήγγειλε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὔρη ἐκεῖ τὴν Ἀτ-
τικὴν. Ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τινα χρόνον εὔρε τὴν Ἀτ-
τικὴν.

Τότε ὁ Σωκράτης τὸν παραγγέλει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὔρῃ ἐν αὐτῇ τὰ κτήματά του.

Ὁ Ἀλκιδιδιάδης ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀναζητήσας εἰς τὸν χάρτην καὶ μὴ εὑρών αὐτὰ ἐστράφη πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ εἶπε· «Γὰ κτήματά μου δὲν εἶνε ἐδῶ γεγραμμένα». — «Καὶ ἔπειτα ὑπερηφανεύεσαι», λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης, «διὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι τόσον ἀσήμαντα, ὥστε οὔτε ἐλάχιστον μέρος τῆς γῆς δὲν ἀποτελοῦσι ;».

II. Τὸ καρφίον τοῦ πετάλου.

(Ἀπρονοησία)

Χωρικός τις, ἐνῶ ἠτοίμαζε τὸν ἵππον του, ὅπως μεταβῆ εἰς τὴν πόλιν, παρατήρησεν ὅτι ἐξ ἑνὸς πετάλου ἔλειπεν ἓν καρφίον. «Ἐ, εἶπεν, «τί βλάπτει, ἂν λείπῃ ἓν καρφίον ;» καὶ ἀνεχώρησε.

Μόλις εἶχε διατρέξῃ τὸν ἡμισυν δρόμον, πίπτει ἐκ τοῦ ποδὸς τοῦ ἵππου τὸ πέταλον. «Νὰ ἦτο ἐδῶ πλησίον κανεὶς πεταλωτής», ἔλεγε, «θὰ ἐπετάλωνα τὸν ἵππον μου. Ἀλλὰ τί βλάπτει ; Εἶνε ἀρκετὰ τὰ ἄλλα τρία πέταλα».

Ἄλλ' ἡ ὁδὸς ἦτο ἀνώμαλος· εἶχε πολλὰς πέτρας. Ἡ ὀπλή τοῦ ἵππου ἐτρίβετο ἐπ' αὐτῶν καὶ ἤρχισε νὰ χωλαίνῃ τὸ ζῶον.

Ὁ χωρικός ἐτυλλογίζετο ὅτι θὰ βλαβῆ ὁ ἵππος καὶ μετενοεῖ, διότι δὲν εἶχε καρφίον εἰς τὸ χωρίον τὸ πέταλον. Ἐνῶ δὲ ἐσυλογίζετο ταῦτα, αἶφνης πηδῶσιν ἐκ τῶν θάμνων δύο λησταί. Ὁ ἵππος ἦτο χωλός, καὶ ὁ χωρικός δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ, ἐστάθη λοιπὸν ἐκεῖ, ἦλθον πλησίον του οἱ λησταί, τὸν ἐγύμνωσαν, ἔλαβον τὸν ἵππον καὶ ἀπήλθον. «Ποτέ μου δὲν ἐφантаζόμην», ἔλεγεν ὁ

χωρικός, «ὅτι δι' ἔν καρφίον πετάλου θὰ ἔχαινον τὸν ἵππον».

Ἄργα ἀργὰ καὶ περίλυπος ἐπέστρεψε πεζὸς εἰς τὸ χωρίον του.

Ἐκτοτε συχνὰ ἔλεγεν. «Εἶχε πολὺ δίκαιον ὁ πατήρ μου, ὅστις μᾶς ἔλεγεν, ὅτε εἴμεθα μικρὰ παιδία, ὅτι, ὅστις ἀμελεῖ τὰ μικρὰ, χάνει καὶ τὰ μεγάλα».

— Ὅποιος ἀψηφᾷ τὸ βελόνι, χάνει καὶ τὸ καρφί.

— Δέσε κόμπο ἔς τὴν κλωνιά σου νὰ μὴ χάσης τὴ βελονιά σου.

12. Ὀδοιπόροι καὶ ἄρκτος.

(Φίλος ἄπιστος)

Δύο φίλοι ἐβάδιζον τὴν αὐτὴν ὁδόν, ὅτε μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται πρὸ αὐτῶν μεγάλη τις ἄρκτος. Ὁ εἰς ἑξ' αὐτῶν πάραυτα ἔσπευσε καὶ ἀνέβη ἐπὶ τινος δένδρου, ὁ δὲ ἄλλος, ἐπειδὴ τὸν ἀφήκεν ὁ σύντροφός του καὶ δὲν ἠδύνατο μόνος νὰ παλαίσῃ κατὰ τῆς ἄρκτου, ἔπεσε κατὰ γῆς. Ἐκράτησε τὴν ἀναπνοὴν του καὶ προσποιεῖτο τὸν νεκρὸν. Εἶχεν ἀκούσῃ ποτὲ ὅτι ἡ ἄρκτος δὲν ἐγγίζει νεκρὸν ζῶον. Ἡ ἄρκτος ἦλθε πλησίον του καὶ μετὰ τὸ ρύγγος αὐτῆς ὠσφραίνεται αὐτὸν εἰς τὸ στήθος καὶ εἰς τὸ πρόσωπον, ἵνα πληροφορηθῇ, ἂν ἀνέπνεεν ἢ ἦτο νεκρός. Ἐπειδὴ ὁμως εἶδεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀνέπνεεν, ἐνόμισεν αὐτὸν νεκρὸν καὶ ἔφυγε.

Μετὰ ταῦτα κατεβῆ ὁ φίλος του ἐκ τοῦ δένδρου καὶ τὸν συνέχαιρεν ὅτι διέφυγε κίνδυνον προφανῆ καὶ μέγαν. Ἀφοῦ δὲ τὸν συνεχάρη, τὸν ἠρώτησε τί τοῦ εἶπεν ἡ ἄρκτος. Τότε αὐτὸς εἶπε πρὸς τὸν ἄθλιον φίλον του· «Ἡ ἄρκτος μοὶ εἶπε ποτὲ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ συνοδοιπορῶ μετὰ φίλου τοιοῦτου, ὅστις κατὰ τοὺς κινδύνους ἐγκαταλείπει τοὺς φίλους του.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ (Μένανδρος).

— Σπάνιον καὶ δυσεῦρετόν ἐστι φίλος βέβαιος (Πλούταρχος)

— Ἐν τῇ εὐτυχίᾳ εὐκολώτερον, ἐν τῇ δυστυχίᾳ δυσκολώτατον νὰ εἶδῃς φίλον.

13. Ἀλώπηξ καὶ ποιμήν.

(Χαρακτήρ ἄτιμος)

Λέων ἐδίωκεν ἔλαφον. Ἡ δυστυχής, ὅσον ἠδύνατο, ἔτρεχεν, διὰ νὰ μὴ συλλάβῃ αὐτὴν ὁ λέων καὶ τὴν φάγῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἔτρεξεν, ἔφθασε τέλος εἰς βαθύν τινα δρυμῶνα καὶ ἐκεῖ ἐκρύβῃ χωρὶς νὰ τὴν ἰδῇ ὁ λέων. Μόνον εἰς ποιμήν, ὅστις ἔβασκεν ἐκεῖ πλησίον τὰ πρόβατά του, εἶδεν αὐτὴν ποῦ εἶχε κρυβῆ.

Μετ' ὀλίγον φθάνει εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὁ λέων καὶ ἐρωτᾷ τὸν ποιμένα μήπως εἶδε τὴν ἔλαφον διελθοῦσαν ἐκεῖθεν. «Ὅχι» ἀπήντησεν ὁ ποιμήν. Ἀλλά, ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, διὰ τῆς χειρὸς ἐδείκνυε τὸν τόπον, ὅπου ἦτο κρυμμένη ἡ ἔλαφος. Ὁ λέων εὐθὺς ἐνόησε καὶ ὤρμησε κατ' αὐτῆς. |

Ἀλώπηξ τις μακρόθεν βλέπουσα ταῦτα, ὅτε ἔφυγεν ὁ λέων, ἐπλησίασε τὸν ποιμένα καὶ μετ' ἀγανακτήσεως εἶπε πρὸς αὐτόν. «Ἄθλιε, τί σοῦ ἔκαμεν ἡ δυστυχής ἔλαφος καὶ τὴν ἐπρόδωκας εἰς τὸν λέοντα; Δὲν φοβεῖσαι τὸν Θεὸν νὰ εἶσαι τόσον ἄσπλαγχνος; Δὲν αἰσχύνεσαι νὰ εἶσαι τόσον ἄτιμος; ἄλλα νὰ λέγῃς καὶ ἄλλα νὰ πράττῃς; Διὰ τῆς γλώσσης νὰ λέγῃς, ὅτι δὲν εἶδες τὴν ἔλαφον, καὶ διὰ τῆς χειρὸς νὰ δεικνύῃς τὸν τόπον, ὅπου εἶχε κρυβῆ ἡ δυστυχής; Αἰσχος! Οὐδεὶς χρηστός ἄνθρωπος πράττει ὅ, τι σὺ ἔπραξας. Μόνον ἄνθρωπος πολὺ ἐλεεινὸς καὶ πολὺ ἄθλιος δύναται ἄλλα νὰ λέγῃ καὶ ἄλλα νὰ πράττῃ, καὶ μονοῦ ἄνθρωπος πολὺ ἄγριος καὶ μοχθηρὸς δύναται ἀνίσχυρον καὶ δυστυχὲς πλάσμα νὰ παραδώτῃ εἰς τοὺς ὄνυχας ἀγρίου θηρίου».

Αἰσώπειος μῖθος.

— Φυλάξου ἀπὸ τὸν φίλον, ποῦ σὲ χαϊδεύει μὲ τὸ χεῖρ
καὶ σὲ δαγκάνει μὲ τὸ στομα.

14. Ἐχιδνα καὶ ἀλώπηξ.

(Ὁ κακὸς κακὸν ἔχει)

Ἐχιδνα θέλουσα νὰ διαβῆ ποταμὸν ἦλθεν εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ καὶ ἐσυλλογίζετο τίνι τρόπῳ θὰ ἠδύνατο νὰ διαβῆ εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην ἀβλαβῆς. Ἐνῶ ἐσυλλογίζετο τοῦτο, παρατηρεῖ δέσμη ἀκανθῶν φερομένην ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ πρὸς αὐτήν. Ἄμα ἐπλησίασεν ἡ δέσμη, ἡ ἔχιδνα ἀναβαίνει ἐπ' αὐτῆς καὶ οὕτως ἔχουσα ἀφίεται εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ρεύματος.

Ἀλώπηξ εὐρισκομένη ἐκεῖ που πλησίον, εἶδεν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τὰς ἀκάνθας καὶ ἐπ' αὐτῆς τὴν ἔχιδναν καὶ εἶπε· «Πολὺ καλὰ καὶ πολὺ σωστά! Εἰς πλοίαρχον τόσον ἄθλιον καὶ ἐλεεινόν, πλοῖον τόσον ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν ἀρμόζει».

Αἰσώπειος μῦθος.

- Ὅσους κακοὺς τρισκακὰ
- Τέτοιος φίλος, τέτοια πῖττα.
- Ἀξίος ὁ ναύαρχος τῆς νεῶς.

15. Ἡ κόρη τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου.

(Ὁ κακὸς τιμωρεῖται)

Τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου κόρη,
παιδίσκη μόλις ἑπτὰ ἐτῶν,
τὸν ἠκολούθει κατὰ τὰ ὄρη,
φεύγοντα πλῆθος στρατιωτῶν.
Ἡ μαύρης μοίρας Αἰκατερίνη
αὐτὴ ὠχρολευκὸς ὡς σελήνη...
«Πατέρα», ἔκραζε μὲ κλαυθμούς.
εἰς πᾶν ἐκεῖνος αἰσθημα ξένος,
δὲν εἶχεν ὄτα οὐδ' ὀφθαλμούς.

Πηδήσας βράχους, πλεύσας ἀβύσσους.
ἐσώθη μόλις εἰς ἄλλην γῆν.
ἀλλὰ τοῦ τέκνου του τὰς ἀλύσους
καὶ τῆς συζύγου του τὴν σφαγὴν
ἐκεῖθεν ἔμαθεν. Ὅκτω χρόνους

βαθεῖς ἀκούων καρδίας πόνους
δι' ἐν τὸν κόσμον πλάσμα ἠρώτα
κ' ἔκραξε· «Κόρη μου ποθεινή !
εἰς τὰ σκληρά μου ἀκόμη ὄτα
«ἡ παιδική σου ἡγεῖ φωνή»·

Καὶ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἀσίας
τὰ βήματά του περιπλανῶν,
παρὰ τὰ Μύλασα τῆς Καρίας
τὸ περιζήτητον εὔρεν ὄν.
Ἐκεῖ, τὸν εἶπαν, ἡ λυπημένη.
ἐκεῖ ὀλίγας αἶγας ποιμαίνει.
Ἀλλαξοπίστησεν ἡ ἀθλία
ὑπὸ αὐθέντας Ὀθωμανούς.
πλὴν τὴν ἐκόλασεν ὀργὴ θεία.
κ' ἐκλείψεις πάσχει αὐτῆς ὁ νοῦς.

Εἰς ἄκραν ἔστεκε καὶ πρὸς ἓνα
ἔκλινε κάτω αὐτὴ κορημόν,
ὄμματα στρέφουσα πλανεμένα
ὅταν ἐκεῖνος ἦλθε Θορηῶν.
«Αἰκατερίνη !, τέκνον μου !», κράζει
«Αἰκατερίνη !». πάλιν φωνάζει,
Ἀλλὰ ἡ νέα δὲν εἶχεν ὄτα
καὶ ὡς ἐλίγρυσος μαρανθεῖς
εἰς τὰ ὠχρά της πλανῶνται νῶτα
πλεξίδες δύο κόμης ξανθῆς.

«Αἰκατερίνη ! δὲν μὲ λυπεῖσαι ;»,
ὁ γέρον λέγει ὁ θλιβερός.
«Πατήρ σου εἶμαι· δὲν μ' ἐνθυμεῖσαι ;
«τόσον μὲ ἄλλαξεν ὁ καιρός ;
«Τοῦ χωρισμοῦ σου μ' ἔχει ὁ πόνος
«ἄλλοιωμένον, ὄχι ὁ χρόνος...
Σ' ἔχασα βρέφος, σ' εὐρίσκω νέαν
«ὦ γηραιεῖά μου εὐτυχή !
«Τὴν ποθεινὴν σου διψῶσα θέαν
«ἦλθ' εἰς τὰ χεῖλη μου ἡ ψυχὴ !»

Οὐτ' ἐκινήθη οὐτ' ἐθερμάνθη
αὐτή, ὡς κοῦα πέτρα βουνῶν
καὶ οὐτ' ἐνόησεν οὐτ' ἠσθάνθη,
ἀλλ' εἰς τὸν ἄσπλαγχνον οὐρανὸν
ὑψωσε μόνον βλέμμα γαλήνης
καὶ ἔψαλεν ᾄσμα παραφροσύνης.
«Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
»οἱ αἰμοβόροι Ὀθωμανοί.
»Τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
»δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή!».

Κ' ἐκεῖνος ἔκραξε· «Τροισαθλία,
»μὴ ψάλλης πλέον· φρίττω, ὄργῳ!
»Ἀπεμωράνθης, καὶ ἡ αἰτία
»τῆς δυστυχίας σου εἶμ' ἐγώ!
Βαρυκτυπῶντα μέτωπον, στήθη
αὐτὴ τὸν εἶδε καὶ ἀπεκρίθη·
«Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
»οἱ αἰμοβόροι Ὀθωμανοί·
»τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
»δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή!».

Ἔγιναν δύο οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς
πηγαὶ δακρύου τῆς φλογεροῦ·
τὸ τελευταῖον ἡ ἐρημίτις
σημεῖον ἔκαμε τοῦ σταυροῦ
καὶ εἰς τὰ βράθρα ἐκημνίσθη,
καὶ ὁ ψαλμὸς τῆς συνεβυθίσθη·
«Τὸ ἅγιόν μου μύρον μ' ἐπῆραν
»οἱ αἰμοβόροι Ὀθωμανοί·
»τὴν οὐρανίαν μ' ἐκλείσαν θύραν·
»δὲν εἶμαι πλέον Χριστιανή!»

Καὶ ὁ πατὴρ τῆς· «Μὲ ἀπεσπασθῆ
»ἀπὸ τοῦ, κόλπους μου τοὺς γυμνοὺς
»καὶ τὸν πατέρα τῆς κατηράσθη
»καὶ εἰς ἀβύσσους καὶ εἰς κρημνοὺς
»μ' ἔφυγε δίγως νὰ μὲ γνωοίσῃ,

» μ' ἔφυγε δίχως νὰ μ' ἐλεήσῃ !
Ὅλην ἐπάνω μου τὴν ὀργὴν σου,
ὄλην ἐξήντηλας, οὐρανέ !
Ὅλην ἐπάνω μου τὴν γοργὴν σου
» φλόγα ἐκένωσας, κεραυνέ ! »

Ἀλέξ. Σοῦτσος.

16. Τὸ πρόβατον.

(Φυσιολογία).

Περιγραφή, διαμονή, ὄργανα καὶ τροφή αὐτοῦ.

Τὸ πρόβατον εἶνε ζῶον θηλαστικόν, μηρυκαστικόν, ὄχι πολὺ μέγα. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε μετρία καὶ πολὺ στενὴ πρὸς τὰ ἔμπρως, οἱ ὀφθαλμοὶ μέτριοι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ ὦτα μέτρια. Ἡ σιαγὼν ἄνευ γενείου. Ὁ κορμὸς ὄχι πολὺ μέγας. Οἱ πόδες λεπτοὶ καὶ ὑψηλοὶ, ἀπολήγοντες ὄχι εἰς ὄνυχας, ἀλλ' εἰς δύο χηλὰς. Τὸ τρίχωμα, **ἔριον** καλούμενον, μαλλωτόν, πολὺ πυκνόν, οὐλον καὶ μαλακόν. Τὸ χρῶμα τοῦ ἐρίου συνήθως λευκὸν ἢ μέλαν καὶ ἡ φωνή, **βληχὴ** καλουμένη, μαλακὴ καὶ ἄτονος.

Τὸ πρόβατον δὲν εἶνε ἄσχημον ζῶον· τὰ μέρη τοῦ σώματος του εἶνε ἀνάλογα, δὲν εἶνε τὸ ἕν μεγαλύτερον καὶ τὸ ἄλλο μικρότερον ἀπὸ ὅ,τι πρέπει. Ἡ κεφαλὴ του δὲν εἶνε ἄσχημος καὶ οἱ πόδες του ἀρκετὰ ὠραῖοι.

Τὰ πρόβατα ἐξημερώθησαν καὶ εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ παλαιωτάτων χρόνων. Εὐρίσκονται πανταχοῦ τῆς γῆς. Τινὰ εἶνε μεγαλύτερα, καὶ ἄλλα μικρότερα· τινὰ ἔχουσι κέρατα, ἄλλα δὲν ἔχουσι· τινὰ ἔχουσι τὴν οὐρὰν βραχείαν, ἄλλα ἔχουσιν αὐτὴν μακρὰν, ἄλλα λεπτὴν καὶ ἄλλα πλατεῖαν.

Τὰ πρόβατα ἔχουσι κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φῶλον, εἰς τὸ ἑκατοῖον ἀνήκουσι, καὶ διάφορα ὀνόματα. Τὸ νεογνὸν καλεῖται **ἀμνός** καὶ **ἀρνάκιον**. Τὸ ἄρρεν, ὅταν μεγαλώσῃ, λέγεται **κριός** καὶ τὸ θῆλυ **ἀμνάς**. Ὁ κριὸς ἔχει πάντοτε κέρατα, ἡ ἀμνάς πολὺ σπανίως.

Πολλαπλασιασμός καὶ βλος αὐτοῦ ἐν γένει.

Τὰ πρόβατα ζῶσι συνήθως δέκα ἔτη. Ὁ κριὸς δύναται νὰ

ζήση καὶ μέχρι δεκαπέντε ἔτων. Τρώγουσι πόαν, μηρυκάζουσι, πίνουσι ὕδωρ, νέμονται κατ' ἀγέλας τὸν χειμῶνα εἰς πεδινούς καὶ θερμούς τόπους, τὸ δὲ θέρος εἰς εὐάερα καὶ δροσερὰ ὄρεινά μέρη. Εἶνε λαίμαργα, ὅταν εὕρωσι πολλὴν τροφήν, καὶ ὀλιγαρκῆ, ὅταν δὲν ἔχωσι πολλήν. Ὑποπίπτουσι εἰς πολλὰς ἀσθενείας. Ἀναπτύσσονται πολὺ ταχέως, ἐν ἔτος μετὰ τὴν γέννησίν τω εἶνε πλέον τὰ πρόβατα τέλεια. Τίττουσι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν μέχρι τοῦ ὀγδόου, ἐὰν δὲ ζῶσι καλῶς καὶ μέχρι τοῦ δεκάτου. Ἐγκυμονοῦσι περὶ τὰς εἴκοσι καὶ μίαν ἑβδομάδας καὶ γεννῶσι κατ' ἔτος τινα μὲν ἐν μνον ἀρνίον λευκὸν ἢ μαῖρον, τὰ πλεῖστα δὲ δύο καὶ τινα καὶ πέντε διὰ μιᾶς.

Τὰ πρόβατα δύνανται καὶ δις τοῦ ἔτους νὰ γεννήσωσιν, ὅταν ἔχωσι καλὴν περιποίησιν, ὅταν δὲν κακοπαθῶσιν, ὅταν δὲν περπατῶσι πολὺ, ὅταν νέμονται εἰς τόπους προσηλίου καὶ ὅταν ἔχωσιν τροφήν ἀφθονοὺ καὶ καλήν. Κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος πρὶν γεννήσωσι καὶ ἀφοῦ γεννήσωσι δίδουσι εἰς αὐτὰ καὶ τρώγουσιν ἄλας, διὰ νὰ διψῶσι καὶ πίνωσι πολὺ ὕδωρ, διότι τὸ ὕδωρ κόμει αὐτὰ ὑγιέστερα καὶ παχύτερα. Ἐπίσης παχύτερα γίνονται τὰ πρόβατα καὶ ὅταν τρώγωσι κλωνάρια τρυφερά, ἀγριελαίας βῆκον καὶ ἄχυρα ἔρραντισμένα μὲ ἄλας. Τὰ πρόβατα, ὅταν βόσκωσι, δὲν τρέχουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ μένουσι πολλὴν ὥραν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ, ὅταν πορεύονται βαδίζουσι συνήθως ἔχοντα σκυμμένην τὴν κεφαλὴν.

Ἐχθροὶ καὶ προφυλάξεις αὐτοῦ.

Ἡ ἀγέλη τῶν προβάτων λέγεται **ποίμνη** καὶ **ποίμνιον**. Ἐκάστη ποίμνη ἔχει ἓνα κριόν, ὅστις πάντοτε προηγείται τῶν ἄλλων προβάτων, ἓνα ἢ καὶ πλείονας ποιμενικοὺς κύνας, οἵτινες σφύζουσι αὐτὰ ἐκ τῶν λύκων, καὶ ἓνα ἢ πλείονας ποιμένας, οἵτινες προστατεύουσι καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐπιμελοῦνται αὐτῶν. Ἄνευ τούτων οὐδεμία ποίμνη δύναται νὰ συντηρηθῇ. Πάραυτ ἀρνίζονται ὑπὸ τῶν λύκων καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφάγων θηρίων διότι τὰ πρόβατα οὔτε νοῦν οὔτε θάρρος οὔτε ὄπλα ἔχουσιν, διὰ τὸ νὰ δύνανται μόνον νὰ υπερασπίζωσι τὴν ζωὴν των.

Ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἔδωκεν εἰς πάντα τὰ ζῷα

ἄνὰ ἓν ὄπλον, διὰ τὸ νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν ζωὴν των, κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Εἷς τινα ἔδωκε κέρατα, εἷς ἄλλα ὄνυχας, εἷς ἄλλα ὀπλάς, εἷς ἄλλα ταχύτητα καὶ εἷς ἄλλα ἄλλο. Καὶ εἷς τὸ πρόβατον ἔδωκε κέρατα, τὰ ὁποῖα καλῶς μετεχειρίζετο, ὅταν ἔζη εἷς τὰ ὄρη. Ἀλλά, ἀφοῦ ἦλθεν εἷς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν οὐδὲν ἄλλο κάμνει εἷς αὐτὸν τὸν κόσμον παρὰ τὸ νὰ ἀμέλγηται, νὰ κείρηται καὶ νὰ σφάζηται, ἐλησμόνησε τὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ κατήντησε τώρα ὡς νήπιον, τὸ ὁποῖον, μίαν στιγμὴν ἔδν τὸ ἀφήσῃ ἢ μῆτηρ του, ἀμέσως ἀφανίζεται. Τὸ πρόβατον μίαν στιγμὴν ἂν τὸ ἀφήσωσιν οἱ κύνες καὶ οἱ ποιμένες, ἀμέσως ἀφανίζεται.

Ποῖται αἱ ψυχικαὶ ιδιότητες αὐτοῦ καὶ ἐν γένει ὁ βαθμὸς τῆς νοημοσύνης του.

Τὸ πρόβατον εἶνε ζῶον ἡμερον, ἀγαθὸν καὶ ἄκακον· ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ζῶον εἶνε τόσον ἀνόητον, τόσον εὐήθες, τόσον ἀναίσθητον, τόσον δειλόν, ὅσον εἶνε αὐτό. Τὸ σῶμά του εἶνε ἀνίσχυρον, ὁ νοῦς του εἶνε ἀσθενέστατος, τὰ αἰσθητήριά του ὄχι ἐξαιρέτα, ἢ φυσιολογία του βλακική, προσηλώνει τοὺς ὀφθαλμούς του εἷς τι μέρος καὶ χάσκει ἢ στάσις, οἱ μορφασμοί, αἱ πράξεις του φανεροῦσιν ὅτι δὲν ἔχει νοῦν. Εὐθύς ὡς ὁ ἐλάχιστος κρότος ἀκουσθῆ, τρέχει χωρὶς νὰ σκεφθῆ ποῦ πηγαίνει καὶ διατὶ τρέχει, καὶ χωρὶς νὰ εἶνε κίνδυνος. Καὶ ὅτε εἶνε κίνδυνος, πάλιν τρέχει, χωρὶς νὰ ἐννοῆ ποῖος εἶνε ὁ κίνδυνος, ποῦ εἶνε καὶ πόθεν πρέπει νὰ φύγῃ ἵνα σωθῆ. Δὲν τρέμει, ὅπως τρέμει ὁ κύων καὶ ὁ ἵππος, ὅταν ὑπάρχη κίνδυνος, ἀλλ' ἴσταται ἡλιθίως καὶ βλέπει πρὸς αὐτὸν ἢ κρατεῖ τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὰ ἄνω καὶ χωρὶς νὰ στρέψῃ αὐτὴν δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἢ ὀπισθεν, διὰ τὸ ἴδῃ τί συμβαίνει, τρέχει κατ'εὐθείαν καὶ ἔρχεται ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου εἶνε ὁ κίνδυνος. Εἴτε μόνον του εἶνε τὸ πρόβατον εἴτε ἐν τῇ ποίμνῃ, εἶνε τὸ αὐτό. Φέρεται πάντοτε ἡλιθίως πρὸς τὸν κίνδυνον καὶ τίποτε δὲν πράττει, ὅπως τὸν διαφύγῃ. Ὅταν εἶνε εἷς τὴν ποίμνην καὶ συμβῆ τι εἷς αὐτά, δὲν τρέχει τὸ ἐν εἷς βοήθειαν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ βληχόμενα καὶ θορυβοῦντα τρέχουσι πάντοτε ὁμοῦ καὶ συμπιέζονται εἷς ἓνα σωρόν. Ὁ κτύπος ἐνὸς ὄπλου, ἢ ταχεῖα ἀναλαμπὴ μιᾶς φλογός, ἰδίως ὁμοῦ

ἡ ἀστραπή καὶ ἡ βροντή. τὰ ταράσσουν πολὺ. Ὄταν τὴν νύκτα γίνῃ πυρκαϊὰ εἰς τὸν στάβλον αὐτῶν καὶ διὰ πολλῶν κόπων κατορθωθῇ ἐπὶ τέλους νὰ σωθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλέθρου, αὐτὰ τρέχουσι πάλιν τυφλῶς εἰς τὸν καιόμενον στάβλον καὶ καιόνται.

Τὰ πρόβατα κινουῦνται καὶ περιπατοῦσιν ὡς μηχαναί· θέλησιν ἰδίαν δὲν ἔχουσιν. Ἀκολουθοῦσι τυφλῶς τὸν κριόν, ὅστις προηγείται τῆς ποίμνης, τὸν ὑλακτοῦντα κύνα ἢ τὸν συρίττοντα ποιμένα εἰς ὃ,τι μέρος καὶ ἂν ὀδηγήσωσιν αὐτὰ Ὅτι κάμη ὁ κριός, κάμνουσι καὶ αὐτά. Ἐὰν εἰς τὸν κριὸν ἔλθῃ ἡ ὄρεξις νὰ κάμη, ἐν πῆδημα, ὀλίγα βήματα ἀφοῦ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς μάνδρας ἕκαστον πρόβατον τῆς ποίμνης, ἅμα ἔλθῃ εἰς τὸ ἴδιον μέρος, κάμνει καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον πῆδημα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ διατί. Ἐάν, ὅταν ἴσταται ἡ βόσκη ἢ περιπατῆ ἢ ποίμνη, τρέξῃ ὁ κριός πρὸς τὰ ἔμπρός, τότε τρέχουσι κατόπιν αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ πρόβατα. Ἐάν, ὅταν διαβαίῃ ἡ ποίμνη ἀπὸ τῆς γεφύρας ποταμοῦ τινος, ὁ κριός ὀλισθήσῃ καὶ πέσῃ ἐντὸς αὐτοῦ, τότε πηδῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ τὰ πρόβατα, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, χωρὶς νὰ ἐννοῶσι ποῦ πηδῶσι καὶ χωρὶς νὰ ἔχωσι σκοπὸν νὰ βοηθήσωσιν ἵνα μιμηθῶσι τὸν κριόν, ἀλλὰ μόνον διότι δὲν δύνανται νὰ σκεφθῶσιν.

Τὸ πρόβατον εἶνε ἀπαθὲς καὶ ἀναίσθητον. Εἶνε τὸ μόνον ζῶον, τὸ ὁποῖον οὐδόλως ἀμύνεται κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν κυνῶν ἢ τῶν λύκων. Εἶνε τὸ μόνον ζῶον, τὸ ὁποῖον, ὅταν πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ του, ὑπομένει ὡς ξύλον ἀπαθέστατα ὅλας τὰς κακώσεις αὐτοῦ χωρὶς νὰ προσπαθήσῃ νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀντισταθῇ, χωρὶς νὰ φωνάξῃ. Τὸ συλλαμβάνουσιν οἱ σφαγεῖς καὶ αὐτὸ δὲν φωνάζει, δὲν προσπαθεῖ νὰ φύγῃ τοῦ θέτουσι τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν καὶ αὐτὸ δὲν ἀνθίσταται· τὸ σφάζουσι καὶ ἔχει τὰς φοβερωτέρας ἀλγηδόνας, καὶ αὐτὸ μόλις τινάσσει ὀλίγον τοὺς πόδας του, ὅλως διόλου ἀντιθέτως πρὸς τὸν χοῖρον, ὅστις πολὺ αἰσθάνεται τοὺς πόνους καὶ ὅστις ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ σφαγέως ἐκκωφαίνει τὸν κόσμον διὰ τῶν φωνῶν του.

Ἀδύνατον νὰ ἐξοργισθῇ ποτε ἢ νὰ ἐρεθισθῇ τὸ πρόβατον· ὅ,τι καὶ ἂν τοῦ κάμη τις, αὐτὸ μένει ἀπαθὲς. Ἐάν τις τὸ ὠθήσῃ, τὸ δείρῃ, τὸ σύρῃ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἢ ἐάν τις τοῦ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ

τέκνον του αὐτό, τὸ πρόβατον οὐδόλω; ταράσσεται. Πᾶσα ἄλλη μήτηρ λυπεῖται πολὺ, ὅταν ἀφαιρέσωσι τὸ τέκνον αὐτῆς, δεικνύει δὲ τὸν βαθὺν πόνον τῆς ψυχῆς της κατὰ πολλοὺς τρόπους· ἢ φωνάζει γοερῶς ἢ ὀρᾷ μετὰ λύσεως καὶ μανίας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὸ τέκνον της· μόνον τὸ πρόβατον ἀφήνει μὲ ὑπομονὴν τὸ βληχώμενον τέκνον του νὰ τὸ ἀρπάσωσιν ἀπὸ πλησίον του, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν ἐλαχίστην λύπην, τὸν ἐλάχιστον πόνον, τὸν ἐλάχιστον ἐρεθισμόν.

Τὸ πρόβατον εἶνε τὸ εὐηθέστατον τῶν ζώων. Πολλάκις ἄνευ οὐδενὸς λόγου ἐκφεύγει ἐκ τῆς ποιμνῆς καὶ περιπλανᾶται εἰς τὰς ἐρημίας μόλιον, ὅπου μετ' ὀλίγον τὸ τρώγουσιν οἱ λύκοι. Πολλάκις ἐν καιρῷ χειμῶνος ἀφήνει τὸν θερμὸν στάβλον του καὶ ἐξέρχεται εἰς τὰς χιονοσκεπεῖς καὶ παγωμένας πεδιάδας. Ὅταν βόσκει ἔξω καὶ ἀρχίζῃ νὰ χιονίζῃ, μένει ἐκεῖ ἀκίνητον· οὐδὲν ἀποφασίζει ἢ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς σπήλαιον ἢ νὰ φύγῃ κάτωθεν δένδρου ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν στάβλον· μένει ἐκεῖ καὶ καλύπτεται ὑπὸ τῶν χιόνων. Ἐὰν ὁ ποιμὴν δὲν φέρῃ ἕνα κριόν, ἵνα τὸν ἀκολουθήσωσιν, ὅλα ἀφανίζονται. Ὅταν τὸ πρόβατον εἶνε δεδεμένον διὰ σχοινίου ἕκ τινος μέρους καὶ ἔλθῃ κύων τις καὶ τὸ ὑλακτῆ, τρέχει κατ'εὐθεῖαν γραμμὴν, ὅσον φθάνει τὸ σχοινίον, ἔπειτα ἀγωνίζεται νὰ προχωρήσῃ καὶ περαιτέρω, ὅπου δὲν φθάνει τὸ σχοινίον· Ἐντείνεται λοιπὸν τὸ σχοινίον καὶ σφίγγεται ὁ λαιμός του, καὶ αὐτὸ δὲν ἐννοεῖ ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι φθάνει τὸ σχοινίον ἢ νὰ τρέξῃ περίξ τοῦ μέρους, ὁπόθεν εἶνε δεδεμένον τὸ σχοινίον. Χιλιάκις ἐὰν συμβῆ τοῦτο χιλιάκις τὸ πρόβατον πράττει τὸ αὐτό.

Ποτὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διδαχθῇ τι τὸ πρόβατον. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον μετὰ πολὺν χρόνον κατορθώνει νὰ μάθῃ πως, εἶνε νὰ γνωρίζῃ τὸν κύριόν του καὶ τὸν στάβλον του. Ὅσον καὶ ἂν κοπιάσῃ τις, ἀδύνατον νὰ τὸ διδάξῃ νὰ κάμνῃ τι, διότι δὲν δύναται νὰ παρατηρήσῃ δὲν δύναται νὰ προσέξῃ. Βλέπει ἔμπρὸς του πάντοτε ἠλιθίως καὶ φαίνεται πάντοτε ὡς ἂν εἶνε ἀπὸν καὶ ὡς νὰ μὴ εἶνε εἰς τὰ σωστά του. Φαίνεται ὅτι μόνον ἢ μουσικὴ καὶ τὸ φῶς προξενούσιν εἰς τὰ πρόβατα μικρὰν τινα ἐντύπωσιν. Ὅταν τὴν πρῶταν καὶ τὴν ἐσπέραν αὐτῆ ὁ ποιμὴν τὸν αὐλόν του, αὐτὰ

φαίνονται ὅτι προσέχουσι καὶ ὅτι εὐχαριστοῦνται ν' ἀκούωσιν αὐτόν. Ἐπίσης βόσκουσιν ἡσυχώτερον καὶ καλύτερον, ὅταν ἀκούωσιν τὸν αὐλὸν ἢ ὅταν εἶνε σιωπή. Τὴν νύκτα, ὅταν ὁ στάβλος εἶνε σκοτεινός, ἴστανται μὲ σκυμμένην κεφαλὴν ἀκίνητα καὶ κατηφῆ, ἀμέσως δέ, ὅταν ἐκ τῆς θύρας τοῦ στάβλου εἰσέλθωσιν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ γλυκεοῦ φωτὸς τῆς αὐγῆς, ὀρθοῦσι τὰς κεφαλὰς καὶ γίνονται ζωηρά. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι ἔχουσι μικράν τινα συμπάθειαν πρὸς ἄλληλα. Τὴν πρωΐαν, ὅταν μέλλωσι νὰ ἐξέλθωσι πρὸς νομὴν καὶ ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων οἱ κριοί, αἱ αἴγες καὶ οἱ ἄμμοι, οἵτινες εἰς τὴν αὐτὴν μάνδραν διενυκτέρευσαν, καὶ τὴν ἐσπέραν, ὅταν ἐκ τῆς νομῆς ἐπιστρέφωσι καὶ συναντῶνται πάλιν εἰς τὴν μάνδραν, τότε βληγῶνται πάντα μίαν μονότονον καὶ ἄτονον βληγὴν ὡς νὰ χαιρετιζῶσι τοὺς συντρόφους των. Αἱ μητέρες γνωρίζουσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ταῦτα τὰς μητέρας αὐτῶν, μεταξὺ χιλιάδων ἄλλων προβάτων καὶ ἀρνίων ἂν εἶνε, ἐκ τῆς βληγῆς αὐτῶν. Φαίνεται ὅτι ἕκαστον πρόβατον κατορθώνει μόνον τὴν βληγὴν τοῦ τέκνου του καὶ ἕκαστον ἀρνίον μόνον τὴν βληγὴν τῆς μητρός του νὰ μανθάνῃ καὶ αὐτὴν μόνον νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐνθυμῆται.

Πῶς προαισθάνονται τὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ καὶ περὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν.

Τὰ πρόβατα προαισθάνονται τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ὄταν μέλλη νὰ ἐκραγῇ θύελλα, πολλὰς ὥρας πρότερον τὰ πρόβατα τάχιστα τρέχουσιν ὅλα ὁμοῦ καὶ τάχιστα ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ πηδῶσι πολὺ ὑψηλά. Ὄταν μέλλη νὰ παραταθῇ ἡ καλοκαιρία, τὰ πρόβατα ζητοῦσι καὶ ἰδίως περὶ τὴν ἐσπέραν τὰ ὑψώματα καὶ τὰ ὄρη καὶ τρέχουσι καὶ πηδῶσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ὄταν μέλλη ἡ ἡμέρα νὰ γίνῃ καλή, τὰ ἀρνία ἀπὸ πρωΐας πηδῶσι τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ σκιρτῶσιν. Ὄταν μέλλη νὰ γίνῃ μέγα ψῦχος, τὰ πρόβατα ὀρύττουσι τὴν γῆν μὲ τὰς ὀπλὰς αὐτῶν. Ὄταν μέλλη ὁ χειμὼν νὰ ἐπέλθῃ ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους, κατὰ τὴν πρωΐαν τὰ πρόβατα ἀναβαίνουσι τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Οἱ ποιμένες γνωρίζουσι ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο δύνανται νὰ προλέγωσιν ἐνίοτε τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ.

Τὰ πρόβατα δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς τόσον εὐήθη, τόσον ἀπαθῆ καὶ τόσον δειλὰ ζῶα, ὅσον εἶνε σήμερον. Ὄταν ἔζων ἐλεύθερα εἰς τὰ ὄρη, ἦσαν πολὺ ζωηρὰ καὶ πολὺ νοήμονα ζῶα. Τοῦτο φαίνεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὰ ἀρνάκια καὶ εἰς τοὺς κριοὺς. Τὰ ἀρνάκια εἶνε ζῶα ζωηρὰ, πηδῶσι πολὺ εὐχαρίστως, παίζουσι εὐθύμως εἶνε ἀρκετὰ τολμηρὰ καὶ προσπαθοῦσι πολὺ νὰ θωπεύσωσι καὶ νὰ εὐχαριστήσωσι ἐκείνον, ὅστις περιποιεῖται αὐτά. Ἄλλ' ἀργότερον, ὅταν μεγαλώσωσι καὶ γίνωσι πρόβατα, γίνονται καὶ αὐτὰ νωθρὰ καὶ ἀπαθῆ. Ὁ δὲ κριὸς εἶνε ἀρκετὰ ζωηρὸς καὶ δραστήριος. Πράττει ὄχι ὡς μηχανή, ἀλλ' ἔχει ἀρκετὴν ἀνεξαρτησίαν· αἰσθάνεται τὴν δυνάμιν του, ἔχει θάρρος καὶ μάχεται πρὸς ἄλλους κριοὺς συχνὰ καὶ μετ' ἀφοβίας.

Τὰ πρόβατα εἶνε ὠφελιμώτατα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄν δὲν ὑπῆρχον αὐτά, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔζων πολὺ κακὰ. Διότι τὰ πρόβατα παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ κρέας των καὶ τὸ γάλα των, ἐξ ὧν τρεφόμεθα· τὸ ἔριόν των, ἐξ οὗ κατασκευάζομεν διάφορα ὑφάσματα καὶ σκεπάσματα· τὸ δέρμα των, ἐξ οὗ κατασκευάζομεν ὑποδήματα, ἄσκους καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα χρήσιμα· τὰ κέρατα καὶ τὰ ὀσῆ των, ἐξ ὧν κατασκευάζομεν διάφορα ὄργανα· τὸ λίπος των, ἐξ οὗ κατασκευάζονται κηρία, τὰ ἔντερα των, ἐξ ὧν κατασκευάζονται αἱ χορδαὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Καὶ ἐν γένει τὰ πρόβατα παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ, τὰ ὅποια συντελοῦσιν εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ βίου ἡμῶν.

Β'. ΑΡΕΤΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ

17. Τὰ τέκνα τοῦ γεωργοῦ.

(Ὁμόνοια)

Γεωργὸς τις εἶχε πολλὰ τέκνα δύστροπα καὶ ὀξύθυμα. Ἐφιλονείκουν καὶ διεπληκτίζοντο πάντοτε. Ὁ γεωργὸς πολλάκις τὰ συνεβούλευσε νὰ εἶνε ἀγαπημένα καὶ νὰ μὴ διαπληκτίζονται, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἤκουον.

Ἡμέραν τινὰ ὁ συνετὸς πατὴρ παρήγγειλε νὰ τοῦ φέρωσι δέσμην ράβδων. Τὰ τέκνα του ἔφεραν αὐτήν.

Τότε ὁ πατήρ τὰς ἔδεσεν ὅλας ὁμοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτάς εἰς τὰ τέκνα του νὰ τὰς θραύσωσιν. "Ὅλοι κατὰ σειράν ἐδοκίμασαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Ράβδοι πολλαὶ ὁμοῦ ἠνωμέναι ἀδύνατον νὰ θραυσθῶσιν!

Μετὰ ταῦτα ὁ πατήρ λαμβάνει τὰς ῥάβδους, κόπτει τὸ σχοινίον, διὰ τοῦ ὁποίου εἶχε δεδεμέναι αὐτάς, καὶ δίδει ἀνὰ μίαν εἰς τὰ τέκνα του νὰ τὰς θραύσωσιν. Τὰ τέκνα του ἔθραυσαν πολὺ εὐκόλως πάσας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην.

Τότε ὁ πατήρ λέγει πρὸς αὐτά· «Τέκνα μου, εἶδετε τί συνέβη μετὰ τὰς ῥάβδους. "Ὅτε ἦσαν δεδεμένα ὅλαι ὁμοῦ, οὐδεμία ἐβλάβη. "Ὅτε ὅμως ἐλύθησαν καὶ ἐκάστη ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἄλλης καὶ ἔμεινε μόνη, τότε οὐδεμία ἔμεινε σῶα. "Ὅλαι ἐθραύσθησαν, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ ἐπὶ τέλους ὅλαι ἠφανίσθησαν. Γὰ ἴδια καὶ ἀπαράλλακτα συμβαίνουν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ μετὰ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαπημένους καὶ μετὰ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς μὴ ἀγαπημένους. "Ὅταν οἱ ἀδελφοὶ εἶνε ἀγαπημένοι, τίποτε δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πάθωσιν. Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι δὲν τολμῶσι νὰ τοὺς βλάψωσι, διότι εἶνε πολλοὶ καὶ τοὺς φοβοῦνται. Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι τοὺς ἀγαπῶσι καὶ τοὺς τιμῶσι, διότι βλέπουσιν ὅτι εἶνε καλοὶ ἀδελφοί. Αἱ δυστυχίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς εὕρωσι τυχόν εἰς τὸν βίον, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τοὺς ἀφανίσωσι, διότι ὁ εἰς θὰ βοηθῆ τὸν ἄλλον. "Ὅταν ὅμως δὲν εἶνε ἀγαπημένοι, τότε καὶ οἱ κακοὶ εὐκόλως τοὺς βλάπτουσι, διότι δὲν τοὺς φοβοῦνται· καὶ οἱ καλοὶ δὲν τοὺς τιμῶσι, διότι βλέπουσιν ὅτι εἶνε κακοὶ ἀδελφοί, καὶ αἱ δυστυχίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς εὕρωσιν εἰς τὸν βίον, θὰ τοὺς ἀφανίσωσι, διότι δὲν θὰ ἔχωσι κανένα νὰ τοὺς λυπηθῆ καὶ νὰ τοὺς βοηθήτη.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Ἡ ὁμόνοια φτειάνει σπῖτι κ' ἡ διχόνοια τὸ χαλάει.

18. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη.

Ἀνάθεμά τον ποῦ τὸ εἶπη· «τάδερχια δὲν πονιοῦνται». τάδερχια σχίζουσι τὰ βουνὰ καὶ δένδρα ξεριζώνουσι, τάδερχια ἐκνηγήσανε κ' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή ἕς τὸν κόσμον ἕξακουσμένη·
τῇ ἠφθόναγεν ἢ γειτονιά, τῇ ζήλευεν ἢ χώρα,
τῇ ζήλεψε κὶ ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ·
ἕς τὸ σπῖτι τρέχει καὶ βροντάει, ἄν νᾶταν νοικοκύρης·
— «Ἄνοιξε, κόρη γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
» τὶ ἐγὼ εἶμαι γυιὸς τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης
[πέτρας]·

— «Ἄφσε με, Χάροντα, ἄφσε με, σήμερον μὴ μὲ πάρῃς·
ταχυὰ Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω
καὶ τῇ Δευτέρᾳ τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου»·
Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄραξε κ' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει,
νὰ καὶ τὰδέρφια ἄωπτασαν ἠψηλὰ π' τὸ κορφοβοῦνι,
τὸ Χάροντα κινήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

19. Ὁ ταῦρος καὶ ἡ καμηλοπάρδαλις.

(Ἀλληλοβοήθεια)

Συνητηθήσαν ποτε νεαρός τις ταῦρος καὶ καμηλο-
πάρδαλις καθ' ὁδόν. Κατεδιώκοντο καὶ οἱ δύο ὑπὸ ἰσχυ-
ρῶν λεόντων. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον τὴν αὐτὴν τύχην, ἀπε-
φάσισαν νὰ συνοδοιπορήσωσιν. «Δὲν δύναμαι», ἔλεγεν ἡ
καμηλοπάρδαλις, «νὰ μείνω πλέον εἰς τὴν πατρίδα μου,
ὅπου οὐδεμία ἀσφάλεια ὑπάρχει· θὰ ἀπέλθω εἰς ἄλλην
χώραν, ὅπου νὰ δύναται τις τοῦλάχιστον νὰ κοιμᾶται
ἡσυχος καὶ νὰ μὴ τρομάξῃ ἐκ τῶν συγῶν βρυχηθμῶν
τῶν λεόντων». — «Καὶ ἐγὼ», εἶπεν ὁ ταῦρος, «εὐχαρί-
στως σὲ ἀκολουθῶ. Εἰς τὴν πατρίδα μου δὲν δύναμαι
νὰ προφυλαχθῶ πλέον ἐκ τῶν λεόντων, οἱ ὅποιοι κατε-
ξέσχισαν πάντας τοὺς ἀδελφούς μου καὶ ἐμὲ αὐτὸν χθὲς
ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ κατασπαράξωσιν».

Ὅτε οἱ δύο συνοδοιπόροι εἶχον ἀπομακρυνθῆ πλέον
ἐκ τοῦ δάσους, εἰς τὸ ὁποῖον κατόκουν οἱ λέοντες, ἐβά-
διζον ἡσυχως καὶ ἀφόβως διὰ μέσου τῆς πεδιάδος, ὅπου
μόλις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπρασίνιζον ὀλίγα μικρὰ χόρτα ἐπὶ
τοῦ ἐδάφους καὶ ἐφαίνετο δένδρον τι. Ἡ καμηλοπάρδα-
λις ὑπέφερε πολὺ· ἐπέινα καὶ ἦτο λυπημένη, ἐνῶ ὁ ταῦ-
ρος ἦτο λίαν ζωηρὸς καὶ ἔτρωγεν ὅ,τι χόρτον εὑρίσκε
κατὰ γῆς.

«Διατί είσαι τόσο λυπημένη;», ηρώτησεν αὐτὴν ὁ ταῦρος· «διατί δὲν ἔρχεσαι καὶ σὺ νὰ φάγῃς ὀλίγην χλόην; Εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ ἔδαφος ἔχει ὀλίγην μόνον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλά, ἂν δὲν βαρύνεσαι νὰ κύπτῃς, εἶνε ἀρκετὴ, ὅπως χορτάσωμεν καὶ οἱ δύο. Σήμερον τίποτε δὲν ἔφαγες. Δὲν σοῦ ἀρέσκει αὐτὴ ἡ τροφή;».

Καμηλοπάρδαλις.

«Ἄχ!», ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις. «Τὸ χόρτον αὐτὸ δὲν εἶνε κακόν, θὰ τὸ ἔτρωγον μὲ πολλὴ εὐχαρίστησιν. Ἄλλὰ δὲν βλέπεις τί ὑποφέρω, ὅταν στηρίζωμαι ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν προσθίων ποδῶν μου καὶ κύπτω τὸν μακρὸν μου λαιμὸν κατὰ γῆς, διὰ νὰ ἀποσπάσω διὰ τῆς μακρᾶς μου γλώσσης μικρὸν τι χόρτον; Θὰ μοὶ εἶπῃς νὰ γονατίζω καὶ νὰ τὸ κόπτω. Ἄλλὰ τοῦτο οὐδὲν μὲ ὠφελεῖ· διότι τὸ ἐν χόρτον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἄλλου τόσο πολύ, ὥστε εἶνε ἀνάγκη, ἵνα γεμίσω τὸ στόμα μου,

νὰ ἐγείρωμαι καὶ νὰ γονατίζω πολλάκις. Εἶνε εὐκόλον τοῦτο;»

«Ὠραία μου φίλη», εἶπεν ὁ ταῦρος, «σὲ οἰκτίρω, διότι εἶσαι πλασμένη τόσο ἀλλόκοτα. Δὲν ἐννοῶ πῶς κατορθώνεις νὰ βόσκης ἔχοντα τοιοῦτον ὑψηλὸν σῶμα καὶ τοιοῦτον μακρὸν λαιμὸν καὶ εἰς τί χρησιμεύει ἡ τόσο μακρὰ σου γλώσσα».

«Μὴ μὲ οἰκτίρης», ἀπήντησεν ἡ καμηλοπάρδαλις.
«Ὅλη ἡ γῆ δὲν εἶνε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεσκευασμένη. Ἄν ἐδῶ ὑπάρχη κατὰ γῆς χλόη καὶ σὺ τρώγῃς μὲ εὐκολίαν, πιθανὸν νὰ φθάσωμεν εἰς ἄλλον τόπον, ὅπου ἐγὼ μὲν θὰ εὐρίσκω μὲ τὸ ὑψηλὸν μου σῶμα καὶ μὲ τὸν μακρότατόν μου λαιμὸν ἄφθονον τροφήν, σὺ δὲ ὀλίγην ἢ ὀλως διόλου».

Ὁ ταῦρος ἦτο εὐσπλαγχνος. Ἐξέχωνε διὰ τῶν κεράτων τὸ χόρτον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν σκιάν βράχου τινὸς ἐφύετο ἐπὶ τῆς γῆς ἄφθονον. καὶ τὸ ἀπέθετεν ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ καμηλοπάρδαλις ἠδύνατο νὰ λαμβάνη αὐτὸ ἄνευ δυσκολίας.

Οἱ δύο φυγάδες τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἔφθασαν εἰς μίαν ἔρημον, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν χόρτον ἐφύετο. Ὁ ταῦρος ἐμυκάτο ἐκ τῆς πείνης καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ.

Ἡ καμηλοπάρδαλις ἐνεθάρρυνεν αὐτόν. «Ἀκολούθησέ με, τοῦ ἔλεγεν. «Ἐκεῖ κάτω, ὅπου εἶνε τὰ δένδρα, ὑπάρχει τροφή καὶ διὰ τοὺς δύο». Ὁ ταῦρος ἠκολούθησεν αὐτὴν μέχρι τινός, ἔπειτα ὁμως ἐστάθη περίλυπος, διότι ἐπὶ τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους τῆς ἐρήμου ἦσαν μὲν πολλὰ δένδρα, ἀλλὰ χόρτον οὐδαμοῦ ἐφαίνετο. Εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἦσαν πολὺ ὑψηλά δι' αὐτόν, ἐνῶ ἡ καμηλοπάρδαλις ὕψωνε τὸν μακρὸν τῆς λαιμὸν πρὸς τοὺς πρασίνοὺς κλάδους καὶ ἔφερε διὰ τῆς μακρᾶς γλώσσης εἰς τὸ στόμα αὐτῆς ἀκόμη καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν πολὺ ὑψηλά.

«Βλέπεις», ἔλεγε πρὸς τὸν ταῦρον, ὅστις ἐβλέπε μετὰ περιεργείας αὐτὴν, διατί ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸ σῶμά μου ὑψηλόν, τὸν λαιμὸν μου μακρὸν καὶ τὴν γλῶσσαν μου μεγαλήν; Ἐγὼ δὲν ζητῶ τὴν τροφήν μου χαμηλά ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ ἐδάφους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑψηλοὺς κλάδους τῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα φύονται εἰς τὴν ἔρημον. Καὶ δὲν φροντίζω μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλὰ καὶ διὰ σέ, πτωχέ μου φίλε· διότι, βλέπεις, σοῦ κόπτω τοὺς μᾶλλον πυκνοφύλλους κλάδους τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων καὶ τούτους ρίπτω κάτω, ἵνα χορτασῆς καὶ σὺ, ὅπως καὶ ἐγώ».

Ὁ ταῦρος μετ' εὐγνωμοσύνης ἐδέχετο ὅ,τι προσέφερεν

εἰς αὐτὸν ἢ καμηλοπάρδαλις. Καὶ οὕτως οἱ δύο συγάδες βοηθοῦντες ἀλλήλους συναδοιπόρουσιν ἐπὶ ἀρκετάς ἡμέρας, μέχρις ὅτου ἔφθασαν εἰς ἡσυχὸν τινα καὶ ἀσφαλῆ χώραν, ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἀγριοὶ λέοντες. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἀρκετὴ τροφή καὶ κάτω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἄνω ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, καθὼς καὶ δροσερὸν ὕδωρ. Ἐμείναν λοιπὸν ἐκεῖ καὶ οἱ δύο καὶ ποτὲ δὲν ἐχωρίσθησαν πλέον. Εἰς ὅλην τῶν τὴν ζωὴν ἦσαν ἠνωμένοι ὡς δύο πολὺ καλοὶ φίλοι.

- Τῶνα χέρι νίβει τᾶλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο.
- Βόηθα με νὰ σὲ βοηθῶ. ν' ἀνεβοῦμε τὸ γκρεμνὸ.
- Ἄνηρ ἄνδρα καὶ πόλις πόλιν σφάζει.

20. Κλεινίας ὁ Πυθαγόρειος.

(Πράξεις)

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία ΙΑ', 22)

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους σοφός τις Ἕλληνας Κλεινίας καλούμενος, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ἕλληνα φιλοσόφου Πυθαγόρου, ὁσάκις ἠσθάνετο ὅτι ὠργίζετο, ἐλάμβανε τὴν κιθάραν αὐτοῦ, ἐχόρδιζεν αὐτὴν καὶ ἐκιθάριζεν. Καὶ οὕτω δὲν εἶχε καιρὸν νὰ περιπέσῃ εἰς ὀργὴν, πάθος, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ἐπιβλαβέστατον καὶ ἀσχημότερον. Ὅτε δὲ ἠρώτων αὐτὸν τί κάμνει κιθαρίζων, «Πραῦνομαι», ἀπεκρίνετο.

21. Τὸ Ἐρετρικὸν μειράκιον.

(Εὐπαιδευσία)

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Θ', 23)

Μειράκιόν τι, ἐξ Ἐρετρίας τῆς Εὐβοίας καταγόμενον, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐσπουδάσεν εἰς τὸν περίφημον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φιλόσοφον Ζήνωννα.

Ὅτε ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ πατὴρ ἠρώτησεν αὐτὸ τί ἐσπούδασε. «Θὰ σοὶ δείξω», εἶπε τὸ μειράκιον. Ὁ πατὴρ περιεμένεν ἐπὶ τινα ὥραν καί, ἐπειδὴ τὸ μειράκιον οὐδὲν ἐδείκνυεν εἰς αὐτόν, ὠργίσθη, τὸ ὕβρισε καὶ τὸ ἐρράπι-

σεν. Τὸ μειράκιον οὔτε εἶπέ τι οὔτε ἐπεχείρησε νὰ ἀντι-
σταθῇ. Αταράχως ὑπέμεινε καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ ραπί-
σματα. Ἐπειτα στραφέν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἶπεν
«Ἴδου τί ἔμαθον, πατερ, αὐτό, τὸ ὁποῖον ἰδίους ὀφθαλ-
μοῖς ταύτην τὴν στιγμήν βλέπεις. Νὰ ὑποφέρω ἀγογ-
γύστως τὴν ὀργὴν τοῦ πατρὸς καὶ οὐδὲως νὰ ἀγανα-
κτῶ διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὰ ραπίσματα τὰ προερχόμενα
ἐκ τῶν γονέων μου».

22. Κάπρος καὶ ἀλώπηξ.

(Πρόνοια)

Ἡμέραν τινὰ πρῶτῃ πρῶτῃ, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχε καλὰ
φωτίστη ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν, κάπρος τις κατεγίνετο μετὰ
πολλῆς ἐπιμελείας νὰ ἀκονίσῃ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ εἰς
ἐν δένδρον.

Κατὰ τύχην ἀλώπηξ τις διαβαίνουσα ἐκεῖθεν εἶδε τὸν
κάπρον καὶ τὸν ἠρώτησε διατί ἀκονᾷ πρῶτῃ πρῶτῃ τοὺς
ὀδόντας, ἀφοῦ πανταχοῦ ἐπικρατεῖ ἄκρα ἡσυχία καὶ
οὐδαμοῦ φαίνεται ἐχθρὸς τις. Τότε ὁ κάπρος εἶπε πρὸς
αὐτήν· «Ἀκονῶ τώρα τοὺς ὀδόντας μου, ὅτε εἶμαι ἐν-
τελῶς ἡσυχος καὶ ἔχω καιρὸν, διὰ νὰ ἔχω αὐτοὺς ἡκο-
νημένους, ὅταν τυχὸν παρουσιασθῇ ἐχθρὸς τις καὶ εἶνε
ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶ αὐτούς».

23. Τὰ σωθέντα κοράσια.

(Πρόνοια)

Δύο χωρικῶν κορασίων ἡ θεία, ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς
αὐτῶν, κατώκει εἰς τὸ πλησίον χωρίον. Ἡ θεία των
αὕτη τὰ ἡγάπα πολὺ καὶ πολλάκις τὰ προσεκάλει καὶ
ἔμενον ἀπὸ πρωῒας μέχρις ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς.
Ἐπειτα, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ νυκτώσῃ, τὰ ἔστελλε πάλ-
ιν εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν.

Ἡμέραν τινὰ τὰ κοράσια ἤθελον νὰ μεταβῶσιν εἰς
αὐτὴν ἀπὸ τῆς πρωῒας. Ὁ χειμὼν ἦτο βαρὺς. Ἐνεδύ-
θησαν καλὰ, ἔλαβον τὰς ρόκας, ἵνα ἐργασθῶσιν ἐκεῖ,
καὶ ἐξεκίνησαν. Διῆλθον τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐν
τῷ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων, καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν θείαν

των. Ἡ θεία των, ὅτε τὰ εἶδεν, ἐχάρη πολὺ καὶ τὰ περιποιήθη ὅσον ἡδύνατο καλύτερον. Κατὰ τὴν ἐσπέραν, ὅτε ἐπλησίαζε νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος, τὰ κοράσια ἀπεχαιρέτισαν τὴν θείαν των καὶ ἐξσκίνησαν, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των. Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸ δάσος, ἤρχισε νὰ χιονίζῃ καὶ νὰ φυσᾷ τόσον πολὺ, ὥστε τὰ παιδία δὲν διέκρινον πλέον τὸν δρόμον καὶ δὲν ἡδύναντο οὔτε νὰ προχωρήσωσιν οὔτε νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν. Ἐκεῖ παρὰ τὴν ὁδὸν εἶδον μικρὸν τι σπήλαιον, ἀνωθεν τοῦ ὁποίου ἐπεκάθητο παχὺ στρώμα χιόνος, καὶ ἐκεῖ κατέφυγον. Πρὶν ὅμως εἰσελθῶσιν εἰς αὐτό, ἔδεσαν εἰς τὸ ἄκρον ῥόκας ἐρυθρὸν μανδήλιον καὶ ἐνέπηξαν αὐτὴν στερεῶς ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς σπηλαίου. Ἐσκέφθησαν ὅτι, ἐάν τυχὸν διήρχετό τις ἐκεῖθεν, θὰ εἶβλεπε τὸ ἐρυθρὸν μανδήλιον καὶ θὰ ἤρχετο εἰς βοήθειαν αὐτῶν.

Ὅτε ἦλθεν ἡ νύξ, ἡ χιὼν ἐπιπτε πυκνοτέρα. Ἡ εἰσοδος τοῦ σπηλαίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκοντο τὰ κοράσια, ἐκλείσθη ὑπὸ τῆς χιόνος. Ἐκεῖ δὲ καθήμενα τὰ δυστυχῆ ἤκουον ἔξω τὸν βῦαν (μποῦφος) νὰ φωνάζῃ καὶ τὴν θύελλαν νὰ μαίνεται. Τὰ κακόμοιρα ἐκ τοῦ φόβου ἔτρεμον! Ὁ πανάγαθος ὅμως Θεὸς ἠγγρύπνει ἀνωθεν αὐτῶν. Τέλος, ἀφοῦ προσηυχῆθησαν, ἀπεκοιμήθησαν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἐπειδὴ τὰ κοράσια δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν, οἱ γονεῖς των ἀνησύχουν πολὺ καὶ ἐστειλαν ἓνα ἄνθρωπον εἰς τὴν θείαν των, ἵνα μάθωσι τί συμβαίνει. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐπανῆλθε καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι τὰ τέκνα των δὲν εἶνε εἰς τὴν θείαν των καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προηγουμένης ἡμέρας εἶχον ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ χωρίον των, ὑπέθεσαν ὅτι θὰ τὰ κατέχωσε πούθενά καθ' ὁδὸν ἡ χιὼν καὶ ἐταράχθησαν πολὺ. Προσεκάλεσαν ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν καὶ λαβόντες πτύα ἔτρεξαν εἰς τὸ δάσος πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ σωτηρίαν τῶν κορασιῶν.

Ἐνῶ ἤρευνων ἐκεῖ, εἶδον ἐρυθρὰν τινα σημαίαν, ἣτις ἐξεῖχεν ὀλίγον ὑπεράνω τῆς χιόνος. Οἱ ἄνθρωποι ἀνεγνώρισαν τὸ μανδήλιον καὶ ἐνόησαν ὅτι ἐκεῖ θὰ ἦσαν τὰ κοράσια. Τρέχουσι λοιπὸν ἐκεῖ καὶ καλοῦσιν αὐτὰ μὲ

τὸ ὄνομά των ὅσον ἠδύναντο δυνατώτερα. Τὰ κοράσια ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν αὐτῶν καὶ ἤρχισαν καὶ αὐτὰ νὰ φωνάζωσι δυνατὰ ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ χιονοσκεποῦς αὐτῶν καταφυγίου, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξέλθωσιν. Ἡ χιών ἦτο πολλή καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου εἶχε φραχθῆ ἔντελῶς ὑπ' αὐτῆς. Τότε οἱ ἄνδρες διὰ τῶν πτύων ἀπομακρύνουσι τὴν χιόνα καὶ εὐρίσκουσιν ὑπὸ τοὺς θάμνους τὰ δύο κοράσια τρέμοντα ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τοῦ φόβου.

«Δόξα σοι ὁ Θεός!» εἶπον μιᾷ φωνῇ πάντες καὶ περιχαρεῖς ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ μήτηρ ἰδοῦσα τὰ δύο τῆς κοράσια, τὰ ὅποια ἐκλαιεν ὡς ἀποθανόντα, ἐλιποθύμησεν. Συνῆλθεν ὁμως μετ' ὀλίγον, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων τῆς, τὰ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς καὶ περιπαθέστατα κατεφίλει αὐτά.

— Ἀναψτε τὸ λυχνάρι σου προτιοῦ νὰ σ' εὕρῃ ἡ νύκτα.

24. Ἡ ξενιτεία.

(Φιλοσοφία τῶν γονέων)

Τρεῖς χρόνους ἔχει ὁ Στρατῆς ἔς τὰ ξένα ποῦ γυρίζει
Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι, βουλιέται γιὰ νὰ φύγη.
Τὸν πιάουν χιόνια καὶ βροχαῖς καὶ τὸν γυρίζουν πίσω,
Περνοῦνε δυό, περνοῦνε τρεῖς, περνοῦνε πέντε μῆνοι.
Κι ἀπὸ τὰ ξένα ὁ Στρατῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ φύγη·
Τὸ τ' ἔταξε τῆς μάνας του θυμᾶται βουροκωμένος·
« Μὴν κλαῖς ἔς τὰ ξένα, μάνα μου, τρεῖς χρόνους θὰ
[σᾶς λείψω
» Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι ὀπίσω θὰ γυρίσω».
Καὶ πρὶν νὰ ῥθοῦν οἱ τέσσεροι δὲ γύρισεν ὀπίσω.
Ἦρθε καὶ ἄλλη ἀνοιξι καὶ ἄλλο καλοκαίρι,
Καὶ ὁ Στρατῆς ὁ δύστηχος εἶν' ἄρρωστος ἔς τὰ ξένα.
Ξένη τοῦ δίνει τὸ νερό, ξένη τὸν σιγυράει
Καὶ ξένη μάνα κάθεται ἔς τὸ πλάγι του τῆ νύκτα.
Βαριά στενάζει ὁ Στρατῆς ἓνα πουρνὸ καὶ λέγει·
« Τὰ γόνατά μου ἔκοψε ἡ φοβερὴ ἀρρώστια,
» Καὶ τὴν καρδιά μου πλάκωσε ἓνα βαρὺ λιθάρι,

Χαρισ. Παπαμάρκου Ἀναγνωσματάριον Δ'. τάξ.

3

- » Καὶ πᾶ ἀνὴρ εἶμαι γιὰ ζωὴν, τὴ γῆ γιὰ νὰ πατήσω !
 - » Τὸ λείψανό μου στόλισε, γυναῖκα, ὅταν πεθάνω !
 - » Σαβάνωσέ με, κλάψε με καὶ ἔπειθός με εἶμαι γιὸς σου,
 - » Ἄτυχη μάννα καὶ ἄτυχος πατέρας μὲ προσμένουν.
 - » Τρεῖς χρόνους, ὅταν ἔφυγα, τοὺς εἶπα θὰ σᾶς λείψω
 - » Καὶ πρὶν νὰ ῥηθοῦν οἱ τέσσεροι ὀπίσω θὰ γυρίσω.
 - » Καὶ πρὶν νὰ ῥηθοῦν οἱ τέσσεροι ἐκίνησα νὰ φύγω·
 - » Μ' ἐπιασαν χιόνια καὶ βροχαῖς καὶ ἔγυρσα ὀπίσω.
 - » Ἦρθε καὶ ἄλλη ἀνοιξὶ καὶ ἄλλο καλοκαίρι,
 - » Καὶ ἀκόμη εἶμαι ἄρρωστος ὁ δύστηνος ἔς τὰ ξένα.
 - » Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουνε οἱ ἄμιοι ὅτι γονιοὶ μου !
 - » Ἐμένα ἔχουν καὶ χαρὸν, ἐμένα καὶ καμάρι
 - » Ὁ Δῆμος ὁ πατέρας μου καὶ ἡ μάννα μου ἡ Μάρθα».
 - «Φωτιά μου ! ξένη, λέγε μου, πῶς λένε τῶνομά σου ;»
 - «Στρατῆ μὲ λένε».— «Δύστυχε! ἐσ' εἶσαι τὸ παιδί μου !
 - » Στρατῆ μου, σὺ, ποῦ μοῦφυγες καὶ ἦρθες ἐδῶ ἔς τὰ ξένα!»
 - » Στὴν ἀγκαλιά της ἡ φτωγὴ μὲ κλάυματα τὸν σφίγγει.
 - » Τὸν βρέχει μὲ τὸ δάκρυ της καὶ τὸν φιλεῖ ἔς τὰ μάτια.
 - » Κ' ἐκεῖνος ἀλαλος φιλεῖ τῆς μάννας του τὸ χέρι.
 - » Μάννα μου, πῶς εὐρέθηκες ἔς τὰ ξένα μοναχὴ σου ;
 - » Ὁ δύστηνος πατέρας μου τί ἔγινε, μάννα· ποῦνε ;»
 - «Τρεῖς χρόνους, ὅταν ἔφυγες, μᾶς εἶπες πῶς θὰ λείψης
 - » Καὶ πρὶν νὰ ῥηθοῦν οἱ τέσσεροι πῶς ὀπίσω θὰ γυρίσης,
 - » Καὶ πρὶν νὰ ῥηθοῦν οἱ τέσσεροι δὲ ἔγυρσες ὀπίσω !
 - » Σῦρε», τὸν εἶπα, ἄνδρα μου, νὰ εὐθῆς τὸ παιδί μας·
 - » Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουμε, δὲν ἔχουμε ἄλλο στυλο·
 - » Αὐτὸ εἶν' τὸ καμάρι μας, αὐτὸ εἶν' ἡ χαρὰ μας.
 - » Πολλαῖς μαννάδες ἔπότησε ἡ ξενιτεὶὰ φαρομάκι.
 - » Πολλοὺς, ποῦ ξενιτεύθηκαν τοὺς ἔφαγαν τὰ ξένα.
 - » Σῦρε ἔς τὰ ξένα, ἄνδρα μου, νὰ εὐθῆς τὸ παιδί μας».
 - » Καὶ ἄλλος ἕνας ἔπερασε δύστηνισμένος χρόνος,
 - » Καὶ ὁ ἄνδρας μου δὲ φάνηκεν ὀπίσω νὰ γυρίσῃ !
 - » Καὶ πῆρα τότε ἡ ἄμιοιρη τοὺς δρόμους ἐρωτῶντας·
 - » Μὴν εἶδατε τὸν ἄνδρα μου, μὴν εἶδατε τὸ γιὸς μου ;»
 - » Δὲν εἶδαμε τὸν ἄνδρα σου, δὲν εἶδαμε τὸ γιὸς σου».
 - » Καὶ δοῦλα τότε ἔγινε ἡ δύστηνη ἔς τὰ ξένα».
- Βαριὰ στενάζει ὁ Στρατῆς ἔς τὸ στρώμα του ἐπάνω.
Ἐμπρὸς ἔς τὰ εἰκονίσματα ἡ Μάρθα γονατίζει

Καὶ τὸ Θεὸ παρακαλεῖ νὰ σηκωθῆ ὁ γυιὸς της.
Γάζει λιβάνι καὶ κερὶ ἕς τὴ χάρη του νὰ πάη.
Κι ὁ Θεὸς τὴν ἐλυπήθηκε κι ὁ Θεὸς τὴν εὐπλαχνίσθη.
Κι ὁ γυιὸς της ἔγινε καλὰ κι ὁ γυιὸς της ἐσηκώθη,
Κ' ἐκίνησαν ἕς τὸ σπίτι τους τὸ ἔρημο νὰ πάνε.
Ἐς τὴ στρατά τοῦ διαβαίνουνε. ἕς τὴ στρατά τοῦ πη-
γαίνουν,

Ἀκοῦνε μιὰ βραχνὴ φωνὴ σὲ μιὰ καλύβα μέσα.
— « Διαβάτη μου, σταμάτησε καὶ κράτα τάλογό σου.
» Δὲν ἔχω πόδια, γιὰ νὰ βγῶ κοντά σου νὰ μιλῆσω.
» Δὲν ἔχω φῶς ὁ δύστυχος, γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ ποιὸς εἶσαι.
» Αὐτοῦ τοῦ πᾶς, διαβάτη μου, ἂν πᾶς ἕς τὴν Περαχώρα.
» Καθὼς θὰ μπῆς δεξιὰ μεριά, μιὰ βρούσι θ' ἀπαντήσης.
» Καὶ σὲ μιὰ πόρτα σύρριζα εἶν' ἓνα κυπαρίσσι·
» Κλαυμένη μι' ἄμοιρη θὰ ἰδῆς γυναῖκα νὰ προσμένῃ.
» Ἀπὸ τὰ ξένα καρτερεῖ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ γυιὸ της·
» Ὁ ἄνδρας της τῆς ἄτυχης ἐγὼ ὁ γέρος εἶμαι.
» Τοῦ πῆγα ναῦρ ὁ δύστυχος ἕς τὰ ξένα τὸ παιδί μας.
» Μ' ἐπίασαν χιόνια καὶ βρογαῖς, κι ἀπόμεινα ἕς τὸ δρόμο.
» Κ' ἐπιάστηκαν τὰ πόδια μου κ' ἔχασα καὶ τὸ φῶς μου.
» Ξένοι μοῦ φέρουν τὸ ψωμί καὶ τὸ νερό, τοῦ πίνω.
» Ἄν τὸ παιδί μας γύρισε ἀπὸ τὰ ξένα πίσω.
» Πές του νὰ ἔρθῃ τὸν τυφλὸ πατέρα του νὰ πάρῃ ».
» Ἀπ' τὸ ἄλογ' ὁ Στρατῆς ὅταν ἀστραπὴ πηδάει.
— « Πατέρα! γέρο δύστυχε, ὁ γυιὸς σου ἐγὼ εἶμαι,
» Ἐγὼ τοῦ ξενιτεύθηκα, καὶ ἤρθες γιὰ νὰ μ' εὔρης.
» Σκῆψε, πατέρα, φίλησε τὸν ἀκριβὸ Στρατῆ σου.
» Καὶ ἄκουσε τὴ μάννα μου, τοῦ κλαίει ἕς τὸ πλευρό σου! ».
Μὲ κλάυματ' ἀγκαλιάσθησαν καὶ δάκρυα κ' οἱ τρεῖς τους,
Ἐς τὸ ἄλογο ἀνέβασαν κ' οἱ δυὸ τὸ γέρο Δῆμο
Κ' ἐγύρισαν ἕς τὸ σπίτι τους οἱ οἱ τρεῖς ξενιτεμένοι.

Σ. Κ. Καρούνης

25. Τὸ πέταλον.

(Οἰκονομία)

Χωρικός τις ὁδοιπορῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ του, Θωμᾶ
καλουμένου, εἶδεν ἓν πέταλον κατὰ γῆς κείμενον καὶ

εἶπεν εἰς τὸν υἱὸν του· «Θωμᾶ! Ἐν πέταλον, λάβε αὐτὸ καὶ κρύψε το!».

Ὁ Θωμᾶς ἀπήντησε. Δὲν ἀξίζει δὰ τὸν κόπον νὰ κύψῃ τις δι' ἓν πέταλον!».

Ὁ πατὴρ, χωρὶς νὰ εἶπῃ τίποτε, ἔκυψεν αὐτὸς καὶ ἔλαβε τὸ πέταλον, ἔπειτα τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐπροχώρησεν. Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ πλησίον χωρίον, τὸ ἐπώλησεν εἰς τινα πεταλωτὴν ἀντὶ μιᾶς πεντάρας, ἠγόρασε δι' αὐτῆς ὀλίγα κεράσια, τὰ ἔκρυψεν εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐπροχώρησε πάλιν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἥλιος ἔκαιε πολὺ· οὔτε οἰκία οὔτε δένδρον οὔτε βρύσις ἐφαίνετό που. Ὁ Θωμᾶς ἴδρωνε καὶ ἐδίψα πολὺ. Τότε ὁ πατὴρ ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ θυλακίου του ἓν κεράσιον καὶ τὸ ἀφῆκε, δῆθεν χωρὶς νὰ θέλῃ, νὰ πέσῃ κατὰ γῆς. Ὁ Θωμᾶς μετὰ μεγάλῃς προθυμίας ἔκυψε, τὸ ἔλαβε καὶ πάραυτα τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα. Μετ' ὀλίγον ἔρριψεν ὁ πατὴρ του ἄλλο ἓν κεράσιον. Ὁ Θωμᾶς πάλιν ἔκυψε καὶ τὸ ἔλαβεν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ πατὴρ ἔρριψεν ὅλα τὰ κεράσια τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο καὶ ὁ Θωμᾶς ἔκυψε τασάκις, ὅσα ἦσαν τὰ κεράσια.

Ὅτε δὲ ὁ Θωμᾶς ἔφαγε καὶ τὸ τελευταῖον κεράσιον, ἐστράφη ὁ πατὴρ γελῶν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Βλέπεις τί ἔπαθες; Ἐὰν μόνον ἅπαξ ἔκυπτες, ἵνα λάβῃς τὸ πέταλον, τώρα δὲν θὰ εἶχες ἀνάγκην νὰ κύψῃς πολλάκις διὰ τὰ κεράσια! Ἀλλὰ σεῖς οἱ νέοι τοιοῦτοι εἰσθε. Περιφρονεῖτε τὰ μικρὰ καὶ δὲν γνωρίζετε ὅτι καὶ αὐτὰ ἔχουσι τὴν ἀξίαν των. Ἀπ' αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔπαθες σήμερον, βλέπετε φανερώτατα ὅτι ἡ οἰκονομία εἶνε πάντοτε καλὸν πρᾶγμα. Ἀκόμη καὶ ἓν πέταλον ἂν οἰκονομήσῃ τις, πάντοτε ἔχει ὠφέλειαν».

— Μάξευε κὶ ἄς εἶν' καὶ ῥῶγες.

— Ὅποιος δὲν ξέρει νὰ φυλάγῃ, πολὺ πτωχὸς πεθαίνει.

— Φύλαξέ με, ὅταν μ' εὕρῃς, γιὰ νὰ μ' ἔχῃς, ὅταν θέλῃς.

— Φασοῦλι τὸ φασοῦλι γεμίζει τὸ σακκοῦλι.

26. Ἡ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων.

Ξυλουργός τις, ἂν καὶ ἐκέρδιζεν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἀκετὰ χρήματα, ἔζη πολὺ λιτῶς. Καὶ αὐτὸς καὶ οἱ οἰκεῖοί του ἐνεδύοντο πολὺ ἀπλῶς καὶ ἀπέφευγον πολὺ ἐπιμελῶς πάντα τὰ περιττὰ ἔξοδα.

«Πῶς διαθέτεις τὰ ἄλλα χρήματα, τὰ ὁποῖα σοῦ περισσεύουσι, καλέ μου γείτον;», τοῦ εἶπέ ποτε γείτων του τορνευτῆς. Ὁ ξυλουργὸς ἀπήντησεν· «Ἄλλα μὲν πληρώνω διὰ παλαιὰ μου χρεῖ, ἄλλα δὲ τοκίζω». «Ἄ! ἀνέκραξεν ὁ τορνευτῆς, ἀστειεύεσαι! Σὺ οὔτε χρεῖ ἔχεις οὔτε τοκιστῆς εἶσαι».

«Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθές αὐτό, τὸ ὁποῖον σοῦ λέγω», εἶπεν ὁ ξυλουργός. «Ἄκουσον τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα οἱ καλοὶ μου γονεῖς ἐξώδευσαν δι' ἐμέ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεώς μου μέχρις ὅτου ἐμεγάλωσα, τὰ θεωρῶ ὡς χρεῖ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ πληρώσω. Ἐὰν δὲ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἐξοδεύω, ὅπως ἀναθρέψω τὰ τέκνα μου, τὰ θεωρῶ ὡς κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον θὰ μοι πληρώσωσι ποτε ἐντόκως αὐτά, ὅταν γηράσω. Καθὼς δὲ οἱ γονεῖς μου ἐξώδευον ὅσα ἀπηρτοῦντο, ὅπως μὲ ἀναθρέψωσιν, οὕτω καὶ ἐγὼ ἐξοδεύω διὰ τὰ τέκνα μου. Ὅπως δὲ ἐγὼ θεωρῶ ὡς χρεὸς μου ν' ἀνταποδώσω εἰς τοὺς γονεῖς μου τὰς εὐεργεσίας, μὲ τὰς ὁποίας μὲ εὐηργέτησαν, οὕτως ἐλπίζω ὅτι καὶ τὰ τέκνα μου θὰ ἀνταποδώσωσιν εἰς ἐμέ τὸ ἴδιον αὐτῶν χρεὸς, τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐγὼ τώρα εὐεργετῶ αὐτούς».

27. Τὸ θαυματουργὸν κιβώτιον.

(Ἐπιμέλεια τοῦ οἴκου).

Πλουσία τις οἰκοδέσποινα, ἐγκαταλιποῦσα τὴν ἐπιμέλειαν τῶν οἰκιακῶν αὐτῆς πραγμάτων καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τοὺς ὑπηρετάς καὶ τὰς ὑπηρετριάς, παρετήρησε μετὰ τινα χρόνον ὅτι τὰ τῆς οἰκίας της κατ' ἐκάστην ἐχειροτέρευον περισσότερο καὶ ὅτι ἡ περιουσία της ἤλαττοῦτο σπουδαίως. Τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν παράδοξον καὶ δὲν ἐγνώριζε πῶς νὰ ἐξηγήσῃ αὐτό.

Ἐπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῆ εἰς τὸν πνευματικὸν τῆς πόλεως, νὰ ἐκθέσῃ εἰς αὐτὸν τὴν λυπηρὰν ταύτην κατάστασιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλὴν του. Ἦλθε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε· «Τὰ οἰκιακά μου πράγματα, δέσποτα, εὐρίσκονται εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν. Μήπως γνωρίζετε, μήπως ἔχετε μέσον τι ὅπως μὲ βοηθήσητε;»

Ὁ πνευματικὸς, γέρον πολὺ συνετός, ἀφοῦ ἤκουσε παρὰ τῆς γυναίκος τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τῆς οἰκίας αὐτῆς, ἐνόησε τί συμβαίνει καὶ εἶπεν εἰς αὐτὴν νὰ περιμένῃ ὀλίγον. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον τῆς κατοικίας του, ἔφερε μικρὸν ἐσφραγισμένον κιβώτιον, τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν κυρίαν καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν· «Τὸ κιβώτιον τοῦτο, κυρία μου, νὰ τὸ περιφέρητε ἐπὶ ἕν ἔτος καθ' ἑκάστην τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν καὶ τρεῖς φορές τὴν νύκτα εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἰς τὰς ἀποθήκας, εἰς τοὺς στάβλους καὶ εἰς πάσας τὰς γωνίας τοῦ οἴκου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ οἰκιακά σας θὰ διορθωθῶσιν. Ἀφοῦ ὅμως παρέλθῃ τὸ ἔτος, παρακαλῶ νὰ μοι τὸ ἐπιστρέψητε».

Ἡ ἀγαθὴ οἰκοκυρὰ ἐνόμισεν ὅτι τὸ κιβώτιον ἔχει μεγάλην δύναμιν, ὅπως διορθώσῃ τὰ οἰκιακά της καὶ ἐπιμελέστατα περιέφερον αὐτὸ πανταχοῦ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπως ὁ πνευματικὸς εἶχε συμβουλεύσῃ αὐτήν. Πρῶτον μετέβαινεν εἰς τὴν ἀποθήκην· ἐκεῖ εὗρισκε συχνὰ τὸν ὑπρέτην νὰ ἔχη κρυμμένην κάτωθεν τοῦ ἐπενδύτου αὐτοῦ μίαν καὶ δύο φιάλας οἴνου. Τὴν νύκτα εἰσῆρχετο εἰς τὸ μαγειρεῖον· ἐκεῖ εὗρισκε συχνὰ τὰς ὑπηρετριάς νὰ κάμνωσι γλυκίσματα. Ἀκολουθῶς μετέβαινεν εἰς τοὺς στάβλους· ἐκεῖ εὗρισκε συχνὰ τὰς ἀγελάδας βυθισμένας εἰς τὸν βόρβορον καὶ τοὺς ἵππους ἀντὶ βρόμης νὰ τρώγωσι σανὸν καὶ νὰ εἶνε ἀξύστριστοι. Καθ' ἑκάστην ἔβλεπεν ἄτοπα καὶ ἐπίδραβῃ καὶ διώρθωνεν αὐτά.

Οὕτω δὲ παρήλθεν ὅλον τὸ ἔτος καὶ τότε κατὰ τὴν συμφωνίαν ἡ οἰκοδέσποινα ἐπέστρεψεν εἰς τὸν πνευματικὸν τὸ κιβώτιον καὶ κατευχαριστημένη εἶπε πρὸς αὐτόν. «Ἦώρα ἔχουσι καλῶς τὰ τῆς οἰκίας μου. Ἀφῆ-

σατέ μοι, παρακαλῶ, τὸ κιβώτιον ἀκόμη ἐν ἔτος. Φαίνεται ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει ἐξαίρετόν τι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν μεγάλην δύναμιν νὰ θεραπεύη τὰ οἰκιακὰ πράγματα, ὅταν ἔχωσι κακῶς».

Ὁ πνευματικὸς τότε ἐγέλασε καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν. «Τὸ κιβώτιον, κυρία μου, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς τὸ ἀφήσω, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον κρύπτεται μέσα, λάβε το». Ἡ οἰκοδέσποινα περιχαρῆς ἤνοιξε τὸ κιβώτιον καὶ ἀντιπαντὸς ἄλλου εὔρεν ἐν αὐτῷ ἄπλοῦν φύλλον λευκοῦ χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο γραμμένον. «Ἴνα εὐρίσκωνται εἰς καλὴν κατάστασιν τὰ οἰκιακὰ σου πράγματα, πρέπει σὺ ἢ ἰδία νὰ ἐπιβλέπῃς αὐτὰ καὶ νὰ μὴ ἀφήνῃς τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὰς ὑπηρετρίας νὰ κάμνωσιν ὅ, τι θέλουσιν».

— Τὰ ξένα χέρια παύουν, ἀλλὰ καύουν.

— Ὁ σβέρκος τοῦ λύκου εἶνε χονδρὸς, γιὰτὶ κάνει ταῖς δουλειαῖς του μοναχός.

— Τὸ μάτι τοῦ νοικοκύρη προκόβει τὸ χωράφι.

— Ὁφθαλμὸς δεσπότητος ἵππον πιαίνει (παχύνει).

— Τῆς ἰδίας οἰκίας προστάτει (Χίλων).

— Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ (Σόλων).

28. Ἡ κάμηλος.

(Συνήθεια)

Ὅτε τὴν πρώτην φοράν οἱ ἄνθρωποι εἶδον κάμηλον, τόσον ἐφοβήθησαν, ὥστε ὅλοι ἐφευγον καὶ ἐκρύπτοντο.

Τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐφαίνοντο φοβερά.

Ὅτε ὅμως καὶ δευτέραν φοράν εἶδον αὐτήν, ἔλαβον

θάρος καὶ τὴν ἐπλησίασαν. Τὴν τρίτην φοράν,

τὴν εἶδον, τόσον τὴν κατεφρόνησαν, ὥστε τὴν

σίασαν, τὴν ἐσταμάτησαν, τὴν ἐκράτησαν, τὴν

νωσαν καὶ τὴν ἔδωκαν εἰς ἓν μικρὸν παιδίον

ὀδηγῆ.

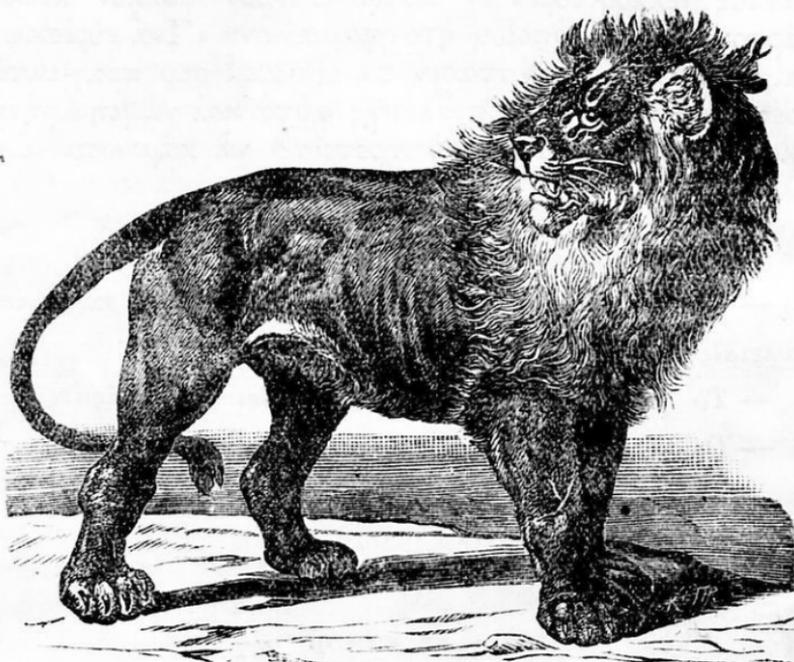
Αἰσώπει

29. Ἀλώπηξ καὶ λέων.

(Συνήθεια)

Ἡ Ἀλώπηξ τις ἤκουε πάντοτε παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων αὐτῆς, ὅταν ἦτο μικρά, ὅτι τὸ ἰσχυρότατον καὶ φοβερώτατον πάντων τῶν ζῶων εἶνε ὁ λέων καὶ διὰ τοῦτο ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ μίαν φοράν ἓνα τοιοῦτον.

Ἡμέραν τινά, ἐνῶ ἐβάδιζεν ἡσυχὰ ἡσυχὰ ἐντὸς τοῦ

Λέων.

δάσους, βλέπει μακρόθεν ἐρχόμενον ἓνα λέοντα. Φόβος καὶ τρόμος τὴν κατέλαβεν! Ἐκρύβη εἰς τοὺς κλάδους καὶ ἐκεῖ συνεσταλμένη ἔτρεμεν. Τὸ μέγα σῶμα, ἡ μεγάλη κεφαλή, ἡ βαθεῖα χαιτή, οἱ στιβαροὶ πόδες, τὸ μεγαλοπρεπὲς βᾶδισμα τοῦ λέοντος τῆς ἐράνησαν τόσον φοβερά, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τοῦ φόβου. Πολὺς χρόνος παρήλθε, μέχρις ὅτου συνέληθε. Ἀφοῦ δὲ συνέληθεν, ἔτρεξεν εὐθὺς εἰς τὴν φώλιαν τῆς καὶ ἐκεῖ συνεσταλμένη ἔτρεμεν ἀκόμη ἐπὶ ὥρας πολλὰς.

Μετά τινος ἡμέρας ἔλαβε τέλος θάρρος καὶ ἐξῆλθεν

ἐκ τῆς φωλεᾶς αὐτῆς. Ἐνῶ δὲ ἐβάδιζεν εἰς τὸ δάσος, συναντᾷ καὶ πάλιν ἓνα λέοντα. Ἡ ἀλώπηξ, ἅμα εἶδε τὸν λέοντα, ἐφοβήθη πολὺ, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσον, ὅσον ἐφοβήθη τὴν πρώτην φορὰν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συναντᾷ ἄλλον λέοντα, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην οὐδόλως ἐφοβήθη. Μάλιστα τόσον θάρρος ἔλαβεν, ὥστε ἦλθε πλησίον του, τὸν ἐχαιρέτισε πολὺ φιλοφρόνως καὶ ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ μετ' αὐτοῦ.

Αἰσώπειος μῦθος.

— Κάθε πρῶμα τρεῖς ἡμέρες φέρει θάμμα.

30. Τὸ ἀμπέλι.

(Φιλογορία)

« Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καὶ κοντοκλαδεμμένο,
» γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲν βγάνεις;
» μ' ἐχάλασες, παληγάμπελο, κ' ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω. »
— « Μὴ μὲ πουλῆς, ἀφέντη μου, κ' ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω.
» Γιὰ βάλει νειοὺς καὶ σκάψε με, γέρους καὶ κλάδεψέ με·
» βάλει γρηαῖς μεσόκοπαις νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
» βάλ' καὶ κορίτσι' ἀνύπανδρα νὰ μὲ κοροφολογήσουν. »

Δημῶδες.

31. Φωκίωνος μεγαλοφρόσνη.

(Αἰλιανός, Παικίλη Ἱστορία Δ' 25).

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἀθηναίους ἐτίμα τὸν στρατηγὸν Φωκίωνα. Ὅτε ἔπεμπε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τινα, προσέθεσε μετὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα καὶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Φωκίωνος καὶ τὴν λέξιν «χαῖρε». πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἰς οὐδένα ἄλλο ἔκαμνεν.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος θέλων νὰ δείξῃ πόσον τιμᾷ τὸν Φωκίωνα ἔπεμψέ ποτε εἰς αὐτὸν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου, δηλ. δραχμὰς ἑξακοσίας χιλιάδας περίπου, καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν προσέτι ὅτι τοῦ χαρίζει καὶ μίαν πόλιν διὰ νὰ καρποῦται τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν μέγας Ἀλέξανδρος ἔπραξε μεγαλοφρόνως καὶ μεγαλοπρεπῶς, ὅπως ἤρμοζεν εἰς βασιλέα τόσον μέγαν, ὅσον

ἦτο αὐτός. Ὅχι ὀλιγώτερον ὅμως μεγαλοφρόνως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἔπραξε καὶ ὁ Φωκίων, ὅστις, ἀν καὶ ἦτο πτωχότατος, οὔτε τὰ χρήματα ἐδέχθη οὔτε τὴν πόλιν. Προετίμησε μᾶλλον νὰ ζῆ πτωχικῶς, ἀλλ' ἄνευ οὐδεμίας ὑποχρέωσης, ἢ νὰ ζῆ ὡς πλούσιος καὶ νὰ εἶνε εἰς ἄλλον ὑποχρεωμένος. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο καὶ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῆ εἰς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον ὅτι τὸν περιεφρόνει, τὸν παρεκάλεσε νὰ δεχθῆ μὲν ὀπίσω τὰ δῶρά του αὐτά, δωρήσῃ δὲ εἰς αὐτὸν ἄλλο δῶρον, τὸ ὅποιον ἔα τῷ ἦτο μᾶλλον εὐχάριστον. Παρεκάλεσεν αὐτὸν τέσσαρας δεσμίους φίλους του, τοὺς ὁποίους ἐκράτει εἰς τὰς φυλακάς, νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἐλευθέρους. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος πάραυτα ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ἔτιμα δ' ἐκτότε τὸν Φωκίωνα πολὺ περισσότερον ἢ πρότερον.

32. Ἐπαμεινώνδου μεγαλοφροσύνη.

(Αἰλιανός, Παικίλη Ἱστορία Ε', 5).

Ὁ μέγας στρατηγὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος εἶχεν ἓν μόνον ἔνδυμα. Ὅσακις δὲ ἐδίδεν αὐτὸ νὰ τὸ καθαρίσωσιν, ἔμμενεν εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι δὲν εἶχεν ἄλλο νὰ φορέσῃ. Καί, ἐνῶ ἦτο τόσο πτωχός, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν πάμπολλα χρήματα, δὲν τὰ ἐδέχθη. Τὰ ἐπέστρεψεν.

33. Τί θέλω.

(Ὀλιγάχεια)

Δὲν θέλω πλοῦτη καὶ χρυσὸν καὶ θεριαπόντων σμήνη·
θέλω τὸ στήθός μου χαρᾶς κ' ἐλπίδων νὰ πλουτῆ·
καὶ ἔστω μόνον κτῆμά μου καλύβη ἀχυρῖνη·

μ' ἀρκεῖ αὐτή.

Δὲν θέλει κήπους, πίδακας καὶ βρύσεις ἢ ψυχὴ μου,
Δὲν μὲ μαγεύουν λείρια καὶ κρίνοι κηπευτοί,
ὅσον μὲ θέλγει ἡ ὁσμὴ τοῦ ἐπανθοῦντος ὕμου,

μ' ἀρκεῖ αὐτή.

Δὲν θέλω θέατρα. αὐλοὺς καὶ μουσικοὺς θιάσους.
δὲν θέλω εἰς τὰ ὦτά μου ὀρχήστρα νὰ κροτῇ·
ὅποταν ψάλλ' ἢ ἀψῶν εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ δάσους,
μ' ἀρκεῖ αὐτή.

* Ἀγγ. Βλάζος.

34. Ὁ ΒΟΥΣ.

(Φηφιογενεσία)

Περιγραφή, μέγεθος, διαμονή, ὄργανα καὶ διατροφή αὐτοῦ.

Ὁ βουῖς εἶνε ζῶον θηλαστικὸν μηρυκαστικὸν μέγα. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε μεγάλη, βαρεῖα καὶ ὠπλισμένη διὰ δύο κοίλων κεράτων πολὺ στερεῶν καὶ εἰς δεξιὸν ἀποληγόντων. Τὸ μέτωπον αὐτοῦ εἶνε μέγα, τὸ πρόσωπον μέγα καὶ σαρκῶδες, αἱ σιαγόνες μακραὶ, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, μέλανες, στρόγγυλοι καὶ θολοί, τὰ ὦτα πλατέα καὶ χαλαρά, ἡ ὄψις παχεῖα, οἱ ῥώθωνες γυμνοὶ καὶ ὑγροί, τὰ χεῖλει κρεμάμενα, ὁ λαιμὸς χονδρὸς φέρων κάτωθεν αὐτοῦ κρεμαμένην πτυχὴν δέρματος. **ὑποδερτίδα** καλουμένην. Αἱ πλευραὶ τοῦ μεγάλου καὶ βαρέος σώματος αὐτοῦ εἶνε πολὺ καμπύλαι, ἡ κοιλία παχεῖα καὶ στρογγύλη, ἡ οὐρὰ μεγάλη καὶ κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς θυσανώδης, οἱ πόδες βραχεῖς καὶ ἰσχυροί. Τὸ δέρμα χονδρὸν καὶ τὸ τρίχωμα βραχὺ καὶ λεῖον.

Ὁ βουῖς οὔτε κενόδοντας οὔτε κοπιτήρας ἔχει εἰς τὴν ἄνω σιαγόνα. Ἄντ' αὐτῶν ἔχει σκληρὸν τι τύλωμα καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἕξ τραπεζίτας εἰς τὴν κάτω σιαγόνα ἔχει ὀκτὼ κοπιτήρας καὶ ἕξ τραπεζίτας, χωριζομένους ἀπὸ τῶν κοπιτήρων διὰ χάσματος ἀρκετὰ μεγάλου. Ὁ στόμαχος τοῦ βοῦς εἶνε διηρημένος εἰς τέσσαρα μέρη. Καταπίνεται ἡ τροφή καὶ κατέρχεται εἰς τι μέρος τοῦ στομάχου. Ἐκεῖθεν πάλιν ἀναβαίνει εἰς τὸ στόμα, ἀναμασᾶται, καταπίνεται καὶ κατέρχεται εἰς τὸν στόμαχον, ὅπου μένει πλέον καὶ ἄρχεται ἡ πέψις.

Ὁ βουῖς δὲν εἶνε ὄφραϊον ζῶον. Ὁ κορμὸς εἶνε μακρὸς καὶ ἀγκώδης. Οἱ πόδες του βραχεῖς, τὸ βάδισμά του βαρὺ καὶ ἄτονον, αἱ δὲ κινήσεις καὶ αἱ στροφαὶ αὐτοῦ ἄκομψαι.

Ὁ βουῖς εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς, ζῆ δώδεκα ἕως δέκα ἔντε ἔτη, νέμεται κατ' ἀγέλας καὶ τρέφεται μόνον ἐκ φυτῶν.

Κατὰ τὸ ἔαρ τρώγει χόρτα τρυφερά τῶν λευκάνων καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα ἄχυρα. Εὐχαριστεῖται ἐνίοτε νὰ τρώγῃ καὶ κυάμους, γλόην τῶν κυάμων, κριθήν, σῦκα, σταφίδας καὶ φύλλα τῆς πελέας. Πίνει ὕδωρ, ἀλλὰ μόνον ὅταν εἶνε καθαρὸν καὶ ψυχρὸν. Ἀρέσκεται νὰ ἀναμηνυκᾶται. Κοιμᾶται ὀλίγον καὶ προαισθάνεται τοὺς σεισμούς, τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, τὴν βροχὴν καὶ τὸν χειμῶνα τὸν βαρύν.

Οἱ βόες καλοῦνται διαφόρως κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φύλον αὐτῶν. Τὸ νήπιον τοῦ βοῦς λέγεται **μόσχος**. Ἡ θήλεια βοῦς λέγεται **δάμαλις**, ὅταν εἶνε πολὺ νέα, καὶ **ἀγελάς**, ὅταν ἀρχίξῃ νὰ τεκνοποιῇ. Ὁ ἄρσεν βοῦς λέγεται **ταῦρος**. Αἱ ἀγελάδες τίκτουσιν ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ τίκτουσι συνήθως ἓνα μόσχον κατ' ἔτος. Ἐγκυμονοῦσι περὶ τοὺς ἐννέα μῆνας καὶ δηλάζουσιν ἐπὶ τέσσαρας ἕως ἕξ μῆνας τὰ τέκνα αὐτῶν.

Μόσχος.—Οὐδὲν τῶν τετραπόδων ζώων ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον τόσον ἡλίθιον καὶ τόσον ἀνεπιτήδειον ὅσον ὁ μόσχος. Ἰσταται, ὅπου εὐρεθῆ, καὶ χάσκει χωρὶς νὰ παρατηρῇ τίποτε. Οὐδεμίαν περιέργειαν ἔχει· ποτὲ δὲν προσβλέπει δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Τρέχει καὶ παρατηρεῖ μόνον πρὸς τὰ ἔμπρός. Εἶνε ὄλως διόλου ἀδιάφορος πρὸς πάντα. Μόνον τὴν μητέρα του γνωρίζει, πρὸς τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται μικρὰν τινα συμπάθειαν. Τὸν τροφοδόχην του τὸν μανθάνει πολὺ ἀργά, ἀλλ' οὐδεμίαν συμπάθειαν αἰσθάνεται πρὸς αὐτόν, ὅσον καὶ ἂν τὸν περιποιῆται. Πολὺ σπανίως φαίνεται ὅτι αἰσθάνεται χαρὰν τινα, ὅτε στιγμιαίως πηδᾷ ὀλίγον ἀνυψῶν καὶ ἐκτινάσσων τὰ ὀπισθεν μέλη αὐτοῦ καὶ πάραντα παύει πάλιν. Αὐξηθεὶς ὁ μόσχος γίνεται ἀγελάς ἢ ταῦρος.

Ψυχικαὶ ιδιότητες.

Ἀγελάς.—Ἡ ἀγελάς εἶνε ἰσχυροτέρα, γενναιοτέρα, νοημονεστέρα καὶ ἐπιτηδειότερα τοῦ μόσχου.

Αἱ αἰσθήσεις αὐτῆς εἶνε πολὺ καλάι. Ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή καὶ ἡ ὄσφρησις εἶνε ὀξύταται, ἡ δὲ γεῦσις πολὺ λεπτή. Διακρίνει τὰ διάφορα εἶδη τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ, προτιμᾷ τῆς ξηρᾶς ἀπαλῆν τροφὴν καὶ τοῦ ἀκαθάρτου καὶ χλιαροῦ τὸ καθαρὸν

ψυχρὸν ὕδωρ. Ὁσφραίνεται μακρόθεν τοὺς ἐρχομένους φίλους καὶ ἐχθροὺς αὐτῆς καὶ ἀκούει ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως τοὺς κώδωνας, τοὺς κρεμαμένους ἐκ τοῦ τραχήλου τῶν ἀγελάδων τῶν διαφόρων ἀγελῶν.

Ὅταν οἱ βουκόλοι ἐξάγωσιν αὐτὰς ἐκ τῶν στάβλων, διὰ νὰ τὰς ὀδηγήσωσιν εἰς τὰς νομάς, αἰσθάνονται μεγάλην χαρὰν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν καὶ διὰ τὴν ὠραίαν φύσιν. Τρέχουσιν ἐπ' ὀλίγον χρόνον, σκιρτῶσιν ἀρκετὰ γελοίως αἴρουσαι τὰ ὄπισθεν μέλη αὐτῶν καὶ ὑψοῦσι τὴν οὐρὰν καὶ κινοῦσιν αὐτήν· ἀλλ' ἡ χαρὰ αὕτη διαρκεῖ ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον, ἔπειτα κύπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀρχίζουσι νὰ βόσκωσι.

Αἱ ἀγελάδες τῆς αὐτῆς ἀγέλης γνωρίζουσι τὰς συντρόφους τῶν. Ὅταν ξένη τις ἔλθῃ εἰς τὴν ἀγέλην αὐτῶν, τὴν ἀπωθοῦσι καὶ τὴν ἀναγκάζουσι νὰ μένῃ μόνη μακρὰν τῶν ἄλλων. Πρὸς τὰς συντρόφους τῶν αἰσθάνονται φιλίαν καὶ συμπάθειαν. Ὅταν τινὲς ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγέλης ὀδηγηθῶσιν εἰς ἄλλην νομὴν, μετὰ τινα δὲ χρόνον προσέλθωσι καὶ αἱ ὑπολειφθεῖσαι, τρέχουσι πρὸς συνάντησιν αὐτῶν σκιρτῶσαι ἐκ χαρᾶς καὶ μυκώμεναι. Ὅταν δὲ δύο ἔχωσι πολλὴν συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλας, μένουσι πάντοτε ὁμοῦ λείχουσαι καὶ ξύουσαι ἀλλήλας ἐνίοτε.

Ὅταν αἱ προσερχόμεναι ἔχωσιν εἰς τὴν συντροφίαν τῶν μίαν ἀγελάδα, φέρουσαν κώδωνα περὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς, αἱ ἄλλαι τὰς ἀναγνωρίζουσιν ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως. Τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀγέλης τὸν διακρίνουσι ταχέως, τὸν διατηροῦσι πολὺ καλὰ εἰς τὴν μνήμην τῶν καὶ τὸν ἀναγνωρίζουσιν ἀμέσως, ἅμα τὸν ἀκούσωσιν.

Ἡ ἀγελάς, ἡ φέρουσα τὸν κώδωνα, αἰσθάνεται πολὺ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Προπορεύεται βαίνουσα μεγαλοπρεπῶς καὶ οὐδέποτε ἐπιτρέπει εἰς ἄλλην νὰ προπορευθῇ. Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη εἰς τὰς πορείας, πρώτη εἰς τὴν νομὴν καὶ πρώτη εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀμέλγονται, καὶ κατόπιν αὐτῆς ἀκολουθοῦσιν αἱ λοιπαὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν. Ὅταν δὲ ἄλλη τις ἔχουσα κώδωνα καὶ αὕτη θέλῃ νὰ προπορευθῇ, ἐμποδίζεται. Γεννῶνται φιλονικίαι καὶ συνάπτονται μάχαι, μέχρις ὅτου ἠττηθῇ ἡ μία ἐξ αὐτῶν καὶ ὑποχωρήσῃ.

Τὴν αὐτὴν φιλοτιμίαν ἔχουσι καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀγελάδες,

Οὐδέποτε κατὰ τὰς πορείας αἱ ἀσθενέστεραι προπορεύονται τῶν ἰσχυροτέρων· πάντοτε προηγοῦνται αἱ ἰσχυρότεραι καὶ ἔπονται αἱ ἀσθενέστεραι. Ὅταν εὐρεθῶσι δύο ἐξ ἴσου ἰσχυραί, ἐρίζουσι πρὸς ἀλλήλας καὶ μάχονται, ἕως ὅτου ἢ ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐκδιωχθῆ ἔκ τῆς ἀγέλης ἢ ἡ μία ἠττηθῆ ὑπὸ τῆς ἄλλης καὶ ἀποδειχθῆ ἡ ἀσθένεια αὐτῆς. Ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν ἀγέλην ξένη, πορεύεται κατ' ἄρχας ὀπισθεν πασῶν τῶν ἄλλων, ἔπειτα δὲ μετὰ παρέλευσαν πολλοῦ χρόνου, ἀφοῦ δοκιμασθῆ ἡ δύναμις τῆς, λαμβάνει πλεόν τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῇ θέσιν.

Ὅπως ἔχουσι συμπάθειαν πρὸς τὰς ἀγελάδας τῆς ἰδικῆς τῶν ἀγέλης καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τὰς ξένας, οὕτως ἔχουσι συμπάθειαν πρὸς τὸν κύνα τῆς ἰδικῆς τῶν ἀγέλης καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ξένους κύνας αἱ ἀγελάδες. Τὸν κύνα τὸν ἰδικόν τῶν τὸν γνωρίζουσι καὶ ὑπακούουσιν εἰς αὐτὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως. Ἀλλὰ τοὺς ξένους κύνας, ἂν ποτε εἰσχωρήσωσι τοιοῦτοι εἰς τὴν ἀγέλην αὐτῶν, τοὺς ἐκδιώκουσι μανιωδῶς. Προτείνουσαι τὰ κέρατα ὀρμῶσι κατ' αὐτῶν πᾶσαι ὁμοῦ καὶ τοὺς καταδιώκουσι πολὺ μακρὰν τῆς ἀγέλης αὐτῶν.

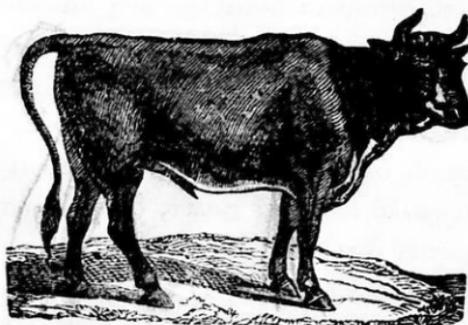
Ἡ φιλοστοργία τῶν ἀγελάδων πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν δὲν εἶνε ἴση εἰς πάσας. Ὅταν ἀφαιρεθῶσι τοὺς μόσχους αὐτῶν, τινὲς μὲν οὐδόλως σχεδὸν ἀνησυχοῦσιν, ἄλλαι ὅμως μένουσιν ἀπαρηγόρητοι. Μεταβαίνουσι συχνὰ εἰς τὸν τόπον, ἔνθα ἀφηρέθη ὁ μόσχος αὐτῶν, παρατηροῦσι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἐλπίζουσαι ὅτι θὰ τὸν ἴδωσί που μυκῶνται ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ πολὺ γοερῶς. Ὅταν ἔχωσι τὰ τέκνα αὐτῶν πλησίον τῶν, χαίρουσιν ὅλαι, τὰ λείχουσι συχνά, τὰ ἀναζητοῦσιν, ὅταν φύγωσιν ἀπὸ πλησίον τῶν, μυκῶνται, ἕως ὅτου τὰ εὔρωσιν. Ἄλλ' ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν διαρκεῖ πολὺ· ὅταν οἱ μόσχοι γίνωσι δέκα ἐβδομάδων, δὲν ἐνδιαφέρονται πλέον περὶ αὐτῶν αἱ μητέρες τῶν.

Ἐχθροὶ καὶ προφυλάξεις.

Ἐχθροὺς ἔχουσιν αἱ ἀγελάδες τὰς ἄρκτους καὶ πρὸ πάντων τοὺς λύκους. Ὅταν οἱ ἐχθροὶ οὗτοι ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν, αἱ ἀγελάδες προσπαθοῦσι νὰ διαφύγωσιν. Ὅταν ὅμως δὲν δύναται, τότε μένουσιν ἐκεῖ καὶ ἀνθίστανται μετὰ γενναιοψυχίας μετα-

χειριζόμενα ἐπιτηδειότατα τὰ κέρατα αὐτῶν. Εἰς τὸ πρῶτον σημείον τοῦ κινδύνου τρέχουσιν ὅλαι καὶ σὺνέρχονται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐκεῖ πάραυτα σχηματίζουσι κύκλον, κλείουσιν ἐντὸς αὐτοῦ τὰς ἠλικιωμένας καὶ ἐξησθενημένας καὶ τὰ νεαρὰ τέκνα αὐτῶν, κλίνουσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸς τὰ κάτω καὶ προτείνουσιν ἀπὸ κοινοῦ πᾶσαι τὰ κέρατα αὐτῶν πρὸς τὰ ἔξω τοῦ κύκλου. Ὅταν πλησιάσωσιν οἱ λύκοι καὶ ὀρμήσωσι, τότε κερατίζουσιν αὐτοὺς μετὰ μανίας καὶ δυνάμεως πολλῆς, τοὺς ὄριπτοις ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἐντὸς τοῦ κύκλου, καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ καταπέσωσι, τρέχουσιν αἱ ἀγελάδες, αἱ εὐρισκόμεναι ἐντὸς τοῦ κύκλου, γονατίζουσιν ἐπ' αὐτῶν καὶ τοὺς κατασυντριβουσιν.

Ταῦρος. — Ὁ ταῦρος εἶνε πολὺ ὑπέρτερος καὶ τῆς τελειότητις ἀγελάδος. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε εὐγενεστέρα καὶ στρογγυλωτέρα, ἢ σωματικὴ δύναμις μεγαλυτέρα, αἱ αἰσθήσεις ὀξύτεραι, ἢ συναίσθησις τῆς δυνάμεως, ἢ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ ζωηρότης πολὺ μεγαλυτέρα τῶν τῆς ἀγελάδος.

Τ α ῦ ρ ο ς .

Ὁ ταῦρος εἶνε μεγαλοπρεπὲς τῆς φύσεως φαινόμενον. Τὸ μέγιστον σῶμα, τὰ ἰσχυρότατα κέρατα, ὁ χονδρὸς τράχηλος, ὅστις ὀλίγον κυρτοῦται πρὸς τὰ ἑπάνω, καὶ τὰ εὐρύτατα στέρνα αὐτοῦ καθιστῶσιν αὐτὸν πολὺ ἐπιβλητικόν. Ὅταν δὲ εἶνε ὠργισμένος, τὸ μέτωπόν του τὸ συννεφές, τὸ σκοτεινόν του βλέμμα καὶ οἱ βραχνοὶ του καὶ βαρεῖς μυκηθμοὶ τὸν καθιστῶσι φοβερόν.

Ὁ ταῦρος παρατηρεῖ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου μετὰ πολλῆς νοημοσύνης καὶ ζωηρότητος. Ἴσταται ὡς ἥρως, βαδίζει ἐλευθέρως

καὶ μεγαλοπρεπῶς καὶ κινεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγγελᾶδων σοβαρῶς, κοσμίως καὶ ὑπερηφάνως. Δεύτερος ταῦρος δὲν πρέπει νὰ τολμήσῃ νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Δὲν τὸν ἀνέχεται οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν. Ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ καὶ μάχεται μέχρι θανάτου. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ὁ ταῦρος εἶνε θυμώδης, αὐθάδης, ἀνδρείος καὶ ἐνίοτε δόλιος καὶ μοχθηρός. Οὐδεμίαν ἐμπιστοσύνην πρέπει νὰ ἔχῃ τις πρὸς αὐτόν. Πάντοτε εἶνε ἐπίφοβος. Εἶνε ὅμως πιστὸς φύλαξ καὶ ἰσχυρότατος ὑπερασπιστὴς τῆς ἀγέλης του. Ἀντεπεξέρχεται γενναίωτα κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, κατὰ τοῦ λέοντος, τοῦ λύκου, τῆς ἄρκτου, τοῦ κυνός, τῶν ἀνθρώπων, ἔχων ἐσκυμμένην τὴν κεφαλὴν, κρατῶν προτεταμένα τὰ κέρατα καὶ μυκόμενος φοβερὰ. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις πλησιάσῃ τὰ ἰσχυρότατα καὶ οὐζύτατα κέρατα αὐτοῦ! Ὁρμᾶ κατ' αὐτοῦ λυσσαλέος, τὸν κερατίζει καὶ τὸν ἐκσφενδονίζει μετὰ τόσης φοβερᾶς δυνάμεως πρὸς τὰ ὀπισθεν αὐτοῦ, ὥστε αἰωρούμενος ὁ πανάθλιος ἐπὶ τινα χρόνον ἀνωθεν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα καταπίπτει τόσον ὀρηκτικῶς κατὰ γῆς, ὥστε ὅλα του τὰ ὀστά τρίζουσι καὶ ὅλα του τὰ μέλη ἐκτινάσσονται ἐκ τῶν συνδέσμων αὐτῶν.

Ὁ ταῦρος σπανίως ἐθίζεται εἰς τι. Ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη του σπανίως μαλάσσεται. Μόνον ὅταν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἀνατραφῇ εἰς τὸν στάβλον, γίνεται ὀλίγον πρόθυμος καὶ μανθάνει νὰ σύρῃ ἄροτρον καὶ ἄμαξας· ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν, ὅταν θελήσῃ, εἰς οὐδένα ὑπακούει καὶ πράττει ὅ,τι θέλει. Ὅταν ἐργάζεται, ἐργάζεται μετ' ἐπιμονῆς καὶ δυνάμεως πολλῆς. Ὅ,τι ἐμπόδιον καὶ ἂν παρουσιασθῇ εἰς τὴν ἐργασίαν του, ποτὲ δὲν ὑποχωρεῖ· ἀπ' ἐναντίας τὰ ἐμπόδια τὸν ἐξάπτουσι περισσότερο. Ὅταν σύρῃ τὴν ἄμαξαν, σύρει αὐτὴν ἀνεπισχέτως πρὸς τὰ ἐμπρός. Οὐδὲν δύναται νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, οὔτε τέλμα οὔτε πετρῶδες μέρος οὔτε ἀπότομον ὄρος οὔτε τὸ βάρος τοῦ φορτίου. Κάμπτεται ὑπὸ τοῦ βάρους καὶ πίπτει εἰς τὰ γόνατα ἐκ τῶν ἐμποδίων, ἀλλ' αὐτὸς δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιμένῃ νὰ σύρῃ τὴν ἄμαξαν.

Ὁ ταῦρος ἔχει ἰδιάζουσαν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ ἐρυθρὸν χροῶμα. Ἡ θεὰ αὐτοῦ τὸν ἐξοργίζει μέχρι μανίας. Ὁρμᾶ χωρὶς νὰ βλέπῃ ἐμπρός του, καὶ ἀφανίζει ὅ,τι εὔρη εἰς τὸν δρόμον του. Ὁ ὕπνος

του εἶνε τόσοσ ὀλίγος καὶ τόσοσ ἑλαφρός, ὥστε εἰς πολλὰς χώ-
ρας νομίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι οἱ ταῦροι οὐδόλωσ κοιμῶνται,
κατακλίνονται δὲ συνήθωσ ἐπὶ τῆσ ἀριστεραῤσ πλευραῤσ.

Χρησιμότησ αὐτοῦ.

Καὶ πολλὰ ἄλλα ζῶα εἶνε χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁ
βοῦσ εἶνε ἐν τῶν χρησιμωτάτων. Ἡ ἑξημέρωσισ αὐτοῦ, γενομένη
πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, εἶνε ἐκ τῶν λαμπροτέρων κατακτη-
σεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ καλλιέργια τῶν σιτηρῶν, τῆσ κυριωτά-
τησ ταύτησ τροφῆσ τῶν ἀνθρώπων, ἀνεπτύχθη ἀφ' ὅτου οἱ ἀρο-
τήρεσ βόεσ ἀντικατέστησαν τὰσ χεῖρασ καὶ τὴν σκαπάνην. Πολλοὶ
λαοὶ ἔζησαν καὶ ἔτι καὶ νῦν ζῶσιν ἐκ τῆσ ἐπιμελείασ τῶν βοῶν.
Ὁ βοῦσ ζῶν παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ γάλα του, τὸ ὁποῖον
εἶνε μὲν ὀλιγότερον θρεπτικὸν τοῦ αἰγείου καὶ ὀλιγότερον παχὺ
τοῦ προβείου ἀλλ' εἶνε τὸ νοστιμώτατον καὶ εὐπεπτότατον πάν-
των. Σύρει τὸ ἄρστρον καὶ ἀροτριῶνται οἱ ἀγροί, ἐν οἷσ φύνονται
καὶ αὐξάνονται τὰ σιτηρά. Σύρει ἀμάξασ, καὶ διευκολύνεται ἡ
συγκοινωνία. Ὅταν δὲ σφαγῆ, παρέχει τὸ κρέασ του, τὸ ὁποῖον
εἶνε τὸ θρεπτικώτατον πάντων τῶν κρεάτων· τὸ δέρμα του πρὸσ
ὑπόδεσιν καὶ πρὸσ θεραπείαν διαφόρων ἄλλων ἀναγκῶν τὰσ τρί-
χασ, τὰ κέρατα, τὰσ ὀπλάσ, τὸ αἷμα, τὸ λίπος καὶ τὰ ἔντερα,
ἔξ ὧν κατασκευάζονται πλεῖστα πράγματα, χρησιμώτατα εἰς τὸν
βίον τῶν ἀνθρώπων.

Γ. ΚΑΡΤΕΡΙΑ, ΑΝΔΡΕΙΑ, ΗΡΩΙΣΜΟΣ

33. Εὐρυδάμασ ὁ πυγμαχός.

(Αἰλιανὸσ, Ποικίλη Ἱστορία I' 19)

Ὁ Εὐρυδάμασ, καταγόμενος ἐκ τῆσ ἐν Ἀφρικῇ ἑλλη-
νικῆσ πόλεωσ Κυρήνησ, περίφημοσ πυγμαχός, ἠγωνίζε-
τό ποτε κατὰ τοὺσ ἀρχαίουσ χρόνουσ πρὸσ τινὰ ἀντα-
γωνιστὴν, πυγμαχὸν ἐπίσῆσ περίσημον. Κατὰ τὴν
πυγμαχίαν ὁ ἀνταγωνιστὴσ οὗτοσ δι' ἐνὸσ χρόνου ἐκρι-
ώνει τοὺσ ὀδόντασ τοῦ Εὐρυδάμαντοσ καὶ ἐκβάλλει
αὐτοὺσ. Τότε ὁ φιλότιμοσ ἀνὴρ, ὅπωσ μὴ παρατηρήσῃ,

Καρ. Παπαμάρχου Ἀναγνωσματάριον Δ' τάξ.

4

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆσ Πολιτικῆσ

τὸ πρᾶγμα ὁ ἀνταγωνιστὴς καὶ ἐνθαρρυνθεὶς τὸν νικῆσαι, καταπίνει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ἐξήκολουθεῖ τὴν πυγμαχίαν, ὡς ἂν μὴ συνέβη τίποτε, μέχρις ὅτου κατέβαλε τὸν ἀνταγωνιστὴν αὐτοῦ καὶ ἀνεδείχθη αὐτὸς νικητὴς.

36. Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος.

(Αἰλικόνος, Ποικίλη Ἱστορία Γ' β. — Πλούταρχος, περὶ αὐθρητικῆς πρὸ Ἀπολλωνίων, σελ. 118, κεφ. 33)

Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος, ὁ περίφημος μαθητὴς τοῦ μεγάλου φιλοσόφου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Σωκράτους, στεφανομένος προσήυετο, ὅτε ἔλθων τις ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἔφερεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ ὁ ἀγαπητὸς αὐτοῦ υἱὸς Γρύλλος. Ὁ Ξενοφῶν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του ἐξέβαλε μὲν τὸν στέφανον ἐκ τῆς κεφαλῆς, δὲν διέκοψεν ὅμως τὴν προσευχὴν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἰδίου, τοῦ ἀναγγεΐλαντος τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ὅτι νικησας ὁ Γρύλλος ἀπέθανεν, ἔθηκε πάλιν τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Στεφανομένος δὲ ὅπως ἦτο ἐξήκολούθησε τὴν προσευχὴν, μέχρις ὅτου ἐτελείωσεν αὐτήν.

37. Πυθέας ὁ Αἰγινητὴς.

(Ἡρόδοτος, βιβλίον Ζ', κεφ. 179 καὶ βιβλ. Η', κεφ. 92)

Περὶ τὸ 480 πρὸ Χριστοῦ κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ὁ στόλος τοῦ Ξέρξου ἐκπλεύσας ἐκ Θέρμης, τῆς σημερινῆς Θεσσαλονίκης, ἔπεμψε δέκα ταχυπλώματα πλοῖα εἰς τὴν Σκιάθον. Ἐνταῦθα ἐστάθμευσεν τρία πολεμικὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐν Τροιζήνιον, ἐν Αἰγινητικόν καὶ ἐν Αθηναϊκόν ὡς προσφυλακὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον τῆς Εὐβοίας. Οἱ ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων ἰδόντες τὰ περσικὰ πλοῖα ἐτρέπτησαν εἰς φυγὴν.

Καὶ τὸ μὲν Τροιζήνιον διώξαντες ἀμέσως ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, τὸ δὲ Αθηναϊκόν φεῦγον ἐξώκειλεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ καὶ τὸ σκάφος ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους δὲν ἤδυνήθησαν, διότι, ὅταν ἐξώ-

κείλε τὸ πλοῖον, οἱ Ἀθηναῖοι πηδήσαντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ τὸ Αἰγινήτικόν τὸ ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι, οὐχὶ ἀνευ κόπου πολλοῦ, διότι ἐντὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ Πυθέας ὁ Αἰγινήτης, ἀνὴρ ἀνδρείοτατος. Ἐνῶ δὲ εἶχεν ἤδη κυριευσθῆ τὸ πλοῖον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, αὐτὸς μόνος ἀντεῖχε λυσσωδῶς μαχόμενος, μέχρις ὅτου κατεπληρώθη καὶ κατεκόπη. Ἐπειδὴ δὲ πεσὼν δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀνέπνεεν εἰσέτι, οἱ Πέρσαι θαυμάσαντες τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ἔσπευσαν νὰ τὸν περιποιήθωσιν. Ἠλείφον τὰς πληγὰς αὐτοῦ μὲ διαφόρους ἀλοιράς καὶ ἔδενον αὐτὰς μὲ λωρίδας λεπτὰς καὶ καθαρὰς. Ὅτε δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπεδείκνυον αὐτὸν εἰς τὸν περσικὸν στρατὸν ὡς ἄνθρωπον ἐκτάκτου ἀνδρείας καὶ ἐφέροντο πρὸς αὐτὸν μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ, ἐνῶ τοὺς ἄλλους, ὅσους συνέλαβον εἰς τὸ πλοῖον ἐκεῖνο, τοὺς μετεχειρίζοντο ὡς δούλους.

Ἐλυτρώθη δὲ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Περσῶν ὁ ἀτρόμητος οὗτος Ἕλληρ κατὰ παράδοξον τρόπον. Κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ἣτις ἐγένετο ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ συμβῆναι τοῦτο, πλοῖον Αἰγινήτικόν κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ γενναίου πλοίαρχου Κρίου ἐκυρίευσεν τὸ Σιδώνιον ἐκεῖνο πλοῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε κυριεύσει ἄλλοτε τὸ Αἰγινήτικόν πλοῖον, ἐνθα εὐρίσκετο ὁ Πυθέας. Καὶ τοιοῦτοτρόπως σωθεὶς ὁ ἀνδρείος οὗτος ἤλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὴν Αἴγινα, τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ πάντων μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

38. Γέλων ὁ Συρακούσιος.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία II' 37).

Ὁ Γέλων ἔνεκα τῆς ἀνδρείας καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ἀρετῶν γενόμενος κατὰ τὸ 484 π. Χ. ἀρχῶν τῶν Συρακουσῶν, τῆς μεγίστης τῶν ἐν Σικελίᾳ ἐλληνικῶν πόλεων, νύκτα καὶ ἡμέραν εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μοχθηροὶ τινες ἄνθρωποι ἐσκέπτοντο νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν καὶ εἰργάζοντο μετὰ πολλοῦ ζήλου πρὸς τοῦτο.

Ὁ Γέλων μαθὼν τοῦτο προσεκάλεσεν ἡμέραν τινα

τοὺς Συρακουσίους νὰ συναθροισθῶσι πάντες εἰς τι ὁρισμένον μέρος, ἵνα ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτούς. Καί, ἄκουσιν συνηθροισθησαν, ἐρχεται ὀπλισμένος καὶ σταθεὶς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἤρχισε νὰ ἀπαριθμῇ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς αὐτούς. Ἐπειτα, ἄκουσιν ἐτελείωσε τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐξεδύθη τὰ ὄπλα, κατέθηκε ταῦτα κατὰ γῆς καὶ μείνας ἄοπλος, «Ἐλθετε», εἶπε, «τώρα, ὅσοι ἐπιθυμεῖτε τὸν θάνατόν μου, νὰ μὲ φονεύσῃτε. Ἴδού ἐγὼ ἄοπλος. Θὰ μείνω ἐντελῶς ἀκίνητος. Ἐλθετε!».

Ὁ λαὸς καταπλαγεὶς ἐκ τοῦ θάρρους τοῦ Γέλωνος καὶ ἀναλογιζόμενος τὰ ἀγαθὰ, ὅσα ἀπήλαυσεν ἐξ αὐτοῦ, ἠγανάκτησε τόσον κατὰ τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐπιβουλευομένων τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὥστε ἀμέσως συλλαβὼν αὐτοὺς παρέδωκεν εἰς τὸν Γέλωνα, ἵνα θανατωθῶσιν. Ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἀνθρώπος, φύσει γενναῖος, δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὸν λαὸν καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ μεταχειρισθῇ αὐτούς κατ' ἀρέσκειαν.

39. Εὐρυτος καὶ Ἀριστόδημος οἱ Σπαρτιᾶται.

(Ἡρόδοτος, βιβλίον Ζ., κεφ. 229, καὶ βιβλίον Θ., κεφ. 71.)

Μόλις οἱ τριακόσιοι Σπαρτιᾶται, οἱ ἀποσταλέντες κατὰ τὸ 480 π.Χ. ἐκ Σπάρτης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως Λεωνίδα, διὰ νὰ φυλάξωσι τὰ στενά τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἐμποδίσωσι τοὺς Πέρσας ἀπὸ τοῦ νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔφθασαν εἰς τὰς Θερμοπύλας, δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Εὐρυτος, ἠσθένησαν. Ἐπαθον ἐξ ὀφθαλμίας. Ἐστάλησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Λεωνίδα εἰς τι ἐκεῖ που πλησίον κείμενον χωρίον, Ἀλπηνούς καλούμενον, ὅπως μείνωσιν ἐκεῖ, μέχρις ὅτου θεραπευθῶσιν. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως ἐξῆλθον οἱ Πέρσαι πολυάριθμοι καὶ περιεκύκλωσαν τοὺς ἐν Θερμοπύλαις. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐν τοιαύτῃ θέσει εὐρισκόμενοι ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἐκεῖ καὶ νὰ πολεμήσωσι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς αὐτῶν.

Ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Εὐρυτος μαθόντες τὴν ἀπό-

ρασιν τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου ἠδύνατο ὡς ἀσθενεῖς νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστόδημος ἔμεινεν ἐκεῖ, ὁ δὲ Εὐρυτος, μολοντί ἐπασχε πολὺ τοὺς ὀφθαλμούς, ἐζήτησε παρὰ τοῦ εἰλωτος, τοῦ ὑπρέτου αὐτοῦ, τὰ ὄπλα, εἰς τὴν στιγμαῖν ἐτοιμάζεται καὶ διατάσσει αὐτὸν νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαχομένων συστρατιωτῶν του. Ἀκού δὲ τὸν ὀδηγήσεν ἐκεῖ, ὁ μὲν Εἰλωτὸς ἀνεχώρησεν, αὐτὸς δὲ τυλιχὸς σχεδόν, κρατῶν τὴν σπάθην εἰς τὰς χεῖρας ἐρρίσθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, ἐνθα ἐφανεύθη μετὰ πάντων τῶν λοιπῶν συστρατιωτῶν του, πολέμησας ὡς ἀληθῆς Σπαρτιάτης.

Ἀλλ' ὁ Ἀριστόδημος, ἀκού ἀνεχώρησαν οἱ Πέρσαι, μετέβη εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Σπάρτην. Καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῶν τριακοσίων στρατιωτῶν, τῶν ἐκστρατευσάντων ἐκ Σπάρτης, αὐτὸς μόνον ἐπανῆλθεν, οἱ Σπαρτιάται δὲν ἠγείχοντο οὐδὲ νὰ τὸν βλέπωσιν. Ἐρέροντο πρὸς αὐτὸν μετὰ μεγάλης καταφρονήσεως. Πῶς νὰ στέρξῃ ἐκ πάντων τῶν συστρατιωτῶν του αὐτὸς μόνος νὰ ἐπιστρέψῃ! Οὐδεὶς ἐδίδεν εἰς αὐτὸν πῦρ νὰ ἀνάψῃ, οὐδεὶς ὠμίλει μετ' αὐτοῦ Πάντες τὸν ὕβριζον, ὅπου τὸν εὕρισκον, φωνάζοντες· «Ἴδου ὁ δειλὸς Ἀριστόδημος». Ὁ δυστυχὴς ἴσως ἦτο ἀνόητος, διότι βεβαίως δὲν ἐπρεπε νὰ στέρξῃ νὰ ἐπιζήσῃ μόνος αὐτὸς ἐκ τριακοσίων συστρατιωτῶν, ἀλλὰ δειλὸς δὲν ἦτο, διότι κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐπολέμησεν ἐν Πλαταιαῖς ὡς λέων. Ἀφήσας τὴν τάξιν, ὅπου ἦτο τεταγμένος, ὤρμησεν εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐκεῖ πράξας ἔργα ἀνδρείας ἀξιοθαύμαστα ἀπέθανε κατατροπηθεὶς ὑπὸ τῶν βελῶν καὶ κατακοπεὶς ὑπὸ τῶν ξιφῶν τῶν ἐχθρῶν. Ἠνδραγάθησε μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν ἐν τοῖς πρώτοις.

40. Ἡ γενναιότης τῶν Φωκίδων γυναικῶν.

Πλοῦταρχος, γυναικῶν ἀρεταί, ὄσελ. 244 Α.)

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Θεσσαλοὶ περιήλθον ποτε εἰς ἐχθρὰν δεινήν. Οἱ Θεσσαλοὶ θέλοντες νὰ βλάψωσι καὶ νὰ ἀφανίσωσι τοὺς Φωκεῖς

συνήθρισαν μέγαν στρατόν και εισέβαλον εις την χώραν αυτών. Είχον απόφασιν να φονεύσωσι πάντας τους άνδρας και να αιχμαλωτίσωσι και πωλήσωσιν ως δούλους τας γυναίκας και τα παιδια αυτών.

Οι Φωκείς, άνδρες γενναϊότατοι, μαθόντες ότι ο θεσσαλικός στρατός πολυαριθμος εισέβαλεν εις την χώραν αυτών, δεν έπτοήθησαν, αλλά συνελθόντες εις συνέλευσιν συνεσκέπτοντο τινι τρόπω ήδύναντο να αποκρούσωσι τους έχθρους και να σώσωσι την πατρίδα αυτών. Κατά την συνεδρίασιν ταύτην ο γενναϊός Δαΐφραντος, εις των αρχόντων της χώρας, προσέτεινεν εις τους συμπολίτας αυτού να μη περιμένωσι τους έχθρους να έλθωσιν εις τας οικίας των, αλλά λαβόντες τα όπλα να τρέξωσιν ευθύς εις άπάντησιν αυτών. Τας γυναίκας και τα παιδια να τα συναθροίσωσιν εις έν μέρος ώρισμένον, να επισωρεύσωσιν έπειτα άφθονα φύγανα και ξύλα ξηρά, να θέσωσιν ολίγους φύλακας και, αν νικηθώσιν εις την μάχην, να άναστή μεγάλη πυρά και να καώσιν όλοι. Ουδεμία γυνή, ουδέν παιδιόν να πέση εις τας χειρας των έχθρων.

Η γνώμη αυτη ήρεσεν εις τους Φωκείς, και πάντες συμφώνησαν ουτω να διαταχθώσι τα πράγματα. Προσέτεινεν όμως εις των αρχόντων ότι καλόν θα ήτο να ήρωτώντο και αι γυναίκες τί προτιμών, να καώσιν ή να πέσωσιν εις τας χειρας των έχθρων και να πωληθώσιν ως δούλοι. Οπως ειπεν, ουτω και εγένετο. Προσεκλήθησαν αι γυναίκες και ήρωτήθησαν τί προτιμώσι, να καώσιν ή να πέσωσιν εις τας χειρας των έχθρων. Αι γυναίκες πάσαι μιᾶ φωνή εκραύγασαν ότι προτιμώσι να καώσιν μάλλον αυται και τα παιδια αυτών ή να πέσωσιν εις τας χειρας των έχθρων. Επήνουν δε τον Δαΐφραντον, όστις πρώτος προσέτεινε την γνώμην ταύτην, και πλέξασαι στεφάνον εξ άνθέων έστεφάνωσαν αυτόν. Άλλ' έδωκεν ο Θεός και ενικήθησαν οι Θεσσαλοί, και ουτως εσώθησαν αι μεγαλόφρονες αυται γυναίκες.

41. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοὺς Μαλλοὺς.

(Ἀριστοτ., Ἀλεξάνδρου ἀνάβασις 6, 7, 8, 9, 10 καὶ 11).

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φιλίππου, βασιλεὺς γενόμενος τῆς Μακεδονίας καὶ θέλων νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Πέρσας, ἐπειδὴ ἄλλοτε εἶχον ἐκστρατεύσει κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔβλαψαν αὐτήν, διέβη κατὰ τὸ 334 π. Χ. εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καθυπέταξε τοὺς Πέρσας, ἐκυρίευσε τὴν ἀπέραντον αὐτῶν γῶραν καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν. Ἐνταῦθα εὐρισκόμενος ἤθελε νὰ καθυποτάξῃ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων ἔθνων καὶ τοὺς Μαλλοὺς, ἔθνος Ἰνδικόν, ἀνδρείοτατον καὶ μαχημώτατον. Πολλὰς μάχας καὶ πολλὰς πολιορκίας ὁ μακεδονικὸς στρατὸς ἐπεχείρησε κατ' αὐτῶν καὶ πολλαχοῦ ἐνίκα καὶ καθυπέτασσε τοὺς γενναίως πολεμοῦντας καὶ καρτερικῶς ἀνθισταμένους Μαλλοὺς.

Ἐν τῷ μεταξύ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διωκόμενοι πανταχόθεν εἶχον καταφύγη εἰς τινὰ ὀχυρωτάτην πόλιν.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ περικυκλώσῃ τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης καὶ νὰ προσβάλῃ αὐτά. Οἱ Ἰνδοί, ἂν καὶ γενναίως ἐπολέμησαν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνθεξώσιν εἰς τὴν ὀρμὴν τῶν Μακεδόνων· καὶ ἀφέντες τὰ τείχη κατέφυγον εἰς τὴν ἀκρόπολιν.

Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ σωματοφύλακες αὐτοῦ ἔθραυσαν μίαν μικρὰν πύλην τοῦ τείχους καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν πολὺ πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν οἱ ἄλλοι. Μετ' ὀλίγον ἦλθον καὶ οἱ ἄλλοι Μακεδόνες καὶ πάντες ὁμοῦ ὤρμησαν κατὰ τῆς ἀκροπόλεως. Τινὲς ἔσκαπτον τὰ θεμέλια τοῦ τείχους καὶ ἄλλοι ἔθετον κλίμακας ἐπ' αὐτῶν καὶ προσεπάθουν νὰ ἀναβῶσιν, ἵνα κυριεύσωσιν αὐτήν. Ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἠμύνοντο γενναίως. Πολλοὶ Μακεδόνες ἐφρονεύθησαν καὶ ἡ ἀκρόπολις δὲν ἐκυριεύετο. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀνυπόμονος οὔτε καὶ ὀρμητικὸς, ἀρπάσας ἐκ τῶν χειρῶν στρατιώτου τινὸς μίαν κλίμακα τὴν προσεκόλλησεν εἰς τὸ τείχος. Κρατῶν δὲ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα ἀνῆρχετο τὴν κλίμακα. Κατόπιν αὐτοῦ ἀνέ-

βαινον ἐπίσης ὁ Πευκέστας καὶ ὁ Λεοννάτος, δύο τῶν γενναϊοτάτων σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ἐκ μιᾶς δὲ ἄλλης κλίμακος συγχρόνως ἀνήρχετο καὶ ὁ Ἀβρέας, Μακεδὼν ἀξιωματικὸς ἐκ τῶν ἀνδρειοτάτων. Μετ' ὀλίγον ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος, πλησίον τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους. Τότε στρεφίξας τὴν ἀσπίδα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τούτων ἄλλους μὲν τῶν ἐκεῖ εὐρισκομένων Ἰνδῶν ἐξώθησε καὶ ἐκρήμνησεν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἄλλους δὲ ἐφόνευσε διὰ τοῦ ξίφους. Μετ' ὀλίγον δὲ διασκορπίσας πάντας ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ ἐστάθη. Τόλμη ἀκατανόητος !

Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ σωματοφύλακες, ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τείχους, ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρων ἐχθρῶν ἰστάμενον, ροβηθέντες περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ σπεύδουσι νὰ ἀναβῶσιν. Ἀλλ' ἐκ τῆς μεγάλης προθυμίας ὤρμησαν πολλοὶ ὁμοῦ εἰς τὴν κλίμακα, ὅτε συντρίβεται αὐτὴ, καὶ πίπτουσι μὲν κατὰ γῆς ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον ἤδη βαθμίδας τινὰς αὐτῆς ἀνέλθῃ, μένουσι δὲ πάντες οἱ ἄλλοι κάτωθεν τοῦ τείχους βλέποντες τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἰστάμενον Ἀλέξανδρον, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ τείχους προσεβάλλετο πανταχόθεν ὑπὸ τῶν βελῶν καὶ τῶν ἀκοντίων. Τὸν προσέβαλλον οἱ κεκλεισμένοι ἐντὸς τῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων πύργων, τὸν προσέβαλλον κάτωθεν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, διότι τὰ τείχη δὲν ἦσαν πολὺ ὑψηλά, καὶ τὰ βέλη καὶ τὰ ἀκόντια ἠδύναντο νὰ φθάσωσι μέχρις αὐτοῦ. Νὰ τὸν πλησιάσωσι ὁμοῦ οἱ Μαλλοὶ δὲν ἐτόλμων. Ἐκ τῆς λαμπρᾶς στολῆς καὶ ἐκ τῆς μεγίστης τόλμης ἐνόησαν ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο ἄλλος ἢ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐπροξένει τρομὸν εἰς πάντας τοὺς Ἀσιανούς.

Ὁ Ἀλέξανδρος συλλογισθεὶς ὅτι, ἂν ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τείχους, θὰ ἐκινδύνευε καὶ θὰ ἐφόνευετο ματαίως, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ πράξῃ τι ἀξιόλογον, ἐσκέφθη νὰ περῆσθαι ἀπὸ τοῦ τείχους ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Ἐὰν ἐπετύγχανεν, ἐσυλλογίζετο, καὶ δὲν συνετρίβετο, θὰ κατέπλησσε τοὺς Ἰνδοὺς ἰὰν δὲ ἐκινδύνευε, τοῦλάχισ-

στον θά ἐκινδύνευε δικαίως· θά ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ φονεύσῃ τινάς. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἐγένετο, θά ἐκίνοι τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ κόσμου. Τοῦτο συλλογισθεὶς καταπήδα ἀπὸ τοῦ τείχους ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἐν τῷ μέσῳ τῶν Μαλλῶν. Δὲν συνετρίβη. Στήριχθεὶς ἔπειτα εἰς τὸ τείχος καὶ προσάλλων τὴν ἀσπίδα τοὺς μὲν τολμήσαντας νὰ ἔλθωσι πλησίον αὐτοῦ καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἐπιτεθέντα μετὰ θραυστικῆς πολλῆς πλήττει διὰ τοῦ ξίφους καὶ φονεύει αὐτούς. Οἱ Ἰνδοὶ φοβοῦνται νὰ τὸν πλησιάσωσιν. Απομακρύνονται καὶ τότε πανταχόθεν ῥίπτουσι κατ' αὐτοῦ συγχρόνως λίθους, βέλη, ἀκόντια καὶ ὅ,τι εὕρισκον ἕκαστος πρόσχειρον.

Οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἀκόλουθοι Πευκίστας, Ἀβρέας καὶ Λεοννάτος, οἵτινες ἐν τῷ μεταξύ εἶχον ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ τείχους, ὅτε εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον πηδήσαντα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, ἐπήδησαν καὶ αὐτοί.

Ἐσπευσαν καὶ οἱ τρεῖς πλησίον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ σταθέντες πρὸ αὐτοῦ ἐμάχοντο κατὰ πάντων ἐκείνων τῶν φοβερῶν Μαλλῶν. Μετ' ὀλίγον φονεύεται ὁ ἄνδρειος Ἀβρέας τοξευθεὶς εἰς τὸ πρόσωπον, πληγώνεται δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ στήθος ὑπεράνω τοῦ μαστοῦ δια βέλους. Ἐκ τῆς πληγῆς ῥεεὶ τὸ αἷμα ποταμηδόν. Καί, ἐνόσω μὲν εἶνε θερμός, ἐξακολουθεῖ νὰ μάχεται. Μετα τινὰ δὲ ὥραν, ἀφοῦ ἐγύθη πολὺ αἷμα, τὸν καταλαμβάνει ζάλη καὶ λιποθυμεῖ, ὅτε προσκλίνει πρὸς τὴν ἀσπίδα καὶ πίπτει μετ' αὐτῆς ὡς πτώμα.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος

κατὰ γῆς. Ὁ Λεωνάτος καὶ ὁ Πευκέστας, ἰστάμενοι πρὸ αὐτοῦ, πρότειναν τὰς ἀσπίδας αὐτῶν καὶ δέχονται αὐτοὶ τὰ βέλη καὶ τὰ ἀκόντια τῶν Μαλλῶν. Καὶ προσυλάσσεται μὲν οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ κινδυνεύει νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς σφοδρᾶς αἱμορραγίας. Οἱ Μακεδόνες, ἰδόντες τὸν βασιλέα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τείχους ἀναβάντα καὶ ἰστάμενον καὶ ἔπειτα πηδήσαντα ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, ἐφοβήθησαν μὴ σανευθῆναι καὶ ἔσπευσαν νὰ ἀναβῶσι τὰς κλίμακας. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ πολλοὶ ὁμοῦ ἀνέβαινον, ἐθραύσθησαν αὐταὶ καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀναβῆ πλεόν. Πολλὰ ἐμηχανεύθησαν. Ἐνεπήγνυον πασσάλους εἰς τὸ τείχος καὶ κρεμάμενοι ἀπὸ τούτων ἐπεχείρουν νὰ ἀναβῶσιν. Ἀνέβαινον εἰς τοὺς ὄμους τῶν ἄλλων καὶ οὕτω καθεζῆς. Πάντα τρόπον μετήρχοντο, ἵνα προσθάσωσιν. Ἐπὶ τέλους κατώρθωσάν τινες νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ παράυτα ἐπήδησαν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Θρήνος καὶ κλαυθμὸς, ἅμα εἶδον τὸν βασιλέα αὐτῶν εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Παράυτα περιστοίχισαν αὐτὸν προτεινάντες τὰς ἀσπίδας καὶ οὕτω προσφύλαττον τὸν γενναῖον βασιλέα αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Μαλλῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ κατώρθωσάν τινες νὰ ἀνοίξωσι μίαν τῶν πυλῶν τῆς ἀκροπόλεως, ὅτε εἰσορμᾷ ὅλος ὁ στρατός, καὶ κυριεύεται αὕτη.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τοῦ τραύματος καὶ ἐκ τῆς αἱμορραγίας τῆς μεγάλης ἦτο εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν. Ἦτο ἀναίσθητος καὶ ἐτοιμοθάνατος. Ἔβλεπεν αὐτὸν ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος, τὸν ἐξήγαγον ἐκ τῆς πόλεως τῶν Μαλλῶν καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ. Πάντες ἔκλαιον καὶ ἐθρήνου. Πάντες ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν. Τὸ βέλος εἶχε διαπεράσῃ τὸν θώρακα καὶ εἶχεν ἐμπαγῆ βαθέως εἰς τὸ στήθος. Καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ἔρρεον αἷμα πολὺ. Κατάστασις οἰκτρὰ καὶ ἀπελπιστικὴ! Ἐὰν ἄφηνον τὸ βέλος εἰς τὸ στήθος, βεβαίως θὰ ἀπέθνησκεν· ἐὰν ἐξῆγον αὐτό, πιθανώτατα νὰ ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς αἱμορραγίας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐννοήσας τοὺς φόβους καὶ τὴν ἀμηχανίαν τῶν ἰατρῶν διατάσσει αὐ-

τούς να εξαγάγωσι τὸ βέλος. Προϊνίζουσι λοιπὸν αὐτὸ πρὸς τὸ μέρος τὸ πλησίον τοῦ θώρακος, λύουσι τὸν θώρακα, εξαγουσιν αὐτόν, ἐλευθερώνουσι τὸ στῆθος καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μετὰ φόβου πολλοῦ εξαγουσιν τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Τί ὑπέσπερον ὁ Ἀλέξανδρος μόνον ὁ Θεὸς καὶ αὐτὸς ἐγνώριζον. Ἡ καρτερία ὅμως καὶ ἡ γενναιοψυχία αὐτοῦ ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν πάντων. Οὐδὲ ἓνα στεναγμὸν ἐξεβαλεν ὁ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ καθ' ὅλην ταύτην τὴν φοβερὰν ἐγχείρησιν. Ἀλλ' ἐκ τῆς πληγῆς ἔρρεεν αἷμα πολὺ, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐλιποθύμησεν. Μετὰ πολλὰς προσπάθειας τῶν ἰατρῶν καὶ μετὰ πολλὴν περιποίησιν ἐθεραπεύθη, πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῶν Μακεδόνων, ὁ ἀνδρείος Ἀλέξανδρος καὶ ἐξηκολούθησεν πάλιν τὸ μέγα καὶ ἐνδοξὸν αὐτοῦ ἔργον.

— *Εἰς μυρίους ὄρνιθας ἄετός σοβεῖ*

Σωσιθεός.

42. Αἱ Σουλιώτισσαι ἐν Ζαλόγγῳ.

(Κατὰ τὸν Π. Α. Ζακλέντην, «Πατριάρχης» 1888).

Οἱ Σουλιῶται, ἀφοῦ ἐπὶ τρία ἔτη ὡς ἥρωες ἐπολέμησαν εἰς τὸ Σοῦλι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσι πλέον εἰς τὴν πείναν καὶ εἰς τὴν δίψαν, ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς τοὺς Τούρκους νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὸ Σοῦλι ἔχοντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν καὶ νὰ μεταβῶσιν ἐλευθεροὶ καὶ ἀνενόγητοι ὅπου ἤθελον. Τῇ 18 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1803 τριακόσιοι ἐκ τούτων φεύγοντες μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν ἔφθασαν εἰς τὴν ἐν Ζαλόγγῳ μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν. Δύο ἡμέρας ἔμειναν ἐκεῖ, τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν παρὰ τὰς συνθήκας ἔφανε στρατεύμα τοῦ Ἀλή πασᾶ προσπαθεῖν ν' ἀποκλείσῃ αὐτοὺς ἐντὸς τῆς μονῆς καὶ νὰ συλλάβῃ πάντας. Οἱ Σουλιῶται, ἰδόντες τοὺς Τούρκους, συνθηροῦσθησαν ἀνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, καὶ ἤρχισαν νὰ κατευθύνων-

ται πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, σκοποῦντες νὰ κατέλθωσιν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους αὐτοῦ καὶ νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλ' εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους εὗρον ἄλλους Τούρκους, οἵτινες πρότερον εἶχον ἀναβῆ ἐκεῖ καὶ τοὺς περιέμενον.

Οἱ Σουλιῶται ἰδόντες τὸν μέγαν κίνδυνον ἀπεφάσιζαν νὰ δώσωσι τέλος εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ παραδοθῆ. Οἱ ἄνδρες ἔστυραν τὰς σπάθας αὐτῶν καὶ ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων ὡς λέοντες. Αἱ γυναῖκες φέρουσαι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸ τῶν βαράθρων κατερίλουν αὐτά, ἔπειτα τὰ εἰλάμβανον ἐκ τοῦ ποδὸς καὶ ἐξεστεινδόνιζον εἰς τὴν ἄβυσσον. Μετὰ τοῦτο ὄρμων μετὰ τὴν σπάθην ἀνά χεῖρας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἐμάχοντο ὡς λέαιναί. Ἀλλὰ πῶς νὰ σωθῶσιν! Οἱ Τούρκοι ἦσαν πολυάριθμοι καὶ εἶχον καταλάβῃ πάσας τὰς ἐπικαίρους θέσεις. Ὅπου καὶ ἂν διηυθύνοντο οἱ Σουλιῶται εὕρισκον πανταχοῦ, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, δεξιά καὶ ἀριστερά, Τούρκους ἐτάιμους νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν. Ὅσοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκινδύνευον νὰ συλληφθῶσιν ἐκρημνίζοντο εἰς τὰ βαράθρα καὶ ἐπιπτον ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῶν τέκνων αὐτῶν. Οἱ πλεῖστοι ἀπέθνησκον κατακορημνιζόμενοι, τινὲς περιπλεκόμενοι μεταξὺ τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν θάμνων, τῶν εὕρισκομένων κατὰ τὰ παράπλευρα τῶν βαράθρων ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ἀπέθνησκον ἐκ τῆς πείνης, τῆς δίψης, τῶν ἀλγηδόνων καὶ τοῦ φόβου. Ὅλα τα ὑπέφερον ὅλα. Μονὸν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων δὲν ἤθελόν νὰ πέσωσιν. Αἱ γυναῖκες ἤκουον τὴν δουλείαν καὶ ἔφριττον. Προστίμων νὰ κατασυντρίψωσι τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ νὰ κατασυντρίβῶσι καὶ αἱ ἴδιαι μᾶλλον ἢ νὰ ζήσωσιν ὡς δοῦλοι κατὰκλειστοὶ εἰς τοὺς γυναικωνίτας τῶν Τούρκων! Τοιαῦτα ὑπῆρξαν αἱ Ἑλληνίδες αὐταί!

43. Ἡ σκλάβια.

Ἄνοιξε τὰ φτερούγια σου.
ἄγολο περιστέρι.
καὶ θεὸς νὰ πᾶς γι' ἀγάπη μου
σὲ μακρυνὸ σεφέρι.
Εἶνε μακρὸς ὁ δρόμος σου.
θὰ φύγῃς μοναχό.
ἄπλωσε τὸ φτερό σου
καὶ σῦρε 'ς τὸ καλό.

Καὶ ὅταν διαβῆς τὰ σύγνεφα
καὶ ὅταν τὰ διαπεράσῃς.
καὶ μέσα ἐκεῖ ποῦ κάθονται
τάστροπελέκια φθάσῃς.
θυμήσου, περιστέρι μου.
μὴ σοῦ καῖ τὸ ῥάμμα.
ὅπου βαστάει τὸ γράμμα.
καὶ πέση καὶ χαθῆ.

Καὶ ὅταν ἰδῆς τὰ κύματα.
ἀπὸ ἕψηλὰ νάφρρίζουν
καὶ νὰ βογγοῦνε. νὰ χτυποῦν.
τῆ γῆ νὰ φοβερρίζουν.
μὴ γελαστῆς. πουλάκι μου.
καὶ πᾶς ἐκεῖ σιμάτους·
τὰ δόλια τὰ νερά τους
θὰ βρέξουν τῆ γραφή.

Εἶνε τὰ κύματ' ἄσπλαχνα,
πάντα νερὸ διψοῦνε
κ' ἐπάνω σου θὰ πέσουνε
σκληρὰ νὰ καταπιοῦνε

τὰ δάκρυα ἔστάξαν
εἰς τὸ χαρτί μου ἑπάνω.
Ἄχ! κάλλιο νὰ πεθάνω
παρὰ νὰ μὴ τὰ ἰδῆ.

Κι ἂν ἴσως καὶ ἔς τὸ δρόμο σου
ἦψηλὰ μέσ' ἔς τὸν αἰθέρα,
πιστὸ περιστεράκι μου,
τὴν ἀνοιξὴ μιὰ μέρα
τὰ χελιδόνια τᾶχαρα
ἂν τύχη κι' ἀπαντήσης.
νὰ μοῦ τὰ χαιρετίσης
μ' ἓνα γλυκὸ φιλί.

Καὶ νὰ τοὺς ἴπης ποῦ βροῖσκομαι,
πῶς ἡ καρδιά μου τρέμει,
πῶς χάνονται τὰ νειάτα μου
σὲ τούρκικο χαρέμι-
Καὶ ἔπες τὸ παραθύρι μου
νὰ μὴ τὸ λησμονήσουν
καὶ νᾶρθουνε νὰ στήσουν
σιμά μου μιὰ φωλιά.

Κι ἂν ἴσως κι' ἀποστάσανε
καὶ ταύρης δειλιασμένα
κι ἀπὸ χειμῶν' ἀνέλπιστο
τὰ ἰδῆς κυνηγημένα,
θυμήσου, περιστέρι μου,
τὴ ῥάχη σου νὰ στρώσης
καὶ τὰ φτερὰ ν' ἀπλώσης
ἴσταν καραβιοῦ πανιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ θ' ἀρμενίζετε
καὶ θὰ κρυφομιλῆτε
καὶ μυστικὰ τὸν πόνο σας

καθένα θὰ διηγῆται.
θυμήσου, περισσότερι μου.
νὰ πῆς ἔς τὰ χελιδόνια
πῶς ἔφυγαν δυὸ χρόνια
ὅπου εἶμαι ἔς τὴ σκλαβιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ πρωτοφθάσουνε
κ' ἐκεῖ ποῦ πρωταράξουν
νὰ πᾶν νὰ ποῦν ἔς τὰδέροφια μου
νάρθουνε νὰ μ' ἀραξουν,
καὶ κάθ' αὐγὴ ἔς τὸ λάλημα
καὶ μὲ νὰ μελετᾶνε
καὶ νὰ τοὺς ἐνθυμᾶνε
πῶς εἶμαι ἔς τὴν Τουρκιά.

Ἄρ. Βαλαωρίτης.

44. Ἡ ἥρωὶς Ἑλένη Μπότσαρη.

Κατὰ τὸν Π. Γ. Ζαχλέντην «Παρνασσός» 1888, σελ. 380.

Ἡ Ἑλένη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Σουλιώτου Κίτσου Μπότσαρη καὶ ἀδελφὴ τοῦ ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη. Ἦτο δεκαπέντε ἐτῶν κοράσιον καὶ ἐπολέμει μετὰ πολλῶν ἄλλων Σουλιωτῶν πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Γιαννάκη Μπότσαρη κατὰ τὸ 1803 μετὰ Χριστόνεις τὸ Σέλτσον, μοναστήριον τὸ ὁποῖον ἦτο πλησίον τοῦ Σουλίου. Ἄλλ' εἰς τὴν μάχην ἐφρονεύθη ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς. Τότε ἡ Ἑλένη μετέβη εἰς τὸν θεῖόν της Νίκζαν, ὅστις ἐπολέμει παρά τὸν Ἀχελῶον ποταμὸν. Ἐπολέμει δὲ μετὰ γενναϊότητος πολλῆς καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς ἐφόνευσεν. Ἄλλ' εἰς τινα μάχην περιεκυκλώθη ὑπ' αὐτῶν. Ἡ Ἑλένη, βλέπουσα ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγῃ καὶ ὅτι πάντες θὰ συναλαμβάνοντο, προετίμησε νὰ ἀποθάνῃ. Πίπτει εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐκεῖ εἰς τὰ βαθύτατα ὕδατα αὐτοῦ ἐξέπνευσε τὴν γενναίαν αὐτῆς ψυχὴν.

48. Ἡ Σουλιώτισσα Δέσπω.

(Κατὰ τὸν Περραιβόν. Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας. 1815, τόμ. 2 σελ. 41)

Μεταξὺ Πάργας καὶ Πρεβέζης, ἑπτὰ ὥρας μακρὰν τοῦ Σουλίου, ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν ἡ Ῥανιάσα, χωρίον μικρότατον περιτειγισμένον. Ἐκεῖ περὶ τὰ 1803, κατὰ τοὺς μεγάλους ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τοὺς Τούρκους, κατέρυγον εἰκοσι περίπου οἰκογένεια Σουλιωτῶν. Οἱ Τούρκοι ἀρνήσαντες τοὺς ἐν Ζαλόγγῳ Σουλιώτας ἐπέπεσον καὶ κατὰ τῶν οἰκογενειῶν τούτων. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀνὴρ ὑπῆρχεν ἐκεῖ, ἵνα ἀντισταθῆ, ἐπέπεσον σφάζοντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά καὶ αἰχμαλωτίζοντες αὐτά.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὑπῆρχε πύργος τις, εἰς τὸν ὁποῖον κατοκεῖ ἡ οἰκογένεια τοῦ Γεωργίου Μπότση Σουλιώτου. Ἡ οἰκογένεια αὕτη συνίστατο ἐκ τῆς Δέσπως, τῆς συζύγου τοῦ Μπότση, ἐκ δύο θυγατέρων, δύο νυμφῶν καὶ ἕξ μικρῶν ἐγγόνων αὐτῆς, τριῶν ἀρσενικῶν καὶ τριῶν θηλυκῶν. Ἀνὴρ οὐδεὶς ὑπῆρχεν. Ἡ Δέσπω, βλέπουσα τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐκλείσθη εἰς τὸν πύργον μὲ τὰς θυγατέρας, τὰς νύμφας καὶ τὰ μικρὰ αὐτῆς ἐγγονάκια καὶ ἤρχισε τὸν πόλεμον. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Τούρκοι ἐπολιορκούν αὐτὰς στενωῶς καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διασῶγῳσιν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἔκραξε τὰς νύμφας καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς καὶ τὰς ἠρώτησε, τί θέλουσι, νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ νὰ γίνωσι δούλαι αὐτῶν ἢ νὰ ἀποθάνωσιν ἐλεύθεραι. Ὅλαι ἀπεκρίθησαν ὅτι προτιμῶσι νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ γίνωσι δούλαι αὐτῶν. Τότε ἡ γενναία γυνὴ σύρασα εἰς τὸ μέσον τοῦ πύργου τὸ κιβώτιον, τὸ περιέχον τὴν πυρίτιδα, καὶ τοποθετήσασα τὰς θυγατέρας, τὰς νύμφας καὶ τὰ ἐγγονάκια αὐτῆς πέριξ τοῦ κιβωτίου ἔλαβε δαυλὸν ἀνημμένον, ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ πάραυτα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα!

46. Ἡ Δέσπω.

• Ἀχὸς βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ τουφέκια πέφτουν·
• Μῆνα σὲ γάμο ῥίχνονται μῆνα σὲ χαροκόπι·
— «Οὐδὲ σὲ γάμο ῥίχνονται κι οὐδὲ σὲ χαροκόπι·
• Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια·
• Ἀρβανιτιὰ τὴν ἔπλακωσε ῥ' τοῦ Δημουλά τὸν πύργο·
— «Γιώργαινα, ῥίξε τάρματα· δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Σοῦλι·
• Ἐδῶσαι σκλάβρα τοῦ Πασᾶ, σκλάβρα τῶν Ἀρβανιτῶν·
— «Τὸ Σοῦλι κι ἂν προσκύνησε κι ἂν τούρκεψεν ἡ Κιάφα·
• Ἡ Δέσπ' ἀφέντες Λιάπηδες δὲν ἔκανε, δὲν κάνει·.
Δαυλὶ ῥ' τὸ χέρι ἄρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει·
• Σκλάβρες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε· παιδιὰ μου, ἀγκαλιασοῦντε·
Χίλια φουσέκια ἦταν ἐκεῖ, κι αὐτὴ φωτιὰ τοὺς βάνει.
Καὶ τὰ φουσέκι ἀνάψανε κι ὅλες φωτιὰ γενήκαν.

(Λημῶδες)

47. Ἀθανάσιος Διάκος.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην Βαλαωρίτην)

Ὅτε κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ 1821 ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Τούρκων ἡ Ἄμφισσα, ἡ Λεβάδια καὶ ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Στερεὰ Ἑλλάς, ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῆς ὁ Τούρκος πασᾶς Ὁμέρ Βριώνης ἄγων στρατὸν πολυάριθμον. Οἱ Ἕλληνες ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Ἀθανάσιον Διάκον, ἄνδρα μόλις τριακόνητα πέντε ἐτῶν, βρωμαλέον καὶ ὠραιότατον, περίφημον δὲ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν εὐσέθειάν του, ἦλθον εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς Τούρκους. Τετρακόσιοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες. Ἄλλ' ἅμα εἶδον τὸ μέγα πλῆθος τῶν Τούρκων, ἐφοβήθησαν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ ὄρη. Μόνον ὁ Διάκος ἔμεινε μετ' ὀλιγίστων γενναίων ἀνδρῶν, φίλων καὶ συγγενῶν αὐτοῦ. Πάντες τὸν προέτρεπον νὰ φύγῃ. Ἐφεραν ἓνα ἵππον καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ ἀναβῆ ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ σωθῆ. Ἄλλ' ὁ Διάκος

Χ. Παπαμάρκου Ἀναγνωσματάριον Δ'. ταξ.

5

ήρνηθη εἰπών· «Ποτέ δὲν φεύγει ὁ Διάκος οὔτε ἀφήνει τοὺς συντρόφους του».

Μετ' ὀλίγον ἤλθεν ὁ Ὅμηρ Βοιωτῆς. Οἱ Τούρκοι ἰδόντες ὀλιγίστους τοὺς φυλάττοντας τὴν γέφυραν ὤρμησαν νὰ ἐκδιώξωσιν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. Ἀλλ' ὁ Διάκος δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες φοβοῦνται τὸ πλῆθος, οὐδ' ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εὐκολα φεύγουσι πρὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἐμείνεν ἐκεῖ καὶ ἐπολέμει μετὰ θάρρους μεγάλου.

Οἱ Τούρκοι ἐξαγριωθέντες ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ταύτης καὶ μανιώδεις γενόμενοι διὰ τὸν φόνον πολλῶν ἐκ τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν λυσσαλέοι ὤρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πολλοὶ ἐφονεύθησαν. Τινὲς σύραντες τὰς σπάθας αὐτῶν ἐπέπεσον κατὰ τῶν Τούρκων καί, ἀφοῦ ἐφόνευσαν ἀρκετούς, κατεκρεουργήθησαν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Διακῆτος ὡς λέων πολεμῶν ἐπεσεν. Ὁ Διάκος ἐναπομείνας μετὰ δέκα μόνον πολεμιστῶν δὲν ἀποβάλλει τὸ θάρρος αὐτοῦ. Μάχεται χωρὶς νὰ συλλογιζῆται τίποτε, μέχρις ὅτου πληγώνεται βαρῆς κατὰ τὸν δεξιὸν ὄμω καὶ πίπτει. Οἱ Τούρκοι αἱμάσσοντα καὶ σχεδὸν λιπόψυχοι σύρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Τούρκον στρατηγόν. Ὁ Ὅμηρ Βοιωτῆς προτείνει εἰς αὐτὸν νὰ γίνῃ Τούρκος καὶ νὰ λάβῃ μεγάλα ἀξιώματα, ἄλλως θὰ φονευθῆ. «Τίποτε δὲν βλέπει», εἶπεν. «Ἡ Ἑλλὰς ἔχει πολλοὺς Διακοὺς. Φονεύσατέ με, ἀλλὰ Τούρκος δὲν γίνομαι. Χριστιανὸς ἐγεννήθην, χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω».

Οἱ Τούρκοι ἀγανακτήσαντες ἐκ τῆς ὑπερηφάνου ταύτης ἀπαντήσεως διέταξαν τοὺς δημίους νὰ τὸν σουβλίσωσι καὶ νὰ τὸν ψήσωσιν. Ὁ Διάκος ὑπέστη τὸ φρικτὸν τοῦτο μαρτύριον μετὰ μεγάλης καρτερίας. Ἀφοῦ δὲ ἐσουβλίσθη καὶ ἤρχισε νὰ ψήνηται, εἶδε τοὺς λειμῶνας εἶδε τὰ ὠραιότατα ἀνήθη λάμποντα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ ἀνεφώνησε.

«Γιὰ δὲς καιρὸ, ποῦ διάλεξεν ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
ἄώρα, π' ἀνθίζουσι τὰ κλαρὰ καὶ βγάν' ἡ γῆ χορτάρη».

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τελευταῖοί του λόγοι. Ἐπειτα ἐξέπνευσεν ὁ θαυμάσιος Ἕλληρ ἥρω.

48. Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου.

Τρία πουλάκια κάθονταν ἔς τοῦ Διακού τὸ ταμποῦρι,
Τῶνα τηράει τῆ Λιβαδιά καὶ τᾶλλο τὸ Ζητοῦνι,
Τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μυρολογᾷ καὶ λέγει·
«Πολλὴ μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σὰν καλιακοῦδα
»Μὴν ὁ Καλύβας ἔρχεται, μὴν ὁ Λεβεντογιάννης ;
— «Οὐδ' ὁ Καλύβας ἔρχεται οὐδ' ὁ Λεβεντογιάννης·
Ὁμῆρ Βριώνης πλάκωσε μὲ δεκοχτὼ χιλιάδες»·
Ὁ Διάκος, σὰν τὰ γροίκησε, πολὺ τοῦ ἄκοφάνη.
Ψηλὴ φωνὴν ἐσήκωσε· τὸν πρῶτό του φωνάζει·
«Τὸ στράτευμά μου σύναξε, μάσε τὰ παλληκάρια·
»Δὸς τους μαρουῦτη περισσὴ καὶ βόλγια μὲ τὲς φοῦχτες,
»Γρήγορα καὶ νὰ πιάσωμε κάτω ἔς τὴν Ἀλαμάνα,
»Ποῦνε ταμποῦρια δυνατὰ καὶ ὄμορφα μετερίζια»·
Πέρνουνε τὰ λαφρὰ σπαθιά καὶ τὰ βαριά τουφέκια·
Ἐς τὴν Ἀλαμάνα φτάνουνε καὶ πιάνουν τὰ ταμποῦρια.
«Καρδιά, παιδιά μου», φώναξα «παιδιά, μὴ φοβηθῆτε·
»Σταθῆτ ἀντροιὰ σὰν Ἕλληνες καὶ σὰν Γραικοὶ σταθῆτε·
Ἐκεῖνοι φοβηθήκανε κ' ἐσκόρπισαν ἔς τοὺς λόγκους·
Ἐμειν ὁ Διάκος ἔς τὴ φωτιά μὲ δεκοχτὼ λεβέντες.
Τρεῖς ὄρες ἐπολέμαε μὲ δεκοχτὼ χιλιάδες·
Ἐσχίσθηκε τὸ τουφέκι του κ' ἐγένηκε κομμάτια·
Σέρνει καὶ τὸ λαφρὸ σπαθὶ καὶ ἔς τὴ φωτιά γουμάει.
Ἐκοψε Τούρκους ἄπειρους κ' ἑπτὰ μπουλκμπασῆδες.
Καὶ τὸ σπαθὶ του ἔσχίσθηκεν ἀπὸ τὴ φοῦχτα,
Κ' ἔπεσ' ὁ Διάκος ζωντανὸς εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰ χέρια.
Χίλιοι τὸν πῆραν ἀπ' ἐμπρὸς καὶ δυὸ χιλιάδες πίσω.
Καὶ Ὁμῆρ Βριώνης μυστικὰ ἔς τὸν δρόμο τὸν ἐρώτα·
«Γίνεσαι Τούρκος, Διάκό μου, τὴν πίστη σου νὰλλάξεις,
Νὰ προσκυνᾷς εἰς τὸ τζαμί τὴν ἐκκλησιὰ ν' ἀφήσης ;»·
Κ' ἐκεῖνος τὰ πεκοίθηκε καὶ μὲ θυμὸ τοῦ λέγει·
«Πᾶτε κ' ἐσεῖς κ' ἡ πίστη σας, μουρτῶτες, νὰ χαθῆτε·

- Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θὲ ν' ἀποθάνω.
• Ἄν θέλετε χίλια φλωριά καὶ χίλιους μαχμουτιέδες.
• Μόνον ἑπτὰ μερῶν ζωὴ θέλω νὰ μοῦ χαρίστε.
• Ὅσο νὰ φτάσ' ὁ Ὀδυσσεὺς κὶ ὁ Βάγχις ὁ Θανάσης».
Ἦσαν τᾶκουσ' ὁ Χαλίλ-μπηης, ἀφρίζει καὶ φωνάζει·
«Χίλια πουγγιὰ σᾶς δίνω γὼ κὶ ἀκόμα πεντακόσια.
• Τὸ Διᾶκο νὰ χαλάσετε, τὸ φοβερὸ τὸν κλέφτη.
• Γιατὶ θὰ σβήσῃ τὴν Τουρκιὰ κὶ ὄλο μας τὸ ντοβλέτι».
Τὸ Διᾶκο τότε παίρνουνε καὶ ἔς τὸ σουβλί τὸν βάζουν·
Ὀλόρθο τὸν ἐστήσανε κὶ αὐτὸς χαμογελοῦσε·
τὴν πίστην τους τοὺς ὕβριζε, τοὺς ἔλεγε μουραῖτες·
• Σκυλλιά, κὶ ἂν μὲ σουβλίσετε, ἕνας Γραικὸς ἐγάθη
Ἄς εἶν' ὁ Ὀδυσσεὺς καλὰ κὶ ὁ καπετὰν Νικῆτας.
• Αὐτοὶ θὰ φᾶνε τὴν Τουρκιὰ, θὰ κάψουν τὸ ντοβλέτι».

(Δημῶδες).

49. Ὁ Σαμουήλ.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην Βαλαωρίτην Μνημόσυνα)

Ὅτε διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ πολὺ μᾶλλον διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Πήλιου Γκούση ὁ Μουχτάρ καὶ ὁ Βελῆς, υἱοὶ τοῦ Ἀλή πασᾶ, ἐπέτυχον πολλοὺς μὲν τῶν Σουλιωτῶν νὰ καταστρέψωσιν, ἄλλους δὲ νὰ ἀπομακρύνωσι, μόνος ἀπέμεινε ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, ἀκαμπτος εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ταφῇ μετὰ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος αὐτοῦ, τοῦ ἐνδόξου Σουλίου.

Ἄνῃς ἀδάμαστος, ἀκαταμάχητος, ἀγαπῶν μέχρι μανίας τοὺς ἐλευθέρους τῆς πατρίδος του βράχους, ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας αὐτοῦ ἀφιερωμένος εἰς τὰ θεῖα, ἦτο ἱερεὺς καὶ πολεμιστῆς φοβερός ὁ Σαμουήλ.

Ἦτο τὸ τελευταῖον νῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκρέματο τὸ τρισάθλιον Σούλι κατὰ τὰς τελευταίας σι-

γμάς τῆς ζωῆς του. Διὰ τοῦτο ἀνεκηρύχθη ὑπὸ πάντων τῶν Σουλιωτῶν πολέμαρχος καὶ εἰς αὐτὸν ἐνεπιστεύθησαν τὴν τελευταίαν ὑπεράσπισιν οἱ πατριῶται αὐτοῦ Σουλιῶται.

Εἰς τὴν αἱματηρὰν καὶ φονικωτάτην ἔφοδον τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὸ Κακοσοῦλι ἀνεδείχθη ὁ Σαμουὴλ ἀτρόμητος καὶ φοβερὸς. Καί, ὅτε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας ἐξέλιπεν, ἔθεσε τὸ σῶμά του φραγμὸν ἀνυπερέβλητον μεταξύ τοῦ σμήνου τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν ὀλίγων ἐπιζώντων Σουλιωτῶν, οἵτινες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠδυνήθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ διαφύγωσι τὴν μάχαιραν καὶ τὰ μαρτύρια.

Ἀφοῦ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἐρείπια ἦσαν ἐκτὸς κινδύνου, ὁ Σαμουὴλ, μαχόμενος πάντοτε μετὰ πέντε μόνον συμπολεμιστῶν, ἐπρόφθασε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ Κοῦγκι, πύργον ἐκτισμένον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ὅπου ἦτο ἡ ἀποθήκη τῆς πυρίτιδος καὶ τῶν ὀπλων. Τὸν πύργον τοῦτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ πατρὶς παρέδωκεν εἰς τὰς ἱεράς αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ὁ μοναχὸς εἶχεν ὁμόση τὸν ὄρκον τοῦ θανάτου. Εἶχεν ὁμόση ὅτι οὐδεμίαν ἀνθρωπίνην δύναμιν ἤθελε βιάσθαι αὐτὸν νὰ τὸν ἐγκαταλίπη. Περικυκλωμένος πανταχόθεν ὑπέμεινεν ὁ Σαμουὴλ μετὰ τῶν πέντε συμπολεμιστῶν αὐτοῦ ὅσα ἀνθρώποι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπομείνωσιν. Ἀποκαμωμένοι, πληγωμένοι, οὐδὲ σταγόνα ὕδατος εἶχον πλέον, ἵνα δροσίωσι τὰ κατὰξῆρα καὶ φλογισμένα χεῖλη αὐτῶν. Ἡ τελευταία στιγμή εἶχε φθάσῃ.

Τῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ Δεκεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου ἔτους ὁ ἱερομόναχος Σαμουὴλ μετὰ τῶν πέντε αὐτοῦ συντρόφων ἀνίπταται εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πτερύγων πυρός καὶ στεφανοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου

ὡς μάρτυρες. θανόντες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδας. Ἐ-
θηκαν πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν
ἀέρα. Δὲν παρεδόθησαν.

50. Ὁ Σαμουήλ.

« Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μεσ' ἔς τὸ Κουῆγι :
» Πέντε νομᾶτοι σῶμειναν κ' ἐκεῖνοι λαβωμένοι.
» κ' εἶνε χιλιάδες οἱ ἐχθροί, 'ποῦ σ' ἔχουνε ζωσμένο.
» Ἐλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης,
» κὶ ἀφέντης ὁ Βελῆ πασῶς Δεσπότη θὰ σὲ κάμη ».
Ἔτσι ἕψηλὰ ἀπ' τὸ βουνὸ φωνάζει ὁ Πήλιο-Γκούσης.

Κλεισμένος μεσ' ἔς τὴν ἐκκλησιά βρίσκειτ' ὁ Σαμουήλης,
κὶ ἀγέρας παίρνει τὴ φωνὴ τοῦ Πήλιου τοῦ προδότη.
Χωρὶς ψαλμούς καὶ θυμιάτᾳ, χωρὶς φωτοχυσία,
γονατισμένοι, σκυθρωποί, ἔμπρὸς ἔς τὴν ὠραία Πύλη,
πέντε Σουλιῶτες στέκονται μὲ τὸ κεφάλι κάτω·
βουβοὶ δὲν ἀνασαίνουνε, καὶ βλέπεις κάπου κάπου
ὄπου ἓνα χέρι σκῶνεται καὶ κάνει τὸ σταυρὸ του.
Ἄκίνητα ἔς τὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
σπαθιά. 'ποῦ τόσο ἐδούλεψαν γιὰ τὸ γλυκὸ τους Σοῦλι !

Δὲν φαίνεται ὁ καλόγερος· μόνος του ἔς τᾳ γιο Βῆμα
προσηύχeto κ' ετοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.
Σφιγτὰ σφιγτὰ ἔς τὰ χέρια του ἐβάστα τὸ ποτήρι
καὶ μύρια λόγι' ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.
Τὰ ἔμᾳτια, κατακόκκινα ἀπ' τὲς πολλὲς ἀγρύπνιες,
ἐκύτταζαν ἀκίνητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα,
τὴ θάλασσα. 'ποῦ κύματα ἔχει κρυφὲς ἐλπίδες !...
Σιγᾳτε, βρόντοι τουφεκιῶν, πάψτε, φωτιὲς πολέμου,
κὶ ὁ Σαμουήλ τὴν ὑστερὴ τὴν κοινωνία θὰ πάρη.

Κ' ἐκεῖ, 'ποῦ κῦτταζ' ὁ παπᾳς τὴ Σάρκα τοῦ Θεοῦ του,
ἐκύλισ' ἀπ' τὰ ἔμᾳτια του ἔς τοῦ ποτηριοῦ τὰ σπλάγχνα

ἴσάν τὴν δροσοῦλα διάφανο κρουφὰ κρουφὰ ἓνα δάκρυ.

— «Θεέ μου καὶ Πατέρα μου, θαμμένος ἐδῶ μέσα
• ἐδίψασα. Χωρὶς νερὸ ἢ θεία κοινωνία σου
• θὰ ἔμεινε ἀτέλειωτη. Δέξου, γλυκέ μου Πλάστη,
• αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου μὴ τὸ καταφρονέσης·
• ἀμόλυντο καὶ καθαρὸ βγαίνει ἀπ' τὰ φυλλοκάροδια·
• δέξου το, Πλάστη δέξου του· ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω».

Ἦτανε ἥλιος, κ' ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος.
Τὸ αἷμα ἐξεστάθηκε, ἄχνισε, ζωντανεῦει.
Ἄναγαλλιάζει ὁ Σαμουήλ, ἵπου εἶδε τὴ θεία χάρι.
καὶ τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ θεϊκὸ ποτήρι
καὶ τῶσφιξε ἔς τὰ χεῖλη του κὶ ἄκουσε ἵπου ἔχτυποῦσε,
ἴσάν νᾶτανε λαχταριστὴ καρδιά, ζωὴ γιομάτη.

Ἄνοιγ' ἢ Πύλη τοῦ ἱεροῦ, σκύφτουν τὰ παλλήκαρια.
τάνδρειωμένα μέτωπα τὸ μάρμαρο χτυπᾶνε
καὶ καρτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.

Ἐπρόβαλ' ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει
ἴσα χιονισμένη κορυφὴ ἔς τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμπη.
Στὰ λαβωμένα χέρια του ἴβαστοῦσε ἓνα βαρέλι
ἴπώκλειγε μέσα θάνατο, φωτιά κὶ ἀπελπισία.
Ἐκεῖνο μόνο τῶμεινε, ἐκεῖνο μόνο φθάνει.
Ἐμπρὸς τὴν Πύλη τοῦ ἱεροῦ μονάχος του τὸ σταίνει
καὶ τρεῖς φορὲς τωῦλόγησε καὶ τρεῖς φορὲς τωῦχέται,
ἴσάν νᾶταν ἅγια Τράπεζα, ἴσάν νᾶταν Ἄρτοφοροί.
Ἐπίθωσε ὁ καλόγερος ἐπάνω τὸ ποτήρι
καὶ σιωπηλὸς κὶ ἀτάραχος ἄναψε θειαφοκέρι.

Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ τὴν πλάκα.
ἴσηκωσε τὰ χέρια του, τὸ πρόσωπό του ἀνάφτει
κ' οἱ πέντε τὸν ἐκύτταξαν βουβοὶ μέσα ἔς τὰ μάτια.

Ἡ Δέησις.

« Πατέρα μου, σ' ἐδούλεψα
Πιστὰ σαράντα χρόνια
καὶ τώρα ἔς τὰ γεράματα
μοῦ δίνεις καταφρόνια !
Τὸ θέλημά σου ἄς γενῆ !
Λυτήσου μας, σπλαχνίσου
καὶ πᾶψε τὴν ὀργή σου !

» Σ' ἐσένα, ὅταν ὠρφάνεισα,
ἔδωκα τὴν ψυχὴ μου·
τὸ Σοῦλί μου τάγκάλιασα
ἔς τὸν κόσμο γιὰ παιδί μου...
Γώρα τὸ Σοῦλι τῶχασα...
Ἦλθ' ἢ στερνὴ μου μέρα,
θᾶλθω ἔς ἐσέ, πατέρα.

» Μέτρησε πόσοι ἐμείναμε !
Οἱ ἄλλοι πεθαμμένοι
μεσ' ἔς τὰ λαγκάδια σέρονονται
νεκροὶ καὶ λαβωμένοι.
Ἄταφ' ἀμυρολόγητα
σέπονται τὰ κουφάρια
ἔς τοῦ λόγκου τὰ χορτάρια.

» Ὅρνια καὶ λύκοι ἐχόρτασαν
τὰ μαῦρα κρέατά μας !
Συχώρεσε, συχώρεσε,
Πλάστη, τὰ κοίματά μας !
Καὶ τώρα, ὅπου θὰ νᾶλθωμε
κ' ἐμεῖς ἔς τὴν ἀγκαλιά σου,
δέξε μας ὅταν παιδιά σου...

• Γώρα τὸ Σοῦλι ἀπέθανε·
δὲν ἔμειν' ἓνα χέρι,
ποῦ νὰ ἴμπορῆ ἔς τὰ δάχτυλα
νὰ σφίξῃ τὸ μαχαῖρι.
Πατέρα παντοδύναμε,
γενοῦ σ' ἐμᾶς πατρίδα·
ἄλλη δὲν ἔχω ἐλπίδα.

• Ἐκεῖ ἴψηλά ἔς τὸ θρόνο σου
ἔς τὴν τόση βασιλεία,
δῶσε ἔς μᾶς τοὺς δύστηχους
μικρὴ μιὰ κατοικία,
νὰ μοιάξῃ μὲ τὸ Σοῦλί μας
καὶ δῶσέ μου ἓνα βράχο
κ' ἐκεῖ τὸ Κοῦγκι νάχω.

• Χῶμα ἔς τὸ Σοῦλι ἐλεύθερο
γιά νὰ ταφῶ δὲ μένει·
ἐλέησέ με, Πλάστη μου·
συχώρησε νὰ γένη
τὸ Κοῦγκί μου ἢ ἐκκλησιά,
τὸ ἱερό σου βῆμα,
τοῦ Σαμουήλ τὸ μνήμα.

• Κι ἀπλώνοντας τὰ χέρια του ἔς τοὺς πέντε του συντρόφους·

«Θεέ μου πολυέλεε !

Γώρα ποῦ θὰ ν' ἀφήσω
τὸν κόσμο καὶ ἔς τὸν ἥσκιό σου
θᾶλθ' ὁ φτωχὸς νὰ ζήσω,
μιὰ χάρι θέλω, Πλάστη μου,
τὰ πέντε τὰ παιδιά μου
νὰ τᾶχω συντροφιά μου.

• Γανάθρεφα ἔς τὸν κόρφο μου.

Γιὰ ἰδέ τα τὰ καυμένα·
ἄλλοι δὲν ἀγάπησαν
παρὰ ἐσὲ καὶ μένα.
Παιδιά μου, μὴ δειλιάσετε,
νάχετε τὴν εὐχὴ μου...
Θὰ ζήσετε μαζί μου».

Σταλαματιὰ σταλαματιὰ τὰ δάκρυά του πέφτουν,
κ' ἡ πλάκα, ποῦ τὰ δέχεται ραγίζεται καὶ τριίζει.
Παράπονο τοὺς ἔπιασεν, ὄχι θανάτου φόβος,
καὶ κλείγοντας ὁ Σαμουὴλ εἰς τῶνά του τὸ χέρι
τὸ ἱερὸ ποτηρί του καὶ ἔς τᾶλλο τὴ λαβίδα,
ἀρχίνησε τὴν κοινωνιὰ τοῦ Πλάστη νὰ μεράζη.
Ὁ πρῶτος ἐμετάλαβε, μεταλαβαίνει κὶ ἄλλος,
τὴν ἔδωσε ἔς τὸν τρίτον κὶ ὁ τέταρτος τὴν παίρνει,
καὶ φτάνει εἰς τὸν ὕστερο καὶ τοῦ τὴνε προσφέρει.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἔψαλλ' ὁ παππᾶς μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή του

«Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
σήμερον, υἱὲ Θεοῦ...»

φωνὲς ἀκούονται, χτυπιές, ἀλαλαγμός, ἀντάρα·
Ἰλακώσανε οἱ ἄπιστοι! Κολόγερε, τί κάνεις;
Ἐσήκωσε τὰ ἄμματα του ὁ Σαμουὴλ ἔς τὸν κρότο
καὶ στάζ' ἀπ' τὴ λαβίδα του ἐπάνω ἔς τὸ βαρέλι
μιὰ φλογερὴ σταλαματιὰ ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ γαῖμα...
Ἄστροπελέκια ἐπέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὄλος,
λάμπει ἔς τὰ γνέφ' ἢ ἐκκλησιά. λάμπει τὸ μαῦρο Κοῦγζι.
Τί φοβερὰ κερδοσιὰ ἔπῳλαβε ἔς τὴ θανή του
τὸ Σοῦλι τὸ κακότυχο καὶ τί καπνὸ λιβάνι!...

Ἄρ. Βαλαωρίτης.

§ I. Ὁ ἵππος.

(Φυσιολογία).

**Σχήμα μέγεθος και περιγραφή τῶν διαφορῶν
και ὥραιων ὀργάνων αὐτοῦ.**

Ὁ ἵππος εἶνε ζῷον θηλαστικὸν μόνυχον, συγγενὲς τοῦ ὄνου
και τοῦ ἡμιόνου. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶνε ἐπιμήκης, οἱ ὀφθαλμοὶ με-
γάλοι και ζωηροὶ και προέχοντες, τὸ μέτωπον πλατὺ, φέρων ἄνω-
θεν προκόμιον, τὸ ὁποῖον πίπτει μεταξὺ τῶν δύο ὀφθαλμῶν, τὰ ὄτα
ὀρθά, εὐκίνητα και οὔτε πολὺ μεγάλα, ὡς τὰ τοῦ ὄνου. οὔτε πολὺ

Ἴππος.

μικρά, ὡς τὰ τοῦ βοός, αἱ σιαγόνες μακραι, τὰ χεῖλη μικρά και
ἀπαλά, οἱ ῥῶθωνες, πολὺ ἀνοικτοί. Ὁ τράχηλος πολὺ ἰσχυρὸς.
ἀρκετὰ μακρὸς, ὑψούμενος πρὸς τὰ ἄνω, ὡς ὁ τράχηλος τοῦ ἀλέ-
κτορος, κυρτούμενος ὀλίγον κατὰ τὴν κεφαλὴν και ἔστολισμένος
διὰ χαιτίης μακρᾶς πρὸς τὰ ἔξω πιπτούσης. Τὰ στέρνα εὐρέα.
Ὁ κορμὸς μέγας και πολὺ στερεός, ἡ κοιλία κυρτή, ἡ ῥάχις σχε-
δὸν εὐθεῖα ἀνορθουμένη ὀλίγον εἰς δύο μέρη και σχηματίζουσα
δύο ἑλαφρὰ κυρτώματα. Ἡ οὐρὰ μεγάλη και θυσανώδης. Ἡ
ὀσφὺς πλατεῖα και βραχεῖα, τὰ ἰσχία πλατεῖα, εὐσαρκα και στερεά.
Οἱ πόδες λεπτοί, στερεοὶ και εὐκίνητοι ἀπολήγοντες εἰς μίαν ὀπλὴν
ὑψηλὴν, σκληρὰν και στιλπνὴν. Τὸ τρίχωμα πυκνόν, βραχὺ και

λεπτόν. Τὸ χρῶμα στιλπνὸν καὶ συνήθως λευκόν, μέλαν φαιὸν καὶ ξανθόν.

Πάντων τῶν χερσαίων ζώων ὁ ἵππος εἶνε τὸ ὡραιότατον. Εἶνε μέγας, ὑψηλός, σοβαρός, γαῦρος καὶ κομψός. Τὸ σῶμά του εἶνε εὐρωστον, ἰσχυρὸν καὶ ῥαδινόν. Τὰ ὀστέα αὐτοῦ δὲν σχηματίζουσι γωνίας, ὅπως τὰ ὀστέα τοῦ βοός. Ἡ κεφαλή, ὁ τράχηλος, τὰ στέρνα, ἡ κοιλία, ἡ ῥάχις, αἱ πλευραὶ, ἡ οὐρὰ καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ συνδέονται τόσον καλῶς πρὸς ἄλληλα, ὥστε οὐδαμοῦ σχηματίζεται κοιλότης. Ὅλα τὰ μέλη του εἶνε ἁρμονικά· ἡ κεφαλή, ὁ τράχηλος, ὁ κορμὸς καὶ ἡ οὐρὰ εἶνε πολὺ ἀνάλογα· τὰ σκέλη, τὰ γόνατα, αἱ κνήμαι, οἱ ἀστρογάλοι καὶ αἱ ὀπλαὶ εἶνε ἐπίσης πολὺ ἀνάλογα, τὸ ὕψος ἀνάλογον πρὸς τὸ μῆκος. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶνε μεγάλοι, διαυγεῖς, φλογεροὶ καὶ ἐκφραστικώτατοι. Τὰ ὦτα βραχέα καὶ εὐκίνητα. Τὸ προκόμιον καὶ ἡ χαιτὴ ὡραιότατα. Ἡ οὐρὰ του ἡ ὡραιότερα οὐρὰ πάντων τῶν ζώων. Τὸ τρίγωνά του ὡραιότατον. Ἡ ὕψωσις καὶ ἡ κύρτωσις τοῦ τραχήλου του πολὺ εὐμορφα. Μάλιστα ὅταν τρέχη ὁ ἵππος φαίνεται ἔτι ὡραιότερος· αἶρει τοὺς προσθίους πόδας του πρὸς τὰ ἄνω, κάμπτει τὰ γόνατά του μετὰ πολλῆς χάριτος, κυρτώνει τὴν οὐρὰν του καὶ τρέχει ἑλαφρῶς, ζωηρῶς καὶ ταχέως· διασειόνται δὲ ἁπαλώτατα τὸ προκόμιον καὶ ἡ χαιτὴ αὐτοῦ.

Ὁ κόσμος θαυμάζει τὴν ὡραιότητα καὶ τὰ ἄλλα ἔξοχα προτερήματα τοῦ ἵππου, καὶ διὰ τοῦτο λαοὶ τινες πιστεύουσι τὸν μῦθον ὅτι ὁ Θεὸς ὅτε ἔπλαττε τὸν ἵππον, ἔλαβε παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ παρ' ἐκάστου τῶν λοιπῶν ζώων τὰ χαριέστερα προτερήματα αὐτῶν καὶ δι' αὐτῶν κατεκόσμησε τὸ ὡραῖον τοῦτο καὶ ὑπερήφανον ζῶον. Παρὰ τῆς γυναικὸς ἔλαβε τὰς τρίχας, παρὰ τῆς ἐλάφου τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας, παρὰ τῆς ἀλώπεκος τὰ ὦτα καὶ τὴν οὐρὰν, παρὰ τῆς δορκάδος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς μυκτῆρας καὶ τὰ ἄρθρα τῶν ποδῶν, παρὰ τοῦ λέοντος τὴν στάσιν, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν τόλμην, παρὰ τοῦ ὄφεως τὸ βλέμμα καὶ τὰς ὡραίας ἐλικοειδεῖς κινήσεις, παρὰ τοῦ ἡμιόνου τὴν δύναμιν, τὴν καρτερίαν καὶ τὰς ὀπλάς, παρὰ τοῦ λαγωοῦ τὸ τρέξιμον καὶ τὴν εὐστροφίαν καὶ παρὰ τοῦ λύκου τὸν λαιμὸν καὶ τὴν ἀκοήν.

Ὁ ἵππος ἐξημερώθη καὶ διατελεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν. Εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ

εἶνε πολλῶν καὶ διαφόρων εἰδῶν, ποικιλλόντων κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς ιδιότητας. Ζῆ συνήθως δέκα ὀκτὼ ἕως εἴκοσι πέντε ἔτη, σπανίως δὲ καὶ τριάκοντα ἕως τριάκοντα πέντε. Ἐγκυμοεῖ ἔνδεκα μῆνας. Τίκει συνήθως ἓνα πῶλον, σπανίως δὲ καὶ δύο. Θηλάζει τρεῖς ἕως πέντε μῆνας. Τρώγει βρόμην, βρίζαν, σῖτον, κριθήν, κυάμους ἄχυρον καὶ χόρτον. Πίνει ὕδωρ καθαρὸν, κοιμᾶται πολὺ ὀλίγον καὶ πολὺ ἑλαφρά. Τρέχει τραχέως καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ χρεμετίζει, ὅταν μὲν εἶνε μικρός, μὲ λεπτήν καὶ μικράν, ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, μὲ μεγαλυτέραν καὶ βαρυτέραν φωνήν.

Διαμονή, διατροφή καὶ ταχύτης τοῦ ἵππου.

Οἱ ἵπποι νέμονται εὐχαρίστως εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ εἰς τὰ ἐλώδη μέρη. Ἀγαπῶσι νὰ λούωνται συχνά. Παίξουσιν εὐχαρίστως καὶ μάλιστα οἱ πῶλοι οἵτινες περιχαρεῖς πάντοτε σκιρτῶσι καὶ χαριέστατα κινουῦνται εἰς τοὺς λειμῶνας. Δύνανται οἱ ἄριστοι αὐτῶν νὰ τρέξωσιν ὀκτακόσια πενήκοντα μέτρα εἰς ἓν λεπτὸν τῆς ὥρας καὶ νὰ διατρέξωσι συνεχῶς ἑκατὸν ἔνδεκα χιλιάδας καὶ τριακόσια μέτρα ἔχοντες τὸν χαλινὸν! Τὰ ὄξέα ὄτα αὐτῶν εὐρίσκονται σχεδὸν πάντοτε εἰς κίνησιν· ὅ,τι αἰσθάνονται καὶ ἐπιθυμοῦσι, τὸ φανερόνουςιν διὰ τῶν κινήσεων τῶν ὠτων αὐτῶν. Πλατύνουσιν τοὺς ὀφθαλμούς, ὅταν θυμώνωσιν. Ὁ ὕπνος τῶν διαρκεῖ δύο ἕως τρεῖς ὥρας, καὶ κοιμῶνται συνήθως ὄρθιοι καὶ ἑλαφρότατοι· εἰς τὸν παραμικρὸν κρότον ἐξυπνῶσιν. Κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἀμύνονται διὰ δηγμάτων καὶ λακτισμάτων. Ὅταν βόσκωσιν εἰς τοὺς λειμῶνας, καὶ ἔλθωσι λύκοι, τοὺς ἐννοοῦσι μακρόθεν, χρεμετίζουσιν δυνατὰ καὶ πάραυτα συνάζονται πάντες εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἐκεῖ ἀποτελοῦσιν ἓνα κύκλον ἔχοντες τὰς κεφαλὰς πρὸς τὸ ἑσπυμένον μέρος τοῦ κύκλου καὶ τοὺς ὀπισθίους πόδας πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἀρχίζουσι τὰ λακτίσματα πάντες ὁμοῦ καὶ μετὰ μανίας μεγάλης. Οὕτω δὲ ἢ τρέπουσι τοὺς λύκους εἰς φυγὴν ἢ φονεύουσιν αὐτούς. Ὁ χρεμετισμὸς τῶν εἶνε καθαρώτατος, ἀκούεται πολὺ μακρὰν καὶ εἶνε διάφορος, ὅταν χαίρωσιν, ὅταν ὀργίζωνται, ὅταν ἐπιθυμῶσιν καὶ ὅταν φοβῶνται. Μισοῦσιν ὄρισμένους ἀνθρώπους καὶ ὄρισμένα ζῷα. Ὑπόκεινται

εις ἀσθενείας πολλὰς καὶ ὁμοίας πρὸς τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ἀλγῶσι, δὲν φωνάζουσι, στεναρίζουσι μόνον ὀλίγον. Ὅταν ἀποθνήσκωσιν, ἀποθνήσκουσιν ἡσυχῶς καὶ εὐγενῶς. Προαισθάνονται τὰς θυέλλας καὶ τοὺς σεισμοὺς καὶ εἶνε ἀνήσυχτοι. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι καὶ προμαντεύουσι τὸν κατὰ τὰς μάχας ἐπικείμενον θάνατον τῶν κυρίων των καὶ ἀνθίστανται νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Ὁ ἵππος ἔχει τὰς αἰσθήσεις πολὺ ἀνεπτυγμένας. Ἡ ἀφή του εἶνε λεπτοτάτη· ὅσον ἐλαφρῶς καὶ ἂν πιεσθῇ ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ ἢ ὑπὸ τῶν σκελῶν τοῦ ἀναβάτου, ἀμέσως αἰσθάνεται, ἀμέσως ἐννοεῖ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἀμέσως ἐκτελεῖ αὐτό. Ἡ γεῦσις του εἶνε λεπτοτάτη καὶ ἐκλεκτικὴ· οὐδέποτε τρώγει, ὅταν ἡ φάτνη του εἶνε ἀκάθαρτος. Ἡ ὄσφρησις του εἶνε ἐπίσης πολὺ καλὴ· πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἐν τῇ φάτνη του τὴν ἀντιλαμβάνεται διὰ τῆς ὄσφρησεως καὶ μετ' ἀποστροφῆς φεύγει ἀπ' αὐτῆς· πᾶν ἄγνωστον ἀντικείμενον τὸ ὄσφραίνεται, ἵνα πληροφορηθῇ, ἂν εἶνε ἀβλαβὲς ἢ βλαβερον· ὅταν τύχῃ ποτὲ νὰ φοβηθῇ καθ' ὁδὸν ἕκ τινος ἀντικειμένου καὶ δὲν θέλῃ νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, πάραυτα διέρχεται, ὅταν τὸν ἀφήσῃ ὁ ἡνίοχος, νὰ πληροφορηθῇ διὰ τῆς ὄσφρησεως ὅτι δὲν εἶνε ἐπικίνδυνον τὸ πρᾶγμα ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν τὸν φόβον. Ἡ ἀκοή του εἶνε ἐκτάκτως λεπτή· ἐκ μακρότατης ἀποστάσεως αἰσθάνεται καὶ τὸν ἐλαφρότερον ἤχον καὶ ἀναγγέλλει τοῦτο εἰς τὸν κύριόν του· ἡ μουσικὴ τέρπει αὐτὸν πολὺ καὶ τὸν καταπραΐνει, ὅταν εἶνε ὠργισμένος. Ἡ ὄρασις του εἶνε πολὺ καλὴ· τὰ ἀντικείμενα ἕκ τοῦ πλησίου τὰ βλέπει πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ ὅ,τι τὰ βλέπουσιν οἱ ἄνθρωποι· βλέπει δὲ καὶ τὴν νύκτι πολὺ καλὰ καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν καὶ εἰς τὸ βαθύτατον σκότος ἀφεθῇ ἐλεύθερος, ἀδύνατον νὰ ἀποπλανηθῇ τῆς ὁδοῦ· ἀδύνατον νὰ σκοντάψῃ, ἀδύνατον νὰ κρημνισθῇ.

Ὁ ἵππος ἔχει μεγάλην αἴσθησιν τοῦ τόπου· γνωρίζει τὸν στάβλον, τὴν νομὴν καὶ τὰς ὁδοὺς, ἕκ τῶν ὁποίων καὶ ἀπαξ μόνον διῆλθεν. Ὅταν ὁ ἀμαξηλάτης ἀποπλανηθῇ τῆς ὁδοῦ καὶ ὀδηγῇ αὐτὸν ἐσφαλμένως, ὁ ἵππος ἀνθίσταται καὶ πάντοτε προσπαθεῖ νὰ πορευθῇ τὴν ὀρθὴν ὁδόν. Κοιμωμένους καρραγωγεῖς τοὺς ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς τὸν τόπον, ὅπου θέλουσι νὰ ὑπάγωσιν.

Ὅδοιπόροι, μὴ γινώσκοντες τὴν ὁδόν, ἀφήνουσιν ἐλευθέρους τοὺς ἵππους καὶ πάντοτε ὀδηγοῦνται καλῶς. Ὅταν τὸν ἀποξέψωσι, πορεύεται μόνος εἰς τὸν στάβλον καὶ πάντοτε καταλαμβάνει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν χωρὶς νὰ συγχύσῃ αὐτὴν μετὰ τὴν θέσιν ἄλλου. Ὅταν θέλωσι νὰ τὸν ποτίσωσι, τὸν ἀφήνουσιν ἐλεύθερον καὶ πορεύεται μόνος εἰς τὸ φρέαρ. Ὅταν θέλωσι νὰ τὸν ζεύξωσι, τὸν ἀφήνουσιν ἐλεύθερον καὶ κατευθύνεται μόνος εἰς τὴν ἄμαξαν.

Ψυχικαὶ ιδιότητες τοῦ ἵππου.

Ὁ ἵππος ἔχει νοητικὰ προτερήματα ἔξωχα. Ἐχει μεγάλην περιέργειαν τὸν νέον σύντροφόν του, τὴν νέαν ἄμαξαν, τὸν νέον ἀναβάτην, τὸν νέον ἵπποκόμον, τὸν νέον ἀμαξηλάτην παρατηρεῖ μετὰ πολλῆς περιεργείας καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὰ διάφορα ἰδιώματα αὐτῶν. Ἐχει ἀντίληψιν πολλήν· γνωρίζει τὸν κύριόν του ἐκ τῆς φυσιογνωμίας, ἐκ τῆς φωνῆς, ἐκ τῆς ἐνδυμασίας καὶ ἐκ τοῦ χρώματος αὐτῆς καὶ ἀντιλαμβάνεται τάχιστα τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ἐχει μνήμην πολλήν, ἀναγνωρίζει τὸν παλαιὸν κύριον καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου μακροῦ. Τὸ ξενοδοχεῖον, ἔνθα ποτὲ διέμεινε μετὰ τοῦ κυρίου του, τὸ ἐνθυμεῖται ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ, ὅταν ποτὲ διέλθῃ ἐκεῖθεν, ἵσταται εἰς τὴν θύραν, μέχρις ὅτου διαταχθῇ νὰ προχωρήσῃ. Ἐνθυμεῖται τὴν θέσιν, ἔνθα ἐτρόμαξε ποτε καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν πρόκειται νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν, δὲν θέλει νὰ πλησιάσῃ, ἀνθίσταται καὶ δὲν προχωρεῖ. Οἱ ἵπποι, οἱ ὑπηρετήσαντές ποτε εἰς τὸ ἵππικόν, ἐνθυμοῦνται ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ προστάγματα καὶ τὰ γυμνάσματα, καὶ ὅταν ποτὲ ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγα σημαίνουσαν, ἐνθουσιῶσι, φρυάττουσι, σκιρτῶσι, πλήττουσι τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ὀπλῶν αὐτῶν. Ἐχουσι φαντασίαν· ὀνειρεύονται. Ἐχουσι κρίσιν πολλήν, διακρίνουσι τὰς ἐπιθυμίας τῶν κυρίων τῶν ἐκ τῶν διαφορῶν νευμάτων καὶ ἐκ τοῦ διαφοροῦ τόνου τῆς φωνῆς αὐτῶν· διακρίνουσι τότε εἶνε ὠργισμένοι καὶ τότε διάκεινται εὐμενῶς πρὸς αὐτούς. Γνωρίζουσιν ὅτι, ὅταν εἶνε λίθοι διεσκορπισμένοι εἰς τὴν ὁδόν, δύνανται νὰ σκοντάψωσι καὶ νὰ πάθωσι καὶ διὰ τοῦτο βαίνουσι διὰ τῶν τοιούτων ὁδῶν μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Γνωρίζουσιν ὅτι

δύνανται νὰ ὀλισθήσωσιν ὅταν εἰσέρχωνται εἰς τὸν ποταμόν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσέρχονται εἰς αὐτὸν ἥσυχα ἥσυχα καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς. Γνωρίζουσιν ὅτι δύνανται νὰ κατακρημνισθῶσιν, ὅταν βαίνωσι δι' ἀποκρήμων μερῶν, καὶ νὰ κατασυντριβῶσιν εἰς τὰ κάτωθεν αὐτῶν χαίνοντα βάρανθρα καὶ διὰ τοῦτο μετὰ μεγίστου φόβου καὶ μετὰ μεγίστης προσοχῆς θέτουσι τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἀποκρήμου ἐδάφους τῶν τοιούτων στενωπῶν. Ὅταν καλυφθῇ ἡ ὁδὸς ὑπὸ χιόνων, πορεύονται ἀσφαλῶς διακρίνοντας τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἐκ τῶν παρακειμένων δένδρων, λόφων καὶ παρομοίων ἄλλων ἀντικειμένων.

Ἐνεκα πάντων τούτων τῶν προτερημάτων ὁ ἵππος δύναται πολλὰ πράγματα νὰ μάθῃ, ἂν διδάσκηται δι' ἡπίων τρόπων καὶ οὐχὶ διὰ μαστιγώσεων, δι' ἀπειλῶν καὶ διὰ πείνης, διότι τότε γίνεται δύστροπος καὶ οὐδὲν θέλει νὰ μάθῃ. Ὁ ἵππος μανθάνει νὰ κάμνῃ φιλοφρονήσεις, νὰ γονατίζει, νὰ λαμβάνῃ πράγματα ῥιπτόμενα, νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὸν ῥίπτοντα αὐτά, νὰ εὐρίσκη πράγματα κρυπτόμενα, νὰ φέρῃ ταῦτα εἰς τὸν κούφαντα, αὐτά, νὰ κτυπᾷ μὲ τὸν πόδα του τὸν ῥυθμὸν τῆς μουσικῆς, νὰ κτυπᾷ κατὰ γῆς τοσάκις τὸν πόδα του, ὅσοι ἄνθρωποι εἶνε παρόντες ἢ ὅσας ὥρας δεικνύει τὸ εἰς τὸν τοῖχον ἀνητημένον ὥρολόγιον, νὰ ἀπαντᾷ εἰς ἐρωτήσεις κλίνων πρὸς τὰ κάτω ἢ ὑψώνων πρὸς τὰ ἄνω τὴν κεφαλὴν, νὰ προσποιῆται τὸν ἀσθενῆ βαδίζων χαλαρῶς, νὰ πίπτῃ κατὰ γῆς καὶ νὰ φαίνεται ὡς νεκρός, νὰ ἀφήνῃ νὰ κáθηται ἐπ' αὐτοῦ, νὰ ἀνορθοῦται δὲ αἴφνης καὶ νὰ τρέχῃ δρομαίως, ὅταν λεχθῇ ὅτι ἔρχονται νὰ τὸν ἐκδάρωσι, νὰ κáθηται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν ὡς κύων, νὰ χορεύῃ διαφόρους χοροὺς ἀκολουθῶν τὴν μουσικὴν καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. Ἐὰν ὁ ἵππος εἶνε πολεμικός, μανθάνει τάχιστα τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα καὶ γυμνάσματα.

Ἄλλ' ὅσον μεγάλα καὶ ἂν εἶνε τὰ νοητικὰ προτερήματα τοῦ ἵππου, τὰ ἡθικὰ προτερήματα αὐτοῦ εἶνε ἔτι μεγαλύτερα.

Ἡ **τόλμη**, ἡ **ἀφοβία** καὶ ἡ **εὐπειθεια** τοῦ ἵππου εἶνε ἀξιοθαύμαστα· ὅταν πληρωθῇ, διόλου δὲν φοβεῖται· ἀφήνει νὰ τὸν κόπτωσι καὶ νὰ τὸν ῥάπτωσιν οἱ ἰατροὶ μετὰ τῆς μεγίστης ἀταραξίας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τῆς μάχης, ἐν τῷ μέσῳ

τῶν φοβερωτάτων κρότων τῶν τηλεβόλων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, ὅτε ἄλλα ζῶα περίτρομα ὑποχωροῦσιν ἢ γίνονται μανιώδη, ὁ ἵππος ἴσταται σοβαρὸς καὶ ἀτρόμητος, χωρὶς νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν, χωρὶς νὰ προσέχη εἰς τὰς πληγὰς του, ὄψιται δὲ πάραυτα εἰς τὸν κίνδυνον καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἅμα διατάξῃ τοῦτο ὁ κύριός του. Εἷς τινα πόλεμον περιεκύκλωσαν οἱ ἐχθροὶ στρατηγόν τινα ἐπὶ τινος γεφύρας· ὁ στρατηγὸς κεντᾷ τὸν ἵππον του, καὶ πάραυτα οὗτος ὄψιται ἐντὸς τοῦ κάτωθεν ῥέοντος ποταμοῦ. Ἐσώθησαν καὶ οἱ δύο. Εἷς ἄλλον πόλεμον οἱ ἐχθροὶ εἶχον στενοχωρήσει ἵππεις τινὰς ἐπὶ τινος ὑψώματος· εἷς τῶν ἵππέων τούτων ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ του ἀνέβη μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἦλθον οἱ ἐχθροί· τότε ὁ ἵππεὺς ἀπληπισμένος περὶ τῆς σωτηρίας κεντᾷ τὸν ἵππον καὶ πάραυτα οὗτος κατακρημνίζεται εἰς τὸ κάτωθεν τοῦ ὑψώματος χαῖνον βύραθρον. Ὁ ἵππος συνετρίβη, ὁ ἵππεὺς διεσώθη.

Ὅσον γενναῖος εἶνε ὁ ἵππος τόσον εἶνε **φιλότιμος, ὑπορήφανος** καὶ ἀγαθός. Εἷς τὰς ἵπποδρομίας ἴσταται, πρὶν ἢ δοθῇ τὸ σημεῖον τῆς ἐναρξέως τοῦ ἀγῶνος, πλήρης ἀνυπομονησίας, χρεμετίζει καὶ διὰ τῶν ποδῶν του πλήττει τὸ ἔδαφος, ἅμα δ' ὡς δοθῇ τὸ σημεῖον, ὀρμᾷ πρὸς τὸ ἵπποδρόμιον καὶ προσπαθεῖ νὰ προτρέξῃ τῶν ἄλλων ἵππων. Οὐδεὶς παρορμᾷ αὐτὸν πρὸς τοῦτο· οὐδεὶς λέγει πρὸς αὐτὸν περὶ τίνος πρόκειται· μόνον ἢ φιλοτιμία τὸν παρακινεῖ νὰ προτρέξῃ τῶν ἀνταγωνιστῶν του· καὶ διὰ τοῦτο τρέχει ὅσον δύναται ταχύτερον, ἵνα πρῶτος φθάσῃ εἰς τὸ τέλος. Πολλάκις προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ τρέχων ἢ νὰ ὑπολειφθῇ τῶν ἄλλων. Ἐὰν νικήσῃ, κρατεῖ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν καὶ αἰσθάνεται πολὺ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν. Ἐὰν νικηθῇ, οὐδόλως αἰσθάνεται μῖσος ἢ φθόνον πρὸς τὸν νικητὴν. Ἐπίσης αἰσθάνεται πολὺ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀναβάτου αὐτοῦ· ὅταν οὗτος εἶνε βασιλεὺς ἢ στρατηγός, τότε υπερηφανεύεται πολὺ, ἴσταται σοβαρῶς καὶ κινεῖται μεγαλοπρεπῶς. Ἡ στρατιωτικὴ οὐσιακὴ τὸν φρονηματίζει· ὑψώνει τὴν κεφαλὴν καὶ κινεῖται ταχύτερον, κανονικώτερον καὶ ζωηρότερον ἢ ἄλλοτε.

Ὁ ἵππος ἔχει καὶ ἄλλα ἔξοχα προτερήματα. **Εἶνε ἡπιος.**

μένει ἡσυχῶς, ὅταν θέτωσιν εἰς αὐτὸν τὰ φάλαρα. Εἶνε **ἤρεμος**· ὅταν ζευγνύωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἄμαξαν, οὐδόλως δυστροπεῖ ἀκολουθεῖ δὲ τὸν κύριόν του ὡς κύων. Εἶνε **φιλόστοργος**· ἀγαπᾷ τὰ τέκνα του ὑπερβολικὰ καὶ ὑπερασπίζει αὐτὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του γενναιοτάτα. Εἶνε **εὐδπλαγχνος**· τινὲς θηλάζουσι τὰ ὀρφανὰ τέκνα τῶν φονευθέντων συντρόφων των, ἄλλοι μασῶσι τὴν τροφήν τῶν γερόντων συντρόφων των καὶ μασημένην δίδουσι αὐτὴν εἰς αὐτούς. Εἶνε πολὺ **πιστός** καὶ πολὺ **ἀφωδιωμένος** εἰς τὸν εὐεργέτην του καὶ εἰς τὸν κύριόν του· ὅταν μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου ἴδῃ τὸν παλαιόν του κύριον προστρέχει πρὸς αὐτόν, χρεμετίζει, λήγει αὐτόν καὶ δεικνύει μεγάλην χαράν. Τινὲς, ὅταν καθ' ὁδὸν συμβῆ τι εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν, καὶ δὲν δύνανται αὐτοὶ νὰ τοὺς βοηθήσωσι, τρέχουσιν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰδοποιοῦσι τοὺς οἰκείους. Ἄλλοι ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν κυρίων των. Ἄλλοι, ὅταν φονευθῶσιν οἱ ἀνοβάται αὐτῶν καὶ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἴστανται ὑπεράνω τοῦ πτώματος κατηφεῖς, δάκνουσι τὰ ἐνδύματά των, ἵνα ἐγερωθῶσι, παρατηροῦσι τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον, φριμάσσονται καὶ δὲν θέλουσι νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ' αὐτῶν.

Ἄλλοι, ἀφοῦ ἀποθάνωσιν οἱ κύριοί των, ἐκ τῆς βαθυτάτης λύπης μένουσιν ἄσιτοι καὶ ἀποθνήσκουσι καὶ αὐτοί.

Ἐχθροὶ καὶ προφυλάξεις τοῦ ἵππου.

— Ἐλατιώματα αὐτοῦ.

Μετὰ τῶν πολλῶν προτερημάτων ὁ ἵππος ἔχει καὶ τινὰ ἐλατιώματα. Ἐκπλήσσεται καὶ πτοεῖται εὐκόλως. Κτύπος ἀσυνήθης, πτηνὸν ἔξαφνα ἱπτάμενον, ὑποκάμισον κρεμάμενον ἐπὶ τινος δένδρου, ἢ τοιοῦτον τι ἀσήμαντον πρᾶγμα εἶνε ἱκανὸν νὰ καταπλήξῃ τὸν ἵππον καὶ νὰ πτοήσῃ αὐτόν. Ἐνίοτε τόση μεγάλη εἶνε ἡ κατάπληξις αὐτοῦ, ὥστε γίνεται ἔξω φρενῶν· ἀφηνιάζει, δὲν ἰπακούει εἰς τὸν χαλινόν, τρέχει ὡς μαινόμενος, τίποτε δὲν βλέπει ἔμπρὸς του, οὔτε ζῶα οὔτε λίθους οὔτε ἄλλο τι ἐμπόδιον, καταπατεῖ τὰ πάντα καὶ τέλος ἢ κατασυντρίβεται ἢ κατακρημνίζεται πον, εἰάν δὲν κατορθωθῆ νὰ ἐμποδισθῆ, ἢ εἰάν δὲν ἀποκίμη τρέχων,

Ἄλλ' ὅπως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καλοὶ καὶ κακοί, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ ἵπποι καλοὶ καὶ κακοί. Οἱ κακοὶ ἵπποι δάκνουσι, λακτίζουσιν, εἶνε ἀπειθεῖς, ἄπιστοι, φθονεροί, μνησικακοί, ὀκνηροί, ἡλίθιοι καὶ εὐπτόητοι. Οἱ καλοὶ ἵπποι εἶνε φιλόπονοι, εὐπειθεῖς, ἥπιοι, πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν κύριόν των. Ὄταν οἱ ἵπποι ἔχωσι κυρίους προσηνεῖς καὶ εὐγενεῖς καὶ τοὺς μεταχειρίζονται καλῶς, γίνονται καὶ οἱ κακοὶ σὺν τῷ χρόνῳ καλύτεροι. Ὄταν ὅμως ἔχωσι κυρίους βαναύσους καὶ σκληροὺς καὶ τοὺς μεταχειρίζονται κακῶς, γίνονται καθ' ἡμέραν θηριωδέστεροι.

Ὁ ἄρρην ἵππος καλεῖται **κῆλων** ὁ θῆλυς **φορβὰς** καὶ τὸ νεογνὸν **πῶλος**. Ὁ κῆλων εἶνε ζῶν φοβερόν, ἡ δύναμις του εἶνε μεγάλη, τὸ θάρρος του καταπληκτικόν, οἱ ὀφθαλμοὶ του σπινθηροβολοῦντες, ὁ χρεμετισμὸς του μέγας καὶ βαρῦς. Ἡ φορβὰς ἔχει ὀλιγωτέραν δύναμιν, ἀλλ' εἶνε ἠπιωτέρα, ἀγαθωτέρα καὶ ἐπειθεστέρα, Ὁ δὲ πῶλος ὀλίγον μετὰ τὴν γέννησίν του γίνεται τέλειος μικρὸς ἵππος καὶ εὐφυέστατος. Εἶνε ὄλος χαρὰ καὶ ζωηρότης. Αἱ κινήσεις του εἶνε κομψόταται, τὰ σκιρτήματά του χαριέσταται.

Χρησιμότης τοῦ ἵππου.

Ὁ ἵππος εἶνε χρησιμώτατον ζῶον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὸν πόλεμον εἶνε φίλος ἡμῶν πολύτιμος, εἰς τὰς λοιπὰς ἐργασίας σύντροφος καὶ ὑπρέτης ὠφελιμώτατος. Μεταφέρει ἡμᾶς ταχέως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τόπου εἰς τὸν ἄλλον. Μεταφέρει φορτία βαρέα, σέρει ἀμάξας, ζεύγνυται εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τοὺς μύλους καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ κτηνέσια. Τὸ κρέας, τὸ λίπος, οἱ τένονες, τὸ δέρμα, αἱ ὄπλαί, αἱ τρίχες αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται κατὰ ἀφόρους τρόπους εἰς τὸν βίον, εἰς τὰς τέχνους καὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων. Πολλοὶ λαοὶ τρέφονται ἐκ τοῦ κρέατος τοῦ ἵππου. Ἄλλοι ἐκ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἵππων ἐρραδαινουσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ πλουτοῦσιν.

Δ'. ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ

Κατα τούς Ἑλληνας ποιητάς καὶ συγγραφείς).

§2. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἡ μάχη τῶν ἀλεκτρούνων.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Β' 28).

Ἀφοῦ οἱ Πέρσαι ἐπανελημμένως ἠττηθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐφυγον ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 479 π. Χ., οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νόμου ἔταξαν μίαν ἡμέραν τοῦ ἔτους νὰ ἀγωνίζωνται ἀλεκτρούνες ἐν τῷ θεάτρῳ ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου.

Ὁ νόμος οὗτος ἐγένετο ἐκ τῆς ἐξῆς αἰτίας.

Ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων γενόμενος, ὠδήγει αὐτοὺς κατὰ τῶν βαρβά καθ' ὁδὸν εἶδεν ἀλεκτρούνας μαχομένους. Πάραυτα διατάσσει νὰ σταθῇ ὁ στρατὸς καὶ δεικνύων εἰς τοὺς στρατιώτας τοὺς ἀλεκτρούνας εἶπε· «Τὰ φιλότιμα ζῶα! Κακοπαθοῦσι καὶ αἱματώνονται καὶ κόπτονται μόνον ἐκ φιλοτιμίας, μόνον ἵνα μὴ υποχωρήσῃ ὁ εἰς πρὸ τοῦ ἄλλου καὶ ἵνα μὴ φανῇ εἰς τοὺς ὁμοίους τοῦ ἠττη-

Θεμιστοκλῆς.

μένος. Φαντάσθητε τί θα ἔπραττον, εἰάν ἐμάχοντο ὑπὲρ πατρίδος, ὑπὲρ θρησκείας, ὑπὲρ δόξης, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῶν τέκνων των!». Ἐκ τῶν λόγων τούτων τόσον πολὺ ἡ φιλοτιμία τῶν στρατιωτῶν ἐξήφθη, ὥστε, ὅταν συνηγήθησαν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀτρόμητοι ὡς λέοντες ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτούς. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ πράγματος τούτου ἐγένετο ὁ νόμος οὗτος, ἔπειτα δὲ καὶ ἵνα βλέπωσιν οἱ νέοι Ἀθηναῖοι ὅτι καὶ τὰ ζῶα αὐτὰ ἀκόμη ἐκτίθενται εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους, ὅταν πρόκειται νὰ ὑπερασπίσωσιν τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν.

33. Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία IB' 21).

Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτε υἱοὶ αὐτῶν ἐφρο-
νεύοντο εἰς τὰς μάχας, παρετήρουν τὰ τραύματα αὐ-
τῶν. Καί, ἂν μὲν ἔβλεπον ὅτι ταῦτα ἦσαν ἐκ τῶν ἐμ-
προσθεν, ἔχαιρον καὶ ὑπερηφάνως προσβλέπουσαι ἔφερον
τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς πατρικοὺς αὐτῶν τάφους· ἂν ὅμως
ἔβλεπον ὅτι τὰ τραύματα αὐτῶν ἦσαν ἐκ τῶν ὀπισθεν,
ἐλυποῦντο καὶ ἐθρήνουν. Ἐφευγον δὲ κατηρεῖς καὶ ἐσκυ-
μένην τὴν κεφαλὴν ἐξ αἰσχύνης ἔχουσαι καὶ ἄφηνον τὰ
πτώματα νὰ τὰ θάψωσιν οἱ νεκροθάπται ἢ ἔστελλον κρυ-
φίως τὴν νύκτα ἀνθρώπους καὶ ἔθαπτον αὐτοὺς εἰς τοὺς
πατρικοὺς αὐτῶν τάφους.

34. Ὁ Σουλιώτης Τζήμας Ζέρβας.

(Κατὰ τῶν Μενδελῶνα Βερθόλδην, Ἀγγέλου Βλάχου μετάφρασις
μέρος Α', σελ. 131 καὶ ἐξῆς).

Ὁ ἄγριος τῆς Ἠπείρου τύραννος Ἀλῆ-πασᾶς ἐπο-
λέμει κατὰ τὸ 1800 μ. Χ. πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ Σου-
λίου. Πολὺν χρόνον ἐπολέμει καὶ πολλοὺς πολεμιστὰς
ἀπώλεσε κατὰ τὰς μάχας, ἀλλὰ μάτην! Οὐδὲν ἠδυνή-
θη νὰ κατορθώσῃ. Οἱ Σουλιῶται, ἄνδρες γενναῖοι καὶ
πολεμισταὶ ἐμπειρότατοι, ἐνίκων πάντοτε τὰ στρατεύ-
ματα τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ Ἀλῆς ἀπελπισθεὶς νὰ καθυποτάξῃ τοὺς ἄνδρας
τούτους διὰ τῶν ὄπλων ἐζήτησε διὰ τῶν δωροδοκιῶν νὰ
διαφθείρῃ τοὺς ὄπλαρχηγοὺς αὐτῶν, νὰ διαιρέσῃ καὶ
ἔπειτα νὰ καθυποτάξῃ αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο
ἀπέτυχεν. Ὁ ἀτρόμητος Τζήμας Ζέρβας, ὄπλαρχηγὸς
μεγαλόφρων, εἰς ὃν προσέφερον ὀκτακοσία πουγγία, δηλ.
ὀκτακοσίας χιλιάδας γροσίων, καὶ ὑπέσχετο νὰ τὸν
ψύσῃ εἰς μέγιστα ἀξιώματα, ἐὰν ἐπρόδιδε τοὺς πα-
τριώτας αὐτοῦ, ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

«Βεζίρη Ἀλῆ πασᾶ·

Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν ἀγάπην, ποῦ ἔχεις γιὰτ'

έμένα, μόν' τὰ πουγγιά σου, 'ποῦ μοῦ γράφεις νά μοῦ
στείλῃς, νά μὴ μοῦ τὰ στείλῃς, γιατί δὲν 'ξέρω νά τὰ
μετρήσω καὶ δὲν 'ξέρω τί νά τὰ κάνω· μόν' καὶ ἄν
ἤξερα, πάλιν δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος νά σοῦ δίνω
οὔτε ἓνα λιθάρι ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς πατρίδος μου,
καὶ ὄχι νά φύγω ἀπὸ τὸ Σοῦλι διὰ τὰ πουγγιά σου,
καθὼς ὅπου φαντάζεσαι. Τιμαῖς καὶ δόξαις, 'ποῦ μοῦ
ὑπόσχεσαι νά μοῦ δίνῃς, δὲν μοῦ χρειάζονται, γιατί εἰς
έμένα πλοῦτος, δόξαις καὶ τιμαῖς εἶνε τα ἄρματά μου,
ὅπου μὲ ἐκεῖνα φυλάω τὴν πατρίδα μου, τὴν ἐλευθερίαν
μου καὶ τὰ παιδιὰ μου, καὶ τιμῶ καὶ τ' ὄνομα τοῦ
Σουλιώτου καὶ ἀπαθανατίζω καὶ τὸ ἰδικόν μου ὄνομα.

Τζήμας Ζέρβας

« Δπας ὁ ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆς χρυσὸς ἀρειῆς οὐκ ἀντάξιος ».

Πλάτων.

§§. Ὁ Λυκίῳτης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.

(Ἡρόδοτος, βιβλ. Θ', κεφ. 4 καὶ 5).

Ἀφοῦ ὁ Ξέρξης, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἐνίκηθη
εἰς τὴν Σαλαμίνα κατὰ τὸ 480 π. Χ., ἔφυγεν ἐκ τῆς
Ἑλλάδος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ἀσπῆκεν
ὁμως εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν Μαρδόνιον, διὰ νά
νικήσῃ αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος δὲν
κατώρθωσε νά νικήσῃ.

Ὁ Μαρδόνιος νομίζων ὅτι ὅλη ἡ Ἑλλὰς πάραυτα
θα ἐκυριεύετο, ἐάν οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο φίλοι του, ἔστει-
λε διαφόρους ἀνθρώπους, ὅπως πείσῃ αὐτοὺς νά μὴ λά-
θωσι μέρος εἰς τὸν πόλεμον, νά ἀφήσωσι δὲ αὐτὸν ἐλευ-
θερον νά πολεμήσῃ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ νά τοὺς
καθυποτάξῃ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔστειλεν εἰς τὴν Σα-
λαμίνα, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκαταλιπόντες τὰς Ἀθήνας
εἶχον ἤδη καταφύγη, καὶ τινὰ ἐξ Ἑλλησπόντου κατα-
γόμενον, Μουριχίδην καλούμενον. Οὗτος παρουσιασθεὶς
εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἶπεν ὅσα παρὰ τοῦ Μαρδονίου εἶ-
χε διαταχθῆ νά εἶπῃ. Οἱ Ἀθηναῖοι θεωρήσαντες αὐτὰ
προσέληπτικά διὰ τὴν πατρίδα των οὐδὲ νά τὰ ἀκούσωσι

κάν ἤθελον. Μόνον εἷς, Λυκίδης ὀνομαζόμενος, εἶπεν ὅτι ἐνόμιζε συμφέρον νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ταῦτα τόσον ὀργίσθησαν, ὥστε περικυκλώσαντες τὸν Λυκίδην κατελιθοβόλουν αὐτόν. Θορύβου δὲ πολλοῦ γενομένου, ἔμαθον τὸ πρᾶγμα καὶ αἱ γυναῖκες. Τόσον δὲ ἀνανδρὸς καὶ προσβλητικῆ διὰ τὰς Ἀθηνας ἐφάνη εἰς αὐτὰς ἡ διαγωγή τοῦ Λυκίδου, ὥστε ἐξοργισθεῖσαι καὶ αὐταὶ ὤρμησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκίδου καὶ λιθοβολοῦται ἐπρένευσαν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

56. Οἱ Σπαρτιᾶται Σπερθίας καὶ Βούλης.

(Ἡρόδοτος, βιβλ. Ζ'. κεφ. 133 137).

Ὅτε οἱ Πέρσαι περὶ τὸ 490 π. Χ. ἀπεφάσισαν νὰ κατακτήσωσι τὴν Ἑλλάδα, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Δαρεῖος ἐπεμψε κήρυκας, ἵνα μάθωσι τίνες ἑλληνικαὶ πόλεις ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσι καὶ τίνες ἤθελον νὰ πολεμήσωσι πρὸς αὐτόν. Οἱ κήρυκες περιερχόμενοι τὰς διαφόρους ἑλληνικὰς πόλεις ἐζήτησαν γῆν καὶ ὕδωρ. Καὶ ὅσαι μὲν ἐξ αὐτῶν ἐδίδον γῆν καὶ ὕδωρ, ἐδήλουν ὅτι τὴν γῆν τῆς χώρας αὐτῶν καὶ τὰ ὕδατα, ὅλην δηλ. τὴν χώραν, παραδίδουσιν εἰς τοὺς Πέρσας. Τοῦτο ἦτο τὸ σημεῖον τῆς ὑποταγῆς.

Πλεῖσται ἑλληνικαὶ πόλεις ἔδωκαν γῆν καὶ ὕδωρ. Οἱ Σπαρτιᾶται ὅμως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὄχι μόνον δὲν ἔδωκαν, ἀλλὰ καὶ ἐλακοποίησαν τοὺς κήρυκας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔρριψαν αὐτοὺς εἰς ἓν βάραθρον, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι εἰς ἓν φρέαρ περιπαίζοντες αὐτοὺς καὶ λέγοντες ἐκεῖθεν νὰ λάβωσιν ὅ,τι ἐπεθύμουν, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἓν ἀφθονία γῆ καὶ ὕδωρ.

Οἱ κήρυκες, ἀνθρώποι ξένοι καὶ πρόσωπα ἱερά, ἦσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ πράξις αὕτη βάρβαρος καὶ ἀσεβὴς οὕσα ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ὑπέστησαν μὲν οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰς καὶ μεγάλας συμφοράς, δὲν ἐγίνοντο δὲ ἀπὸ τὸν Θεὸν δεκταὶ αἱ θυσίαι τῶν Σπαρτιατῶν, ὡσὰκις ἔθνον εἰς αὐτόν. Οὐδεὶς ἠγνόει πλέον ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο

ἐξωργισμένοι κατ' αὐτῶν. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς μεγάλην συμφορὰν καὶ ἐλυποῦντο πολὺ. Πολλοὶ συνελεύσεις ἐγένοντο πρὸς τοῦτο, ἀλλ' οὐδεὶς τρόπος ἀπαλλαγῆς εἶσται. Τέλος ἀπεφάσισαν νὰ προκηρύξωσιν ἂν Σπαρτιάτης τις ἔστεργεν ἐκουσίως νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης.

Ὁ Σπερβίας, υἱὸς τοῦ Ἀναρίστου, καὶ ὁ Βούλις, υἱὸς τοῦ Νικολάου, ἄνδρες Σπαρτιᾶται, ἐκ καλλίστων οἰκογενειῶν καταγόμενοι καὶ πλουσιώτατοι, ἔστερξαν αὐτοὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ἵνα θανατωθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ ἀντὶ τῶν δύο κηρύκων Περσῶν, τοὺς ὁποίους οἱ συμπολιταὶ αὐτῶν ἀσεβέστατα ἐθανάτωσαν. Ἐξεκίνησαν λοιπὸν διὰ τὰ Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τινα καιρὸν φθάσαντες ἐκεῖ ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Οἱ σωματοφύλακες προσέταξαν αὐτοὺς καὶ ἐξήναγκαζον νὰ προσκυνήσωσι τὸν βασιλέα, ἀλλ' οὗτοι ἠρηθήσαν εἰπόντες· «Τοιαύτη συνήθεια δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ προσκυνῶμεν ἀνθρώπους» Ἐπειτα δὲ ἀποτεινόμενοι πρὸς τὸν βασιλέα εἶπον· «Ὁ βασιλεὺ τῶν Περσῶν, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπέμψαν ἡμᾶς, ὅπως θανατωθῶμεν ἐδῶ ὑπὸ σοῦ, ἀντὶ τῶν δύο κηρύκων, οἵτινες ἐθανατώθησαν ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν!». Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· «Οἱ Λακεδαιμόνιοι φονεύσαντες κήρυκας ἡμάρτησαν ἁμαρτίαν μεγίστην· παρεβίασαν νόμους, τοὺς ὁποίους πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀναγνωρίζουσιν ὡς ἱεροῦς. Αὐτὸς ποτὲ δὲν θὰ πράξῃ ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον κατηγορεῖ τοὺς ἄλλους». Ταῦτα εἰπὼν ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των.

«Τὸ καλὸν φίλει».

57. Λάμπρος καὶ Φῶτος Τξαβέλλας.

(Κατὰ τὸν Μενδελσῶνα Βαρθόλδην, Ἀγγέλου Βλάχου μετόφρασις, μέρος Α', σελ. 122 καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τοὺς ἐνδόξους πρὸς τὸν Ἀλῆ-πασάν ἀγῶνας τοῦ Σουλίου διὰ δόλου περὶ τῷ 1792 μ. Χ. συλλαβὸν ὁ

Ἄλῃς τὸν ἀνδρείον ὄπλαρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν Λάμπρον Τζαβέλλα ἀλυσιδέτεον τὴν ἔφερον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὰ Ἰωάννινα καὶ τὸν ἐφυλάκισεν. Ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὸ Σούλι, ἀφοῦ εἶχε τὸν Τζαβέλλα εἰς τὰς συλακάς ἀλυσιδέτεον, καὶ ὤρμησε κατ' αὐτοῦ ἄγων πολυάριθμον στρατόν. Ἄλλ' ἀμέσως εἶδεν ὅτι ἠπατήθη, διότι τὸ Σούλι ἠρωϊκῶς ἀντέστη καὶ ἀπόντος τοῦ Λάμπρου Τζαβέλλα.

Ἀπελπισθεὶς ὁ Ἄλῃς νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ὄπλων κατέφυγε καὶ πάλιν εἰς τὸν δόλον. Διέταξε νὰ φέρωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν Τζαβέλλα καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν ἀνταμείψῃ, ἐὰν ἤθελε νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος του, εἰ δὲ μὴ, θὰ διέταττε νὰ ψήσωσιν αὐτὸν ζῶντα. Ὁ Τζαβέλλας ὑπεσχέθη, ἐὰν τὸν ἀφῆνε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς συμπατριώτας του, νὰ κατορθώσῃ ὅ,τι ὁ Ἄλῃς ἤθελεν. Ὁ Ἄλῃς τὸν ἀφῆκεν, ἀλλ' ἐκράτησεν ὡς ὄμηρον τὸν δωδεκαετῆ υἱὸν αὐτοῦ Φῶτον.

Ὁ Τζαβέλλας ἐπιστρέψας εἰς τὸ Σούλι συνεκάλεσε πάραυτα τοὺς ἀρχηγούς καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὅτι ὁ Ἄλῃς σκοπεύει νὰ κυριεύσῃ τὸ Σούλι. Τοὺς παρεκίνησε δὲ νὰ ἀντιστῶσι μέχρι τελευταίας πνοῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῶσι διόλου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φῶτον, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄλῃς εἶχεν εἰς τὰς χεῖράς του. Καί, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε καλὰ τὰ πράγματα διὰ τὸν ἀναμενόμενον πόλεμον, ἔγραψε πρὸς τὸν Ἄλῃν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

«Χαίρομαι ὅτι ἐγέλασα ἓνα δόλιον· εἶμαι ἐδῶ νὰ διαφεντεύσω τὴν πατρίδα μου. Ὁ υἱός μου θέλει ἀποθάνῃ, ἐγὼ ὅμως θὰ τὸν ἐκδικήσω πρὶν ἀποθάνω. Κάποιοι Τούρκοι σὰν καὶ σένα θὰ ποῦν πῶς εἶμαι ἀσπλαχνος πατέρας μὲ τὸ νὰ θυσιάσω τὸν υἱόν μου διὰ τὸν ἰδικόν μου λυτρωμόν. Ἀποκρίνομαι ὅτι, ἂν ἐσύ πάρῃς τὸ βουνόν, θέλεις σκοτώσῃ καὶ τὸν υἱόν μου μὲ τὸ ἐπίλοιπον τῆς φαιμίλιας μου καὶ τοὺς συμπατριώτας μου· τότε δὲν θὰ ἔμπορέσω νὰ ἐκδικήσω τὸν θάνατόν τους· ἀμῆ, ἂν νικήσωμεν, θέλω κάμη καὶ ἄλλα παιδιὰ. Ἐὰν ὁ υἱός μου, νέος καθὼς εἶνε, δὲ μένη εὐχαριστημένος

ν' ἀποθάνῃ διὰ τὴν πατρίδα του. αὐτὸς δὲν εἶνε ἄξιος
νὰ ζήσῃ καὶ νὰ γνωρίζεται ὡς υἱὸς μου.

Καπετὰν Λάμπρος Τζαβέζλας».

Ὁ Φῶτος ἤχθη πρὸ τοῦ Βελῆ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, ὅστις
τοῦ εἶπεν ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του ἐμελλε νὰ
τὸν ψήσῃ ζῶντα. «Δὲν σὲ φοβοῦμαι», ἀπήντησεν ὁ παῖς·
«ὁ πατήρ μου θὰ μὲ ἐκδικήσῃ». Τοιοῦτος ἥρωϊσμός εἰς
τὴν ψυχὴν παιδίου τόσον μικροῦ ἐνεποίησε μεγίστην ἐν-
τύπωσιν, καὶ τοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν. Δὲν τὸν εὔψησαν
ζῶντα. Μετ' ὀλίγον ἀπεφυλάκισαν αὐτὸν καὶ τὸν ἤλευ-
θέρωσαν. Ἀνδρωθεὶς δὲ ἐγένετο εἰς ἓκ τῶν περιφημοτέρων
ἀρχηγῶν τῶν Σουλιωτῶν, πολλάκις ὀδηγήσας αὐτοὺς
εἰς νίκην καὶ πολλάκις συμβουλευσας αὐτοὺς τὰ ἄριστα.

88. Εἰς τὸν Ἱερὸν Λόγον

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἄς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον,
ποῦ σᾶς σκεπάζει.

Ἄς τὸ δροσίξῃ πάντοτε
μὲ τάχυρᾶ τῆς δάκρυα
ἢ ροδόπελλος κόρη,
καὶ αὐτοῦ ἄς ξεφυτρῶνουν
αἰῶνια τάνθη.

Σᾶς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην,
καὶ ἀπὸ μυρτιᾶν σᾶς ἔπλεξε
καὶ πένθιμον κυτάρισσον
στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος
εἶνε φύλλον ἀτίμητον.

καὶ καλὰ τὰ κλαδιὰ
τῆς κυπαρίσσου.

Ἕλληνες τῆς Πατρίδος
καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι,
Ἕλληνες σεῖς, πῶς ἤθελεν
ἀπὸ σᾶς προκριθῆ
ἄδοξος τάφος ;

Ὁ Γέρον φθονερός
καὶ τῶν ἔργων ἐχθρός
καὶ πάσης μνήμης ἔρπεται
περιτρέχει τὴν θάλασσαν
καὶ τὴν γῆν ὄλην.

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λήθης,
καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει.
Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
βασίλεια καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅταν πλησιάσῃ
τὴν γῆν, ὅπου σᾶς ἔχει,
θέλει ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του
ὁ Χρόνος, τὸ θαυμάσιον
γῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφοῦ τὴν ἀρχαίαν
πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον
δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
θέλει φέρει τὰ τέκνα της
πᾶσα μητέρα.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσῃ
κόνιν καὶ εἶπη : Τὸν ἔνδοξον
λόγον, τέκνα, μιμήθητε,
λόγον ἡρώων.

Ἄνωθεός Κάλως

259. Αἱ Σπαρτιατίδες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Σπάρτης.

(Πλούταρχος, Πύρρος κεφ. 27 καὶ 29. σελ. 401--403)

Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, ἀνὴρ γενναϊότατος καὶ στρατηγὸς ἐξοχος, ἄγων 25 χιλιάδας πεζοὺς καὶ δύο χιλιάδας ἵππεις εἰσέβαλε κατὰ τὸ 272 π. Χ. εἰς τὴν Λακωνικὴν. Ληλατῶν δὲ αὐτὴν ἔφθασε μέχρι τῆς Σπάρτης, ἔνθα ἐστάθη ἔχων τὴν ἀπόφασιν νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν.

Τὴν νύκτα οἱ Σπαρτιᾶται συνήλθον εἰς συνέλευσιν, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ἐν τῇ συνελύσει ταύτῃ ἐλέχθη ὅτι ἦτο ἀνάγκη πρῶτον νὰ πέμψωσι τὰς γυναῖκας ἐκτὸς τῆς Σπάρτης εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα νὰ σκάψωσι βαθεῖαν τάφρον ἐργαζόμενοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περὶ τῆς Σπάρτης καὶ τὴν πρῶταν νὰ πολεμήσωσι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνδρες γενναῖοι.

Αἱ γυναῖκες, μαθοῦσαι ὅτι οἱ ἄνδρες ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσωσι μόνοι αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης, ἐλυπήθησαν πολὺ καὶ ἀντέστησαν. Μάλιστα ἡ Ἀρχιδαμία, γυνὴ ἐπίσημος καὶ πλουσία, καταγομένη ἐκ βασιλικῆς οἰκογενείας, ἔχουσα ξίφος ἦλθεν εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ ἐπέπληξε τοὺς ἄνδρας διὰ τὴν κακὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον περὶ τῶν γυναικῶν, νὰ ἀποστείλωσι δηλ. αὐτὰς εἰς τὴν Κρήτην, ἵνα μὴ κινδυνεύσωσιν, ἀφοῦ ἡ Σπάρτη διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ μεσονύκτιον οἱ Σπαρτιᾶται ἤρχισαν νὰ σκάπτωσι τάφρον βαθεῖαν μεταξὺ τῆς πόλεως αὐτῶν καὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐχθρῶν, προσήλθον πᾶσαι αἱ παρθένοι καὶ αἱ γυναῖκες, ἵνα ἐργασθῶσι καὶ αὐταί. Παρεκάλεσαν δὲ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἄνδρας, οἵτινες ἐμελλον τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν νὰ πολεμήσωσι, νὰ ἀποσυρθῶσιν αὐτοί, νὰ μείνωσιν ἡσυχοὶ καὶ νὰ ἀναπαυθῶσιν, ἵνα ἔχωσι δυνάμεις διὰ τὴν μάχην, καὶ ἤρχισαν αὐταὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας νὰ ἐργάζονται εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς

τάφρου. Ὅτε δὲ ἐξημέρωσε καὶ ἤρχισαν νὰ κινῶνται οἱ ἐχθροί, ἐγχειρίζουσαι τὰ ὄπλα εἰς τοὺς νέους καὶ παρὰ δίδουσαι τὴν τάφρον εἰς αὐτοὺς ἔλεγον νὰ ὑπερασπίσωσι γενναίως καὶ νὰ φυλάξωσιν αὐτὴν κατὰ πάντα τρόπον, διότι δὲν ὑπάρχει γλυκύτερον πράγμα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τοῦ νὰ νικήσῃ τις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, οὐδὲ ἐνδοξότερον τοῦ νὰ ἀποθάνῃ τις εἰς τὰς χεῖρας τῆς μητρὸς, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπολέμησαν ἀνδρείως καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου, ἀλλ' οὐδεὶς ἔμεινε νικητῆς. Τὴν νύκτα ἔπαυσεν ἡ μάχη. Μόλις ὅμως ἐξημέρωσεν, ἤρχισαν πάλιν τὰ στρατεύματα τοῦ Πύρρου νὰ προσβάλλωσι τοὺς Σπαρτιάτας. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπολέμουν ὡς λέοντες. Παρεκίνουν δὲ αὐτοὺς ἀδιακόπως αἱ γυναῖκες, αἵτινες παρευρίσκοντο πᾶσαι εἰς τὴν μάχην, ἀλλὰ διανέμουσαι βέλη, ἀλλὰ προσφέρουσαι τροφὴν καὶ ποτὸν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ ἀλλὰ παραλαμβάνουσαι τοὺς τραυματιζομένους καὶ περιποιούμεναι αὐτούς.

Ἐν τῷ μεταξὺ φαίνεται ὁ Πύρρος παρὰ τὴν τάφρον ἐφιππος ὁρμῶν πρὸς τὴν πόλιν. Οἱ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τεταγμένοι Σπαρτιᾶται ἤρχισαν νὰ κραυγάζωσι δυνατά, αἱ δὲ γυναῖκες, ἀλαλάζουσαι ἔτρεχον κατ' αὐτοῦ, ὅτε πληγώνεται ὁ ἵππος τοῦ Πύρρου καὶ ῥίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς. Οἱ σωματοφύλακες σπεύδουσι περὶ αὐτόν, ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ὁρμῶσι κατ' αὐτῶν καὶ διὰ τῶν βελῶν ἀποδιώκουσιν αὐτούς. Τότε ὁ Πύρρος διέταξε νὰ παύσῃ ἡ μάχη, νομίζων ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ἐπεθύμουν τοῦτο, διότι πολλοὶ ἤδη εἶχον φονευθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ σχεδὸν πάντες ἦσαν πληγωμένοι. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ καταθάνει ἐκ Κρήτης καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἄρειος ἄγων δύο χιλιάδας στρατιωτῶν. Τότε αἱ γυναῖκες ἀπῆλθον εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν νομίζουσαι ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἔργον αὐτῶν ὁ πόλεμος, ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς ἦτο ἤδη ἐκεῖ καὶ ἄνδρες ὑπῆρχον ἀρκετοί. Σωθεῖσα δὲ ἡ Σπάρτη τὰς πρώτας ἡμέρας ἐκ τῆς γενναιοφυχίας τῶν γυναικῶν

ἔσώθη ἔπειτα διὰ τῆς συνέσεως τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν τέκνων αὐτῆς.

— Ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὐδέποτε τρόπαιον ἔσκησαν.

60. Ἡ βασίλισσα τῶν Ἀθηνῶν Πραξιθέα.

(Εὐριπίδης, Ἐρεχθεύς, ἀπόσπασμα 362—Ἀπολλόδοτος 3, 15, 1 καὶ 4).

Ἦτό ποτε κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ἀρχαίους βασιλεὺς εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἐρεχθεύς, ὅστις εἶχε γυναῖκα τὴν εὐγενῆ θυγατέρα τοῦ Κηριστοῦ Πραξιθέαν. Εἶχον ἀποκτήσει τέσσαρας θυγατέρας, τὴν Πρόκριν, τὴν Κρέουσαν, τὴν Χθονίαν καὶ τὴν Ὠρείθυιαν. Ἐζῶν δὲ εὐτυχεῖς καὶ πολὺ τιμώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον οἱ γείτονες τῶν Ἀθηναίων Ἐλευσίνιοι ἐκήρυξαν πόλεμον κατ' αὐτῶν. Ἐχοντες δὲ ἀρχηγὸν τὸν Εὐμολπον, ἄνδρα γενναῖον καὶ πολεμικόν, ἐπίεσαν τοὺς Ἀθηναίους πολὺ. Ἐν τῇ στενοχωρίᾳ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι τότε μόνον θὰ ἐσώζοντο ἀπὸ τοῦ ἀφανισμοῦ καὶ θὰ ἐξεδίωκον τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, ἐὰν ὁ Ἐρεχθεύς ἐθυσίαζε μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ.

Ὁ λαὸς μαθὼν τοῦτο ἤλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ παρεκάλει τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν μίαν τῶν θυγατέρων αὐτῶν.

Ἡ Πραξιθέα, ἡ βασίλισσα, γυνὴ μεγαλόψυχος καὶ γενναιοτάτη, φιλόπατρις δὲ πολὺ, ὅτε ἤκουσεν ὅτι ἐκ τῆς θυσίας μίας τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐξηρτάτο ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος, προθύμως ἔστερξεν εἰς τοῦτο. Ἀποταθεῖσα δὲ πρὸς τὸν λαὸν εἶπε· Ἐτὴν θυγατέρα μου προθύμως προσφέρω θυσίαν ὑπὲρ τῆς γλυκυτάτης πατρίδος ἡμῶν, ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς εὐγενεστάτης καὶ λαμπροτάτης πόλεως τοῦ κόσμου. Ἐπειτα τὰ τέκνα διὰ τοῦτο τὰ γενῶμεν, ἵνα ὑπερασπίζωσι τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ σώξωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν. Εἶνε δὲ φρόνιμον, εἶνε φιλάνθρωπον, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ ἐν

κοράσιον, νὰ ἀρπαισθῶσι τόσαι χιλιάδες ἀνθρώπων; Εἶνε δὲ ἡ αὐτὴ ζημία εἰς χώραν τινὰ νὰ βλαβῆ μία καὶ νὰ ἀρπαισθῶσι χιλιάδες οἰκογενειῶν; Ἐὰν δὲ εἶχον ἄρρεν παιδίον καὶ ἐπήρχοντο κατὰ τῆς πατρίδος ἡμῶν πολέμιοι, δὲν θὰ ἐξέπεμπον αὐτὸ κατὰ τῶν πολεμίων; Θὰ ἐφοβούμην μήπως ρονευθῆ καὶ θὰ τὸ ἐκρυπτον; Ὅχι, ποτέ! Ἐγὼ μόνον τοιαῦτα τέκνα θὰ ἤθελον. Ἐγὼ θὰ ἤθελον τέκνα, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὸν πόλεμον προθύμως νὰ ὀρμῶσι καὶ μεταξὺ τῶν ἀνδρείων ἀνδρεῖότερα νὰ φαίνωνται. Ἦθελον τέκνα, τὰ ὁποῖα ὡς λέοντες νὰ ὀρμῶσιν εἰς τοὺς κινδύνους, τέκνα, τὰ ὁποῖα εἰς πᾶσαν περιστάσιν νὰ φαίνωνται ἄνδρες καὶ ὄχι ζῶα. Εἶναι ἄθλιαὶ αἱ μητέρες ἐκεῖναι, αἵτινες κλαίουσι καὶ ὀδύρονται, ὅταν τὰ τέκνα αὐτῶν πρόκειται νὰ κινήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον. Νὰ ἐγνώριζον τί κακὸν μέγα προσξενοῦσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν! Ἀποθαρρύνουσι τοὺς πολεμιστάς, ἀποθαρρύνουσι τοὺς ὑπερασπιστάς αὐτῆς διὰ τῶν δακρύων αὐτῶν! Μισῶ τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, αἵτινες προτιμῶσι νὰ ζῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἄτιμα καὶ ἀνανδρα μᾶλλον ἢ νὰ ἀποθάνωσι μαχόμενα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος! Τί ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρωπος, ἂν ζήσῃ καὶ τρία καὶ πέντε καὶ δέκα ἔτη ἀκόμη; Δὲν θὰ ἀποθάνῃ μίαν ἡμέραν; Ἀλλὰ πόσον διαφέρει νὰ ἀποθάνῃ τις ἐπὶ τῆς κλίνης ἐξ ἀσθενείας καὶ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ πατρίδος! Ἐκεῖνος ἀποθνήσκει ἀδόξως, ὁ δὲ ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκων δοξάζεται ὑπὸ τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ καὶ τιμᾶται ὑπὸ ὅλου τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν θυγατέρα μου, εἰάν θυσιασθῆ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὁποῖα τιμὴ καὶ δόξα! Ὅλος ὁ κόσμος θὰ εὐλογῇ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ὅλος ὁ κόσμος θὰ ἐνθυμηταὶ αὐτὴν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Τὸ γενναῖον κοράσιον, θὰ λέγῃ, ἐθυσίασε τὴν νεότητά του, ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του, ἵνα σώσῃ τοὺς συμπολίτας αὐτῆς! Εὐλογημένοι οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸ ἐγέννησαν. Εὐλογημένη ἡ μήτηρ, ἣτις τὸ ἐθήλασεν. Ναί, προθύμως προσφέρω τὴν θυγατέρα μου θυσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐὰν κυριεύσωσιν οἱ ἐχθροὶ τὴν πόλιν ἡμῶν, τί κέρδος θὰ ἔχω ἐκ τῶν τέκνων μου; Δὲν θὰ μοῦ τα φονεύσωσιν; Δὲν θὰ μοῦ τὰ ἀπαγάγωσιν εἰς τὴν δουλείαν; Ὅχι, ὄχι!

Τὴν πόλιν ταύτην θὰ τὴν σώσω ἐγώ. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἴδω τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἐδῶ. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἴδω αὐτοὺς νὰ περιφρονῶσι τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ νὰ ὑβρίζωσι τὴν θρησκείαν ἡμῶν. Ποτέ δὲν θὰ ἀνεχθῶ τοῦτο. Ἐγὼ νὰ ἀλλάξω τὴν θρησκείαν μου καὶ τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων μου! Ποτέ! Συμπολιταί, ἰδοὺ τὸ τέκνον νον μου, λάβετέ το, σώζεσθε, νικάτε. Διὰ τὴν ζωὴν ἐνὸς παιδίου νὰ μὴ σώσω μίαν πόλιν; Ὁ πατρίς, εἴθε ὅλοι, ὅσοι σὲ κατοικοῦσι, νὰ σὲ ἠγάπων, ὅπως ἐγώ. Τότε καὶ ἡμεῖς θὰ ἡμεθα εὐτυχεῖς καὶ συοὺδὲν κακὸν θὰ ἔπασχες».

Ἀφοῦ ἡ μεγαλοῦχος βασίλισσα εἶπε ταῦτα, προσεκάλεσε τὰς τέσσαρας θυγατέρας αὐτῆς καὶ κρῶτησε ποία ἐξ αὐτῶν δέχεται νὰ θυσιάσθῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηναίων. Πᾶσαι ἐδέχθησαν τοῦτο. Πλείοτερον ὁμως πασῶν ἐπέμενεν ἡ Χθονία, κοράσιον νεαρώτατον καὶ ἐρασιμιώτατον.

Ἀφοῦ δὲ ἐθυσιάσθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὤρμησαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τῶν Ἐλευσινίων ἀκατάσχετοι. Γενναίως δὲ πολεμήσαντες ἐξεδίωξαν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν καὶ ἐφόνευσαν καὶ τὸν Εὐμολπον, τὸν στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ εὐγενὴς πόλις τῶν Ἀθηναίων, ἡ εὐτυχήσασα νὰ ἔχη τοιαύτην βασίλισσαν καὶ τοιαύτας βασιλοπαιδας.

61. Ὁ βασιλόπαις τῶν Θηβῶν Μεναικεύς.

(Ἐυριπίδης, Φοίνισσαι 834 καὶ ἐξῆς.—Λουκάς Μπέλλος, Θηβαῖς Β').

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγένετο εἰς τὰς Θήβας πόλεμος τις, ὅστις καλεῖται πόλεμος τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Καλεῖται δὲ οὕτω, διότι ἑπτὰ στρατηγοὶ γενναῖοι, πολὺν στρατὸν ἄγοντες ἕκαστος, συνενωθέντες ἦλθον πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, τὰ ὅποια εἶχον ἑπτὰ πύλας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀναβῶσιν αὐτὰ καὶ νὰ ἀφανίσωσι τὴν πόλιν. Οἱ Θηβαῖαι, ἄνδρες γενναῖοι, ἐπολέμησαν ὡς ἥρωες. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, γενναῖοι ὄχι ὀλιγώτερον τῶν Θηβαίων ὄντες καὶ πολυαριθμότεροι αὐτῶν, ἦσαν φοβεροί. Πολλὰ μάχαι συνήβησαν καὶ πολὺς κόσμος ἠφανίσθη. Ἐπὶ τέλος οἱ ἐχθροὶ ὡς μαινό-

μενοι ὄρωσαν κατὰ τῶν τειχῶν καὶ θὰ ἀνέβαινον αὐτὰ
καὶ θὰ ἐκυρίευσον τὴν πόλιν, ἐὰν ὁ γενναῖος υἱὸς τοῦ βα-
σιλέως τῶν Θηβῶν, ὁ Μενοικεύς, δὲν ἐθυσιάζετο ἐκου-
σίως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

“Οτε δ’ οἱ σύμμαχοι μαινόμενοι ἔφοδον ἐπελείρουν.

Αἰ δ’ ἐπὶ πύλαι ἔτριζον κ’ ἐσειόντο τὰ τεῖχη,

Κ’ οἱ ἄνδρες ἐσκυθρόπαζον. ἐθρήνουν δ’ αἱ Θηβαῖαι,

Προβάς εἰς μέσον σοβαρὸς ὁ μάντις Τειρεσίας

« Αἶμα αἰτοῦσιν οἱ θεοὶ καὶ εὐγενὲς καὶ νέον »,

Ἄνεκροαξε τὸν κάλλιστον δεικνύων Μενοικέα.

Οὔτος δ’ Ἀπόλλων τὴν μορφήν καὶ τὴν καρδίαν Ἄρης...

Ἰπταται μὲν ἐκ τῆς χαρᾶς, λάμπει δ’ ἐξ εὐφροσύνης,

Ὅς ἦρος καὶ ἡμίθεος ὁ μοῖραξ ἔξαστρούπτει

Ἐπὲρ πατρίδος τὴν ζῶην προθύμως θυσιάζων,

Τροέγων δὲ περιπτύσσει τὸν σκυθροπὸν πατέρα...

Βλέπων δ’ αὐτὸν δακρύνοντα, « ὦ πάτερ », ἀνακράζει,

« Μήπως δειλὸν μ’ ἐνόμισας, τῆς γῆς μάταιον ἄχθος,

Ἐπὸς τῆς πατρίδος τοῦ βωμοῦ φειδόμενον σαρκίου.

» Ὅπερ φθαρτὸν κ’ ἐφήμερον αὐτὴ ἡμῖν δανεῖζει :

» Ἡ μ’ ἐκλαμβάνεις εὐτελεῖ ἀρονούμενον τροφεῖα

» Εἰς τὴν φιλότατὴν καὶ κλεινὴν καὶ ἔνδοξον μητέρα. »

— « ὦ τέκνον μου γλυκύτατον », ἀναφωνεῖ ὁ Κρέων,

« Ἐὴν σὴν γινώσκω ἀρετὴν καὶ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος,

» Πρὸς σὲ δὲ ἅπας ὁ λαὸς εὐελπίς ἀτενίζει

» Μέγιστα καὶ ἠρωϊκὰ ἐκ σοῦ προσμένων ἔργα.

» Ζῆθι, ὦ τέκνον εὐγενές, πρὸς δόξαν τῆς πατρίδος.

» Ἄφες δ’ ἐμοὶ τῷ γέροντι τὸ κλέος τοῦ θανάτου. »

— « Πιστεύεις, πάτερ », ἐκπληκτὸς λέγει ὁ νεανίας,

» Ἀνασχετὸν καὶ ἔντιμον, ἂν ἀντ’ ἐμοῦ σὺ θάνης;

» Ἐὰν δειλὸς ὀνομασθῶ, τί ὄφελος τοῦ βίου :

» Πῶς δ’ ἀτενίσω ἐφεξῆς ὀμήλικας κ’ ἑταίρους,

» Ὁ βδελυρὸς μὲν τοῖς θνητοῖς, ἔχθιστος δ’ ἀθανάτοις. »

Χαρ. Παπαμάρκου Ἀναγνωσματάριον Δ’ τάξ.

7

Βλέπων δὲ ἀμετάπειστον τὸν μείρακα ὁ Κρόων
 «Ὁ Μενουκεῦ, νῦν ὡς πατὴρ λαλῶ καὶ ἐπιτάσσω
 » Ἀπελθε εἰς τ' ἀνάκτορα παρὰ τὴν σὴν μητέρα».

Συνάμα δὲ παρήγγειλε πᾶσι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ
 Ἄγρουπνον ἐπιτήρησιν καὶ φυλακὴν τοῦ νέου.
 Κύφας δ' ὁ παῖς τὴν κεφαλὴν καὶ θαλερὸν δακρῶν
 Ἄθυμος καὶ ἀπρόθυμος οἴκαδε ἐπιστρέφει.
 Ἐνθα ἡ μήτηρ βλέπουσα δακρῶντα τὸν παῖδα,
 Εἰς περιπτύξεις κὶ ἀσπασμούς ἐκχεῖται καὶ θωπείας,
 Τὸ αἶτιον δ' ἀνερωτᾷ τσοαύτης δυσθυμίας.
 Ἀκούσασα δὲ τὸν χρησμὸν κραυγὴν ὀδύνης βάλλει
 Τρέμουσα καὶ δακρῶουσα τὸν παῖδα ἱκετεύει.
 Οἰκτιρεὶ δὲ ὁ παῖς σιγῶν τὴν μητρικὴν ὀδύνην.
 Πλήν σκέπτεται καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐπαναλαμβάνει
 » Μητρὸς, πατρὸς καὶ ἀδελφῶν πατρὸς πολλῶ φίλτερά,
 » Ὀσίων δὲ καὶ ἱερῶν πάντων ὀσιωτέρα...»

Τάχιστα δ' εἶρε τὸν καιρὸν, διαλαθὼν δὲ πάντας,
 Ταχύς, ὡς ἡ περιστέρα, ἀνέβη εἰς τὰ τεῖχη.
 Τὸ ὕστατον δὲ «χαίρετε» ἐκεῖθεν ἀναπέμπει
 Πρὸς ἥλιον καὶ οὐρανόν, ὄρη καὶ πεδιάδας.
 Πρὸς τοὺς ναοὺς τῆς πόλεως, γυμνάσια καὶ κρήνας,
 Πρὸς Ἴσμηνόν, ἔνθα συχνὰ ἐλούσθη μετὰ φίλων...
 Παρὰ Διὸς δὲ καὶ θεῶν πάντων τῶν Ὀλυμπίων
 Παραμυθίαν τῇ μητρὶ καὶ τῷ πατρὶ αἰτεῖται.
 Μαινόμενον δ' ὠκεανὸν βλέπων τοὺς πολεμίους,
 Ἐτοίμους πρὸς πυρπόλησιν τῆς προσφιλοῦς πατρίδος,
 Θριάμβου καὶ χαρᾶς φωνὰς ἐκβάλλοντας ἀγρίας,
 Ἦδιστα μεδιᾷ ὁ παῖς, τὴν κεφαλὴν δὲ σείων,
 «Μιζρὸν ἔτι προσμείνατε, Ἄργεῖοι», ἀνακράζει
 «Τὸ αἶμά μου, ὡς ποταμὸς, ὑμᾶς καταποντίσει».
 Ἀστράπτει ξίφος δίστομον ὥσπερ δ' ἄμνος ἐσφάγη
 Ὡς κύκνος καλλιζέλαδος κ' ἐρατεινὸς ἐκπνέει...

Ὡς ῥοδοδάκτυλος Ἡὼς ἕαρος μυροβόλου,
Λάμπει ὁ νέος ὁ καλὸς ὑπὲρ πατρίδος πίπτων.
Ἵμνεῖται ὑπὸ ποιητῶν, ᾄδεται ὑπὸ παρθένων.
Τρισμάκαρες δὲ οἱ γονεῖς καὶ ἡ πατεῖς ὀλβία.
Ἦς οἱ μαστοὶ ἐθήλασαν τόσον γενναῖον τέκνον!
Ὁ Μενοικεὺς αἰώνιον ἐκτήσατο τὸ κλέος.
Ἵπὲρ πατρίδος θάνατος τὸν θάνατον φρονεῖ!

— Ὁ καλὸς ὁ θάνατος ἐπαινεῖ τὴν ζωὴν ».

— « Οἱ μεγάλοι κίνδυνοι δίδουν καὶ μεγάλας τιμὰς ».

62. Ἡ ἥρωὸς τῆς Λήμνου Μαρῶλα.

(Κ. Παπαρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τόμ. Ε'. σελ. 631.
▲ Αἰσανείου δραματικοῦ ἀγῶνος κρίσις 1892, σελ. 44, Προβελέγγιος).

Ἐν ἔτει 1475 ὁ Σουλεϊμάν πασᾶς ἄγων πολυάριθμον τοῦρκικὸν στόλον προσέβαλε τὴν ἑλληνικὴν νῆσον Λήμνον καὶ ἐπολιοῦρκει στενῶς τὴν ὀχυρὰν πόλιν αὐτῆς Κόκκινον. Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ προὔχοντος τῆς πόλεως Ἰσιδώρου ἀντέστησαν γενναίως βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων γενναίων μαχητῶν, προσελθόντων ἐκ τῶν γειτονικῶν νήσων, ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Ἠπείρου. Ἄλλ' ὁ στόλος τῶν πολιορκητῶν ἦτο πολυάριθμος καὶ οἱ Τοῦρκοι λυσταλέοι. Ἐντεῦθεν φόνος πολὺς καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ἑλλήνων μέγας.

Ὁ ἀρχηγὸς Ἰσιδωρος εἶχε θυγατέρα νεαρωτάτην καὶ ὄραισιτάτην, Μαρῶλαν καλουμένην. Αὕτη βλέπουσα τὸν μέγαν ἀφανισμὸν τῶν πατριωτῶν αὐτῆς καὶ τὸν μέγαν κίνδυνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο ἐκτεθειμένος ὁ πατήρ αὐτῆς, καὶ φοβουμένη καὶ περὶ τῆς νήσου καὶ περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς προσέρχεται εἰς τὸν ναόν, διὰ τὰ προτευχθηῖ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Σταθεῖσα δὲ πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ προσέβλεψε πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν

«Ὁ τῆς θεότητός μου σκῆνωμα σεπτόν,
 ὄπερ ὑψοῖς τὴν σεβασμίαν στέγην σου
 εἰς τοῦρανοῦ τὴν κυανῆν λαμπρότητα,
 χεῖρες θεοσεβεῖς σὲ ὠκοδόμησαν,
 ἐμπνεύσασαι τὸ μύρον τῆς λατρείας τῶν
 εἰς πάντα λίθον, τὸν ὁποῖον ἔθετον
 εἰς τὰ ἁγιά σου τείχη. Σὺ ἐσκίασας
 προσευχομένους τόσους μου προπάτορας
 καὶ ὑπὸ τοὺς ἀρχαίους θόλους σου ἐγό-
 ῳγοῦσα ὑπὸ θείας συγκινήσεως,
 ἠσθάνθην εἰς τὰ στήθη καταβαίνουσαν
 τὴν χάριν τῆς θρησκείας τῆς ἀληθινῆς.
 Ἐδῶ ὑπὸ τὸν ἦγον τῶν κωδῶνων σου,
 εἰς τὰ εὐώδη νέφη τοῦ λιβανωτοῦ,
 εἰς τῶν ψαλμῶν τὴν οὐρανίαν ἔξαρσιν
 ἠνοίγη, καθὼς ἄνθος, ἡ καρδία μου
 ἔς τὸ θάλπος τοῦ ἡλίου τοῦ πνευματικοῦ.
 Φύλαξε τὸν ναόν σου, Παναγία μου,
 ἀπὸ βαρβάρων χεῖρα ἱερόσυλον,
 πρὸ τῶν τειχῶν μας τοὺς ἀπίστους σύντριψε,
 τὰ ἱερά σου σκεύη πρὶν μιάνωσι,
 τὰ εἰκονίσματά σου πρὶν ἐμπαίξωσι,
 κ' ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ σου πρὶν ὑμνήσωσι
 διὰ βαρβάρου γλώσσης τὸν προφήτην των.
 Βοήθει τοὺς πιστοὺς σου, Παναγία μου,
 τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν ὀνόματι
 τοῦ Τέκνου σου. Τὴν νίκην χάρισε αὐτοῖς».

Ἐνῶ δὲ ταῦτα προσευχομένη ἔλεγε καὶ ἤθελε νὰ εἰ-
 σέλθῃ εἰς τὸν ναόν, ἵνα ἀσπασθῇ καὶ τὰς εἰκόνας, βλέ-
 πει τὸν πατέρα αὐτῆς πίπτοντα νεκρόν. Ἐκτὸς ἑαυτῆς
 γενομένη ἤρπασε τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ καὶ
 τρέχει πρὸς τὸν κίνδυνον.

Ἦτο πολὺ κατάλληλος ὁ καιρὸς! Πολλοὶ τῶν γεν-
 ναίων πολεμιστῶν εἶχον φονευθῆ καὶ οἱ ἐπιζῶντες εἶχον
 ἀποκάμη πολεμοῦντες. Ὁ Σουλεῦμάν ἐννοήσας τοῦτο
 διατάσσει νέαν ἐφοδον. Ὡς μαινόμενοι ὤρμησαν εἰς τὴν
 τείχη οἱ Τοῦρκοι. Εἶχον ἀρχίσῃ ἤδη νὰ ἀναδαίνωσι

Οἱ Ἕλληνες συμπλέκονται λυσσῶδῶς μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων. Σφαγὴ πολλὴ καὶ ὄλεθρος μέγας. Οἱ Ἕλληνες ἀρχίζουσι νὰ ὑποχωρῶσι καὶ νὰ ἐγκαταλείπωσι τὰς ἐπάλξεις, ἡ τουρκικὴ σημαία ἐμπήγγυται ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ κυματίζει ἤδη, ὅτε ἕξαφνα κραυγὴ ἀκούεται ὡς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχομένη, κραυγὴ ὡς κλαῦμα καὶ ὡς κατάρα, καὶ εἰς τὴν στιγμὴν ὡς κεραυνὸς πίπτει ἐν μέσῳ τῶν Τούρκων ἢ Μαρούλα. Λάμπει τὸ πρόσωπον, ἀστράπτει τὸ κράνος καὶ τὸ ξίφος. Εἶνε ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ σταλαῖς. «Ἐδῶ ἡ νίκη», κράζει· «ποῦ φεύγετε!».

Ἡ θεὰ καὶ ἡ κραυγὴ αὐτῆς ἡ πολεμικὴ ἐνθαρρύνει τοὺς φεύγοντας Ἕλληνας, οἵτινες ἐνθουσιασθέντες ἐκ τοῦ ἡρωικοῦ παραδείγματος τῆς γενναίας κόρης στρέφονται κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὸσον ὀρμητικῶς ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτῶν, ὥστε ὁ Σουλεϊμάν πασᾶς ἀναγκάζεται νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, καὶ οὕτως ἡ Λήμνος ἐσώθη ἐκ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς φιλοπατρίας μιᾶς νεαρωτάτης καὶ ἀνθηροτάτης Ἑλληνίδος κόρης, τῆς γενναίας Μαρούλας.

— «Οὐδὲν τῆς πατρίδος καὶ τῶν γονέων γλυκύτερον».

Ὅμηρος.

63. Ἐμδατήριον.

Ἐμπρός! κροτεῖ τὸ τύμπανον

κ' ἡ σάλπιγξ ἀντηγεῖ.

Ἐμπρός! ἡ μάχη ἤρχισε,

τὸ βῆμά σας ταχύ.

Μυρῖζει ἡ πυρῖτις

κ' ἡ σφαῖρ' ἀντιλαλεῖ

κ' ἡ βροντερὰ φωνὴ τῆς

εἰς μάχην μᾶς καλεῖ.

Ἐμπρός! ὁ πόλεμος αὐτὸς

εἶν' ἱερός ἀγών,

καὶ τὸν κρατύνει ὁ Θεὸς

ἐξ ὕψους εὐλογῶν.

Ἄν εἶνε ἐχθροὶ μας
πλειότεροι ἡμῶν
εἶν' ὁ Θεὸς μαζί μας,
μαζί μας πολεμῶν.

Τοῦ νικητοῦ ἡ κεφαλὴ
μὲ δάφνην θὰ στεφθῆ·
καὶ ὅπου πέση ὁ πεσῶν
μνημεῖον θὰ στηθῆ.

Καθεὶς ἄς πολεμήσῃ
ὡς γίγας, ὡς Τιτάν·
ἄς πέσ' ἢ ἄς νικήσῃ·
ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τάν!

Ἄγγελ., Βολάκος

64. Ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος.

Ξεύρεις τὴν γῶραν, ποῦ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλλέα,
ποῦ κοκκινίς ἢ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἢ ἐλαία·
ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶνε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Ξεύρεις τὴν γῆν, ἣτις παντοῦ
μὲ αἵματα ἐβάφη,
ὅπου κοιλάδες καὶ βουνὰ
τυράνων εἶνε τάφοι·
ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶνε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Γῆ μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων,
γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων.
ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶνε ἡ Γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Ἄγγ., Βολάκος

65. Φωκίωνος ἡ τελευταία παραγγελία πρὸς τὸν υἱόν.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία IB' 49).

Φωκίων, ὁ περίφημος στρατηγὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του ἀδίκως εἰς θάνατον. Ὅτε δε ἐμελλε νὰ πῆ τὸ θανατηφόρον δηλητήριο, ἠρωτήθη ὑπὸ τινος, ἂν παραγγέλλῃ τι εἰς τὸν υἱόν του. «Μάλιστα» εἶπεν ὁ Φωκίων, «παραγγέλλω εἰς τὸν υἱόν μου νὰ λησμονήσῃ ἐντελῶς τὸ δηλητήριο, τοῦτο, το ὁποῖον σήμερον ἡ πατρίς ποτίζει τὸν πατέρα αὐτοῦ. νὰ ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας αὐτὴν καὶ νὰ θυσιάζηται εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ μετὰ μεγίστης προθυμίας ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας, τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς».

«Οὐδὲν τῆς πατρίδος φιλτερον τοῖς ἀνθρώποις».

Εὐριπίδης.

66. Ὁ κύων.

(Φυσιολογία)

Περιγραφή, καταγωγή καὶ διάφορα εἶδη τοῦ κυνός.

Ὁ κύων εἶνε ζῷον θηλαστικόν, ἀρπακτικόν. Κατάγεται ἐκ τοῦ λύκου καὶ εἶνε συγγενὴς τῆς ἀλώπεκος καὶ τοῦ θωός· ἐξημερώθη δὲ πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν καὶ εὐρίσκεται πανταχοῦ τῆς γῆς.

Οἱ κύνες εἶνε πολλῶν εἰδῶν. Συνήθως ἔχουσι σῶμα ἰσχνόν καὶ κατὰ τὰ νῶτα συνεσταλμένον, κεφαλὴν μικρὰν καὶ ἐπιμήκη, ὀφθαλμοὺς ζωηροτάτους, ὄτα μικρά, ῥύγχος μακρὸν καὶ ὀξύ, σιαγόνας ἐχούσας ἀνὰ ἕξ κοπτήρεις καὶ ἑκατέρωθεν τούτων ἀνὰ ἓνα κωνοειδῆ προέχοντα κυνόδοντα ὀξύν· λαιμὸν ἀρκετὰ βραχύν καὶ παχύν, στήθος μόλις προέχον, οἶρον ἀρκετὰ μακρὰν, πολὺ λεπτήν, συνήθως θυσανώδη καὶ πολὺ εὐκίνητον, πόδας μετρίουσ καὶ ἰσχυροῦς, πενταδακτύλους μὲν τοὺς προσθίους, τετραδακτύλους δὲ τοὺς ὀπισθίους· ὄνυχας μὴ ἐγκυρτομέιους ἐντὸς πτυχῆς τοῦ δέρματος, γαμποὺς καὶ ἀμβλεῖς.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυνὸς ἔχουσι πολλάκις τὴν ἔκφρασιν τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν διακρίνεται ὁ κύων πότε ἐπιθυμεῖ τι, πότε εἶνε κατηφής, πότε ὠργισμένος, πότε εὐθυμος καὶ πότε ζητεῖ τι. Τὰ ὄτα καὶ ἡ οὐρὰ εἶνε εὐκινητότατα· διὰ τῆς κινήσεως αὐτῶν ἔκφράζει ὁ κύων ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ. Ἡ φωνὴ του, ἡ ὕλακῆ, μεταβάλλεται οὕτως, ὥστε δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ἕξ αὐτῆς τὰς ἐπιθυμίας του. Αἱ ὕλακαὶ τῶν μεγάλων κυνῶν εἶνε ἠχηραί, γενναῖαι καὶ ἀδραί. Ἐνίστε ὁ κύων ὠρεύεται. Αἱ ὠρυγαὶ αὗται εἶνε πολὺ ἄσχημοι.

Εἰς οὐδὲν ἄλλο γένος τῶν ζῴων παρατηρεῖται τόση ποικιλία εἰς τὸ κρανίον καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα, ὅση εἰς τὸ γένος τῶν κυνῶν. Τὰ κυριώτερα εἶδη αὐτοῦ εἶνε οἱ **θηρευτικοί**, οἱ **μολοσσοὶ** καὶ οἱ **οἰκιακοί**.

Διάρκεια ζωῆς, διαίτης καὶ στοργῆς πρὸς τὰ τέκνα αὐτοῦ.

Ὁ κύων ἐν γένει εἶνε ζῴων ὠραῖον· τὸ σῶμα αὐτοῦ δὲν εἶνε οὔτε πολὺ ὑψηλὸν οὔτε πολὺ χαμηλόν, οὔτε πολὺ μακρὸν οὔτε πολὺ βραχύ· τὰ μέλη ἀνάλογα καὶ ἰσχυρά. Ἡ κεφαλὴ ὠραία, τὸ στήθος πλῆρες καὶ πλατύ, οἱ ὀφθαλμοὶ ζωηροὶ καὶ πολὺ ἔκφραστικοί, τὸ τρέξιμον ἑλαφρὸν καὶ σύντονον, αἱ ὕλακαί, ἰδίως τῶν μεγάλων κυνῶν, εὐχάριστοι.

Ὁ κύων συνήθως ζῆ δεκατέσσαρα ἔτη, δύναται ὅμως νὰ ζήσῃ καὶ ἕως εἴκοσι πέντε ἔτη. Ἀναπτύσσεται ταχέως, ἀρχίζει νὰ ἐγκυμονῇ ἀπὸ τοῦ δεκάτου μηνὸς τῆς γεννήσεώς του, ἐγκυμονεῖ ἑξήκοντα τρεῖς ἡμέρας, τίκτει δις τοῦ ἔτους, συνήθως τὸν Ἀπρίλιον καὶ Σεπτέμβριον, καὶ τίκτει συνήθως τέσσαρα ἕως ἕξ σκυλλάκια, φέροντα τοὺς προσθίους ὀδόντας καὶ τυφλὰ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας. Θηλάζει περὶ τὰς ἕξ ἑβδομάδας, τεκνοποιεῖ καὶ μὲ τοὺς θώας καὶ μὲ τοὺς λύκους σκυλλάκια φοβερῶτατα. Ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους νὰ γηράσκῃ. Τρώγει ὅσα ὁ ἄνθρωπος τρώγει, ὦμα καὶ μαγειρευμένα. Εὐχαριστότερον ὅμως τρώγει τὸ κρέας τὸ ὀλίγον ἐφθαρμένον καὶ τὰ κόκκαλα. Πολλοὶ τρώγουσι καὶ ἰχθῦς, ἔρπετά, καρκίνους, ἔντομα, σταφυλάς, καὶ ἄλλους καρπούς, γλόην, κάλυκας τῶν ἀνθέων, ῥίζας καὶ βρύα. Πίνει

ἕδωρ πολὺ καὶ συχνὰ βασανίζεται ὑπὸ φύλλων καὶ κροτώνων—
(τσιμπούρια).

**Συμπεριφορὰ αὐτοῦ πρὸς τοὺς οἰκειοὺς, φίλους καὶ ξένους
καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς κακοὺς καὶ σωματικὰ προτερήματα.**

Ὁ κύων πρὸς πάντα κρότον ὑλακτεῖ, πρὸς τοὺς φίλους
σαίνει τὴν οὐράν, τοῖς ἐχθροῦς καὶ τοῖς ξένους ὑλακτεῖ καὶ
πολλάκις δάκνει αὐτούς. Δὲν δάκνει συνήθως τοὺς καθίζοντας
καὶ τοὺς συνοδευομένους ὑπὸ κυνός. Ἐκπλήσεται καὶ τρομάζει
εὐκόλως, ἀναροχᾶται κακῶς καὶ ζαλίζεται, ὅταν ἴσταιται εἰς
ὑψηλὰ καὶ ἀπότομα μέρη Δύναται νὰ διατηρηθῇ μόνον δι' ἄρ-
του καὶ εἶνε ἄρκετὸν εἰς αὐτὸν νὰ φάγη ἅπαξ τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ
χορταστικά. Ὅταν ἢ ῥίς αὐτοῦ εἶνε ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ, τότε εἶνε
ὑγιής· ὅταν εἶνε ξηρὰ καὶ θερμὴ, εἶνε ἀσθενής. Ὅταν ζεσταθῇ
πολύ, κρεμᾷ ἐκτὸς τοῦ στόματος τὴν γλῶσσαν. Καταδιώκει ἰδίως
τὴν γάτταν καὶ μάχεται εὐχαρίστως πρὸς τοὺς θῶας καὶ τοὺς
λύκους.

Ὁ κύων ἔχει σπουδαῖα σωματικὰ προτερήματα καὶ ἐπιτη-
δειότητας· εἶνε ἰσχυρός, ἔχει ἰσχυροτάτους ὀδόντας, τρέχειτα-
χέως, ποτὲ δὲν ἰδρώνει, ἀντέχει πολὺ εἰς τὸν δρόμον, ἀντέχει
εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, κολυμβᾷ ἔξαιρετα καὶ πιθᾷ πολύ.

Αἱ αἰσθήσεις τοῦ κυνός εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμέναι. Ἡ ὄσφρη-
σις του μάλιστα εἶνε ἀξιουθαύμαστος. Τὰ φορέματα τῶν κυρίων
του τὰ διακρίνει ἐκ τῆς ὄσφρησεως. Ὅταν ἀπολεσθῇ παιδίον τι
ἐκ τῆς οἰκίας, τοῦ δίδουσι νὰ ὄσφρανθῇ ἐν φόρεμά του, ἔπειτα
τρέχει καὶ εὐρίσκει αὐτό, ὅπου καὶ ἂν εἶνε. Τὸν κύριόν του τὸν
εὐρίσκει πάντοτε καὶ ἐν μέσῳ ἀπείρου κόσμου. Εὐρίσκει τὰ θη-
ρεύματα καὶ ἐντὸς τῶν πυκνοτάτων λοχμῶν. Εὐρίσκει τὸν λαγῶν
εἰς τὴν φωλεάν του. Ὅσφραίνεται τὰ ἴχνη ἢ τὸν ἰδρῶτα αὐτῶν
καὶ εὐρίσκει ὅ, τι ζητεῖ. Αἱ ἰσχυραὶ ὄσμαι τὸν ἐνοχλοῦσι πολύ.

Ψυχικαὶ ἰδιότητες αὐτοῦ.

Ἄλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι του αἰσθήσεις εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμέναι.
Ἡ ἀφή του εἶνε πολὺ λεπτὴ. Αἰσθάνεται τὰς μαστιγώσεις καὶ
τοὺς ῥαβδισμοὺς πολὺ καὶ εἰς τὴν ἐλαφροτάτην πληγὴν φωνάζει

ὡς μικρὸν παιδίον. Ἀγαπᾷ πολὺ τὰ θεορᾶ καί, ἐὰν ἔχη μαλακὴν κλίνην, κοιμᾶται εὐχαρίστως καὶ πολὺ. Ἡ ἀκοή του ἐπίσης εἶνε ἐξαιρετος· μακρόθεν ἀκούει τὰς φωνὰς τῶν διαφόρων ζώων καὶ τοὺς προσερχομένους γνωστοὺς καὶ ξένους. Ἡ μουσικὴ προξενεῖ εἰς αὐτὸν παράδοξον ἐντύπωσιν. Εἰς τινὰ ὄργανα δυσαρστέεται πολὺ, θέτει τὴν οὐρὰν του μεταξὺ τῶν σκελῶν καὶ ὠρύεται. Εἰς ἄλλα εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορος. Εἰς τὰ ἄσματα τὰ ἀνδρικά προσέχει καὶ εὐχαριστεῖται πολὺ· τοὺς δυνατοὺς τόνους δὲν δύναται νὰ τοὺς ὑποφέρῃ· ὠρύεται, ὅταν ἠχῶσιν αἱ σάλπιγγες καὶ οἱ κώδωνες καὶ ὅταν κροτῶσι τὰ τύμπανα. Ἡ ὄρασίς του δὲν εἶνε πολὺ ἰσχυρά. Μόνον ἐκ τοῦ πλησίον βλέπει καλά. Γνωρίζει τὰ διάφορα χρώματα. Ὑλακτεῖ κατὰ τῆς πανσελήνου καὶ ὀργίζεται.

Ὁ κύων ἔχει μεγίστην αἰσθησὶν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. Εὐρίσκει τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν οἰκίαν του ὅπου καὶ ἂν εἶνε. Τρέχει εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ ἐπανέρχεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν οἰκίαν. Γνωρίζει τὴν Κυριακὴν ἐκ τῶν προετοιμασιῶν τοῦ Σαββάτου. Γνωρίζει πότε σχολάζει ὁ κύριός του ἐκ τῆς ἐργασίας του καί, ὅταν παρέλθῃ ἡ ὠρισμένη ὥρα καὶ ὁ κύριός του ἐξακολουθῇ ἀκόμη νὰ ἐργάζεται, ὑπενθυμίζει αὐτὸν ὅτι εἶνε καιρὸς πλέον νὰ σχολάσῃ. Γνωρίζει τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ κύριός του ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν ἵνα γευματίσῃ, καί, ὅταν δὲν ἔλθῃ ἐγκαίρως, τρέχει πανταχοῦ παρατηρῶν μήπως ἔρχεται.

Ὁ ἡμέρος κύων εἶνε ἴσως τὸ νοημονέστερον πάντων τῶν ζώων. Ἔχει μεγίστην παρατηρητικότητα καὶ ἀντίληψιν. Ὅταν ὁ κύριός του λαμβάνῃ τὸν πῖλον του καὶ τὴν ῥάβδον του, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς οἰκίας, ὁ κύων τὸν παρατηρεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ζητεῖ νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τοῦ βλέμματος αὐτοῦ, ἂν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Καί, ἂν ἐννοήσῃ ὅτι ἔχει τὴν ἀδειαν, τότε ἐξέρχεται τάχιστα ἐκ τῆς θύρας, περιστρέφεται, σκιριτᾷ καὶ ὕλακτεῖ μετὰ πολλῆς χαρᾶς. Καθ' ὁδὸν τρέχει πάντοτε ἐμπρός, συχνὰ παρεκτρέπεται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀτενίζει πανταχοῦ, ὀσφραίνεται πάντα, τρέχει εἰς τὸς οἰκίας, ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει τὰς βαθμίδας τῶν κλιμάκων, παρατηρεῖ εἰς τὰς ὀπάς, προσπαθεῖ τίποτε νὰ μὴ τοῦ διαφύγῃ. Ἐνῶ δὲ

περὶ πάντα ταῦτα ἀσχολεῖται, συχνὰ ἴσταιται, στρέφεται καὶ παρατηρεῖ τὸν κύριόν του, μήπως ἤλλαξεν ὁδόν, καὶ τότε ἐπιστρέφει τάχιστα ὀπίσω. Ἐὰν τὸν ἀπολέσῃ, ἀναζητεῖ αὐτὸν ἐπιμόνος, ὀσφραίνεται πανταχοῦ, ἵνα ἀνακαλύψῃ τὰ ἴχνη του, ἐὰν δὲ τὸν ἐπανεύρῃ, ὑλακτεῖ περιχαρῆς.

Ὅταν ὁ κύριός του θέλῃ νὰ παίξῃ μετ' αὐτοῦ, προσέχη νὰ ἐννοήσῃ τὴν διαταγὴν του, βλέπει ἀτενωῶς τὴν ὀάβδον ἢ τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον θέλει νὰ ὄψῃ, παρακολουθεῖ αὐτὰ διὰ τοῦ βλέμματός του, ὅταν εἶνε ἀκόμη εἰς τὸν ἀέρα, καὶ παρακολουθεῖ ἀκόμη καὶ τὰ πηδήματα αὐτῶν, ὅταν καταπέσωσιν εἰς τὴν γῆν.

Ὁ κύων ἔχει μνήμην πολλήν, ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐνθυμεῖται ὅ,τι ἔμαθεν ἢ ἔπαθέ ποτέ. Τὴν μορφήν, τὸν τόνον τῆς φωνῆς καὶ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ κυρίου του ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ. Ἐνθυμεῖται ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τῷ ἔδωκάν ποτε κόκκαλον, καὶ συχνὰ μεταβαίνει εἰς αὐτήν. Ἐνθυμεῖται τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔδειραν, ἢ τὸν ἐλιθοβόλησάν ποτε, καὶ οὐδέποτε διαβαίνει ἐκεῖθεν. Ἄν ἀναγκασθῇ δέ ποτε νὰ διαβῇ, διαβαίνει περιφόβος, ἔχων τὴν οὐρὰν ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκελῶν καὶ τρέχων. Ἄν κατορθώσῃ ποτὲ νὰ ἐννοήσῃ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων· «Φέρε μου τὸν πῖλον, τὴν ὀάβδον, τὰ ὑποδήματα, κλείσε τὴν θύραν. πέσε κατὰ γῆς, κοιμήσου, κάμε τὸν ἀποθαμμένον, πῶς φωνάζει ὁ κύων κλπ.», οὐδέποτε πλέον τὰ λησμονεῖ.

Ἐχει φαντασίαν πολλήν· οὐδέποτε σχεδὸν κοιμᾶται ἡσυχος· ὁ ὕπνος του διακόπτεται πολλάκις ἐξ ἠχογενῶν ὀνειρώδων. Ὀνειρεύεται ὅτι ἐρίζει πρὸς ἄλλους σκύλλους, ὅτι τὸν καταδιώκουσι καὶ τὸν λιθοβολοῦσι τὰ παιδιά, ὅτι τὸν καταδιώκουσιν ἄλλοι σκύλλοι, ὅτι μάχεται πρὸς αὐτούς, ὅτι ἀμύνεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐνῶ κοιμᾶται, μινυρίζει, ὑλακτεῖ καὶ δάκνει ὅ,τι τύχῃ εἰς τὴν κοίτην του.

Ἐχει κρίσιν πολλήν· ἐννοεῖ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου του ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ἐκ τῶν λέξεων, ἐκ τῶν χειρονομιῶν, ἐκ τῆς στάσεως καὶ ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Διακρίνει ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ἐκ τοῦ ἤχου τοῦ βαδίσματος, ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ἐνδυμάτων, ἐκ τοῦ προσώπου τοὺς ξένους, τοὺς οἰκείους,

τοὺς φίλους τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸν κύριόν του. Ὄταν ὁ κύριός του μεταβαίῃ που, ὅπου καὶ αὐτὸς ἐπῆγέ ποτε, μόλις κάμῃῃ ὁ κύριός του τὴν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς αὐτό, ἐννοεῖ ποῦ σκοπεύει νὰ ὑπάγῃ καὶ προπορεύεται· ἴσταται δὲ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τὸ γνωστόν. Ἐννοεῖ πότε ὁ κύριός του εἶνε ὠργισμένος κατ' αὐτοῦ καί, ἐὰν οὗτος λάβῃ τὴν ῥάβδον, γνωρίζει ὅτι θὰ ῥαβδισθῇ καὶ ἀρχίζει νὰ τρέμῃ. Ὄταν ἀτακτήσῃ ποτὲ καὶ ὁ κύριός του τὸν ἀπειλῇ, γνωρίζει ὅτι δύναται νὰ ξυλισθῇ καὶ τρέμει. Ὄταν ἀνεύρη παιδίον τι ἢ ἄλλο πρᾶγμα ἀπολωλὸς καὶ δὲν δύναται αὐτὸς νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸν κύριόν του· τρέχει πρὸς αὐτόν, ἵνα ἀναγγείλῃ τοῦτο, ὑλακτεῖ, δάκνει τὸ ἐνδυμά του, ἵνα ἐγερθῇ, προτρέχει καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν τὴν ὁδόν καὶ τὸν τόπον, ὅπου εὐρίσκειται τὸ ἀπολωλὸς. Ὄταν ἔχῃ ἀφθονον τροφήν, καὶ περισσεύῃ τι, σκάπτει τὴν γῆν καὶ κρύπτει τὸ περισσεῦον ἐκεῖ. ἵνα φάγῃ αὐτό, ὅταν δὲν θὰ ἔχῃ τροφήν. Ὄταν φάγῃ κόκκαλα καὶ μένωσιν εἰς τὸν στόμαχόν του θρύμματα αὐτῶν καὶ ἐνοχλῆται, ἐννοεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν· τότε τρώγει γλῶσση, καὶ καθαρίζεται ὁ στόμαχος αὐτοῦ. Ὄταν ἀσθενήσῃ ἢ πληγωθῇ, καὶ ἀρχίζῃ ὁ ἰατρὸς νὰ ῥάπτῃ καὶ νὰ κόπτῃ αὐτόν, ἐννοεῖ ὅτι πρόκειται νὰ ἰατρευθῇ καὶ κάθηται ἡσυχος καὶ ὑποφέρει ἀγογγύστως τοὺς πόνους. Ὅσάκις δὲ ἔπειτα πάθῃ τι, μεταβαίνει μόνος του εἰς τὸν ἰατρόν. Ἐπίσης, ὅταν πάθῃ ἄλλος κύων φίλος του, ὀδηγεῖ αὐτόν εἰς τὸν ἴδιον ἰατρόν.

Ὁ κύων εἶνε πολὺ μιμητικὸς προσέχει τί κάμνει ὁ κύριός του καὶ κάμνει καὶ αὐτὸς τὰ αὐτά. Ἐὰν ὁ κύριός του κάθηται εἰς τὸ παράθυρον καὶ βλέπῃ ἔξω, πηδᾷ καὶ αὐτὸς ἀμέσως εἰς ἓν κάθισμα θέτει τοὺς δύο πόδας εἰς τὸ παράθυρον καὶ βλέπει καὶ αὐτὸς ἔξω. Ὄταν ὁ κύριός του σκάπτῃ εἰς τὸν κῆπον, ἀρχίζει καὶ αὐτὸς νὰ σκαλίζῃ μὲ τοὺς πόδας του τὸ χῶμα. Ὄταν ἢ ὑπέρετρα λαμβάνῃ τὸ καλάθιδόν της, ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀγορὰν ζητεῖ καὶ αὐτὸς νὰ λαβῇ ἄλλο, καί, ὅταν λάβῃ αὐτό, τὸ κρατεῖ προσεκτικὰ καὶ κινεῖ τὴν οὐρὰν του ἐκ τῆς πολλῆς εὐχαριστήσεως.

Ἐπειδὴ ὁ κύων εἶνε τὸ νοημονέστατον πάντων τῶν ζῴων, διὰ τοῦτο καὶ μανθάνει τόσα, ὅσα οὐδὲν ἄλλον ζῴον δύναται νὰ

μάθη. Μανθάνει νὰ ἴσταται ὀρθός, νὰ βαδίξῃ διὰ τῶν δύο ποδῶν, νὰ φέρῃ τὴν ῥάβδον καὶ τὰς ἐμβάδας τοῦ κυρίου του, νὰ χορεύῃ, νὰ πηδᾷ καὶ νὰ παριστᾷ διαφοροὺς κωμωδίας. Ἐπίσης μανθάνει νὰ ἐκτελῇ καὶ ἄλλας ἐργασίας πολὺ σπουδαίας· μανθάνει νὰ φέρῃ τὰ ὑψώνια ἐκ τῆς ἀγορᾶς, νὰ μεταφέρῃ ἐπιστολάς ἐκ μιᾶς πόλεως εἰς ἄλλην, νὰ ζητῇ καὶ νὰ εὐρίσκῃ τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ εἰς τὰς λόχμας, νὰ σώξῃ ἀνθρώπους κινδυνεύοντας νὰ πνιγῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἢ νὰ παγώσωσιν εἰς τὰς χιόνας. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα δύναται νὰ τὰ μάθῃ, ὅταν διδάσκηται διὰ τρόπου ἡμέρου καὶ καλοῦ καὶ ὄχι διὰ τῆς ῥάβδου καὶ τῆς μαστίγος· διότι τότε φοβεῖται, συγχύζεται, δὲν μανθάνει εὐκόλως καὶ γίνεται κακός.

Ἀλλά, ὅσον μεγάλη καὶ ἄν εἶνε ἡ νοημοσύνη αὐτοῦ, αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ἀρεταὶ εἶνε πολὺ μεγαλύτεραι ταύτης. Ὁ κύων εἶνε ἀφωσιωμένος καὶ πιστὸς εἰς τὸν κύριόν του, ἀγαπᾷ αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, ὑπακούει εἰς αὐτὸν ὄχι ἐκ φόβου, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτὸν πανταχοῦ. Ὅταν ἀπολέσῃ αὐτόν, κλίνει περίλυπος τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ· ἀφοῦ τρέξῃ ὀλίγον, ἴσταται ἡσυχος, σκέπτεται, ἐπιστρέφει πάλιν ὀπίσω, ἴσταται εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς ὁδοῦ ἡσυχος, σκέπτεται καὶ πάλιν τρέχει. Μεταβαίνει εἰς πάσας τὰς οἰκίας, εἰς πάντα τὰ καταστήματα, εἰς πάντας τοὺς δρόμους καὶ τὰς πλατείας, ὅπου εἶχέ ποτε συνοδείῃ αὐτόν· ἐὰν δὲ εὔρῃ τὰ ἴχνη του, τρέχει δρομαίως παρακολουθῶν αὐτὰ καί, ὅταν ἐπὶ τέλος τὰ εὔρῃ πλέον, πηδᾷ σκιρτᾷ καὶ ὑλακτεῖ περιχαρῆς. Εἶδη τινὰ τῶν κυνῶν εἶνε ἀνδρείοτατα· ὀρμῶσι μετὰ καταπληκτικῆς ἀφοβίας κατὰ τῶν λύκων, τῶν ἄρκτων, τῶν κάρων, τῶν ταύρων, τῶν λεόντων, τῶν κλεπτῶν, τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἐνόπλων στρατιωτῶν. Πλείστοι δὲν ἐγκαταλείπουσι τοὺς κυρίους των κατὰ τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὑπερασπιζοῦσιν αὐτοὺς καὶ μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς των ἀκόμη. Πολλοὶ κύνες, ὅταν δολοφονηθῇ ὁ κύριος αὐτῶν, εὐρίσκουσι καὶ δεικνύουσι διὰ τῶν ὑλακῶν τοὺς δολοφόνους αὐτοῦ· ἄλλοι, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ κύριός των, λυποῦνται βαθύτατα καὶ γίνονται ἰσχνότατοι ἄλλοι μεταβαίνουσι καθ' ἑκάστην εἰς τὸν

τάφον αὐτοῦ· ἄλλοι μένουσι πλησίον τοῦ νεκροῦ κυρίου αὐτῶν αἰσιτοι ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς καὶ ἀπόθνήσκουσιν.

Ὁ κύων εἶνε πολὺ φιλότιμος καὶ πολὺ ἀγαθός. Χαίρει ὅταν τὸν ἐπαινώσι καὶ τὸν βραβεύωσι, καὶ λυπείται, ὅταν τὸν ἐπιπλήττωσι καὶ τὸν τιμωρῶσιν. Ἐνθυμεῖται ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰς θωπείας καὶ τὰς εὐεργεσίας καὶ λησμονεῖ ἀμέσως τὰς τιμωρίας καὶ τὰς βλάβας. Ὄταν ἀτακτῆση, ἀποσύρεται ὑπὸ τὴν τράπεζαν καὶ ἐκεῖ κάθηται ἥσυχος καὶ περίλυπος· ὅταν δὲ τὸν φωνάξῃ ὁ κύριός του, δὲν προσέρχεται μετὰ προθυμίας, ἀλλὰ κλίνων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ συρόμενος διὰ τῆς κοιλίας προσέρχεται ἀργὰ ἀργὰ καὶ ὑφίσταται τὴν τιμωρίαν, χωρὶς καθόλου νὰ φωνάξῃ. Μόνον ἀναστενάζει βαθέως. Ἐπειτα κατησχυμμένος ἀποσύρεται εἰς μίαν γωνίαν καὶ κάθηται ἥσυχος καὶ περίλυπος. Ἐχει πολλὴν διάκρισιν· ὅταν ὁ κύριός του μεταβῇ εἰς ξένην τινα οἰκίαν, ἔρχεται καὶ αὐτός, ἀλλὰ μένει ἥσυχος. Κάθηται εἰς μίαν γωνίαν καὶ περιμένει. Αἰσθάνεται ὅτι δὲν εἶνε ἐκεῖ ἡ οἰκία του καὶ ὅτι δὲν εἶνε συγκεχωρημένον εἰς αὐτὸν νὰ κάμνη ὅ,τι θέλῃ. Ἀνέχεται τὰς ἰλακὰς καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ τῶν εὐτελεστάτων κυναρίων τῆς οἰκίας, τὰ ὁποῖα, ἐὰν ἦσαν ἐκτὸς τῆς οἰκίας των, θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ τὰ κατασπαράξῃ. Ἀνέχεται τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ λοκτίσματα τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ὑπηρετριῶν, καὶ τῶν μικρῶν παιδιῶν ἀκόμη, χωρὶς καθόλου νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἀμυνθῇ. Εἶνε φιλελεύθερος τὸ δέσιμον τὸ μισεῖ πολὺ. Ὄταν εἶνε δεμένος, προσπαθεῖ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ λυθῇ καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ. Ὄταν τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, ἀναστενάζει, δακρῦει, δὲν τρώγει καὶ γίνεται κατηφής. Ὄταν δὲ λυθῇ, πηδᾷ, τρέχει, ἰλακεῖ καὶ χαίρει ὑπερβολικά.

Εὐχαριστεῖται εἰς τὴν συναναστροφὴν, ἰδίως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κυνῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Κύνας ἄλλου εἴδους δὲν συναναστρέφεται εὐχαρίστως. Μετὰ τῶν ὁμοίων του τρέχει ἐπάνω, κάτω, παίξει ζωηρῶς καὶ χαίρει ὑπερβολικά. Ἐνίοτε γίνονται ἀναμεταξύ των φίλοι πιστοί, ἀγαπῶνται πολὺ καὶ βοηθοῦνται ἐν καιρῷ κινδύνου. Τινὲς κύνες μάλιστα γίνονται φίλοι καὶ τῆς γάτις καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν πτηνῶν τῆς οἰκίας.

Εἶνε πολὺ φιλόστοργος ἡ θήλεια κύων· φροντίζει πολὺ καὶ

μετά μεγίστης στοργῆς διὰ τὰ σκυλλάκια της, ἐτοιμάζει δι' αὐτὰ κοίτην θερμὴν καὶ ἀπαλὴν καὶ ὑπερασπίζει αὐτὰ κατὰ παντὸς ἔχθρου μετὰ πολλῆς γενναιότητος καὶ αὐταπαρηγήσεως.

Κακία καὶ χρησιμότης αὐτοῦ.

Μετὰ τῶν τόσων πολλῶν καὶ μεγάλων ἀρετῶν ἔχουσιν οἱ κύνες καὶ τινὰς κακίας. Πάντες εἶνε φιλέριδες μηδὲ τῶν ἀσθενεστάτων καὶ τῶν μικροτάτων ἔξαιρουμένων. Οὗτοι τρέχουσι κατόπιν τῶν μεγαλυτέρων καὶ ἰσχυροτέρων, ὕλακτοῦσι καὶ δάκνουσιν τὴν κνήμην αὐτῶν. Ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς καθόλου δὲν προσέχει εἰς αὐτούς· ὅταν ὅμως τῷ γίνωσι πολὺ ὀχληροί, τότε στρέφεται, δάκνει ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ φεύγει. Ὁ δηγθεὶς ὠρύεται τότε φοβερὰ, ἀλλὰ μετὰ τινα καιρὸν ἀρχίζει πάλιν τὰ ἴδια. Τίνες μόλις ἴδωσιν ἀλλήλους μακρόθεν, ὀρμῶσι κατ' ἀλλήλων καὶ δάκνονταὶ λυσσωδῶς. Δύναται τις νὰ λάβῃ καὶ τοὺς δύο καὶ νὰ τοὺς ῥίψῃ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἔξακολουθοῦσι τὴν μάχην καὶ μάλιστα ἐτι μανιωδέστερον. Σπανιώτατα κύνες συντρώγουσιν ἐν ὁμοιοίᾳ· πολλάκις δι' ἐν κόκκαλον σπαράττουσιν ἀλλήλους.

Ὁ κύων εἶνε ὑποκείμενος καὶ εἰς τὸ δεινότατον νόσημα τῆς λύσσης.

Ἔνεκα τῶν πολλῶν καὶ τῶν διαφόρων προτερημάτων αὐτῶν εἶνε τὰ διάφορα εἶδη τῶν κυνῶν κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· τινὲς φυλάττουσι τὰς οἰκίας, τὰς ἀulάς, τὰ κτήματα, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδιά τῶν ἀνθρώπων· ἄλλοι ἀκολουθοῦσι καὶ φυλάττουσι τὰ πρόβατα καὶ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν· ἄλλοι συνοδεύουσι τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἀμάξας τῶν ἀγωγέων· ἄλλοι σφῆζουσιν ἀνθρώπους καταποντιζομένους εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης· ἄλλοι σφῆζουσιν ἀνθρώπους καλυπτομένους ὑπὸ τῆς χιόνος· ἄλλοι καταδιώκουσι τοὺς μῦς καὶ τοὺς ἀσπάλακας· ἄλλοι εὐκολύνουσι τὰ μέγιστα τοὺς κυνηγούς εἰς τὴν θήραν τῶν ὀρυγῶν, τῶν περδίκων, τῶν λαγῶν καὶ τῶν κουνελίων· ἄλλοι βοηθοῦσι τὰ μέγιστα διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν τοὺς κυνηγούς εἰς τὴν θήραν τῶν ἀγρίων θηρίων, τῶν λύκων, τῶν ἄρκτων, τῶν κάπρων, τῶν πανθήρων, τῶν ταύρων καὶ τῶν λεόντων· ἄλλοι συντελοῦσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν εὔρεσιν,

τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν σύλληψιν τῶν κλεπτῶν καὶ τῶν ληστῶν καὶ τῶν πολεμίων κατὰ τὰς μάχας. Ἔπειτα πολλοὶ λαοὶ μετεχειρίζονται αὐτοὺς ὡς ζῶα φορητὰ· ἄλλοι τοὺς ζευγνύουσιν εἰς τὰ ἔκκηθρα· ἄλλοι τοὺς μεταχειρίζονται εἰς τὴν ἀλιείαν· ἄλλοι τρώγουσι τὸ κρέας αὐτῶν· ἄλλοι μεταχειρίζονται τὸ δέρμα αὐτῶν πρὸς ἐνδυμασίαν καὶ ἄλλοι κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν βύρσας.

Ε'. ΤΟ ΚΑΚΟΝ ΤΙΜΩΡΕΙΤΑΙ

ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ ΒΡΑΒΕΥΕΤΑΙ

67. Ὁ Ρακώκης καὶ ὁ υἱός του.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία Α', 34)

Εἰς τινα χώραν τῆς Ἀσίας ἀνθρώπος τις, Ρακώκης καλούμενος, εἶχε ἑπτὰ υἱούς. Τούτων ὁ νεώτατος Καρτώμης καλούμενος, ἦτο ἔλσεινός καὶ ἄθλιος νέος. Ἦτο αὐθάδης, ὀκνηρός, ἄσωτος, δὲν ἠγάπα τοὺς ἀδελφοὺς του, δὲν ἐτίμα τοὺς γονεῖς του, δὲν ἐσέβετο τὸν Θεόν. Ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦσαν περίλυποι καὶ ἀνήσυχτοι. Προσεπάθησαν νὰ διορθώσωσιν αὐτὸν διὰ συμβουλῶν, δι' ἐπιπλήξεων, διὰ τιμωριῶν, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν.

Ὁ πατήρ ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ κακοῦ αὐτοῦ τέκνου συνέλαβεν αὐτό, ἔδασε διὰ σχοινίων τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τὸ ἔφερεν εἰς τοὺς δικαστάς. Διηγήθη εἰς αὐτοὺς τὴν κακίην αὐτοῦ διαγωγὴν, τὴν κακίην αὐτοῦ συμπεριφορὰν, τὰς αἰσχρὰς αὐτοῦ πράξεις, τὴν μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ βλάβην, τὴν ὅποιαν ἐπροξένει εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ τὸ θυσιάσωσιν, ἀφοῦ δὲν ἤθελε διορθωθῆ. Οἱ δικασταὶ ἀκούσαντες ταῦτα ἐδικαίωσαν τὸν πατέρα. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ καταδικάσωσι τὸ παιδίον εἰς θάνατον, ἔστειλαν καὶ τοὺς δύο εἰς τὸν βασιλέα.

Ὁ βασιλεὺς, ἀκούσας τὸν πατέρα κατηγοροῦντα τὸν υἱὸν καὶ ζητοῦντα τὸν θάνατον αὐτοῦ, τὸν ἠρώτησε

«Καὶ δύνασαι νὰ ἴδῃς μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τὸν υἱὸν σου ἀποθνήσκοντα ;» — «Ὦ ! βεβαίωτατα !», ἀπεκρίθη ὁ πατήρ. «Εἰς τὸν κήπὸν μου, ὅταν ἐργάζομαι, βασιλεῦ, τὸ αὐτὸ βλέπω. Ὅταν ἐκ τῶν μαρουλίων ἀποσπῶ τὰ μικρὰ βλαστάρια καὶ ρίπτω αὐτὰ μακρὰν, τὰ μαρουλῖα ὄχι μόνον δὲν λυποῦνται διὰ τὴν τοιαύτην ἀφαίρεσιν, ἀλλὰ μάλιστα χαίρουσι πολὺ, θάλλουσι ζωηρότερον καὶ γίνονται μεγαλύτερα καὶ γλυκύτερα. Καὶ ἡ οἰκογενεῖά μου, βασιλεῦ, ὅταν ὁ ἀήλιος οὗτος ἐκλείψῃ, θὰ ἠσυχάσῃ, καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια διὰ τῶσων κόπων κερδαίνουσιν οἱ ἀδελφοί του καὶ ἐγώ, δὲν θὰ ἀφανίζονται, καὶ δυστυχεῖς συγγενεῖς καὶ φίλοι θὰ βλέπωσιν ὠφέλειάν τινα ἐξ ἡμῶν».

Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ταῦτα ἐπήνεσε τὸν Ῥακόκην καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἓνα τῶν βασιλικῶν δικαστῶν, εἰπὼν πρὸς τοὺς παρόντας ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ παίδων τοιαῦτα φρονεῖ καὶ ἀποφασίζει, βεβαίως καὶ περὶ τῶν ξενῶν ὑποθέσεων θὰ εἶνε δίκαιος κριτής. Συνεχώρησε δὲ καὶ τὸν νέον, εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι πάραυτα θὰ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς θάνατον καὶ θὰ διατάξῃ μάλιστα ἀνευ ἀνάβολῆς καὶ νὰ θανατώσωσιν αὐτὸν, ἀροῦ πρότερον τὸν βασανίσωσι πολὺ, ἂν ἀμέσως ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν διορθωθῇ.

68. Οἱ γέρανοι τοῦ Ἰσθμοῦ.

(Παραμυογράφοι Ἑλληνες Ζηνοβίος 1, 37 — Διογενιανός 1, 85 — Μακρίτης 1, 50 — Ἀποστόλος 1, 85 — Εἰδοκία, Ἰωνία 509, σελ. 247.)

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἠγάπων τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐορτάς. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν διηρημένοι εἰς πολλὰς μικρὰς πολιτείας, ἐκάστη τούτων εἶχε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἰδίους αὐτῆς ἀγῶνας καὶ τὰς ἰδίας αὐτῆς ἐορτάς. Εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν συνηθροίζοντο πολλοὶ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μουσικοὶ καὶ παλαισταὶ καὶ τοιοῦτοι πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ διαγωνισθῶσι καὶ βραβευθῶσιν.

Τοιοῦτοι ἀγῶνες καὶ τοιαῦται ἐορταὶ ἐγίνοντο εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ ἐκαλοῦντο Ἰσθμια. Πάντες

Σ. Παπαμάρκου Ἀναγνωσματάριον Δ'. ταξ.

8

ἠτοιμάζοντο καὶ ἐγκαίρως ἀνεχώρουν ἐκ τῆς πατρίδος των, ἵνα παρευρεθῶσιν εἰς αὐτά. Ἐκ τοῦ Ῥηγίου, λαμπρᾶς ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικῆς πόλεως, ἐξεκίνησε καὶ ὁ Ἴβυκος, περίφημος κιθαρωδός, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐγάρισε κάλλιστον δῶρον, τὸ δῶρον τῆς μουσικῆς. Πάντες οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον τὸ ὄνομα τοῦ Ἴβυκου. Ἡ φήμη αὐτοῦ παντοῦ εἶχε φθάσῃ, καὶ πάντες ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ ἀκούσωσιν αὐτὸν εἰς τὰ Ἴσθμια. Ἀλλὰ περισσότερον πάντων ἀνυπόμονοι ἦσαν εἰς τὴν Κόρινθον ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐμελλον νὰ ὑποδεχθῶσι καὶ νὰ φιλοξενήσωσι τὸν μέγαν καλλιτέγνην. Μετὰ πόσῃ χαρᾷ θὰ τὸν ἐβλεπον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ πόσῃ μεγάλῃ τιμῇ θὰ ἐλάβανον νὰ φιλοξενήσωσι τὸν Ἴβυκον, τὸν ἐξοχόν καλλιτέγνην!

Ὁ Ἴβυκος ἔπρεπε νὰ διασχίσῃ μέγα πελαγὸς, ἵνα ἔλθῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν κινδύνων, καὶ ἀβλαβῆς ἔφθασε πλησίον τῆς Κορίνθου. Διέκρινε μάλιστα τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς, τὸν Ἀκροκόρινθον. Ἐνώπιόν του ἐξετείνετο ὠραιότατον δάσος ἐκ πεύκων, ἀφιερωμένον εἰς τὸν θεόν Ποσειδῶνα. Μετὰ μεγάλης εὐλαβείας εἰσέδυσεν εἰς αὐτὸ ὁ εὐσεβὴς καλλιτέγνης καὶ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ προσηυχῆθη εὐχαριστήσας αὐτόν, διότι τόσους κινδύνους τῆς θαλάσσης ἀβλαβῆς διήλθε καὶ ὑγιῆς ἔφθασεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐξηκολούθησε διὰ μέσου τοῦ δάσους τὸν δρόμον του.

Πάντα περὶ αὐτὸν ἦσαν ἤσυχα. Οὐδὲν ἐκινεῖτο. Μόνον ὁ γλυκὺς ψίθυρος τῶν ἐλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων φύλλων τῶν δένδρων ἤκούετο. Μόνον σύντροσον κατὰ τὴν ἰδοιορίαν του εἶχε στίβος γεράνων, οἱ ὁποῖοι ἐκ τῶν βραείων καὶ ψυχρῶν τόπων φεύγοντες ἐπέττων εἰς τοὺς νοτίους καὶ θερμούς. Μετὰ πολλῆς χαρᾷ ὁ Ἴβυκος εἶδε τὰ πτηνὰ καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ἐχαίρετίσθη ταῦτα καὶ εἶπε· «Χαίρετε, ἀγαπητὰ πτηνὰ, τα ὁποῖα εἰς τὴν θάλασσαν με συνωδεύσατε· ὡς ἀγαθὸν οἰωνὸν τῶν θεῶν σὰς θεωρῶ. Ἡ τύχη μου εἶνε ὁμοία μετὰ τὴν ἰδικήν σας. Καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ μακρόθεν ἐρχόμεθα καὶ φιλοξενον

στέγην ζητούμεν. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ἐπιτύχωμεν ὅ, τι ποθοῦμεν».

Καὶ φαιδρὸς προχωρεῖ καὶ ταχύνει τὸ βῆμα. Εὐρίσκειτο πλέον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄλσους καὶ ἠτοιμάζετο νὰ διέλθῃ στενὴν γέφυραν, ὅτε ἐξαίονης πηδῶσι δύο κακούργοι καὶ κλείουσι τὸν δρόμον. Νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ κακούργων ὁ καλλιτέχνης δὲν ἠδύνατο· αἱ χεῖρές του μόνον τὰς λεπτὰς χορδὰς τῆς λύρας εἶχον συνηθίσῃ νὰ κρούωσιν. Ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων. Ὑψώνει τὴν φωνὴν πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλά, ὅσον μακρὰν καὶ ἂν φθάνῃ ἡ φωνὴ του, οὐδεὶς φαίνεται ἐνταῦθα. Ἀπελπίσια κατέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰβύκου καὶ πικρὸν παράπονον ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειλέων αὐτοῦ. «Ἄχ! πρέπει λοιπὸν ἐδῶ εἰς ξένην γῆν, ἐγκαταλελειμμένος καὶ ἀκλαυτος νὰ ἀποθάνω ὑπὸ κακούργου χειρὸς κακοποιῶν ἀνθρώπων, χωρὶς οὐδ' ἐκδικητὴν τούλαχιστον νὰ εὔρω; Θεέ μου! Θεέ μου!» Καὶ βαρέως ὑπὸ τῶν κακούργων πληγωθεὶς κατέπεσεν εἰς τὴν γῆν. Τὸ βλέμμα του εἶχε σκοτισθῇ, καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὸ ἀγαπητὸν εἰς αὐτὸν στῆφος τῶν γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτων ἄνωθεν αὐτοῦ. Τότε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως, ἥτις ἔμενον εἰς τὴν ψυχὴν του, ἐφώναξεν·

«Ἄπο σᾶς, ἀπό σᾶς, ἀγαπητά μου πτηνά, ἐάν οὐδεμίᾳ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ ἀκουσθῇ, ἄς ὑψωθῇ τρομερὰ ἡ κατηγορία κατὰ τῶν δολοφόνων μου». Ταῦτα εἶπε καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐκλείσθησαν διὰ παντός.

Τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἰβύκου, ἐντὸς τοῦ ἄλσους εὐρίσκειτο, εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ διαβατῶν, ἂν καὶ πολὺ εἶχον παραμορφώσῃ αὐτὸ αἱ πληγαί. Πρῶτος ἔσπευσεν εἰς τὸν τόπον τοῦ κακούργηματος ὁ φίλος, ὁποῖος μετὰ τόσης χαρᾶς περιέμενε νὰ φιλοξενήσῃ τὸν ἐνδοξὸν καθαρωδόν. Δακρύων ἐνηγκαλίσθη τὸν νεκρὸν καὶ διὰ φωνῆς ὑπὸ τῶν λυγμῶν διακοπτομένης εἶπεν· «Ἐσπετε λοιπὸν τοιουτοτρόπως νὰ σὲ ἐπανεύρω ἐγώ, ὁποῖος ἤλπιζον νὰ θέσω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου τὸν στέφανον τῆς νίκης, στέφανον λαμπρὸν καὶ ἐνδοξόν!»

Θρηνοῦντες ἤκουσαν πάντες οἱ ξένοι, οἱ ὅποιοι εἶχον

συναθροισθῆ ἐκεῖ, τοὺς λόγους τούτους. Ἡ Ἑλλάς πᾶσα
μεγάλην θλίψιν ἠσθάνθη. Ἠσανίσθη τόσον ἀθλίως καὶ
τόσον ἀδίκως μέγας μουσικός ! Τὸ πλῆθος τρομερὰ ὄρ-
γισμένον κατὰ τῶν ἀγνώστων δολοφόνων ὤρμησεν εἰς τὴν
οἰκίαν τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐζήτηει παρ' αὐτοῦ φοβεράν τι-
μωρίαν τῶν κακούργων. Ἀλλὰ ποῦ νὰ ἀνεύρωσι τὰ ἴχνη
αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπείρου πλῆθους, τὸ ὅποιον ἐκ
εἶχε συρρεύσῃ ; Τίνες ἦσαν ἀρά γε οἱ ἐλεεινοὶ δολοφόνοι
οἱ ὅποιοι ἐτόλμησαν νὰ φονεύσωσι τὸν ἀριστον μουσικό ;
Ἦσαν λησταί, οἱ ὅποιοι ἀνάδρωος ἐνεδρεύοντες ἐφόνει-
σαν αὐτόν, ἢ ἐχθρός τις, ὁ ὅποιος ἐκ φθόνου ἐτόλμη-
τοιαύτην πράξιν ; Μόνον ὁ Ἥλιος ἠδύνατο νὰ εἶπῃ τοῦτο
ὁ Ἥλιος, ὅστις πᾶσαν τὴν γῆν καταλάμπων τὰ πάντα
βλέπει καὶ τὰ πάντα γνωρίζει. Ἴσως κατὰ τὴν ὥραν
ταύτην ὁ ἄγριος δολοφόνος, ἐνῶ τρομερὰ τιμωρία τὴν
ἀνέμενον, ἦτο ἀναμειγμένος εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώ-
πων καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάμβανεν
μέρος εἰς τὰς γινομένας θυσίας, τὰς ὁποίας εὐσεβεῖς πᾶ-
σι λῆται μετὰ μεγάλης εὐλαβείας ἀσκεπεῖς προσέφερον εἰς
τὸν Θεὸν καὶ τὰ πάντα μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐμ-
βλυνοῦ, οὔτε τὰ ἱερά σεβόμενος οὔτε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ
φοβούμενος. Ἴσως καὶ εἰς τὸ θέατρον ἀκόμη εὐρίσκειται
διότι τίς ἠδύνατο νὰ εὕρῃ αὐτόν ἐν τῷ μέσῳ χιλιάδων
ἀνθρώπων, οἵτινες πυκνοὶ ἐπὶ τῶν ἐδρῶν τοῦ θεάτρον
ἐκάθηντο ; Ἐνταῦθα ἦσαν πολῖται ἐκ πάντων τῶν ἐπι-
ληκτικῶν τόπων, καὶ ἐκ τῶν μακρὰν καὶ ἐκ τῶν πλησίον
κειμένων. Τίς ἠδύνατο νὰ μετρήσῃ αὐτούς ; Τίς ἠδύνατο
νὰ εἶπῃ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ; Ἐκ τῶν Ἀθηναίων, ἐκ τῶν
Αὔλιδος, ἐκ τῆς Φωκίδος, ἐκ τῆς χώρας τῶν Σπαρτι-
τῶν, ἐκ τῶν ἀπομακρυσμένων ακτῶν τῆς Ἀσίας,
τῆς Ἰταλίας καὶ ἐκ πασῶν τῶν νήσων εἶχον προσέλ-
θαι καὶ πάντες μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἠκροῶντο τὰς
βαρὰ ἄσματα τοῦ ἄδοντος χοροῦ.

Ἐνῶ δὲ πάντες ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸ ἀρμονικόν
τατον ἄσμα τοῦ χοροῦ, κατακυκλιώτατα ἄδοντες
« Οὐδὲν τὸν μέγαν Θεὸν λανθάνει, αὐτὸς τὰ πάντα ἰ-
νῶσκει. Οὐδὲν τὸν ἀγρυπνον αὐτοῦ ὀφθαλμὸν διαφεύγει »

αὐτὸς τὰ πάντα βλέπει. Οὐδέποτε οὐδὲν κακούργημα ἔμεινεν ἀτιμώρητον, πάντοτε βαρύτερα ὁ δίκαιος Θεὸς τιμωρεῖ τὸν οἰανδήποτε ἁμαρτίαν ἁμαρτήσαντα», αἴφνης ἐκ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τοῦ θεάτρου ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα· «Τιμόθεε, Τιμόθεε, ἰδέ, ἰδέ τοὺς γεράνους τοῦ Ἰβύκου». Καὶ ἀληθῶς· ἐσκοτίσθη πάραυτα ὁ οὐρανὸς καὶ ὑπεράνω τοῦ θεάτρου εἶδον πάντες ἄμαυρόν στίφος γεράνων, οἱ ὅποιοι ἐπέτων. Τοῦ Ἰβύκου τὸ προσφιλέσ ὄνομα συγκινεῖ πάντων τὰς καρδίας, καὶ νέα λύπη καταλαμβάνει αὐτούς. Ὅπως δὲ εἰς τὴν θάλασσαν τὸ ἐν κύμα ἔρχεται κατόπιν τοῦ ἄλλου, τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ταῦτα λέγονται· «Πῶς; Οἱ γεράνοι τοῦ Ἰβύκου; Τοῦ Ἰβύκου, τὸν ὅποιον πάντες φηροῦμεν; τὸν ὅποιον χεῖρ δολοφόνου ἐθανάτωσεν; Τίνα σχέσιν ἔχουσιν οἱ γεράνοι πρὸς τοῦτον; Τί σημαίνουν ταῦτα;»

Αἱ φωναὶ ἐγένοντο ζωηρότεραι καὶ πάντες περίεργοι διὰ ταῦτα ἐφώναζαν· «Προσεῖξατε! τοῦτο ἔχει σημασίαν ἔχι μικράν. Ὁ φονεὺς παραδίδεται μόνος. Συλλάβετε τοῦτον, ὅστις εἶπε ταῦτα, καὶ ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὅποιον εἶπεν αὐτά. Ὁ εὐτεθῆς κιθαρωδὸς χωρὶς αἰτίαν καὶ σκληρῶς ἐθανατώθη, καὶ ὁ Θεὸς μᾶς παραδίδει τοὺς φονεῖς του». Τοιαῦτά τινα εἰς ὅλον τὸ θέατρον ἠκούοντο.

Ἐκεῖνος δέ, ὅστις εἶπε, «Τιμόθεε, ἰδέ, ἰδέ, τοὺς γεράνους τοῦ Ἰβύκου», καὶ ὁ ἄλλος, πρὸς τὸν ὅποιον εἶπε ταῦτα, ὠχροὶ καὶ τεταραγμένοι οὐδὲ λέξιν ἠδυνήθησαν νὰ εἴπωσιν. Τὸ πλῆθος ὤρμησε κατ' αὐτῶν καὶ συλλαβὸν αὐτοὺς πάραυτα τοὺς ἔφερεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἐκεῖ τρέμοντες ὠμολόγησαν τὸ φρικτὸν κακούργημα αὐτῶν. Ἀπειρον πλῆθος εὐρίσκετο ἐκεῖ· πάντες δὲ ἐθαύμασαν καὶ εἶπον· «Οὐδὲν μένει μέχρι τέλους κεκρυμμένον. Ὁ Θεὸς εἶνε αὐστηρὸς τιμωρὸς τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων».

— Δὲν βλέπει ὁ τυφλός, ἀλλὰ βλέπει ὁ Θεός.

— Ἔσσι δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πάνθ' ὄρα.

— Οὐδὲν κρυπτόν, ὃ οὐ μὴ φανερόν γενήσεται.

69. Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου Μακαρεὺς.

(Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία II', 2)

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ νήσῳ Μυτιλήνῃ ἔζη ποτὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἱερεὺς τις, Μακαρεὺς ὀνομαζόμενος, ἱερουργῶν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ὁ κόσμος ἐτίμα καὶ ἐτέβeto αὐτὸν πολὺ. Ἦρχοντο καὶ ἐζήτουν τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν σπουδαίαν περίστασιν καὶ ἐνεπιστεύοντο εἰς αὐτὸν τὰ χρήματά των καὶ τὰ κειμήλιά των ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἐθεωρεῖτο ὡς ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ σεβάσμιος.

Πλούσιός τις ξένος ἤλθε ποτε πρὸς αὐτὸν καὶ κατέθηκε τὰ χρήματα αὐτοῦ πρὸς φύλαξιν. Ὁ ἱερεὺς ἔσκαψεν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ ναοῦ ἓνα βαθὺν λάκκον καὶ κατέθηκεν αὐτὰ ἐκεῖ. Μετὰ τινα χρόνον ἤλθεν ὁ πλούσιος ξένος καὶ ἐζήτησε τὰ χρήματα αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ναοῦ, ὅπου εἶχε τεθαμμένα τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔκλεισε τὰς θύρας, λαμβάνει ἓνα πέλεκυν, κτυπᾷ τὸν ξένον καὶ φονεύει αὐτόν. Ἐπειτα ἐξάγει τὰ χρήματα ἐκ τοῦ λάκκου, ρίπτει τὸ πτώμα εἰς αὐτὸν καὶ καλύπτει αὐτὸ διὰ γώματος, θέτει τὰ χρήματα εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του χαίρων διὰ τὸν πολὺν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέκτησεν.

Ἀλλά, ἂν τις κακὰ πράττων διαφεύγῃ ἐνίστε τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων, ὑπάρχει ὅμως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ὀφθαλμὸς τις ἀκοίμητος, ὅστις τὰ πάντα βλέπει, καὶ τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ποτε εἶνε δυνατόν νὰ διαφεύγῃ. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸ μισρὸν τοῦτο κακούργημα ἤλθεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Διονύσου. Ὁ ἱερεὺς ἐνδεδυμένος τὰ λαμπρότατα αὐτοῦ ἱερατικά ἐνδύματα πρὸ ἀπίερου λαμπροφορεμένου πλήθους προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Διόνυσον. Οἱ δυο μικροὶ παῖδες αὐτοῦ ἀπελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἠθέλησαν νὰ ἀπομιμηθῶσι τὴν θυσίαν τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐρχονται λοιπὸν εἰς τὸν βωμὸν τῆς οἰκίας καὶ ἐκεῖ ἀρχίζουσι τὴν ἱερουργίαν. Θέτει ὁ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, λαμβάνει ὁ ἄλλος ἓνα πέλε-

κυν, δίδει μίαν εἰς αὐτὸν καὶ ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν. Θόρυβος μέγας εἰς τὴν οἰκίαν. Φωναί, κλαυθμοί, κακὸν μέγα! Ἄκουει ἡ μήτηρ τὸν θόρυβον, τρέχει πρὸς τὰ τέκνα αὐτῆς, βλέπει τὸ ἐν ἐσφαγμένον καὶ τὸ ἄλλο κρατοῦν τὸν πέλεκυν καθηματομένον εἰς τὴν χεῖρα! Ἐξω φρενῶν ἀσπάζει μίαν σχίζαν, καταφέρει αὐτὴν με θυμὸν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώντος τέκνου τῆς καὶ ἀφήνει αὐτὸ νεκρὸν. Ὁ θόρυβος γίνεται ἐτι μεγαλύτερος καὶ αἱ φωναὶ ἐβησαν μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ Διονύσου. Ἄκουει τὰ συμβάντα ὁ ἱερεὺς, ἀφήνει τὴν ἱερουργίαν, τρέχει εἰς τὴν οἰκίαν. βλέπει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κρατοῦσαν τὴν σχίζαν εἰς τὴν χεῖρα καὶ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς τὰ δύο τέκνα αὐτοῦ νεκρά, ἀνατείνει τὴν ῥάβδον, ἣν ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του, καταφέρει αὐτὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, σχίζει αὐτὴν εἰς δύο, καὶ ἀφήνει αὐτὴν νεκράν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν πτωμάτων τῶν τέκνων του καὶ τῆς γυναικὸς ἐνθυμεῖται τὸν σφαγέντα ξένον, ταρασσεται καὶ προφέρει ἀσυνάρτητά τινα περὶ πελέκειος, περὶ χρημάτων, περὶ ξένου, περὶ ἱερῶν, περὶ λάκκου, περὶ αἱμάτων, περὶ θείας δίκης. Ὁ κόσμος, ὅστις ἦτο ἐκεῖ, ἀκούει ταῦτα καὶ ἐξηγεῖ αὐτὰ κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἡ φοίκη εἶνε μεγάλη. Συνάζεται κόσμος πολὺς, γίνονται γνωστὰ πάντα τὰπραχθέντα καὶ λεχθέντα, συλλαμβάνεται ὁ ἱερεὺς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἀνακρίνεται, βασανίζεται καὶ μαρτυρήσας τὸ ἀνόσιον κακούργημα ἐκπνέει ἐν μέσῳ τῶν βασανιστηρίων. Ἐρχεται ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν ὁ κόσμος, σκάπτουσιν εἰς τὸ ἱερόν, εὐρίσκουσι τὸ πτῶμα τοῦ ξένου καὶ ἐνταφιάζουσιν αὐτὸ μετὰ μεγάλης πομπῆς.

Οὕτω τιμωρεῖ ὁ Θεὸς τοὺς κακοὺς.

— Ἀμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα.

— Ἀργὰ ἀλέθουσιν οἱ μύλοι τῶν θεῶν, ἀλέθουσιν ὁμοῦ πολὺ λεπτά.

70. Δάμων καὶ Φιντίας.

(Ίμβλιχος, Περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου, κεφ. 33.234.—Πορφύριος, Πυθαγόρου βίος, 60.61).

Ἡ Σικελία εἶνε νῆσος μεγάλη, κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρχον πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἑλληνικαὶ πόλεις τῶν ὁποίων ἡ μεγίστη καὶ πολυανθρωποτάτη καὶ πλουσιωτάτη ἐκαλεῖτο Συράκουσαι.

Οἱ Ἕλληνες οἱ κατοικοῦντες ἐνταῦθα, ἐθεωροῦντο εὐτυχεῖς. Ἄλλ' ἡ εὐτυχία αὕτη δὲν ἦτο ἀληθής. Ἐλείπε τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν, ἡ ἐλευθερία. Οἱ Σαρακῶσσιοι ὑπέφεραν πολλὰ ἔκ τινος σκληροῦ τυράννου, Διονυσίου καλουμένου. Πότε ὁ εἰς ἐσυκοραντεῖτο καὶ πότε ὁ ἄλλος καὶ πάντες σκληρότατα ἐτιμωροῦντο. Αἱ μητέρες ἦσαν ἀπαρηγόρητοι διὰ τὸν θάνατον τῶν υἱῶν των, αἱ ἀδελφαὶ ἐθρήνουν τοὺς ἀδελφούς, καὶ πᾶσαν τὴν μεγάλην καὶ πλουσίαν πόλιν κατεῖχε πένθος καὶ ἀπελπία. Οἱ ἀγαθοὶ καὶ φιλότιμοι πολῖται δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἀγριότητα τοῦ τυράννου, πρὸ πάντων ὅμως οἱ νέοι ἦσαν πολὺ ὀργισμένοι κατ' αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν νέων ὑπῆρχε καὶ τις, Φιντίας ὀνομαζόμενος, φιλοτιμότερος καὶ ἀνδρειότερος νέος. Ὁ Φιντίας ἐμίσει πολὺ τὸν σκληρὸν τυράννον, τὸν παραίτιον πάντων τῶν κακῶν, τὰ ὅποια ὑπέφερεν ἡ πατρίς του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ θηριώδους τούτου τυράννου, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς συμπολίτας του. Ἡμέραν τινὰ λαβῶν ἐγχειρίδιον καὶ κρύψας αὐτὸ ὑπὸ τὸ ἔνδυμά του ἐπορεύθη πρὸς τὰ ἀνάκτορα καὶ προσέχων μὴν τὸν ἴδῃ τις εἰσῆλθεν εἰς αὐτά. Μετὰ μεγάλης ἀταραξίας ἐστάθη ὀπισθεν στύλου τινὸς καὶ περιέμενε τὸν τυράννον νὰ ἐξέλθῃ. Μετ' ὀλίγον ἐφάνη ὁ τυράννος ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων αὐτοῦ. Ὁ Φιντίας νομίσας ὅτι εἶνε κατάλληλος ἡ στιγμή ἐξώρμησεν ἐκ τῆς κρύπτῃς κρατῶν σφιγκτᾶ τὸ ἐγχειρίδιον. Πρὶν ὅμως πλησιάσῃ τὸν τυράννον ἐφόρμησεν κατ' αὐτοῦ οἱ ἀκόλουθοί του καὶ μεθ' ὅλην τὴν μανιώδη ἀντί-

στασιν, μεθ' ὄλον τὸν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα τοῦ Φιντίου συνέλαβον αὐτόν. Ὁ Διονύσιος ὠχρὸς καὶ τρέμων ἀνέμενε τὸ τέλος τῆς πάλης, ἥτις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐγένετο. Ἐπὶ τέλους οἱ ἀκόλουθοί του ἀσώπλισαν τὸν Φιντίαν καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἔφεραν αὐτὸν πρὸς τὸν Διονύσιον. Ὁ τύραννος ἀνέπνευσε καὶ ρίψας ἀγριὸν βλέμμα πρὸς αὐτὸν τὸν ἠρώτησε· «Τί ἐζήτηεις κρατῶν τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὰς χεῖρας; λέγε». — «Νὰ ἀπαλλάξω τὴν πατρίδα μου ἐκ τοῦ τυράννου», εἶπεν ἀταράχως ὁ Φιντίας. — «Καλὰ», εἶπεν ὁ τύραννος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θὰ μετανοήσης». — «Εἶμαι ἔτοιμος», εἶπε, «νὰ ἀποθάνω, οὐδὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ χαρίσῃς τὴν ζωὴν. Μίαν μόνον χάριν ἀναγκάζομαι νὰ ζητήσω. Ἐχω ἀδελφὴν πολὺ ἀγαπητὴν, ἣ ὁποία εἶνε ἡραβδωνισμένη. Ζητῶ λοιπὸν προθεσμίαν τριῶν ἡμερῶν, ὅπως ὑπανδρεύτω αὐτήν. Σοὶ ἀφήνω δὲ τὸν φίλον μου ἐγγυητὴν. Τοῦτον, ἐὰν δὲν ἐπανέλθω, δύνασαι νὰ κρεμάσῃς».

Ὁ τύραννος ἀκούσας ἐμειδίασε μειδιάμα πονηρὸν καί, ἀφοῦ ὀλίγον ἐσκέφθη, εἶπε· «Σοὶ παρέχω τὴν προθεσμίαν, τὴν ὁποίαν ζητεῖς· ἀλλὰ μάθε ὅτι, ἐὰν αἱ τρεῖς ἡμέραι παρέλθωσι, καὶ δὲν ἐπανέλθῃς, τότε ὁ φίλος σου θὰ σταυρωθῇ, καὶ σὺ θὰ μείνῃς ἐλεύθερος. Ἀπαλλάττεσαι ἀπὸ τὴν τιμωρίαν».

Ὁ Φιντίας ἔσπευσε πρὸς τὸν φίλον του Δάμωνα τὸν εὔρεν εἰς τὴν οἰκίαν του. «Δάμων», τῷ εἶπε, «τὸ σκέδιον μου ἀπέτυχε· διὰ τῆς ζωῆς μου θὰ πληρώσω τὸ τὸλμημά μου· ὁ τύραννος διέταξε νὰ με κρεμάσωσιν. Μοὶ ἔδωκεν ὅμως τριῶν ἡμερῶν προθεσμίαν, ἵνα ὑπανδρεύσω τὴν ἀδελφὴν μου. Ἐδῶκα εἰς αὐτὸν ἐγγυητὴν σέ. Μείνε λοιπὸν σὺ εἰς τὰς χεῖράς του, ἕως ὅτου ἐπανέλθω ἐγώ».

Ὁ Δάμων οὐδὲν εἶπεν. Σιωπῶν ὁ πιστὸς φίλος ἐνηγκαλίσθη τὸν Φιντίαν καὶ παρευθὺς ἀναχωρεῖ καὶ παραδίδεται εἰς τὸν τύραννον. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Φιντίας ἐξεκίνησε καί, πρὶν εἰς τὸν οὐρανὸν φανῆ ἢ τρίτη αὐγὴ, παρέδωκεν εἰς τὸν γαμβρὸν τὴν ἀδελφὴν του καὶ κατεσπευμένως ἀνεχώρησε πάραυτα φοβούμενος μὴ παρέλθῃ ἡ προθεσμία.

Ἐτρεχε καθ' ὁδὸν καὶ ἰδρῶς ἀεθνος ἔρρεεν ἐκ τοῦ

μετώπου του. Ἄλλ' αἴφνης κατάμαυρα καὶ ὀγκώδη νέφη ἤρχισαν νὰ καλύπτωσι τὸν οὐρανόν. Μετ' ὀλίγον ἐνόμιζέ τις ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἡμέρα. Ἀστραπαὶ διέσχίζον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τὸν οὐρανὸν καὶ βρονταὶ τρομεραὶ ἤκούοντο. Τὰ πτηνὰ περίσσοβα ἐκρύπτοντο εἰς τοὺς θάμνους καὶ τὰ ζῶα ἐκπεπληγμένα κατέφευγον εἰς τὰς σωλεὰς των. Ἄλλ' ὁ Φιντίας ἔτρεχε καὶ ἀδιακόπως ἔτρεχεν. Μίαν ἀκόμη, ἀλλὰ φοβερωτάτη βροντὴ ἤκούσθη καὶ πάραυτα ἐπηκουλούθησεν αὐτὴν ῥαγδασιότατη βροχὴ. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡνοιζανοὶ καταρράχται τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὅτι ποταμοὶ ἔρρεον ἐκ τοῦ καταμαύρου θόλου αὐτοῦ. Οἱ λάκκοι καὶ αἱ σάραγγες εἶχον πληρωθῆ ὕδατος, το ὅποιον μετὰ δεινοῦ πατάγου κατέρρεεν ἐκ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων. Τὸ ρεῦμα τῶν ῥυακίων καὶ τῶν ποταμῶν εἶχεν ὑπερμέτρως ἐξογκωθῆ καὶ ἀφρίζον κατήρχετο. Ὁ Φιντίας, ὅσον ἢ βύελλα ἤρξανε, τόσον περισσότερον ἔτρεχεν. Ἐπρεπε νὰ διέλθῃ ποταμὸν ὄχι μακρὰν ἀπὸ ἐκεῖ ῥέοντα. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου ὑπῆρχε λιθίνη γέφυρα ἀρκετὰ μεγάλη. Ὁ Φιντίας μετὰ πολὺν δρόμον ἦτο πλέον πλησίον αὐτῆς, ὅτε αἴφνης τρομερὸς κρότος ἤκούσθη καὶ ἡ γέφυρα ἐξηφανίσθη. Τὸ μακρινὸν ρεῦμα παρέσυρεν αὐτήν. Ἀπαρηγόρητος ὁ Φιντίας ἐπλανᾶτο κατα μῆκος τῆς ὄχθης· ὅσον δὲ μακρὰν καὶ ἂν ἔρριπτε τὸ βλέμμα, οὐδὲ ἐν πλοιάριον διέκρινε, τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ διαπεραιώσῃ αὐτὸν εἰς τὸν ἀντικρὺ ποθητὸν τόπον. Ἡ ἀνησυχία του ἦτο μεγίστη. Ὁ ἄγριος ποταμὸς ὀλονέν ὀριητικώτερος κατήρχετο καὶ τὰ ὕδατα ἐξογκοῦντο· ὁ δὲ Φιντίας εἶχε πλέον ἐνώπιόν του θάλασσαν ἀπέραντον. Ἀπελπισία κατέλαβε τὴν ψυχὴν του, ἔβλεπε τὴν ἀπέναντί του ὄχθην καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Ὑψώσας δὲ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἰκέτευσε τὸν Θεὸν λέγων· «Θεέ μου, κράτησον τὴν μανίαν τοῦ ποταμοῦ· αἱ ὥραι ταχέως παρέρχονται· ὁ ἥλιος εὐρίσκεται πλέον εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ, ἐὰν δύσῃ καὶ δὲν εὐθίσω εἰς τὴν πόλιν, ὁ ἀτυχὴς μου φίλος ἀποθνήσκει».

Ἐν τούτοις τὸ ρεῦμα ἀκατάσχετον προχωρεῖ, καὶ ὁ ποταμὸς κυλύει κύματα ἐπὶ κυμάτων. Αἱ ὥραι ἡ μία

μετά τὴν ἄλλην παρέρχονται. Ἡ στενοχωρία τοῦ Φιντίου φθάνει εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον. Ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ῥίπτεται εἰς τὸ ῥεῦμα. Διὰ τῶν ἰσχυρῶν βραχιόνων διασχίζει αὐτό. Κολυμβᾷ καὶ ἀδιακόπως κολυμβᾷ. Ὁ πόθος του νὰ προσθάσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸν φίλον του ἦτο μέγας. Ὁ Θεὸς τὸν εὐσπλαγχνίσθη, καί, ἀφοῦ πολὺ ἐκοπίασε καὶ πολὺ ἐκινδύνευσε, κατώρθωσε τέλος νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθη καὶ ἀβλαβῆς νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄμα ἐπάτησεν εἰς τὴν ξηρὰν, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ πάραυτα ἐτάχυνε τὸ βῆμα καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἀτραπὸν τινα διερχομένην διὰ μέσου τοῦ πυκνοῦ δάσους.

Εἶχεν ἤδη παρῆλθῃ ἡ θύελλα. Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν εἰς τὸν ὀρίζοντα προσεγγίζων εἰς τὴν δύσιν του. Ὁ Φιντίας κατάκοπος καὶ κἀθιδρος ἐξηκολούθει νὰ τρέχῃ. Ἐκεῖ ποῦ πλησίον εἰς τι ἀπόκρυφον μέρος τοῦ δάσους ἐνήδρευον λησταί, οἵτινες ἰδόντες τὸν Φιντίαν καὶ νομίσαντες ὅτι ἔχει χρήματα ἐξῆλθον ἐκ τῆς κρύπτῃς αὐτῶν καὶ παραταχθέντες ἐκλείσαν τὴν ἀτραπὸν. Ὅτε ὁ Φιντίας ἐπλησίασεν, οἱ λησταὶ ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ. «Τί θέλετε;», εἶπεν ὁ Φιντίας, ὠχρὸς ἐξ ὀργῆς· «οὐδὲν ἔχω πλὴν τῆς ζωῆς· καὶ αὕτη δὲν εἶνε ἰδική μου· τὴν χρεωστῶ εἰς τὸν τύραννον». Οἱ λησταὶ ἐπέμενον. Ἡ ὥρα παρήρχετο. Ὁ Φιντίας ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἀρπάζει ἐκ τῆς χειρὸς ἐνὸς τῶν ληστῶν τὴν μάχαιραν καὶ ὑψώσας αὐτὴν ὡς μαινόμενος φωνάζει· «Ἄθλιοι, ὀπίσω, λυπηθῆτε τὸν ἑαυτὸν σας». Οἱ λησταὶ ἠθέλησαν νὰ ὀρμήσωσι κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Φιντίας τρεῖς ἐξ αὐτῶν κτυπήσας διὰ μαχαίρας ἐξῆπλωσε κατὰ γῆς. Οἱ λοιποὶ τρομάξαντες ἔγιναν ἄφαντοι.

Ὁ ἥλιος ἔρριπτε τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτε ἐλεύθερος πλέον ὁ Φιντίας διατρέχει τὴν ἀτραπὸν, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ δάσους καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν πρὸς τὰς Συρακούσας ἄγουσαν.

Κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ διέκρινε δύο ὁδοιπόρους συνομιλοῦντας. Ὅτε ἐπλησίασεν, ἤκουσεν αὐτοὺς λέγοντας· «Τώρα τὸν δυστυχεῖ ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ». Ὁ Φιντίας οὔτε κἀν ἐστράφη νὰ ἴδῃ τίνες ἦσαν.

Ἡ στενοχωρία καὶ ἡ λύπη τὸν ἔπνιγον. Ἐτάχυνε τὸ βῆμα, ὅσον ἠδύνατο, καὶ οἱ πόδες του ἐνόμιζέ τις ὅτι ἦσαν περωτοί.

Αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύνοντος ἡλίου ἐχρύσουν ἀκόμη τοὺς πέριξ λόφους καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος ἤρχισαν νὰ διακρίνωνται αἱ ἐπάλλξεις τῶν τειχῶν τῶν Συρακουσῶν, οὐδεὶς ἐφαίνετο καθ' ὁδόν. Γλυκεῖα ἐλπίς ἐγεννήθη εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅτε μάλιστα καὶ τὴν μεγάλην πύλην τῆς πόλεως διέκριεν. Ἐνόμισεν ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πύλης ἄνθρωπος γνωστός. Ὀλίγον ἐπροχώρησε καὶ ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὸν Φιλόστρατον, τὸν πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον φύλακα τοῦ οἴκου του. Τρέχει πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς παραχῆς δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ. Ὁ Φιλόστρατος ὠχρὸς ἐκ τρόμου λέγει πρὸς αὐτόν· «Ὅπισω, κύριε, ἀδύνατον πλέον νὰ σώσῃς τὸν εἶλον σου. Σῶσον τοὺςλάχιστον τὴν ἰδικὴν σου ζωὴν. Ὁ Δάμων ταύτην τὴν στιγμὴν ἀποθνήσκει. Ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν μετὰ σταθερότητος ἀνέμενε τὴν ἐπιστροφὴν σου. Ἡ χλεύη τοῦ τυράννου δὲν κατώρθωσε νὰ ἀφαιρήσῃ τὴν πίστην, τὴν ὁποίαν πρὸς σὲ ἐδειξεν. Ἀλλὰ σὺ φύγε, φύγε, δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃς εἰς ὑποσχέσεις τυράννου».

— «ὦ, καὶ ἂν εἶνε ἀργὰ πλέον», ἀπεκρίθη ὁ Φιντίας, «καὶ ἂν δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω σωτὴρ εἰς τὸν πιστόν, εἰς τὸν ἀγαπητόν μου Δάμωνα, ἄς μὲ ἐνώσῃ τοὺλάχιστον ὁ θάνατος μετ' αὐτοῦ. Δὲν θὰ καυχῆθῃ ὁ αἰμοβόρος τυράννος ὅτι φίλος παρέβη τὸ πρὸς φίλον καθήκον. Ἄς θυσιάσῃ δύο θύματα εἰς τὴν ἀγρίαν ψυχὴν του· ἄς πιστεύῃ ὅμως ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη δὲν ἔλειψαν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

Ὁ ἥλιος ἐν τῷ μεταξὺ ἔδυσε, καὶ καταπόρφυρος ἐφαίνετο ὁ οὐρανός. Ὁ Φιντίας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως καὶ ἀμέσως εἶδεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τὸν σταυρόν, τὸν ὁποῖον ἀπὸ πολλῆς ὥρας εἶχον στήσῃ. Πλήθος ἄπειρον εἶχε συναθροισθῆ εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ περιέργοι πάντες ἐστέκοντο πέριξ τοῦ σταυροῦ. Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐπεχείρουν νὰ ἀνασύρῃσι διὰ σχαινίου τὸν γενναῖον Δάμωνα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Τότε ὁ Φιντίας τρέχων ὡς μαινόμενος ἤρχισε νὰ ἀποβῆ ἰσχυρῶς τὸ πυ-

κνόν πλήθος και μετά μεγάλην αγωνίαν φθάσας πλησίον του σταυρου εξέβαλε τρομεράν φωνήν, ή οποία εφόβησε πάντας. «Στήτε», ειπεν. «Εμέ, δήμιοι, έμέ. Ίδου είμαι παρών έγώ, διά τον όποιον αυτός ό σταυρούμενος έγινεν έγγυητής. Ταύτα ειπών έρρίφθη εις τάς άγκάλας του φίλου του και επί πολλήν ώραν έκλαιον έκ χαράς και λύπης άμφοτέροι. Έκπληξίς κατέλαβε τον κόσμον. Ούδεις όφθαλμός έμεινεν άδάκρυτος, και πάντες μετά μεγίστης συγκινήσεως είχαν έστραμμένα τά βλέμματα προς τό σπάνιον σύμπλεγμα, τό όποιον πρό αυτών έβλεπον. Οί ύπηρέται του τυράννου πάραυτα έσπευσαν και άνήγγειλαν προς αυτόν ότι ό Φιντίας, πιστός εις τον λόγον του, εφθασεν ίνα σταυρωθή. Ο Διονύσιος εξέπλάγη. Έφαινετο άπίστευτον εις αυτόν τό πράγμα. Ένόμιζεν ότι διηγοῦνται εις αυτόν μύθον και διάταξε να οδηγησωσιν ένωπίον του τους δύο φίλους. Ο Δάμων και ό Φιντίας ώδηγήθησαν εις τά ανάκτορα. Τό πλήθος εκείνο, τό όποιον έκθαμβον ειδε τά γενόμενα έν τή πλατεία, συνώδευσε τους δύο φίλους χειροκροτοῦν και μεγαλοφωνως επαινοῦν αυτούς.

Ο Διονύσιος άνυπόμονος περιέμενεν. "Ότε δ' έπλησίασεν, έρριψε τά βλέμματά του προς αυτούς και επί πολλήν ώραν άποθαιμαζων έσιώπα. Ο τυράννος τό πρώτον νῦν ήσθάνθη συγκίνησιν έν τή καρδιά του. «Μοῦ συνεκινήσατε τήν καρδίαν», ειπε· «σας θαυμάζω και τους δύο. Έδειξατε ότι ή πίστις και ή αγάπη δέν εινε μόνον λόγοι. Επιθυμῶ να ζητε ευτυχείς και να δεχθήτε μίαν μόνην παρακλήσιν μου. Έχετε και έμέ σύντροφόν σας. Έάν δεχθήτε τήν παρακλήσιν μου ταύτην, άς είμαι έγώ ό τρίτος φίλος εις τον φιλικόν δεσμόν, ό όποιος σας συνδέει».

— 'Όπ' εύρε φίλο ακριβό, εύρε μεγάλο θησαυρό.

— 'Ο φίλος σε μιá ώρα αξίζει μια χώρα.

— 'Ο φίλος ό καλός 'ς τήν ανάγκη φαίνεται.

— Φίλου πιστου οὔδέν άντάλλαγμα.

71. Αἰνείου εὐσέβεια.

(Αἰκωνός. Ποικίλη Ἱστορία Γ' 22)

Ὅτε οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸ 1184 περίπου πρὸ Χριστοῦ ἐκυρίευσαν τὸ Ἴλιον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Τρωάδος, διέταξαν τοὺς κατοίκους νὰ ἀφήσωσι τὴν πατρίδα των καὶ νὰ φύγωσι μακρὰν εἰς ἄλλους τόπους. Ἐρευρον λοιπὸν οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες καὶ οὐδὲν ἔχοντες. Ἐπειτα οἱ Ἕλληνες εὐσπλαγγίσθησαν αὐτοὺς καὶ ἐπέτρεψαν εἰς ἕκαστον νὰ λάβῃ ἐκ τῆς οἰκίας του ὅ,τι ἤθελεν, ἀλλ' ὄχι πολλὰ. μόνον ἓν, ὅ,τι ἐθεώρει ἕκαστος πολυτιμότερον, καὶ νὰ ἀπέλθῃ. Ἄλλος ἐλάμβανεν ἄλλο. Οἱ πλεῖστοι ἐλάμβανον χρήματα, κοσμήματα καὶ σκεύη πολύτιμα. Ὁ Αἰνεῖας, ἐκ τῶν εὐγενεστέρων κατοίκων καὶ γενναιοτέρων στρατηγῶν τῆς κυριευθείσης πόλεως, ἔλαβε τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας. Τούτους ἐθεώρησεν ὡς πολυτιμότερον πάντων, ἐξ ὧν εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Οἱ Ἕλληνες ἰδόντες τὴν θεοσέβειαν τοῦ ἀνδρός συνεκινήθησαν καὶ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ πάρῃ καὶ δεύτερον πρᾶγμα ἐκ τῆς οἰκίας του. Ὁ Αἰνεῖας λαβὼν τὴν ἀδειαν ταύτην ἔλαβε τὸν γέροντα πατέρα αὐτοῦ εἰς τοὺς ὄμους καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ βαθυτάτη αὕτη εὐσέβεια πρὸς τοὺς γονεῖς συνεκίνησε βαθυτάτα τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀπεράσισαν εἰς ἄνδρα τόσον τιμῶντα τοὺς γονεῖς αὐτοῦ νὰ προσενεγῆθῶσιν ὡς φίλοι. Ἐπέτρεψαν λοιπὸν εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ πάντα ὅσα εἶχεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ μετ' αὐτῶν νὰ ἀπέλθῃ, ὅπου ἤθελεν.

— «Νόμος γονεῦσιν ἰσοθέους τιμὰς νεμειν».

Σοφοκλῆς

72. Ἄναπις καὶ Ἄφεινομος, οἱ εὐσεβέστατοι υἱοί.

(Ἀνθολογία 3, 17. Παισχυνίας 10, 28. 2. Λυκοῦργος κατὰ Δεωκράτους 95—97. Ἀριστοτέλης περὶ κόσμου 400 α' 33 Κόνωνος διηγήσεις 43, Στράβων 6, 269.)

Ὅτε ποτὲ ἐξερράγησαν οἱ κρατῆρες τῆς Αἴτης, καὶ φλόγες ἐξ αὐτῶν ἐξεπέμποντο, καὶ μύδροι ἐξεσφρονίζοντο, καὶ ῥυαχες πυρὸς ἀνέβλυζον, οἱ κάτοικοι τῆς Κα-

τάνης, πόλεως πλησίον τοῦ ἡφαιστείου τούτου κειμένης, θέλοντες νὰ διασωθῶσιν ἐκ τοῦ ὀλέθρου ἔσπευσαν νὰ φύγωσιν. Φέροντες δ' ἕκαστος ὅσα ἠδύνατο πλείοτερα ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων αὐτῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν καὶ κοσμημάτων ἔφευγον, ὅπου ἠδύναντο.

Μεταξὺ τῶν σπευσάντων νὰ φύγωσιν ἦσαν καὶ δύο εὐγενέστατοι καὶ πλουτιώτατοι νέοι, ὁ Ἄναπις καὶ ὁ Ἀμφίνομος. Οὗτοι ἀντὶ παντός ἄλλου πολυτίμου πράγματος ἀναθέντες ἐπὶ τοὺς ὄμους αὐτῶν ὁ μὲν τὸν γηραιὸν πατέρα, ὁ δὲ τὴν γηραιάν μητέρα ἔτρεχον ὅσον ἠδύναντο ταχύτερον. Ὁ ῥυαῖς τοῦ πυρός ἐπικαταλαβὼν τοὺς καταφορτωμένους ἐκ τῶν πολυτίμων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀντικειμένων φεύγοντας κατέκαυσεν αὐτούς. Ὅτε ὁμως ἔφθασε καὶ εἰς τοὺς δύο εὐσεβεστάτους τούτους νέους, τὸν Ἄναπιν καὶ τὸν Ἀμφίνομον, σέβασθῆις τρόπον τινὰ τὴν ἀγίαν πράξιν αὐτῶν, περιεσχίσθη καὶ διέφρευσεν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἀφήσας τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖαν ἦσαν αὐτοί, ὅλως ἀήλικτον καὶ αὐτοὺς σώους. Οἱ Σικελιώται μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ ἐκάλεσαν τὸν τόπον τούτον «Εὐσεβῶν χώραν». Μετ' ὀλίγον ἀνήγειραν καὶ λιθίνους ἀνδριάντας εἰς τοὺς εὐγενεστάτους τούτους νέους πρὸς τιμὴν τῆς ἐναρετωτάτης πράξεως αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εὐλαβείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὰ τὰ αἴψυγα εἰς τὰς ὑψίστας ἀρετάς δεικνύουσιν. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ἱστοριογράφοι ἐξύμνησαν πολλάκις τὴν μεγίστην ταύτην νικητὴν εὐτέθειαν πρὸς τοὺς γονεῖς. Αἱ δὲ Συρακούσαι καὶ ἡ Κατάνη διαρκῶς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἤρριζον περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν δύο τούτων εὐσεβεστάτων νέων.

73. Μονόλογος Σωκράτους.

·Ποῦ ἤμουνα : τί εἶδα : θεῖο τραγοῦδι
θαρρῶ πῶς ἦτο τῶνειρό μου. — Ἀκόμη
εἶν' ἡ ψυχὴ μου σεβασμὸν γεμάτη. —
·Σ ὦραϊο λιβάδι, λαὸς πολὺς τριγύρω
μου ἴφάνηκε ἔς τὸν ὕπνο μου πῶς ἤμουν.

Βουνάκι χαρωπὸ ἦτο ἔμπρὸς μου
 καὶ ῥήτορας ξανθὸς ὀρθὸς ἀπάνω
 μ' εὐμορφη ὄψι, μὲ γλυκὸ τὸ στόμα.
 ἔχυνε κάτω τὰ χρυσᾶ του λόγια
 ἀπ' τὰ πλευρά του τάνθισμένα. "Ολοὶ
 τὸν ἄκουσαν ἀνοπνοὴ κανεῖς τους.
 — «Οἱ καθαρὰς ψυχαῖς, μακαρισμέναις.
 θὰ ἰδοῦνε», ἔλεγε. «τοῦ Θεοῦ τὴν ὄψι.
 καὶ ἔς τὰ Ἡλύσια, εὐτυχησμένου πάντα.
 θὰ ζήσουνε οἱ δίκαιοι τοῦ κόσμου».
 Μέλι ἀπ' τὰ χεῖλια του ἔτρεχε ἡ γλύκα,
 κ' ἦταν τὰ λόγια του ἀφρὸς χρυσάφι.
 Ἐξαφνα ἔκει ἑποῦ ὁ σοφὸς λαλοῦσε
 καὶ ἄκουε καὶ θαύμαζεν ὁ κόσμος
 φονιάδες ἄγριοι μὲ σπαθιά, κοντάρια
 ἐχύθησαν ἔς τὸ δίκαιο ἀπάνω,
 κ' ἐχύθη αἷμα ἔς τὸ ξανθὸ κεφάλι.
 Μία γυναῖκα τότε—ἀπ' τὴ γλυκειά της
 ὄψι τοῦ νέου τὴν ἔλεγεσ μητέρα—
 καὶ ἕνας νέος τρυφερός, ὠραῖος,
 ἄφοβοι οἱ δύο ἔμπρὸς εἰς τοὺς φονιάδες,
 τοῦ ματωμένου ἤπρανε τὸ δίκιο.
 "Αχ! πῶς βαθιὰ ἐπόνεσ' ἡ καρδιά μου!
 Ὁ νέος ἐκεῖνος μὲ τὸ γαλανό του
 ἤμματι, μὲ μάγου ο ἄσπρο δροσᾶτο,
 τὸ πρόσωπο τοῦ Ξενοφῶντά μου εἶχε.
 Μανία μοῦ ἦλθε! τρελλός, ξαφνιασμένος,
 κοντάρι, ἀσπίδα ἔτρεξα ν' ἀρπάξω,
 νὰ πέσω ἀρωματωμένος ἔς τοὺς φονιάδες.
 Μά... ξύλησα, ἐνῶ ἔτρεχα μὲ βία,
 καὶ συλλογούμην τί εἶδα ἔς τῶνειρό μου.
 Πάλι σὲ ἴλιγο μὲ ξαναπῆρε ὁ ὕπνος
 Σὲ ξύλο ἀπάνω καρφωμένο βλέπω
 τὸ ῥήτορά μου τὸν ξανθὸ αἱματωμένο
 κ' ἀπάνω ἔς τὸ κεφάλι του μιὰ ἀράδα
 μὲ γραμματα ἑλληνικά· τὸν λέγαν—
 δὲν ἔξέρω ποιανοῦ ἔθνους— βασιλέα.

Χρυσὸ δὲν εἶχε ἔς τὰ μαλλιά στεφάνι·
 ἀγκάθια μόνον ὀλόγυρα πλεγμένα.
 Ἐὰ πόδια του μοῦ ἦλθε τὰ χιονᾶτα
 νὰ πέσω νὰ φιλήσω, γιατί λύπη
 μοῦ ἔφερε τὸ θεῖο πρόσωπό του.
 τὸ στῆθος τὸ γυμνό, ποῦ ἀγκομαχοῦσε.
 Ἄλλὰ δὲν μ' ἄφησε. Ἦσυχα ἐλύθη
 ἀπ' ἄττιμα καρφιά, ποῦ τὸν κρατοῦσαν.
 μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε·
 — » Κύτταξε γύρω ! » — Κύτταξα καὶ εἶδα
 ἴσαν δάσος, δένδρα πλῆθος φυτευμένα.
 νέους πολλοὺς καὶ γέρους μᾶσπρα γένεια,
 γυναῖκες ἀνδρειωμέναις καὶ κοράσια . . .
 κί' ἀνθρώπους μὲ σπαθιά ξεγυμνωμένα.
 μ' ἄγρια ὄφι καθαροὺς φονιάδες,
 νὰ κόφτουν τὰ κεφάλια ἀπ' τὰ κορμιά τους.
 Φωνὴ καμμιὰ δὲν ἤκουα· σωπαῖναν
 ὅλοι. Φωταῖς εἶδα πολλαῖς παρέκει,
 νὰ καῖν μὲ ζωντανὰ κορμιά γιὰ ξύλα,
 καὶ νὰ φωτίζῃ ἡ κόκκινη των φλόγα
 τοὺς δρόμους ὅλους, τὰ ψηλὰ παλάτια.
 » Τοὺς βλέπετε αὐτοὺς ὅλους : μοῦ εἶπε ὁ νέος,
 « μαρτύροι εἶνε τῆς ἀλήθειας ὅλοι.
 « ἀκόλουθοι δικοὶ μου, μαθητᾶδες !
 « μὴν τοὺς λυπᾶσαι· φωτερὸ στεφάνι
 « θὰ πάρουνε κί' αὐτοὶ καὶ σὺ μαζί τους
 « ἀπ' τὴ δικαιοσύνη τὴν αἰώνια ! »

Γ. Τερτσέτης

24. Τὰ ψῆδικὰ πτηνά

(Φυσιογνωσία).

Ἡ χελιδὼν, ὁ σπίνος, ἡ ἀκανθυλλίς, ὁ κορυδαλλός, ὁ κόσσυφος, τὸ καναρίνιον, ἡ ἀηδὼν καὶ τὰ τοιαῦτα πτηνὰ λέγονται ψῆδικὰ πτηνὰ ἢ ψάλται, διότι ἄδουσιν. Εἶνε ὁ λάρυγξ αὐτῶν πολὺ τεχνικῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργημένος καὶ διὰ τοῦτο δύνανται νὰ ἄδωσι μετὰ πολλῆς τέχνης.

Χαρ. Παπαμάρκου Ἀναγνωσματάριον Δ' τάξ.

9

Τὰ ῥιδικὰ πτηνὰ εἶνε πολὺ χαριτωμένα ζῶα. Εἶνε πολὺ μικρὰ καὶ πολὺ κομψά. Τὸ σῶμα αὐτῶν εἶνε καλῶς κατασκευασμένον. Πάντα τὰ μέλη αὐτῶν, τὸ ῥάμφος, ὁ λαιμὸς, οἱ πόδες, ἢ οἱρά καὶ πάντα τὰ λοιπὰ, εἶνε πολὺ ἀνάλογα. Οὐδὲν εἶνε μικρότερον ἢ μεγαλύτερον τοῦ πρέποντος. Αἱ κινήσεις αὐτῶν εἶνε ζωηρόταται καὶ εὐαφρόταται. Ἄδουσι δὲ καὶ πολὺ εὐχαρίστως καὶ μετὰ μεγάλης χάριτος.

Ἄκανθυλλίς

Κόσσοφος

Τὰ ῥιδικὰ πτηνὰ ἔρχονται εἰς τὸν κόσμον ἐντελῶς ἀβοήθητα. Εἶνε γυμνὰ καὶ οὐδὲν ὄπλον ἔχουσιν, ἵνα ὑπερασπίζωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν. Ὅταν ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ ῥοῦ, εἶνε ὅλως διόλου γυμνὰ ἢ τὸ πολὺ πολὺ εἶνε κεκαλυμμένα μόνον δι' ἐνὸς ἀσθενοῦς φαιοχρόου χνουδίου, ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν κλειστοὺς καὶ δὲν γνωρίζωσιν οὔτε νὰ φάγωσιν οὔτε νὰ πίοσιν οὔτε νὰ σταθῶσιν οὔτε νὰ περιπατήσωσιν, οὔτε νὰ πετάξωσιν οὔτε νὰ ψάλλωσι. Πάντα πρέπει νὰ τὰ διδαχθῶσι παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ τὰ νήπια, τὰ ὁποῖα οὐδὲν γνωρίζουσιν, οὐδὲν δύνανται νὰ πράξωσιν, πάντα δὲ πρέπει νὰ πράττωσιν οἱ γονεῖς αὐτῶν καὶ πάντα πρέπει νὰ τὰ διδαχθῶσιν, ὅπως μάθωσιν αὐτά. Ἐὰν τὰ πουλάκια δὲν εἶχον φιλοστόργους γονεῖς, οἵτινες νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς κατοικίας αὐτῶν, θὰ ἀπέθνησκον ἅμα ἐγεννῶντο, ἀπαράλλακτα ὅπως τὰ νήπια, τὰ ὁποῖα, ἅμα ἐγεννῶντο, θὰ ἀπέθνησκον, ἐὰν δὲν εἶχον φιλοστόργους γονεῖς, οἵτινες νὰ φροντίζωσι νὰ θρέψωσι, νὰ ἐνδύσωσι καὶ νὰ καθαρίσωσιν αὐτά. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰ

πουλάκια γονεῖς φιλοστόργους, οἷτινες φροντίζουσι διὰ πάσας τὰς ἀνάγκας τῶν μικρῶν τέκνων αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὅπως ἔδωκεν εἰς τὰ νήπια φιλοστόργους γονεῖς, οἷτινες φροντίζουσι διὰ πάσας τὰς ἀνάγκας των.

Οἱ γονεῖς τῶν μικρῶν πτηνῶν, καὶ πρὶν ἀκόμη ἐξέλθωσι τὰ τέκνα των ἐκ τοῦ ῥοῦ, φροντίζουσι δι' αὐτά. Κτιζουσι δι' αὐτὰ

φωλεὰς θερμὰς καὶ ἀπα-

λάς. Ὄταν δὲ γεννηθῶσι,

τὰ τρέφουσι καὶ τὰ προ-

φυλάττουσι μετὰ πολλῆς

στοργῆς καὶ ἐπιμελείας.

Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ

πετῶσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς

τοὺς ἀγρούς, εἰς τὸ δάση,

εἰς τοὺς κήπους, καὶ ζη-

τοῦσι μικροὺς σκώληκας,

κῶνωπας ἢ μικροὺς καν-

θάρους, τοὺς φέρουσι εἰς

τὰ τέκνα των, τοὺς θέτου-

τουσι εἰς τὸ στόμα αὐτῶν καὶ τὰ τρέφουσι.

Ὄταν αὐξήσωσι τὰ

πτερὰ αὐτῶν τόσον, ὥστε νὰ δύνανται νὰ πεταξῶσιν ὀλίγον,

πετῶσιν ἐκ τῆς φωλεᾶς των καὶ ἔρχονται εἰς τὸ πλησιέστερον

δένδρον, κάθηνται εἰς τοὺς κλάδους αὐτοῦ, χαίρουσι εὐρισκό-

μενα εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ περιμένουσι τὸν πατέρα καὶ τὴν

μητέρα αὐτῶν νὰ ἔλθωσι καὶ νὰ φέρωσι εἰς αὐτὰ τροφήν.

Ἐπειτα οἱ γονεῖς τὰ διδάσκουσι πῶς νὰ πετῶσι, πῶς νὰ

ἴστανται, πῶς νὰ περιπατῶσι, πῶς νὰ ζητῶσι τὴν τροφήν των

καὶ πῶς νὰ ψάλλωσιν. Ἀφοῦ δὲ μάθωσι πάντα ταῦτα, φεύγουσι

πλέον ἀπὸ τὰς φωλεᾶς των, εἰς τὰς ὁποίας ἐγεννήθησαν, καὶ

ζῶσι μόνον χωριστὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς αὐτῶν.

Τὰ χαριτωμένα ταῦτα πτηνὰ ζῶσιν εἰς τοὺς καρποφόρους

ἀγρούς, εἰς τοὺς ἀνθηροὺς κήπους, εἰς τοὺς χλοεροὺς λειμῶνας,

εἰς τοὺς δροσεροὺς αὐλῶνας, εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους, εἰς τὰ

πυκνόφυλλα δάση καὶ τὸ σκιερὰ ὄρη. Τρώγουσι κῶνωπας, μυίας,

Καναρίνιον

καὶ μάλιστα, κανθάρους καὶ ἄλλα τοιαῖτα ἔντομα, κριθήν, καὶ

ἄλλα τοιαῦτα σπέρματα, ῥᾶγας, κόκκους, κόμαρα καὶ ἄλλας διαφόρους ὀπώρας, καὶ πετῶσι ζωηρότατα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον.

Τὰ ὄδικά πτηνά ἔχουσι τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν ἄριστα ἀνεπτυγμένας. Βλέπουσι πολὺ καλὰ καὶ ἀκούουσιν ἐξαίρετα. Εἶνε πολὺ εὐαίσθητα πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ καὶ καθόλου δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὸ ψῆχος καὶ τὴν κακοκαιρίαν. Ἐχουσι μνήμην πολλήν. Ἐνθυμοῦνται ὅ,τι ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι καὶ πάθωσι πολὺ καλὰ καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ἐχουσι φαντασίαν ἀρκετήν ἐνίοτε ὀνειρεῦνται πολὺ ζωηρῶς. Ἐχουσι νοῦν πολύν. Γνωρίζουσι καλῶς τοὺς κινδύνους, οἵτινες τὰ ἀπειλοῦσι καὶ ἐπιμελῶς ἀποφεύγουσιν αὐτούς. Κτίζουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ μετὰ πολλῆς νοημοσύνης. Ἐκλέγουσι τόπον τὸν συμφωνότερον πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, δένδρον τι ἢ θάμνον ἢ πύργον ἢ τοῖχον, ὅ,τι τέλος πάντων συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ζήσωσι καλῶς. Συλλέγουσιν ἐκ διαφόρων μερῶν φρύγανα, ἄχυρα, βρύα, χόρτα, φύλλα, πτερά, τρίχας καὶ μαλλίον. Πλέκουσι διὰ αὐτῶν τὴν φωλεάν των, τὴν κτίζουσιν εὐρύχωρον, ὅσον τοῖς ἀρκεῖ, δίδουσιν εἰς αὐτὴν τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον χρειάζεται, ἄλλοτε στρογγύλον καὶ ἄλλοτε κωνοειδές. Ἀφήνουσι μίαν μικρὰν ὀπήν, ἣτις μόλις νὰ χωρῇ αὐτὰ νὰ ἐμβαίνωσι καὶ νὰ ἐκβαίνωσιν. Στρώνουσι τὸ ἔδαφος αὐτῆς μετὰ φύλλα, τρίχας καὶ μαλλίον καὶ ἐκεῖ κάθηται, τίκτουσι τὰ ὄψα αὐτῶν, ἐπφάζουσιν αὐτὰ καὶ τρέφουσι τοὺς νεοσσούς αὐτῶν. Τινὰ διδάσκονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων νὰ ἄδωσι νέα καὶ ἀσυνήθη ἄσματα, νὰ προφέρωσι λέξεις τινάς, νὰ ἐννοῶσι διατάγματα τῶν κυρίων των καὶ νὰ κάμνωσι διάφορα ἐπιτεχνήματα μετ' ἀρκετῆς εὐκολίας. Ἄλλα προσέχουσιν εἰς τὰ ἄσματα τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ εὐκόλως μανθάνουσι νὰ ἄδωσιν αὐτά. Ἄλλα ἀπομιμοῦνται τὸν χρεμετισμὸν τῶν ἵππων, τὴν βληχὴν τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν, τὸ νιαούρισμα τῆς γάτιος, τοὺς κρωγμοὺς τοῦ κόρακος, τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν, τὰ σαλπίσματα τῶν σαλπίγγων, τὰς μελωδίας τῆς μουσικῆς, τὰ αὐλήματα τοῦ αὐλοῦ, τὸν κτύπον τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς, τὸ τρίξιμον τῶν θυρῶν, τὸν κτύπον τῆς σφύρας, πιπτούσης ἐπὶ τοῦ ἄκμονος, καὶ οἷονδήποτε ἄλλον ἡχον καὶ κρότον ἀκούσωσιν. Ἡ

μεγάλη νοημοσύνη τῶν μικρῶν τούτων πτηνῶν καταφαίνεται ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων σημείων. Οἱ μικροὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀπαστράπτουσιν, αἱ κινήσεις αὐτῶν εἶνε ζωηρόταται, ἡ στάσις σοβαρωτάτη, ἡ κεφαλὴ εὐγενής καὶ ἡ ὄλη φυσιογνωμία πολλάκις πολὺ σκεπτικῆ.

Κορυδαλλός

Ἀγζών

Τὰ ὀδικὰ πτηνὰ εἶνε πολὺ ζωηρά. Οὐδέποτε ἡσυχάζουσιν, οὐδέποτε κάθηνται, πάντοτε κινοῦνται, πάντοτε ἐκτείνονται εἰς ἐνέργειαν. Εἶνε δειλά, ιδιότροπα καὶ ἔχουσιν ἀρκετὸν πείσμα, οὐδέποτε μάχονται, οὐδέποτε ἀνθίστανται κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν· τὸ ἐλάχιστον τὰ φοβίξει καὶ πράττουσι συνήθως ὅ,τι τοὺς ἐρέση. Εἶνε ὁμως πολὺ ἀγαθὰ ζῶα. Πολὺ σπανίως δύναται νὰ ὑβρεθῆ καὶ τι πανοῦργον καὶ δόλιον. Ζῶσι κατὰ ζεύγη ἐν μεγάλῃ ἀγάπῃ καὶ ὁμοιοίᾳ· ὅταν τὸ ἐν ἐπὶ πολλὴν ἄραν εἶνε ἀπόν, τὸ ἄλλο λυπεῖται, στενοχωρεῖται καὶ ποθεῖ αὐτό, ὅταν δὲ μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ἐπανέλθῃ, τότε χαίρει καὶ ἀγάλλεται. Τὸ ἄρρεν ἀγαπᾷ ἰδίως τὴν σύζυγόν του, τὸ θῆλυ ἀγαπᾷ ἰδίως τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ὅταν ἡ σύζυγος τίκτῃ τὰ φᾶ καὶ ἐπώαζῃ αὐτά, ὁ σύζυγος κάθεται πλησίον της ἐπὶ τινος δένδρου καὶ ἄδει, ἵνα διασκεδάξῃ τὴν καὶ μὴ μελαγχολῇ. Ἡ μήτηρ σχεδὸν οὐδέποτε ἀπομακρύνεται ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Εἶνε πολὺ φιλόστοργος. Τὴν ἀναγκαίαν τροφήν εἰς τοὺς νεοσσούς καὶ εἰς τὴν φιλόστοργον μητέρα αὐτῶν φέρει συνήθως ὁ πατήρ. Ὅταν βρέχῃ ἢ εἶνε δροσερὸς ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ θέτει τὰ τέκνα της ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ καλύπτει καὶ θερμαίνει αὐτά. Ἀγαπᾷ τὴν συναναστροφὴν μετὰ

τῶν ὁμοίων εἰς αὐτὰ πτηνῶν, ἐξημεροῦνται εὐκόλως καὶ συνηθίζουσιν εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν, αἰσθάνονται συμπάθειαν πρὸς αὐτούς, ἀγαπῶσιν αὐτούς, καὶ ὑπακούουσιν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῶν.

Οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι πολὺ τὰ ᾠδικὰ πτηνά, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ὠραία, μικρά, κομψά, ζωηρά, νοήμονα, σύζυγοι ἀγαθοὶ καὶ γονεῖς φιλόστοργοι, ἀλλὰ καὶ ἄδουσι ζωηρότατα καὶ πλείστα ἐξ αὐτῶν εἶνε ὠραιότατα. Κάθηνται εἰς τοὺς πυκνοὺς θάμνους ἢ ἐντὸς τῶν λοχμῶν, ὅπου οὔτε ἄνεμος οὔτε βροχὴ οὔτε ἥλιος δύναται νὰ διαπεράσῃ. Κάθηνται ὀπισθεν τοῦ γλοεροῦ καὶ ἀνθηροῦ κισσοῦ, ἢ ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν πολυφύλλων δένδρων, πλησίον τῶν δροσερῶν ῥυακίων καὶ τῶν ἀενάων κρηνῶν καὶ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν. Κάθηνται ἀνάμεσα τῶν εὐωδιστάτων θάμνων καὶ ἀνθέων, ἀνάμεσα τοῦ θύμου, τῆς δάφνης, τῶν κρίνων, τῶν ναρκίσσων, τῶν ῥόδων καὶ τῶν τοιοῦτων εὐδισμῶν ἀνθέων, τῶν εἰρισκομένων εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας. Πετῶσιν ὑψηλὰ εἰς τὸν ἄερα, ἀνοίγουσι τὸ μικρὸν καὶ καλλίφωνον στόμα αὐτῶν καὶ μέλπουσι τὰ καλλικέλαδα ἄσματα αὐτῶν τόσον ζωηρῶς καὶ τόσον εὐθύμως, ὥστε νομίζει τις ὅτι τὰ ἄσματα ταῦτα ἐξέρχονται ὄχι ἐκ τῶν μικρῶν στομάτων τῶν μικροτάτων τούτων ᾠδικῶν πτηνῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθέων καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου. Εὐφραίνεται δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν λιγυρῶν τούτων ἄσματων.

Πάντα τὰ κάλλη τοῦ κόσμου, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἡ λάμψις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἡ δροσερὰ αὔρα, οἱ θάλλοντες κλάδοι, τὰ ποικιλόχρωμα ἀνθη, αἱ γλυκύτατα εὐωδαία αὐτῶν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ὠραῖον καὶ μεγαλοπρεπές, πάντα θὰ ἦσαν νεκρὰ καὶ οὐδεμίαν εὐχαρίστησιν θὰ παρεῖχον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν αἱ φωναὶ τῶν ζῶων, καὶ μάλιστα τὸ χαριτωμένον στόμα τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν, δὲν ἐπλήρουν τὸν ἄερα καὶ τὰ δάση, καὶ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ ὄρη ἐκ τῶν ζωηρῶν καὶ γλυκυτάτων ἄσματων αὐτῶν. Αὐτὰ τὰ ζωηρὰ καὶ γλυκύτατα ἄσματα τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν ἰδίως δίδουσι ζωὴν εἰς πάσας τὰς ὠραιότητας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. Ἐὰν δὲν ἦσαν

αὐτά, ὁ κόσμος, μὲ ὅλας αὐτοῦ τὰς ὀμοιοτήτας, κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος θὰ ἐφαίνοτο ὡς μία μεγάλη ἐρημία ὀμοιοτάτη καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἠσθάνετο μεγάλην μελαγχολίαν ζῶν εἰς τὴν ὀμοίαν ταύτην ἐρημίαν. Αὐτὰ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ φαίνηται ὁ ὀμοίος οὗτος κόσμος τόσον ὀμοίος καὶ νὰ αἰσθάνωνται οἱ ἄνθρωποι τόσην εὐχαρίστησιν ἐξ αὐτοῦ, ὥστε νὰ θαυμάζωσι τὰ κάλλη αὐτοῦ καὶ νὰ δοξάζωσι τὸν Θεόν, ὅστις ἐδημιούργησε τόσον ὀμοίον τὸν κόσμον.

Οὔτε πάντα τὰ ὀμοιὰ πτηνὰ ἄδουσιν οὔτε εὐθύς ἅμα γεννηθῶσιν οὔτε κατὰ πάσας τὰς ὄρας τοῦ ἔτους, οὔτε κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἄδουσιν, ἄδουσιν ἐξ ἴσου καλῶς. Ἐκ τῶν ὀμοιῶν πτηνῶν ἄδουσι μόνον τὰ ἀρσενικά, τὰ θηλυκὰ ὄχι. Ἄδουσι δὲ κατ' ἀρχὰς ἀτελῶς, ἀλλὰ διδάσκονται ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν καὶ γυμνάζονται ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ μόνα των, καὶ τοιοῦτοτρόπως μετὰ πολλὴν διδασκαλίαν καὶ μετὰ πολλὰς δοκιμὰς κατορθῶν οὐσι νὰ ἄδωσι καλῶς. Κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα συνήθως δὲν ἄδουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δὲν ἄδουσιν πάντοτε καλῶς. Ὄμοιότερα ἄδουσιν, ὅταν τὰ θήλεα τίκτωσι τὰ ὄμα αὐτῶν καὶ ἐπιδάσκωσι. Ὅταν ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν ὄμων οἱ νεοσσοί, παύουσι τὰ ἄσματά των, διότι εἶνε ἠναγκασμένα τότε νὰ δαπανῶσιν ὅλον τὸν χρόνον εἰς τὴν διατροφήν καὶ εἰς τὴν περιποίησιν τῶν μικρῶν τέκνων αὐτῶν. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκτελέσωσι τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἀμέσως ἀρχίζουσι νὰ ἀλλάσσωσι τὰ πτερά των, νὰ ἐκβάλλωσι τὰ παλαιὰ καὶ νὰ ἀποκτῶσι νέα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου τούτου εἶνε ἀσθενικά, παύουσι νὰ κελαδῶσι καὶ διατῶνται εἰς τοὺς θάμνους, μέχρις ὅτου φυῶσι τὰ νέα αὐτῶν πτερά. Μετὰ τοῦτο τὰ πλείεστα σιωπῶσιν ἐντελῶς. Τινὰ μόνον ἄδουσι πάλιν ἐπὶ ὀλίγον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ὄχι πολὺ καλῶς. Καὶ ἡ ἀηδὼν αὐτὴ λησιμονεῖ τότε τὸ γλυκύτετόν της κελάδημα καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀφήνει σιγανόν τι τερέτισμα.

Μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον πλησιάζει ὁ χειμῶν. Τότε ἀναχωροῦσι καὶ μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλους τόπους θερμότερους. Ἐκεῖ μένουσιν ἕως ὅτου παρέλθῃ ὁ χειμῶν. Ὅταν δὲ οἱ ὄμοι τῶν

δένδρων ἀρχίζουσι νὰ ἐξογκώνωνται καὶ νὰ προβάλλωσιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ ἡλίου τὰ τρυφερὰ φυλλάρια τῶν δένδρων καὶ αἱ κάλυκες τῶν ἀνθέων ἀρχίζουσι νὰ ἐξογκώνωνται, καὶ οἱ θάμνοι καὶ οἱ φράκται νὰ πρασινίζουσι, τότε ἀρχίζουσι νὰ ἐπανέρχονται πάλιν, προαναγγέλλοντα τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος, καὶ ἀρχίζουσι πάλιν τὰ χαριτωμένα ἔργα αὐτῶν· νὰ κατασκευάζουσι τὰς φωλεὰς καὶ νὰ ψάλλωσι τὰ γλυκύτατα ὕσματα αὐτῶν.

Ἦ. Αἱ χελιδόνες

Ἦλθετε· καλῶς ἦλθετε, γλυκεῖαι χελιδόνες, τὴν γλοερὰν αὐτῆς στολὴν ἢ φύσις θὲ νὰ βάλῃ τῆς ἀπουσίας σας. μικραὶ, οἱ μῆνες ὡς αἰῶνες μ' ἐφάνησαν μεγάλοι.

Ὡ χελιδόνες· σύρετε τοῦ ἔαρος τὸ ἄρμα, τοῦ ἔαρος προάγγελοι σεῖς εἴσθε, ὦ ἀθῶαι! τῆς τεθλιμμένης κτίσεως ὑπάρχετε τὸ χάριμα. ὅτ' ἔρχεσθε ἐῶαι.

Τοῦ παραδείσου ὁ Θεὸς τὰς θύρας σᾶς ἀνοίγει καὶ εἰς τὸν κόσμον, ὦ μικραὶ, σᾶς στέλλει ἐλευθέρως, τὰς κλείει δ' ὅταν ἐξ ὑμῶν καὶ ἡ ἐσχάτη φύγη εἰς τοὺς γλαυκοὺς αἰθέρας.

Καὶ λέγει σας· Ὡ Χερουβὶμ, μὲ σχῆμα χελιδόνος! εὐαγγελίσατε τῇ γῆ ὅτι τὸ ἔαρ ἦλθεν, ὅτ' ἦλθε πάλιν ἡ χαρά, ὅτ' ἔφυγεν ὁ πόνος καὶ ὁ χειμὼν παρηλθεν.

•Ναί, ναί! εὐαγγελίσατε, ὅτι θὰ μειδιάσω ... ὅτι ἀμέσως δι' αὐτοῦ τοῦ μειδιάματός μου μὲ σμαραγδίνης καλλονὰς ἐγὼ θὰ νὰ σκεπάσω τὸ πρόσωπον τοῦ κόσμου».

Ὡ χελιδόνες, ἄλλοτε, πρὸ δισχιλίων χρόνων, —
ὅποταν ἐπεστρέφετε μὲ τοὺς καλοὺς γεράνους,
οἱ παῖδες οἱ φαιδρότατοι τῶν θεῶν μας προγόνων
βαστάζοντες στεφάνους

τοὺς οἴκους περιήρχοντο καὶ τὴν ἐπιστροφὴν σας
ἀνήγγελλον συμπάλλοντες· « Ἡ χελιδὼν ἐστάλη ».

Ξενοφῶν Ἑρατοπόπουλος

Τ' ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΑ ΥΨΙΣΤΑ

76. Τῶν ἐπτὰ σοφῶν ἀποφθέγματα.

Εὐσέβειαν φύλασσε. — Τὰ δίκαια κρῖνε. — Τοὺς τεκόν-
τας ὑπομονῇ νίκα. — Τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθὰ ποίει. — Τὰ
ἐλάττω μὴ ἀποσκυβαλίσης. — Εὐποιίας, ἧς ἔτυχες, μνη-
μόνευε. — Ὁ σὺ μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσης. — Ἀγάπα τὰ
τοῦ πλησίον σου καὶ τήρει ὡς τὰ σαυτοῦ. — Ἄλλοτρίων μὴ
ἐπιθύμει. — Ψεῦδος μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός. — Τὰς
βίβλους διέρχου. — Τῆς οἰκίας ἐπιμελοῦ. — Γλώσσας κρά-
τει. — Κακολογίας ἀπέχου. — Βία μηδὲν πρᾶττε. — Μὴ ὑπε-
ρήφανος γίνου ποτέ. — Εὐπορῶν μὴ ἔσο ὑπερήφανος, ἀπο-
ρῶν μὴ ταπεινός. — Τὸν τῆς πατρίδος ἐχθρὸν πολέμιον
νόμιζε.

Σόλων ὁ Ἀθηναῖος.

Θεὸν σέβου. — Νόμοις πείθου. — Γονεῖς αἰδοῦ. — Φί-
λοις βοήθει. — Μηδενὶ φθόνηι. — Ἀρετὴν ἐπαίνει. — Τὸ
δίκαιον νόει. — Θυμοῦ κράτει. — Μὴ θρασύνου. — Μὴ κα-
κοῖς ὁμίλει. Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. — Νοῦν ἡγε-
μόνα ποιοῦ.

Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος.

Πρεσβύτερον σέβου.—Τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα.—
Τῆς ἰδίας οἰκίας προστάτει.—Αἰσχρὰ φεῦγε.—Δικαίως
κτῶ.—Ζημίαν προτίμα μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν.—Μὴ
ἐπιθύμει ἀδύνατα.—Ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως
πορεύου. ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως.

Πιπτακὸς ὁ Μυτιληναῖος.

Πρὸ πάντων σέβου τὸ θεῖον.—"Ὅσα νεμεσᾶς τῷ πλη-
σίον, αὐτὸς μὴ ποίει.—Κακοπραγοῦντα μὴ ὀνειδίξει.—
Ἐπὶ τούτοις νέμεσις θεῶν κάθηται.—"Ἐχθραν διάλυε.—
Παρακαταθήκην ἀπόδος.—Φίλει τὴν παιδείαν, σωφρο-
σύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, πίστιν, ἐμπειρίαν, ἐπιδεξιό-
τητα, ἐπιμέλειαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν.

Θαλῆς ὁ Μιλήσιος.

Βαρὺ ἀπαιδευσία.—Κακὸν ἀκρασία.—Κακίας ἀπέ-
χου.—Εἰρήνην ἀγάπα.—Λίδασκε καὶ μάνθανε τὸ ἄμεινον.
—Τὸν κρατοῦντα τίμα.—Φίλους δοκίμαζε.—Ψίθυρον
ἄνδρ ἐκβαλε τῆς οἰκίας.—Μὴ πᾶσι πίστευε.—Μὴ προσ-
δέχου τὸν φαῦλον.—Μὴ πλούτει κακῶς.—'Αργὸς μὴ ἔσο,
μηδ' ἂν πλουτῆς.—Μὴ τὴν ὄψιν καλλωπίζου, ἀλλ' ἐν
τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔσο καλός.

Βίας ὁ Πριηνεύς.

Νόει καὶ τότε προᾶπτε.—Πείσας λάβε μὴ βιασάμενος.
—Λάλει καίρια.—'Ανάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαίνει διὰ πλοῦτον.

Περίανδρος ὁ Κορίνθιος.

Θηῆσκε ὑπὲρ πατρίδος.—"Αρχουσι πείθου.—'Ἦγε-
μόνας φοβοῦ.—Πρεσβύτερον αἰσχύνου.—'Αγαθοὺς τί-
μα.—Εὐεργέτας τίμα.— Φίλους εὐφραине.—'Αληθείας

ἔχου. — Πράττε δίκαια. — Ἐπαίνει τὰ καλά. — Χάριν ἀπόδοσ. — Ἰκέτας ἔλκει. — Ἐριν μίσει. — Διαβολὴν μίσει. — Εὐπροσήγορος γίνου. — Σαυτοῦ μὴ ἀμέλει. — Μὴ ἐπὶ παντὶ λυποῦ. — Καιρὸν πρόσμενε. — Κέρδος αἰσχρὸν κάκιστον. — Εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἔσο, ἀτυχῶν δὲ φρόνιμος. — Καλὸν ἡσυχία. — Μελέτη τὸ πᾶν.

Ἄπέχου ἀλλοτριῶν. — Πλούτει δικαίως. — Ἴδια φύλασσε. — Κακίαν μίσει. — Ψέγε μηδένα. — Νεώτερον δίδασκε. — Εὐγνώμων γίνου. — Κινδύνευε φρονίμως. — Ἀμαρτάνων μετανόει. — Πράως μετὰ τῶν ἄλλων κοινώνει. — Πρόνοιαν τίμα. — Σοφίαν ζήλου. — Παιδείας ἀντέχου. — Σαυτὸν αἰδοῦ.

77. Τῶν Πυθαγορείων χρυσᾶ ἔπη.

Ἀθάνατον Θεὸν πρῶτον τίμα. — Σέβου ὄρον. — Τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς συγγενεῖς τίμα. — Ποιοῦ φίλον, ὅστις ἄριστος. — Μὴ ἔχθαιρε φίλον ἀμαρτίας ἔνεκα μικρᾶς. — Πάντων μάλιστα αἰσχύνου σαυτόν. — Δικαιοσύνην ἄσκει ἔργῳ καὶ λόγῳ. — Μηδέποτε πράξης αἰσχρὸν μήτε μετ' ἄλλου μήτε ἰδίᾳ. — Πράττε ταῦτα, ἅτινα οὐδέποτε θὰ σὲ βλάψωσιν. Λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου. — Βουλεύου πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρόν τι πράξης. — Ἄθλιος ὁ πρᾶττων καὶ λέγων ἀνόητα. — Ὁ συνετὸς ἐκτελεῖ μόνον ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα οὐδέποτε μετὰ ταῦτα εἶνε δυνατόν νὰ μετανοήσῃ. Μηδέποτε πρᾶττέ τι, ὅπερ ἀγνοεῖς, ἀλλὰ διδάσκου ὅσα εἶνε πρόπον νὰ μάθῃς καὶ οὕτω τερπνότατον βίον θὰ διάγῃς. — Ἦς ἀτυχίας πρᾶως φέρε μηδ' ἀγανάκει. Ἐπιχειρεῖ δὲ νὰ θεραπεύῃς ταύτας καθ' ὅσον δύνασαι. — Γαστρὸς καὶ ὕπνου καὶ θυμοῦ πρῶτιστα κράτει. — Ποτοῦ καὶ φαγητοῦ καὶ γυμνασίων μέτρων ἔχε. Μέτρον δ' εἶνε μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶνε δυνατόν νὰ σὲ λυπήσῃ. — Τῆς περὶ τὸ σῶμα ὑγείας μὴ ἀμέλει. — Ἐπιχειρῶν ἐργασίαν τινὰ ἐπικαλοῦ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως φέρῃς αὐτὴν εἰς πέρας. — Ταῦτα πόνει, ταῦτα ἐκμελέτα. ταῦτα ἀγάπα· διότι ταῦτα θὰ σὲ ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς θείας ἀρετῆς.

Ζ'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

(Καθ' Ὁμηρον καὶ Ἡσίοδον)

78. Ἡ κοσμογονία.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 115—382)

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἐπίστευον, ὅπως πιστεύομεν ἡμεῖς σήμερον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενός. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι κατὰ πρῶτον ἔγινε τὸ Χάος, ἔπειτα ἡ Γῆ καὶ τὰ Τάρταρα τὰ σκοτεινά, χωρὶς νὰ δημιουργηθῶσιν ὑπ' οὐδενός, ἀλλ' ὅτι ἔγιναν ἐξ ἑαυτῶν.

Ἐκ τοῦ Χάους ἐπίστευον ὅτι ἔγινε τὸ Ἐρεβος καὶ ἡ μαύρη Νύξ, ἐκ δὲ τῆς Νυκτός ὁ Αἴθρῃ καὶ ἡ Ἡμέρα.

Ἐκ τῆς Γῆς ἐπίστευον ὅτι ἔγινε κατὰ πρῶτον ὁ ἑναστρὸς Οὐρανός, ὅστις στηρίζεται ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ ἐπιστεγάζει αὐτὴν καὶ ὅστις εἶνε ἡ αἰώνια κατοικία τῶν ἀθανάτων θεῶν. Ἐπειτα τὰ ὄρη τὰ μακρὰ καὶ ὑψηλά, εἰς τὰς κοιλάδας, τὰ δάση καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὁποίων πάλυ εὐχαρίστως παραμένουσι καὶ εὐθυμότατα διασκεδάζουσιν αἱ Νύμφαι. Τελευταῖον δὲ καὶ τὸ ἀτελεύτητον πέλαγος τὸ ὑπὸ τῶν κυμάτων καλυπτόμενον, ὁ Πόντος.

Πλὴν τοῦ ἑναστρου Οὐρανοῦ, τῶν μακρῶν Ὀρέων καὶ τοῦ μεγάλου Πόντου, τὰ ὅποια ἐγέννησεν ἡ Γῆ ἐξ ἑαυτῆς, ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὅτι ἡ Γῆ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ πολλὰ καὶ διάφορα τέκνα. Ἐγέννησε τὸν βαθὺν Ὠκεανόν, τοὺς φοβεροὺς Τιτᾶνας ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Κρόνος ἦτο πάντων δεινότατος. Ἐγέννησε τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ ἀθάνατοτάτους Κύκλωπας, τὸν Βρόντην, τὸν Στερόπην, καὶ τὸν γενναῖοκαρδὸν Ἄργην, ἔχοντας ἓνα μόνον κυκλοτερῆ ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον. Οὗτοι βραδύτερον ἔδωκαν εἰς τὸν μέγιστον τῶν θεῶν, εἰς τὸν Δία, τὴν βροντὴν, καὶ κατασκεύασαν τὸν κεραυνόν, τὰ δύο ταῦτα φοβερά καὶ ἀκατανίκητα ὄπλα τοῦ Διός. Μετὰ τούτους ἡ Γῆ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ

οὐρανοῦ τοὺς παμμεγέθεις καὶ φοβερωτάτους Ἐκατόγχειρας, τὸν Κόττον, τὸν Βριάρεων καὶ τὸν Γύην. Ἐκατόν χειρας ῥωμαλειωτάτας εἶχεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν κρεμαμένους ἀπὸ τῶν ὤμων καὶ πενήτην κεφαλῆς. Γὰρ μέλη τοῦ σώματος αὐτῶν ἦσαν στιβαρότατα καὶ ἡ δύναμις ἀκαταγώνιστος.

Μετὰ τὰ τερατώδη καὶ φοβερὰ ταῦτα ὄντα, μετὰ τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἐκατόγχειρας, ἐγεννήθησαν οἱ μεγαλόσωμοι, λαμπρῶς ὀπλισμένοι καὶ μακρὰ ἀκόντια εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν κρατοῦντες Γίγαντες, αἱ Νύμφαι, ἡ θεὰ τοῦ κάλλους Ἀφροδίτη, ἡ καλλιλαμπέτης Ἥλιος, ἡ λαμπρὰ Σελήνη καὶ ἡ διαυγάζουσα Ἥως, ἡ ὁποία φωτίζει ὅλον τὸν κόσμον, ἐξαποστέλλουσα τὸ γλυκὺ φῶς αὐτῆς εἰς πάντας τοὺς θνητούς, τοὺς ζῶντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀθανάτους, τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὸν μέγαν οὐρανόν.

Μετὰ τούτους ἐγεννήθησαν οἱ ἄνεμοι, Ζέφυρος, Βορρᾶς καὶ Νότος, ὁ λαμπρότατος πάντων τῶν ἀστέρων τοῦ Οὐρανοῦ, ὁ Ἑωσφόρος, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ λαμπρότατα ἀστρα, τὸ θεῖόν τοῦτο κόσμημα, ὁ χρυσοῦς οὗτος στέφανος τοῦ Οὐρανοῦ.

79. Ἡ θεογονία.

(Ἱστορίας. Θεογονία 404—926)

Μετὰ τὸν λαμπρότατον Ἑωσφόρον καὶ τὰ λαμπρότατα ἀστρα τοῦ Οὐρανοῦ ἐγεννήθη ἡ πρὸς πάντας, θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, μείλιχος καὶ ἤπιος Λητώ, ἡ εὐτυχῆς μήτηρ τῶν ἐρασιμωτάτων θεῶν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. Ἐπειτα ἡ Ἐκάτη, ἡ εὐμενὴς βοηθὸς πάντων τῶν ἐντίμων καὶ ἐργατικῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ δὲ τῶν τέκνων τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐκ τῶν Τιτάνων Ῥέας καὶ Κρόνου, ἐγεννήθησαν οἱ κάλλιστα θεοί. Ἐγεννήθη ἡ Ἑστία, ἡ σεμνὴ προστάτρια τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἡ Δημήτηρ, ἡ θεὰ τῆς καρποφορίας τῆς γῆς, καὶ ἡ χρυσόθρονος Ἥρα, ἡ σύζυγος τοῦ Διὸς, τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν. Ἐγεννήθη ὁ σκληροκάρδιος Ἄδης, ὁ κατοικῶν εἰς τὰ κατασκότεινα βάθη τῆς γῆς,

ὁ Ποσειδῶν ὁ κατοικῶν εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ὁ σείων τὴν γῆν καὶ ταρασσῶν τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ ἄριστος καὶ μέγιστος καὶ συνετώτατος τῶν θεῶν, ὁ κατοικῶν εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὁ κραταῖος κύριος τῶν βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ κεραυνῶν, ὁ διὰ τοῦ βλέμματός του μόνον ποιῶν τὴν γῆν νὰ τρέμη καὶ ἐκ τῶν θεμελιῶν αὐτῆς νὰ σαλεύηται.

Ἐκ δὲ τοῦ ὑπάτου τούτου τῶν θεῶν, ἐκ τοῦ μεγάλου Διός, ἐγεννήθησαν πλῆθος λαμπροτάτων θεῶν. Ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ ἴση κατὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν πρὸς αὐτόν, ἡ τερομένη εἰς ἀλαλαγμοὺς καὶ πολέμους καὶ μάχας, εἶνε θυγάτηρ αὐτοῦ, ἐκ τῆς κεφαλῆς του ἐκπηδήσασα. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, οἱ ἐρασιμώτατοι πάντων τῶν οὐρανίων θεῶν, εἶνε τέκνα αὐτοῦ, ἐκ τῆς μελιχου Λητοῦς γεννηθέντα. Ὁ Ἄρης, ὁ ἀφοβὸς καὶ ἀνίκητος πολεμιστῆς, καὶ ἡ Ἥβη, ἡ νεαρωτάτη καὶ τρυφερωτάτη θεά, εἶνε τέκνα αὐτοῦ, ἐκ τῆς Ἥρας γεννηθέντα. Ὁ Ἑρμῆς, ὁ κηρὺς τῶν ἀθανάτων θεῶν, εἶνε τέκνον αὐτοῦ, ἐκ τῆς Μαίας γεννηθέν. Αἱ ἄβραι Ὀραι, αἱ ἐπιφέρουσαι τάξιν εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, Εὐνομία, Δίκη καὶ Εἰρήνη· αἱ καλλιμορφοὶ καὶ ἐράσμιαι καὶ γλυκυτάτους ὀφθαλμοὺς ἔχουσαι Χάριτες, Ἀγλαΐα, Εὐφροσύνη καὶ Θάλεια· αἱ Μοῦσαι, Κλειώ, Εὐτέρπη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ἐρατώ, Πολύμνια, Οὐρανία καὶ Καλλιόπη, ἐκ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων γλυκυτάτη ῥέει ἡ φωνή· πᾶσαι αὐταὶ αἱ θεαὶ τῆς νεότητος καὶ τοῦ κάλλους εἶνε εὐγενῆ τέκνα τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τέκνα τοῦ κραταιοτάτου Διός.

80. Ἡ Τιτανομαχία.

(Ἡσίοδος, Θεογονία 164—210, 458—500, 616—745).

Οἱ Τιτᾶνες, τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἠσέβησαν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν. Ἐκακοποίησαν αὐτὸν φρικτὰ καὶ τὸν ἐξέβαλον ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ κόσμου. Ὁ τολμηρότατος αὐτῶν καὶ δεινότατος, ὁ Κρόνος, ἔλαβε τὴν βασιλείαν καὶ ἔγινεν ὁ κύριος ὅλου τοῦ κόσμου. Ἠγανάκτησεν ὁμοῦς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τὸν κατηράσθη

καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Κατηραμένον τέκνον, κανεῖς εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον δὲν μένει ἀτιμώρητος διὰ τὰς κακὰς τοῦ πράξεις· μάλιστα ὁ κακοποιῶν τὸν πατέρα αὐτοῦ τιμωρεῖται περισσότερο ἀπὸ πάντα ἄλλον. Νῦν εἶσαι βασιλεὺς τοῦ κόσμου· ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ καιρὸς, καθ' ὃν τὰ τέκνα σου θὰ σέ ἐκβάλωσιν ἐκ τῆς βασιλείας, ὅπως σὺ ἐξέβαλες ἐξ αὐτῆς τὸν πατέρα σου».

Ὁ Κρόνος φοβούμενος μήπως ἐπαληθεύσωσιν οἱ λόγοι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἅμα ἐνυμφεῦθη καὶ ἤρχισε νὰ τεκνοποιῇ, ἐλάμβανε τὰ νεογέννητα τέκνα του καὶ τὰ κατέπιεν. Ἡ Ῥέα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἡ δυστυχῆς μητέρα τῶν ἀτυχῶν τούτων τέκνων, ἐλυπεῖτο βαθύτατα καὶ ἐσκέπτετο πάντοτε πῶς νὰ ἀπαλλάξῃ τὰ ἀγαπητὰ αὐτῆς τέκνα ἀπὸ τὸ μέγα τοῦτο κακόν.

Μετά τινα χρόνον, ὅτε ἐμελλε νὰ γεννήσῃ τὸν Δία, παρακάλεσε τὸν πατέρα αὐτῆς, τὸν ἀστεροεντα Οὐρανόν, καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς, τὴν εὐρύστερον Γῆν, νὰ βοηθήσωσιν αὐτήν, ὅπως κρύψῃ καὶ σώσῃ τὸ προσφιλὲς αὐτῆς τέκνον. Οἱ γονεῖς τῆς Ῥέας ἐνεθάρρυναν καὶ συνεβούλευσαν αὐτήν. Ὅτε δὲ ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς, ἔλαβον αὐτὸν καὶ τὸν ἐκρύψαν εἰς Κρήτην, ἔπειτα ἐσπαργάνωσαν λίθον τινά, ἴσον πρὸς τὸ βρέφος, καὶ τὸν ἔδωκαν εἰς τὸν Κρόνον καὶ τὸν κατέπιεν.

Μετά τινα χρόνον ὁ Ζεὺς ἀνδρωθεὶς ἔμαθε τὴν μεγάλην λύπην τῆς μητρὸς αὐτοῦ διὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν τέκνων τῆς, ἠγανάκτησε πολὺ κατὰ τοῦ Κρόνου, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀπεφάσισεν, ὅπως ἠδύνατο, νὰ σώσῃ τοὺς ἀδελφούς του καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα του. Δίδει λοιπὸν ἐν φάρμακον κατὰ συμβουλήν τῆς προμήτορός του Γῆς εἰς τὸν πατέρα του καὶ πάραυτα ἐξέρχονται εἰς τὸ ρῶς τοῦ Ἡλίου κατὰ πρῶτον ὁ ἐσπαργανωμένος λίθος καὶ ἔπειτα ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ καταποθέντες ἀδελφοὶ του πάντες.

Ἐξωργισμένοι κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἀποφασίζουσι νὰ ἐκβάλωσιν αὐτὸν ἐκ τῆς βασιλείας καὶ κηρύττουσι πόλεμον κατ' αὐτοῦ.

Ἄμα κηρυχθέντος τοῦ πολέμου οἱ θεοὶ διηρέθησαν.

εις δύο στρατόπεδα. Οἱ Τιτάνες συνετάχθησαν μετὰ τοῦ Κρόνου καὶ οἱ λοιποὶ θεοὶ μετὰ τοῦ Διὸς. Οἱ Τιτάνες κατέλαβον τὴν ὑψηλὴν Ὀρθρον καὶ οἱ μετὰ τοῦ Διὸς τὸν μέγαν Ὀλυμπον.

Πάμπολλα ἔτη συνεχῶς ἡμέραν καὶ νύκτα μετὰ μεγάλης μανίας ἐμάχοντο, ἀλλ' ὁ ἀγὼν δὲν ἐλάμβανε τέλος. Καὶ τὰ δύο μέρη ἦσαν πολὺ ἰσχυρά. Τότε ἡ Γῆ συμβουλεύει τοὺς περὶ τὸν Δία θεοὺς ν' ἀπελευθερώσωσι τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑκατόγχειρας ἐκ τοῦ Ταρτάρου, ἔνθα εἶχε φυλακίσῃ αὐτοὺς ὁ πατὴρ αὐτῶν Οὐρανός, καὶ νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον.

Οἱ θεοὶ ἐπραξάν ὅ τι ἡ Γῆ συνεβούλευσεν αὐτοὺς. Ἦλθον λοιπὸν οἱ φοβεροὶ Κύκλωπες, οἱ ἔχοντες ἓνα κυκλοτερῆ ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον, φέροντες εἰς τὸν Δία τὴν βροντὴν, τὴν ἀστραπὴν καὶ τὸν κεραυνόν, καὶ οἱ Ἑκατόγχειρες, οἱ ἔχοντες ἑκατὸν στιβαρωτάτας χεῖρας καὶ πεντήκοντα κεφαλὰς, καὶ τότε ἦναψεν ἐκ νέου ἡ μάχη, ἀλλὰ νῦν πολὺ μανιώδης καὶ πλέον φοβερωτάτη.

Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ ὄρμη τῶν θεῶν καὶ τῶν ἐκ τοῦ Ταρτάρου ἐλθόντων φοβερῶν καὶ ἰσχυρῶν συμμάχων αὐτῶν. Οἱ Ἑκατόγχειρες ἀποσπῶσι βράχους παμμεγίστους ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκσφενδονίζουσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν Τιτάνων. Ὁ Πόντος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀντηγεῖ. Ἡ Γῆ βοᾷ. Ὁ Οὐρανὸς σείεται καὶ ἀναστεναρίζει. Ὁ Ὀλυμπος ἐκ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ τινάσσεται, καὶ αὐτὰ τὰ σκοτεινὰ ἀκόμη Τάρταρα σαλεύονται. Ὁ βαρυτάτος κρότος τῶν ποδῶν τῶν μαχομένων καὶ τὸ ὄξύτατον σύριγμα τῶν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Ὀρθρον ἐκσφενδονιζομένων παμμεγίστων βράχων πληροῖ Οὐρανὸν καὶ Γῆν καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ταρτάρου. Αἱ φωναὶ τῶν μαχομένων θεῶν καὶ οἱ ἀλαλαγμοὶ αὐτῶν ὀρμώντων κατ' ἀλλήλων μέχρι τῶν ἀστρῶν φθάνουσιν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὀρμᾷ ὁ μέγας Ζεὺς εἰς τὴν μάχην. Αἱ ἀστραπαί, αἱ βρονταὶ καὶ οἱ κεραυνοὶ ὑπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀπὸ τοῦ Οὐρανοῦ κατὰ χιλιάδας συγχρόνως ῥιπτόμενοι φλέγουσι τὸν κόσμον σὺμπαντα. Ἡ γῆ βοᾷ

καὶ ἀναστενάξει. Καίεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Τὰ δάση φλέγονται. Τὰ ρεῖθρα τῶν ποταμῶν καὶ τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν ζέουσιν. Αἱ φλόγες φθάνουσι μέχρι τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ τὸ καῦμα καταλαμβάνει καὶ τὸ γηραιὸν Χάος. Φρίττει ἐκ τοῦ δεινοῦ πάταγου τῶν μαχομένων καὶ νομίζει τις ὅτι ἦλθεν ἡ τελευταία αὐτοῦ ὥρα. Νομίζει ὅτι ὁ Οὐρανὸς πίπτει εἰς τὴν Γῆν, καὶ ἡ Γῆ κρημνίζεται κατεπάνω του τότε μεγάλη ἦτο ἡ βοή καὶ ὁ θόρυβος τῶν μαχομένων θεῶν.

Οἱ Τιτᾶνες ἐκ τῆς λάμψεως τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν κεραυνῶν, οἱ ὁποῖοι φλογίζουσιν ὅλον τὸ στερέωμα, καὶ ἐκ τῶν φλογῶν καὶ τοῦ καπνοῦ τοῦ καιομένου κόσμου ἐθαμνώθησαν. Ἡ νίκη ἤρχισε τότε νὰ κλίνη πρὸς τοὺς θεούς. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην οἱ Ἑκατόγχειρες ἀρπάζουσι βράχους παμμεγίστους καὶ ἐκσφενδονίζουσι διὰ τῶν στιβάρων αὐτῶν χειρῶν τριακοσίους. τὸν ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, κατὰ τῶν Τιτάνων. Οἱ Τιτᾶνες κατακεραυνωθέντες ὑπὸ τῶν κεραυνῶν τοῦ Διὸς καὶ καταπλακωθέντες ὑπὸ τῶν βράχων τῶν Ἑκατογχείρων ἠττήθησαν ἐντελῶς, συνελήθησαν, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ ὑπὸ τὴν Γῆν σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ἐκεῖ ἐδέθησαν δια δεσμῶν, ἀτινα οὐδείς ποτε εἶνε δυνατόν πλέον νὰ λύσῃ.

Οὕτω δὲ ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου ἔμεινε διὰ πάντος πλέον εἰς τὸν Δία.

§ 1. «Τυφῶν».

(Ἡσίοδος, Θεογονία 825—880)

Ἡ Γῆ ὀργισθεῖσα διὰ τὴν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἐκδιώξιν καὶ τὸν εἰς τὸν Τάρταρον περιορισμὸν τῶν Τιτάνων, τῶν τέκνων αὐτῆς, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς θεούς καὶ ἐγέννησε τὸν Τυφῶνα.

Ὁ Τυφῶν ἦτο θεὸς τερατώδης, φοβερὸς καὶ ἀπαίσιος, παρόμοιον τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ἕως τότε εἶχεν ἴδῃ ὁ κόσμος. Τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦτο μεγαλύτερον καὶ τῶν ὑψηλοτάτων ὄρεων. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἔφαυε τῶν ἀστρῶν. Αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ εἶχον τεραστίαν δύναμιν. Ἐκατὸν κεφαλὰς ὄφρων εἶχεν εἰς τοὺς ὤμους του καὶ

Κ. Παπαμάρκον Ἀναγνωσματάριον Δ'. τάξ.

10

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐκατὸν γλώσσας μαύρας ὡς πίσσαν, αἵτινες αἰωνίως ἦσαν ἐκτὸς τῶν στομάτων καὶ ἀκαταπαύστως ἔλειχον δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐξήστραπτε πῦρ καὶ ἐκ τῶν ἐκατὸν στομάτων αὐτοῦ ἐξήρχοντο φλόγες καὶ φωναὶ παντὸς εἶδους, ἀλλόκοτοι φοβεραὶ ἐλάλει, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι θεοί, ἐμυκάτο ὡς μαινόμενος ταῦρος, ἐβρυχάτο ὡς ἄγριος λέων, ὑλάκτει ὡς ἀνήμερος κύων· ἐσύριζεν ὡς ἀπαίσιος ὄφις. Πρᾶγμα ἀλλόκοτον καὶ τρομακτικόν! Ἀντήχουν δὲ τὰ ὄρη καὶ αἱ κοιλάδες ἐκ τῶν φοβερῶν καὶ ἀπαισίων τούτων φωνῶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐγενήθη ὁ Τυφῶν, θὰ ἐπήρχετο μέγα δυστύχημα εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον. Θὰ ἐξεδιώκοντο ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ οἱ θεοί, καὶ θὰ ἐλάμβανε τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου τὸ ἀπαίσιον τοῦτο τέρας, ἂν δὲν ἐνόει τοῦτο ὁ Ζεὺς καὶ δὲν ἐπρολάμβανε τὴ μέγα τοῦτο δυστύχημα.

Ἄνευ οὐδεμιᾶς χρονοτριβῆς τάχιστα ἤρχισεν ἐξ οὐρανοῦ νὰ βροντᾷ καὶ νὰ ἀστράπτῃ τόσον βιαίως καὶ πυκνῶς, ὥστε ἐβόα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὅλος ὁ κόσμος, ἡ Γῆ, ὁ Οὐρανός, ὁ Πόντος, ὁ Ὠκεανός καὶ τὰ Τάρταρα τῆς Γῆς. Ἐτρεμεν ὁ μέγας Ὀλυμπος. Ἀνεστέναζεν ἡ Γῆ. Αἱ βρονταὶ καὶ αἱ ἀστραπαὶ τοῦ Διὸς καὶ τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐξηρεύγετο ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὁ Τυφῶν, ἠπέιλουν νὰ ρίψωσι τὰ θεμέλια τοῦ κόσμου καὶ νὰ διαλύσωσιν αὐτόν. Ἐξέεν ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, ἡ θάλασσα. Ἐμαίνοντο τὰ κύματα, ἐπληττον ἀγρίως τὰς ἀκτὰς καὶ κατέκλυζον αὐτάς. Ἐτείετο ὅλος ὁ κόσμος, ἐτρεμεν εἰς τὰ ὑποχθόνια ὁ Ἄδης καὶ εἰς τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα οἱ Τιτᾶνες ἀπὸ τὸν φοβερόν σάλον καὶ ἀπὸ τὸν ἄγριον θόρυβον.

Ὁ Ζεὺς ἐκμανεῖς ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸν καυστικὸν κεραυνὸν καὶ μετὰ μανίας μεγάλης ἐξηκόντιζεν ἀκαταπαύστως τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου τοὺς κεραυνοὺς αὐτοῦ κατὰ τῶν κεφαλῶν τοῦ Τυφῶνος, ἕως ὅτου κατεκεραύνωσε πάσας. Τὸ ἀπαίσιον τέρας ἐξῆπλώθη κατὰ γῆς ἐκεῖ που πλησίον τῆς Αἴτνης. Ἐστέναξε δὲ ὁ κόσμος καὶ ἐφλέγοντο τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση καὶ

ἐτήκετο ἡ γῆ, ἀπαράλλακτα ὅπως τήκεται ὁ σίδηρος, ὁ κασιότερος καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα εἰς τὰς φλογερωτάτας καμίνους τῶν σιδηρουργῶν.

Ἄλλὰ καὶ κατακεραυνωθείς καὶ καταδεδεσμευθεὶς ὁ Τυφῶν εἶνε ὀλέθριος !

Πόσα κακὰ δὲν προέρχονται ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ Τυφῶνος ! Ὁ πνιγηρὸς καὶ καυστικὸς λίβας, ὅστις ξηραίνει τὰ φυτὰ καὶ πνίγει καὶ καίει πᾶν ὅ,τι ἔχει ζωὴν, εἶνε γέννημα τοῦ Τυφῶνος. Αἱ καταγιγίδες καὶ αἱ λαίλαπες, αἵτινες συντάρπτουσι τὴν θάλασσαν καὶ καταποντίζουσι τὰ πλοῖα, ἔργα τοῦ Τυφῶνος εἶνε. Οἱ τυφῶνες καὶ αἱ θύελλαι, αἵτινες ἐγείρουσι μέγαν κονιορτὸν καὶ συναρπάζουσιν ὅ,τι εὖρωσι καὶ διασκορπίζουσι τὰ ἄνθη καὶ καταρρίπτουσι τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων καὶ καταθραύουσι τοὺς κλῶνας αὐτῶν καὶ ἐκρίζουσιν αὐτά, πάντα τὰ ὀλέθρια ταῦτα εἰς τὸν βίον καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων προέρχονται ἐκ τοῦ τέρατος τούτου· προέρχονται ἐκ τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπαισίου Τυφῶνος.

82. Ὁ Ὀλυμπος.

(Καθ' Ὅμηρον)

Ἄφου μετὰ δεινούς καὶ μακροὺς ἀγῶνας οἱ Τιτᾶνες, τὰ ἀμαρτωλὰ ταῦτα τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐξεδιώχθησαν ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ κατεκλείσθησαν εἰς τὰ Τάρταρα, συνῆλθον οἱ θεοὶ καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ κόσμου. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ καταστήσωσιν ἄρχοντα αὐτῶν τὸν Δία, ἐπειδὴ αὐτὸς συνετέλεσε διὰ τῶν βροντῶν, τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν κεραυνῶν περισσότερον παντὸς ἄλλου εἰς τὴν νίκην ταύτην.

Ὁ Ζεὺς, ἅμα ἐξελέγη κυρίαρχος τοῦ κόσμου, διέκειμεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ· τὴν θάλασσαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ποσειδῶνα, τὰ ὑποχθόνια εἰς τὸν Ἅδη, καὶ αὐτὸς ἐκράτησε τὸν Οὐρανόν. Ἡ Γῆ εἰς οὐδὲνα ἐδόθη, ἔμεινε κοινὴ εἰς πάντας τοὺς θεοὺς. Εἰς τὴν Γῆν ὑπῆρχεν ὁ Ὀλυμπος, τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ ὑψηλὸν ὄρος ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ ὁποῖου οἱ θεοὶ ἐπολέμου ἄλλοτε κατὰ τῶν Τιτάνων.

Τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε τὸ μεγαλοπρεπέστατον πάντων τῶν ὄρέων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶνε καταπληκτικόν. Αἱ κορυφαί του ἐγγρίζουσι τὸν Οὐρανόν. Μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν ἔκαμεν ὁ Ἡραϊστος, ὅτε ἐρρίφθη ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Γῆν! Ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου ἕως τὸν Οὐρανόν εἶνε πολὺ πλησίον καὶ ἕως τὴν Γῆν δὲν εἶνε πολὺ μακρὰν. Ἔχει πολλὰς κορυφὰς καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας κοιλάδας καὶ φάραγγας. Ἐδῶ συναθροίζονται τὰ νέφη, τὰ κατακλείοντα τὰς βροχὰς, τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς κεραυνούς! καὶ ἀπ' ἐδῶ διασκορπίζονται εἰς τὸν Οὐρανόν καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Οἱ ἄνεμοι δὲν σείουσιν αὐτόν, ἡ βροχὴ δὲν ἐνοχλεῖ αὐτόν, ἡ χιών δὲν ἐγγρίζει αὐτόν. Μεγαλοπρεπὴς τις ἡρεμία καὶ διαύγεια καὶ στιλπνοτης αἰωνίως ἐπικρατεῖ ἐπ' αὐτοῦ. Ποῦ ἄλλοῦ λοιπὸν ἦτο καλύτερον ὁ Ζεὺς νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ οἰκογένειαν;

Περὶ τὴν ὑψηλοτάτην κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου ἐγένοντο τὰ ἀνάκτορα τῶν θεῶν ἐπὶ τοῦ ἄκρου δ' αὐτῆς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διὸς καὶ περὶ πάντων τούτων τείχος ἔχον πύλας τὰς νεφέλας καὶ φύλακας αὐτῶν τὰς Ὠρεάς. Τὰ ἀνάκτορα τῶν θεῶν εἶνε μεγάλα καὶ ὠραῖα, ἀλλὰ τὸ μέγιστον καὶ ὠραιότατον πάντων εἶνε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διὸς. Ἐνταῦθα συνέρχονται πάντες οἱ θεοί, ὅταν πρόκειται νὰ συσκέψῃσι περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ κόσμου ἢ ὅταν πρόκειται νὰ συγγευματίσωσι καὶ νὰ συνδιασκεδάσωσι. Ὁ Ζεὺς κάθηται ἐπὶ ὠραιότατου χρυσοῦ θρόνου σκῆπτρον κρατῶν καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἀετὸν καθήμενον, τὸν βασιλέα τῶν πτηνῶν· δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ αὐτοῦ κάθηται ἡ Ἥρα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, τὸ προσφιλέστατον τῶν τέκνων αὐτοῦ. ἔπειτα δὲ κατὰ σειρὰν πάντες οἱ ἄλλοι θεοί. Ἡ Ἥβη κερναῖ ἐντὸς χρυσοῦ ποτηρίου νέκταρ, ὁ Ἀπόλλων κρούει τὴν φορμιγγὰ καὶ αἱ Μοῦσαι ἄδουσιν.

83. Ὁ Μουσηγέτης Ἀπόλλων.

(Ὅμηρικὸς Ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα Ἡσθιον. — Ἡσιόδου Θεογονία 36 καὶ ἐξῆς).

Φροντίδας καὶ λύπας, ὅπως ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι οἱ οὐράνιοι θεοὶ δὲν ἔχουσιν. Τὸ γῆρας καὶ ὁ θάνατος τὰ δύο ταῦτα μεγάλα κακὰ τῶν ἀνθρώπων λείπουσιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ. Ὅλος χαρὰ καὶ τέρψις εἶνε ὁ βίος αὐτῶν εἰς τὸν Ὀλυμπόν. Συνέρχονται εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διός, συντρώγουσι καὶ συνδιασκεδάζουσιν ἡμέραν καὶ νύκτα.

Αἱ διασκεδάσεις τῶν θεῶν εἶνε καὶ αὐταὶ θεῖαι. Ἡ μουσικὴ, τὰ ἄσματα καὶ ὁ χορὸς εἶνε ἡ διασκεδασίς αὐτῶν.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν συμποσίων ὁ Ἀπόλλων, τὸ λαμπρότατον τέκνον τοῦ Διός, ἀρχίζει νὰ κρούῃ τὴν χρυσοῦν φόρμιγγα αὐτοῦ. Αἱ Μοῦσαι, τὰ εὐγενέστατα τέκνα τοῦ Διός, ἐκ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων γλυκυτάτη ἐξέρχεται ἡ φωνή, μόλις ἀκούσωσι τοὺς πρώτους τόνους τῆς θείας φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος, προσέρχονται πρὸς αὐτόν, καὶ τότε ἀρχεται ἡ θεία συμφωνία. Ὁ Ἀπόλλων προηγῆται μὲ τὴν θεῖαν αὐτοῦ φόρμιγγα καὶ αἱ Μοῦσαι ἀκολουθοῦσι μὲ τὴν γλυκυτάτην καὶ οὐρανίαν φωνήν. Ψάλλουσιν ὕμνους εἰς τοὺς ἀθάνατους θεοὺς, τοὺς ὁποίους ἐγέννησεν ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ, ὕμνοῦσι τὰ ἀθάνατο δῶρα, τὰ ὁποῖα οἱ θεοὶ παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλ' ἰδίως ὕμνοῦσι τὸν Δία, τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸν Δία, τὸν κυβερνῶντα τὸν κόσμον.

Πάντες οἱ θεοὶ καταμαγεύονται ἐκ τῶν θείων τούτων ᾠμάτων. Ἰδίως ὁμως αἱ θεαὶ μένουσιν ἐκστατικά. Κατενθουσιασμένοι ἐκ τῆς οὐρανίας ταύτης συμφωνίας τῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν ᾠμάτων τῶν Μουσῶν ἐγείρονται ἐκ τῶν θέσεων αὐτῶν καὶ ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἔρχονται πλησίον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν. Αἱ Χάριτες, αἱ Ὠραι καὶ ἡ Ἥβη, τὰ ἐπέραστα

τέκνα τοῦ Διός, ἡ ὠραιότατη καὶ χρυσοθρόνος Ἀφροδίτη καὶ ἡ σεμνοτάτη ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ Ἀρτεμις, ἔρχονται πλησίον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ κρατούμεναι ἐκ τῶν χειρῶν χορεύουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεῶν πλήρεις ἀβρότητας καὶ χάριτος.

Ὁ Ἀπόλλων ἐνθουσιάζεται ἐκ τοῦ θεάματος τούτου καὶ κρούει ζωηρότερον τὴν φόρμιγγα αὐτοῦ. Ἡ γλυκύτης τῶν μελῶν δὲν ἔχει πλέον ὄρια. Εἶνε μεγίστη. Εἶνε οὐρανία. Οἱ θεοὶ ἀγάλλονται. Ὁ Ὀλυμπος γελᾷ. Αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ αὐτοῦ καὶ τὰ δωμάτια τῶν ἀθανάτων θεῶν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀντηχοῦσιν ἐκ τῆς θείας φωνῆς τῶν καλλιμῶλων θυγατέρων τοῦ Διός καὶ ἐκ τῶν γλυκυτάτων μελῶν τῆς χρυστῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὐρανία λάμψις καταλάμπει τὸ ὠραιότατον καὶ γλυκύτατον πρόσωπον αὐτοῦ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς εὐαισθήτου καὶ φιλοκάλου ψυχῆς αὐτοῦ καὶ ἡ αἴγλη, ἣτις ἀπαστράπτει ἐκ τῶν λεπτοῦσάντων καὶ στιλπνοτάτων ἐνδυμάτων τῶν χορευουσῶν θεῶν, συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἀποστράπτῃ τὸ γλυκύτατον πρόσωπον τοῦ ἐρασιμωτάτου τῶν οὐρανίων θεῶν, τοῦ Ἀπόλλωνος. Εὐφραίνεται δὲ ἡ φιλόστοργος ψυχὴ τοῦ Διός καὶ τῆς Λητοῦς, τῶν μακαρίων γονέων αὐτοῦ.

84. Ὁ Πᾶν.

(Ὀμηρικὸς ἕμνος εἰς τὸν Πᾶν).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι ὁ Πᾶν ἦτο θεός, ἀλλ' ὄχι οὐράνιος. Δὲν κατώκει εἰς τὸν ὑψηλὸν Ὀλυμπον, ὅπου κατώκουν οὗτοι. Δὲν ἦτο ὠραῖος, ὅπως ἦσαν οἱ οὐράνιοι θεοί. Ὁ Πᾶν ἦτο πολὺ ἀσχημὸς μάλιστα. Εἶχε δύο κέρατα, ῥίνα προβατώδη, πώγωννα λάσιον (μαλλιαρόν), πόδας αἰγός, σκέλη τράγου καὶ οὐράν. Κατώκει δὲ εἰς τὴν γῆν. Ἐξεῖ εἰς τὰς ἀστρογείτονας κορυφάς, τὰς χιονοσκεπεῖς φάραγγας, εἰς τοὺς βαθυσκιούς δρυμούς καὶ τὰς βαθεῖας κοιλάδας τῶν ὑψηλῶν ὄρεων. Ἐξῆ εἰς τὰς ἀποτόμους καὶ ἀγρίας ἀκτὰς τῶν θαλασσῶν, εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς καὶ τοὺς λιμένας, εἰς τὰς ἀνωμάλους καὶ τὰς δυσβάτους δυσχωρίας. Εὐρίσκετο πλησίον τῶν γλυκύτατα κελαρυζόντων διαυγεστάτων

καὶ ὄροσερῶν πηγῶν, πλησίον τῶν ἀπαλῶς κυλιομένων καὶ μελαγχολικῶς παφλαζόντων ρυακίων καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας, ἔνθα κρόκοι καὶ ὑάκινθοι καὶ εὐώδης πόα θάλλουσιν.

Ἦτο ὁμῶς μουσικώτατος· τὰ αὐλήματα τῆς σύριγγος ἦσαν τόσον μελωδικά, ὥστε, ὅτε ᾄδει εἰσιγα ὁ ψίθυρος τῶν ὑψ. κορυφῶν δρυῶν, εἰσιγα ὁ θόρυβος τῶν κυλιομένων ὑδάτων τῶν ρυακίων καὶ τῶν ποταμῶν, ἔπαυον τὰ βληχήματα τῶν προβάτων, εἰσιγα ἡ βοή τῶν ἀγρίων ἀνέμων καὶ κατέπαυον αἱ φοβεραὶ τρικυμῖαι. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς Γῆς ἄνθρωποι μετ' εὐλαθείας πολλῆς καὶ συγκινήσεως μεγάλης ἤκουον τὰ θεῖα ταῦτα αὐλήματα.

Τὰ γλυκύτατα μέλη τῆς σύριγγος τοῦ Πανός ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ ἀπὸ φάραγγος εἰς φάραγγα ἀντηχοῦντα ἐξήγειρον τὰς ἐκεῖ διαιτωμένας καλλιστεράτους Νύμφας, αἵτινες ἀκράτητοι πάραυτα ἔσπευδον πρὸς τὸν Πᾶνα. Πλησίον αὐτοῦ ἐρχόμεναι ἄλλαι μὲν ἔψαλλον μετ' αὐτοῦ, ἄλλαι δὲ ἐγόρευον πλησίον τῶν ρυακίων, τῶν πηγῶν καὶ τῶν κρηῶν. Ἀντήχει δὲ ὄλον τὸ ὄρος ἐκ τῶν γλυκυτάτων ἀσμάτων αὐτῶν. Ὁ Πᾶν ἐνθους ἐκ τῶν καλλιμόλπων ἀσμάτων καὶ ἐκ τοῦ ἀρμονικοῦ χοροῦ τῶν Νυμφῶν κατεθετε τὴν σύριγγα αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτῶν ἐγόρευεν εὐθυμοτάτα εἰς τοὺς μαλακοὺς λειμῶνας, ὅπου ὁ κρόκος καὶ ὁ εὐώδης ὑάκινθος καὶ ἡ χλοερὰ πόα θάλλουσι, μετὰ θαυμασίας εὐκαμψίας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὡς τέλειος χορευτῆς πηδῶν. Ὅλον δὲ τὸ ὄρος μέχρι καὶ τῶν ὑψηλοτάτων αὐτοῦ κορυφῶν ἀντελάλει ἐκ τῶν ὕμνων τούτων τῶν Νυμφῶν, αἵτινες ὕμνουν τοὺς θεοὺς τοὺς ἀθανάτους καὶ τὸν Ὀλυμπον τὸν ὑψηλόν.

88. Αἱ Νύμφαι.

(Καθ' Ὅμηρον).

Αἱ Νύμφαι εἶνε—ὅπως ἐπίστευον αἱ Ἕλληνες—παρθένοι νεαρὰ καὶ πολὺ ὠραῖαι. Ἔχουσιν ὠραίους πλοκάμους καὶ εἶνε δι' ἀνθηροτάτων στεφάνων ἐστεφανωμέναι.

Αἱ Νύμφαι γεννῶνται ἐκ τῶν κρηῶν, ἐκ τῶν δασῶν καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν. Πληροῦσιν ὅλα τὰ μέρη, τὰ ὅποια χαριέστατα ἐκτείνονται ὑπὸ τὸν γλυκὺν τῆς Ἑλλάδος

οὐρανόν. Ζῶσιν εἰς τοὺς κήπους καὶ εἰς τὰ δένδρα, εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων καὶ εἰς τοὺς γλοερούς λειμῶνας. Κατοικοῦσιν εἰς σπήλαια ὠραῖα καὶ δροσερά. Ἀγαπῶσι τὰς κρήνας, τὰ δάση καὶ τοὺς ποταμούς καὶ προστατεύουσιν αὐτά. Ἄδουσι τὴν νύκτα γλυκύτατα ἄσματα. Παίζουσιν εἰς τὰς πεδιάδας καὶ εἰς τὰς φάραγγας τῶν ὑψηλῶν ὄρέων. Πληροῦσι τὰς ἐρημίας φωνῶν, ἀκουσμένων καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄδουσι καὶ χορεύουσι μετὰ τοῦ Πανός εἰς μαλακοὺς λειμῶνας, ἔνθα ὁ κρόκος καὶ ὁ εὐώδης ὑάκινθος καὶ ἡ γλοερά πόα θάλλουσιν. Ἀντηγοῦσι δὲ τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση ἐκ τῶν γλυκύτατων ἀσμάτων αὐτῶν.

Τὰ σπήλαια, εἰς τὰ ὅποια ἔχουσι τὰς κατοικίας αὐτῶν αἱ Νύμφαι, εἶνε ἐκλεκτά. Εἶνε πολὺ ὠραῖα καὶ πολὺ δροσερά. Ἐπὶ τῆς ἐσχάρας καίεται μέγα, πῦρ, εἰς τὸ ὅποιον εἶνε ἐροισμένα εὐώδη ξύλα, κέδρος, κυπάρισσος καὶ τὰ τοιαῦτα, εὐωδιάζει δὲ ὅλος ὁ ἐκεῖ τόπος. Αἱ Νύμφαι εἰς τοὺς θαλάμους τῶν ὑφαίνουσι μὲ χρυστὴν κερκίδα καὶ ἄδουσι μελωδικώτατα. Ἐξωθεν τῶν σπηλαίων θάλλουσι πυκνόφυλλα δένδρα αἰγίροι (μέλαινα λεῦκαι) καὶ εὐώδεις κυπάρισσοι, εἰς τὰ ὅποια ἔχουσι τὰς φωλεὰς τῶν πλῆθος πτηνῶν, γλαυκῆς, ἰερακῆς, κορώναι καὶ ἄλλα τοιαῦτα πτηνά. Περί τὰ σπήλαια περιπλέκονται ἀνθηρόταται κληματίδες βροίθουσαι σταφυλῶν. Πλησίον αὐτῶν κρήναι, ἔχουσαι ψυχρὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ, ῥέουσιν ἄφθονοι καὶ περὶ αὐτὰς θάλλουσι λειμῶνες ἀνθηροί, πλήρεις ἴων καὶ διαφορῶν ἄλλων εὐόσμων καὶ ὠραίων ἀνθῶν.

86. Οἱ θεοί, ὁ κόσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι.

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς).

Τὸν κόσμον τὸν συνέχει καὶ τὸν κυβερνᾷ ὁ Ζεὺς, ὁ ὑπάτος τῶν θεῶν. Ὁ Ἀπόλλων παρέχει εἰς τὸν κόσμον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἄρτεμις τὸ φῶς τῆς σελήνης. Ὁ Ποσειδῶν εἶνε κύριος τῆς θαλάσσης. Ἡ Δημήτηρ καὶ ἡ Περσεφόνη παρέχουσι τοὺς καρπούς εἰς τὴν γῆν, ἀφαιροῦσι τούτους κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ

τὸν χειμῶνα καὶ δίδουσι πάλιν αὐτοὺς κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος.

Ὁ φλοῖσθος τῶν κυμάτων, τὰ ὁποῖα θραύονται ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν, αἱ μακρόθεν ἐρχόμεναι ἀπήχησεις τῶν ἀσμάτων τῶν πτηνῶν, τῶν μυκηθμῶν τῶν διαφόρων θηρίων, τοῦ ψιθύρου τῶν σειομένων δένδρων, τῶν κελαρυσμάτων τῶν ρυακίων καὶ ποταμῶν, τῶν μελαγχολικῶν ἀσμάτων τῶν ποιμένων εἶνε—ὡς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι— αὐλήματα τῆς σύριγγος τοῦ Πανός, ἄσματα τῶν Νυμφῶν καὶ ἀπήχησεις τῶν ποδῶν αὐτῶν κατὰ τοὺς χοροὺς.

Οἱ ἄνθρωποι, ὅτε τὸ πρῶτον ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν ἐνόουν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ οὐδὲν ἐγνώριζον νὰ πράξωσιν. Ἐζῶν ὡς ζῶα. Οὐδεμίαν τέχνην ἐγνώριζον. Δὲν ἐγνώριζον οὔτε οἰκίας νὰ οἰκοδομήσωσιν οὔτε ἐνδύματα νὰ κατασκευάσωσιν οὔτε τὴν γῆν νὰ καλλιεργήσωσιν οὔτε τὰ ζῶα νὰ χρησιμοποίησωσιν. Οἱ θεοὶ ἐδίδαξαν τὰς τέχνας καὶ ὅ,τι ἄλλο σήμερον γνωρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Προμηθεύς, εἷς ἐκ τῶν Τιτάνων, ἀλλὰ σύμμαχος τοῦ Διός, ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ διακρίνωσι τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, τὴν πρωΐαν καὶ τὴν μεσημβριάν, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον, τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ. Αὐτὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους νὰ χρησιμοποίησωσιν εἰς τὸν βίον των τὰ διάφορα ζῶα, τὸν ἵππον καὶ τὸν βοῦν, τὸν ὄνον καὶ τοὺς κύνες, τὰ πρόβατα καὶ πάντα τὰ λοιπὰ συνανθρωπεύομενα ζῶα. Αὐτὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τῶν ζυγῶν καὶ τῶν ζευγλῶν, τῶν σαγμάτων καὶ τῶν ἀμαξῶν, τῶν λέμβων καὶ τῶν πλοίων.

Ὁ Ἥφαιστος ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τοῦ πυρός· νὰ θερμαίνωνται τὸν χειμῶνα, νὰ μαγειρεύωσι τὰ φαγητὰ καὶ νὰ τήκωσι τὰ μέταλλα. Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἥφαιστος ἀπὸ κοινοῦ ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους πάσας τὰς τέχνας, τὴν οἰκοδομικὴν, τὴν τεκτονικὴν, τὴν ναυπηγικὴν, τὴν ὑφαντικὴν, τὴν πλεκτικὴν, τὴν σκυτομικὴν, τὴν σιδηρουργικὴν, τὴν χαλκοτυπικὴν, τὴν ὀπλοποιητικὴν καὶ τὰς τοιαύτας τέχνας, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι ἐξημερώθησαν καὶ ἐπολιτίστησαν. Δὲν ζῶσι πλέον ὡς ζῶα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἥφαιστος καὶ ἡ Ἀθηνᾶ

προστατεύουσι τοὺς τεχνίτας καὶ θεωροῦσιν αὐτοὺς ὡς ἱεροὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ἄρης μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρῆσιν τῶν ἀσπίδων, τῶν δοράτων, τῶν ξιφῶν, τῶν τόξων καὶ πάντων τῶν ἄλλων ὀπλῶν, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι προστατεύουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐκ τῶν θηρίων τῶν ἀγρίων καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῶν κακῶν καὶ ἐξασφαλίζουσι τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν. Ὁ Ἀπόλλων καὶ αἱ Μούσαι ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους τὴν κιθάραν, τὴν ᾠδὴν καὶ τὰ γράμματα, διὰ τῶν ὁποίων κατώρθωσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ σέβωνται τοὺς γονεῖς αὐτῶν, νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νὰ ζῶσι κατὰ νόμους καὶ νὰ λατρεύωσι τὸν Θεόν.

87. Ἡ Ἑλλάς

Ἡ Ἑλλάς ! ἧς τ' ὄνομα κ' ἡ ἄποψις ἐκπλήσσει.
 Αὐτ' εἶν' ἡ χώρα τῶν θεῶν, αὐτ' ἡ πατρίς τῶν φώτων !
 Ὁ τῶν ὀρέων τῆς ζυγῆς τὴν κεφαλὴν του αἴρων
 πρὸς τοὺς γλαυκοὺς τῆς οὐρανοῦς, τὰ κράτη τῶν ἀστέρων,
 λούει τὰς τόσας κορυφὰς τῶν γλαφυρῶν του νώτων
 εἰς ἀερώδη θάλασσαν, εἰς κύματα αἰθέρων !
 Οἱ λόφοι τῆς προσκλίνοντες ἡρέμα τὰς ὥραιάς
 πλευράς των, ἐφ' ὧν ἄφθονος ὁ κλάδος τῆς ἐλαίας
 βλαστάνει, παύουν βαθμηδὸν ἐπὶ τῆς παραλίας,
 ἀφ' ἧς ἀκούεται, θαρρεῖς, ἀκόμη τῆς ἀθλίας
 καὶ ταλαιπώρου Σύριγγος ὁ δακρυόης στόνος,
 μὲ τῶν κυμάτων τὴν θροὴν μιγνύμενος συγχρόνως,
 καὶ τὰς τραχείας των καμπὰς εἰς τ' ὄμμα παριστάντες
 ὑπὸ τοῦ Φοίβου ἐναλλάξ ἐπιχρυσοῦνται πάντες,
 καὶ φαίνονται, ὅταν τὸ φῶς ἐπικρατῇ τοῦ σκότου,
 ὡς κύματα κινούμενα θαλάσσης γλοηστρώτου.
 Ἐκεῖ ἡ τῆς ποιήσεως καὶ ἱστορίας Μοῦσα
 ἀθάνατα ὀνόματα ἐπεκαθέσθη δοῦσα
 εἰς ἕκαστον τῶν λίθων τῆς, εἰς ἕκαστόν τῆς κῆμα
 κ' εἰς ἕκαστον τῶν βράχων τῆς ἡγιασμένον θρύμμα !

Ἡ κορυφή αὐτή ! ὄφρυς τῆς Πίνδου εἶν' ἐκείνη.
Τὸ νᾶμ' αὐτὸ τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ στόμα τὸ ἐκχύνει !
Πᾶς λίθος ἔχει ὄνομα, πᾶς βράχος τρόπαιόν του,
Πᾶν κῦμα ἔχει λαλιάν, πᾶς τόπος τὸν θεόν του !

Ἄγγ. Βλάχος.

88. Ἴον τὸ εὐῶδες

(Φυσιογνωσία)

Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες εἶνε ἄνθος. Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες λέγεται καὶ **Ἴον μέλαν**, καὶ **Ἴον** ἀπλῶς καὶ **μυνεξές**. Τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες εἶνε ἐν ἐκ τῶν κυριωτάτων εἰδῶν τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων Ἴων. Τὰ διάφορα εἶδη τῶν Ἴων εἶνε περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα εἶνε **Ἴον τὸ τρίχρουν**, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ **πανσές**, **Ἴον τὸ λευκόν**, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ **λευκόιον**, καὶ **χείρανθος** καὶ **βιολέττα**, **Ἴον τὸ ἄγριον**, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ **ἀγριοβιολέττα**, καὶ τοῦτο τὸ **Ἴον τὸ εὐῶδες**.

Τὰ φυτά, τῶν ὁποίων ἄνθη εἶν' τὰ ἴα, ὀνομαζόνται **ἰωνιαί**. Αἱ ἰωνιαί εἶνε φυτὰ φρυγανώδη, ὅπως τὸ πήγανον, ἡ ῥάφανος, τὸ σέλινον, ἡ μήκων. Ἡ ἰωνιά, ἐξ ἧς ἀνθεῖ τὸ Ἴον τὸ εὐῶδες, ἔχει ῥ ζαν μεγάλην ὑπόλευκον. Ξυλώδη καὶ ὀξώδη, ἐξ ἧς ἐκφύονται πολλαὶ καὶ πυκναὶ ἴνες πρὸς τὰ κάτω, ἐκτὸς τοῦ χώματος διασκορπιζόμεναι. Τὸ στελέχος εἶνε ὑπὸ τὴν γῆν. Ὑπερῶν τῆς γῆς στελέχος δὲν ὑπάρχει ἢ, ἐὰν ὑπάρχη ἐνίοτε, εἶνε τόσον βραχύ, ὥστε δὲν δύναται νὰ τὸ ἴδῃ τις. Ἐκ τοῦ στελέχους ἀποφύονται πολλαὶ μακρὰ παραφυάδες, συρόμεναι εἰς τὸ χῶμα, φέρουσαι φύλλα, ἐνίοτε καὶ ἄνθη καὶ ἐκ τοῦ μέρους, ἐνθα ἐπιψαύει τῆς γῆς, ῥίπτουσαι ῥίζας εἰς τὸ χῶμα. Κλάδοι καὶ κλαδίσχοι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἰωνιάν ταύτην· οἱ μίσχοι τῶν φύλλων καὶ οἱ ποδίσχοι τῶν ἀνθέων ἀποφύονται ἀμέσως ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν στελέχους. Οἱ μίσχοι τῶν φύλλων εἶνε μακροὶ καὶ ἔχουσι πλὴν τῶν φύλλων καὶ δύο μικρά, λεπτά, λογχοειδῆ παράφυλλα, ὀλίγον ὑψηλότερα τῆς βάσεως τοῦ μίσχου τοποθετημένα καὶ ἀντικρὺ ἀλλήλων κείμενα.

Τὰ φύλλα εἶνε πλατέα, ὀδοντωτὰ κατὰ τὴν περιφέρειαν, πλήρη ἰνῶν καὶ λεπτῶν τριχῶν, καὶ ἔχοντα τὸ σχῆμα τῆς καρδίας. Οἱ ποδίσκοι τῶν ἀνθέων, ἀποφυόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀμέσως ἐκ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν στελέχους, εἶνε ἐπίσης μακροί, ὡς οἱ μίσχοι τῶν φύλλων, ἔχουσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν δύο μικρὰ παράφυλλα, καὶ φέρουσι κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῶν, κυρτούμενοι ὀλίγον, τὸ ἄνθος. Ἡ κάλυξ τοῦ ἀνθους εἶνε πρασίνη καὶ συνίσταται ἐκ πέντε πολὺ μικρῶν πετάλων. Ἐκ τῶν πετάλων τούτων τῆς κάλυκος προβάλλει ἡ στεφάνη τοῦ ἀνθους, ἣτις σύγκαιται ἐκ πέντε μικρῶν τρυφερῶν καὶ εὐωδιστάτων πετάλων, λευκῶν κατὰ τὴν βάσιν, κυανῶν συνήθως κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τέσσαρα εἶνε τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τὸ δὲ πέμπτον, τὸ κείμενον κάτωθεν τῶν ἄλλων, μεγαλύτερον αὐτῶν καὶ κοῖλον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς στεφάνης εἶνε οἱ στήμονες καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ ὕπερος, στρογγύλος, κίτρινος καὶ φέρων ἄνωθεν αὐτοῦ ἐν λεπτότατον καὶ βραχύτατον νῆμα.

Τὸ φυτὸν τοῦτο εὐρίσκεται εἰς πλεῖστα μέρη τῆς γῆς. Θάλλει δι' ὅλου τοῦ ἔτους, ἀποβάλλει μόνον ἐνίοτε τὰ κάτω φύλλα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ ἐπάνω ἀνανεοῦνται πάντοτε. Εἶνε εἰς τῶν πρώτων προαγγέλων τοῦ ἔαρος, ἀνθεῖ ἀκόμη κατὰ τὸν Ἰανουάριον, ὅταν δὲν εἶνε πολὺ βαρὺς ὁ χειμῶν. Εἶνε ζωηρὸν καὶ ἀντέχει πολὺ. Ζῆ εἰς πολλὰ καὶ διάφορα μέρη· ἐν τῷ μέσῳ τῶν βάτων καὶ τῶν θάμνων, εἰς τὰς αἰμασιὰς καὶ εἰς τὰς λόχμας, εἰς τὰς χλοερὰς πεδιάδας καὶ εἰς τοὺς ἀνθηροῦς λόφους, εἰς τὰ σκιερὰ ἄκρα τῶν δασῶν καὶ τοὺς πετρώδεις πρόποδας τῶν ὄρεων, εἰς τὰς βαθείας κοιλάδας καὶ εἰς τοὺς ὑδρηλοὺς λειμῶνας. Ἀντέχει εἰς τὸν ψυχρὸν καὶ σφοδρὸν ἄνεμον τοῦ Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου καὶ εἰς τὸν καυστικὸν ἥλιον τοῦ Ἰουνίου καὶ τοῦ Ἰουλίου. Αὐξάνει καὶ εἰς τοὺς ξηροὺς τόπους, αὐξάνει καὶ εἰς τοὺς ὑφύγρους. Ἀνθεῖ καὶ εἰς τοὺς κήπους, ἀνθεῖ καὶ εἰς τοὺς διαδρόμους, ἀνθεῖ καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν οἰκιῶν. Ἀρέσκειται ὅμως περισσότερον εἰς τὰ σκιερὰ μέρη, εἰς τὴν ξηρὰν γῆν καὶ εἰς τὴν μετρίαν θερμοκρασίαν.

Τὸ ἴον ἔχει εὐωδίαν πολὺ λεπτὴν καὶ πολὺ εὐχάριστον. Μακρόθεν εὐωδιάζει πλεόπερον ἢ ἐκ τοῦ πλησίον. Τὸ πρῶν εὐωδιάζει πολὺ, ὅσον ὅμως πλησιαζει ἡ μεσημβρία, τόσον ἡ εὐωδία αὐ-

τοῦ ἐλαττοῦται, ὅτε κατὰ τὴν μεσημβρίαν σχεδὸν καθόλου δὲν εὐωδιάζει. Ὅταν ἀναμιχθῇ μετ' ἄλλων ἀνθέων, ἡ εὐωδία αὐτοῦ εἶνε πολὺ ὀλίγον αἰσθητῆ· πνίγεται ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν ἄλλων. Ὅταν μαρανθῇ ἢ ξηρανθῇ, ἀποβάλλει τὴν εὐωδίαν αὐτοῦ· δὲν τὴν διατηρεῖ, ὅπως διατηρεῖ αὐτὴν τὸ ῥόδον.

Τὸ εὐώδες τοῦτο Ἴον εἶνε ἀνθύλλιον χαριέστατον· τὰ μικρὰ πέταλα αὐτοῦ εἶνε ἀπαλώτατα, τὸ χρῶμα θελκτικώτατον καὶ ἡ εὐωδία λεπτοτάτη καὶ γλυκυτάτη. Οἱ ἄνθρωποι τιμῶσιν αὐτὸ πολὺ καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸ ὑπερβολικά. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος ἔρριψεν αὐτὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Πάντες δὲ κατατάσσουσιν αὐτὸ μετὰ τοῦ μᾶλλον ὑπερηφάνου καὶ μεγαλοπρεποῦς ἀνθούς τῆς γῆς, τοῦ ῥόδου. Πάντες χαίρουσιν, ὅταν ἐμφανίζηται ἐπὶ τῆς γῆς, διότι προαναγγέλλει τὸ γλυκὺ καὶ εὖοσμον ἔαρ. Πάντες αἰσθάνονται μεγίστην συμπάθειαν πρὸς αὐτό, διότι μετὰ μεγίστης ταπεινοφροσύνης, χωρὶς νὰ ὑψῶνῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ φαίνηται, χωρὶς νὰ ὑπερηφανεύηται καθόλου διὰ τὰ κάλλη καὶ διὰ τὴν εὐωδίαν καὶ διὰ τὰ λοιπὰ χαρίσματα αὐτοῦ, κρυμμένον κάτωθεν τῶν θάμων καὶ τῶν βάτων, διαχέει τὴν γλυκυτάτην καὶ λεπτοτάτην εὐωδίαν αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν περίξ τόπον καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς διαβάτας, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν ἀπαίτησιν νὰ τὸ ἴδῃ ἢ νὰ τὸ θαυμάσῃ τις. Οἱ ἄνθρωποι περιποιῶνται αὐτὸ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ μετὰ μεγίστης ἀγάπης εἰς τοὺς κήπους καὶ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν. Κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτῶν ἀνθοδέσμας, τὰς ὁποίας τὰ εὖσεβῆ τέκνα προσφέρουσιν εἰς τοὺς φιλοσόφους γονεῖς αὐτῶν, κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν. Δι' αὐτῶν κοσμοῦσι τὰ στήθη αὐτῶν αἱ νεάνιδες καὶ οἱ νεανίαί. Κοσμοῦσι τὰς αἰθούσας κατὰ τὰς πανηγυρικὰς ἡμέρας. Πλέκουσιν ἐξ αὐτῶν στεφάνους, τοὺς ὁποίους τοποθετοῦσιν εἰς τὰ φέρετρα καὶ εἰς τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν αὐτοῖς ὄντων, τὰ ὁποία ἀπέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Κοσμοῦσι τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς οἰκίας, καὶ στολιζοῦσι καὶ ῥαίνουσι κατὰ τὴν μεγίστην καὶ συγκινητικωτάτην ἐορτὴν τῆς Χριστιανοσύνης, κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Λυτρωτοῦ τοῦ Κόσμου.

Πλὴν τούτων τὸ Ἴον τὸ εὐώδες εἶνε καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸν βίον

τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Τὸ γλυκὺ μέλι, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ ἄνθη αὐτοῦ, τρέφει τὰς πεταλούδας καὶ τὰς μελίσσας, αἵτινες ἀπὸ ἴου εἰς ἴον πετῶσαι ἀπορροφῶσιν αὐτό. Τὸ ἄρωμα αὐτοῦ μεταχειρίζονται οἱ μυρμηκοὶ πρὸς κατασκευὴν τῶν ἀρωμάτων αὐτῶν. Τὸ σιρόπιον, τὸ ὁποῖον γίνεται ἐξ αὐτῶν, ὠφελεῖ εἰς τὴν καταστολὴν τοῦ βηχός· αἱ ρίζαι αὐτοῦ, ὅταν ξηρανθῶσι, δίδονται εἰς τὰ νήπια, καὶ τὰς μασῶσι, καὶ οὕτω διευκολύνεται ἡ ὁδότησις αὐτῶν.

89. Τὸ ἴον.

Δέτε, δέτε κεῖ τὸ ἴον ὑποκάτω στήν σκιά,
δέτε δροσερὸν τὸ ἴον πόσῃ χύνει εὐωδιά.
Εἰς τὸ γῶμα τὴν ζωὴν του χρεωστεῖ καὶ τὴ δροσιά·
στὸν Θεὸν τὴν ὑπαρξίν του κ' εἰς τὸ φῶς τὴ φορεσιᾶ,
Δέτε τί ὠραῖον ἴον! Μὴ τὸ κόψητε, παιδιά·
Πῶς στολιζέει τὸ πεδίον. πῶς εὐφραίνει τὴν καρδιά!

Γ. Α. Κουντούρης

90. Τὸ ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον.

Μικρόφυλλον ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον,
μακρὰν τοῦ κόσμου τῶν θνητῶν μακράν,
ἐθέρμαινεν ἡρέμα εἰς τὸν ἥλιον
φαιδρὸν τὴν ὑπαρξίν του τὴν μικράν.
Δρόσοι νυκτὸς τὸ ἔλουον οὐράναι
ὑπὸ τῶν ἄστρον τὴν μαρμαρυγὴν,
καὶ εὐχρῶσα πλήρη ζωῆς ἐτάνυε
τὰ νέα πέταλά του τὴν αὐγὴν.
Ἄδρατον, ἀγνώριστον, ἀφθόνητον,
τὸν κόσμον τῶν θνητῶν τὸν ἀγνοεῖ·
εὐδαιμον δὲν τὸ φθάνουσιν οἱ στόνοι των,
κ' εἰν' ἡ ζωὴ αὐτοῦ....ἀνθους ζωῆ.
Ἄλλ' αἴφνης, οἴμοι! διαβάτου ὄμματα

ἀπήντησαν τὸ κάλλος τῶν ἀγρῶν,
κ' ἐξήλευσαν τὰ χαρωπά του χρώματα,
τῶν φύλλων του τὸ χεῖλος τὸ ὑγρόν.
Τὸ ἔκοψ' ὁ σκληρός! Μόνον παράπονον
ἄφησ' ἐν δάκρυ τ' ἄνθος τὸ μικρόν,
κ' ἐτάφη ἔτι ζῶν εἰς κόλπον ἄπονον,
καὶ τὸ πρὶν θάλλον ἔκειτο νεκρόν.

Ἄγγ. Βλάχος,

~~~~~
Η΄. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΙΣ

Φ Α Ι Ν Ο Μ Ε Ν Α Φ Υ Σ Ι Κ Α

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς).

91. Τὸ ἔαρ.

(Πίνδαρος. Διθύραμβος. ἀπόσπ. 75.)

Ὅταν αἰ χαριέσταται ὦραι λαμπροφροῦσαι ἀνοί-
γωσι τὸν ὠραῖον θάλαμον αὐτῶν, οἱ ἀνέμοι πνέουσιν
ἀπαλῶς καὶ φέρουσιν εἰς τὸν κόσμον τὸ εὖσμον ἔαρ.

Ἐκ τῆς ἀπαλότητος τῶν ἀνέμων ἐννοοῦσιν οἱ ἄνθρω-
ποι ὅτι ἦλθε τὸ ἔαρ. Τί ἐξοχος πανήγυρις τῆς φύτεως!
Αἱ ὦραι σκορπίζουσιν ἐκ τοῦ θαλάμου αὐτῶν φυτὰ
ὠραιότατα καὶ εὐωδέστατα. Ἄνθη ἰῶν τρυφερώτατα κα-
λύπτουσι τὸ πρόσωπον τῆς ἐρασμιωτάτης γῆς. Ῥόδα
στέφουσι τοὺς ἀνθρώπους. Αὐλήματα μελωδικώτατα
καὶ ἄσματα γλυκύτατα πληροῦσι τὸν αἴρα. Πανταχοῦ
δὲ ἀντηχοῦσι τὰ βήματα τῶν εὐθύμων χορευτῶν, πα-
νηγυριζόντων τὴν μεγάλην ταύτην ἑορτὴν τῆς φύσεως.

92. Τὸ θέρος.

(Ἄλκαος, ἀπ. 89)

Κατάβρεχε τὴν γλῶσάν σου καὶ τὰ στιθῆ σου. Ὁ
Ἥλιος, τὸ φλογερόν ἄστρον τῆς ἡμέρας, ἔχει ἤδη ἀνα-

τείλῃ. Παντάπασι δὲν εἶνε εὐχάριστος ἡ ὄρα αὐτῆ τοῦ ἔτους. Πάντα καίονται. Πάντα διψῶσιν. Αἱ πεδιάδες καίονται, τὰ δένδρα καὶ ἡ πᾶσα ξηραίνονται. Ἐκ τοῦ βάθους τοῦ δάσους ἀκούεται μόνον ἡ λιγυρά φωνὴ τοῦ τέπτιγος, ἐκχεομένη ἐκ τῶν πτερύγων αὐτοῦ. Αἱ ἄκανθαι ἀνθοῦσιν. Οἱ ἄνθρωποι λεπτύνονται καὶ ἐκνευρίζονται, διότι τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα αὐτῶν φλογίζει ὁ καυστικὸς ἥλιος.

93. Ὁ Κολωνός.

[Σταφύλη. Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶν 668—795]

Τῆς πλουσίας καὶ κραταιᾶς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἶνε ὁ πάγκαλος Κολωνός ἡ λαμπροτάτη ἐξοχὴ. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον στίλβει ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Αἱ χλοεραὶ καὶ πυκνόφυλλοι νάπαι αὐτοῦ εἶνε δροσερόταται. Οὔτε αἰ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου οὔτε ὁ ἄνεμος ἔχουσιν εἰσδύση ποτὲ ἐκεῖ. Εἰς τὸν ἥρεμον καὶ σύνδενδρον τοῦτον τόπον, ὑπὸ τὰ πυκνὰ φύλλα τοῦ ὠραίου κισσοῦ, ἔχει ἡ καλλικέλαδος ἀηδὼν τὴν προσφιλεῖ αὐτῆς κατοικίαν. Ἐνταῦθα ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον πετῶσα ἀνοίγει τὸ θείον αὐτῆς στόμα καὶ ἄδει τὸ μελαγχολικὸν καὶ γλυκύτατον ἄσμα αὐτῆς. Ὅλος ὁ τόπος ἀντιλαλεῖ ἐκ τῶν θείων ἁσμάτων αὐτῆς. Ἐνταῦθα διαμένει εὐχαρίστως ὁ θεὸς Διόνυσος καὶ αἱ τροφαὶ αὐτοῦ, αἱ καλλιστέφανοι Νύμφαι. Θάλλει δὲ ὑπὸ τὴν δρόπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ χαριέστατος νάρκισσος μὲ τὰ ὠραῖα ἐλικσείδῃ ἀνθῆ αὐτοῦ. Ὁ νάρκισσος, τὸ εὐμορφον ἄνθος, μὲ τὸ ὁποῖον στέφουσι τὰς σεμνὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἡ θεὰ Δημήτηρ καὶ ἡ ὠραία κόρη αὐτῆς Περσεφόνη. Θάλλουσι δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἀνθῆ πάμπολλα μικρὰ καὶ εὐμορφα, κίτρινα, ἐρυθρά, κυανᾶ, λευκὰ πάντα θαλερά, πάντα ὡς χρυσοὺς ἀπαστράπτοντα.

Ἐξοχὴ θαυμασία! Τόπος θεῖος! Κρῆναι πλείστα ἀκατάπαυστα βέουσιν. Τὰ δροσερὰ καὶ κρυσταλλώδη ὕδατα αὐτῶν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀκαταπαύστως βέοντα ποτίζουσι τὴν ἱερὴν ταύτην γῆν καὶ τρέφονται πλέον τὰ ἀνθῆ καὶ αὐξάνουσι τὰ δένδρα καὶ στίλβουσι τὰ φύλλα καὶ γί-

νονται πάντα ώραία και θαλερά. Εἰς τοιοῦτους τόπους αἰσμεναὶ Μοῦσαι και ἡ χρυσοῦ Ἀφροδίτη πολὺ εὐχαρίστως μενουσιν. Θάλλει δὲ προσέτι κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ και φυτὸν τι ὅλως διόλου ἄγνωστον εἰς τὴν Ἀσίαν και εἰς τὴν μεγάλην Πελοπόννησον. Φυτὸν, τὸ ὁποῖον δὲν ἐρύτευσαν χεῖρες ἀνθρώπιναι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἡ αἰθαλῆς δηλ. και καρποφόρος ἐλαία, τὸ ἱερὸν δένδρον, τὸ ὁποῖον ἐξόχως ἀγαπᾷ ἡ Ἀθηνᾶ και θερμῶς προστατεύει ὁ μέγας Ζεὺς, βαρέως τιμωρὸν πάντα, ὅστις ἤθελε τολμησῆ νὰ βλάβῃ αὐτό.

94. Τὰ Τέμπη.

Αἰλιανός, Παικίλη Ἱστορία IV 1

Τὰ Τέμπη εἶνε μία τῶν ὠραιστάτων τοποθεσιῶν τῆς γῆς.

Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου και τῆς Ὀσσῆς τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων τῆς Θεσσαλίας ὄρεων, ὑπάρχει ἀνοιγμα στενόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ῥεεὶ ὁ Πηγεῖός ποταμὸς. Τὸ ἀνοιγμα τοῦτο ἔχει μῆκος τεσσαράκοντα σταδίων, 7,400 ὀργυιῶν δηλ., και πλάτος πού μὲν ἑκατὸν ποδῶν, πού δὲ ὀλίγον τι περισσότερον.

Ἡ καλλονὴ και ἡ μεγαλοκρέπεια τοῦ τόπου τούτου εἶνε ἀπερίγραπτος! Ἀριστερά, καθὼς κατέρχεται τις ἐκ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑψοῦται μεγαλοπρεπέστατος μέχρι τῶν ἀστρων ὁ περίφημος εἰς ὅλον τὸν κόσμον Ὀλύμπος· τὸ ὕψος και ὁ ὄγκος αὐτοῦ εἶνε καταπληκτικά! Ἐπὶ τῶν πολλῶν και ἀποτόμων βράχων αὐτοῦ, εἰς τοὺς ὁποῖους φανερώτατα διακρίνονται τὰ ἴχνη ἀπείρων κεραυνώσεων, ἔχουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν οἱ ἀετοί, οἵτινες οὐχὶ σπανίως φαίνονται και ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὀδοιπόρων πετώντες εἰς τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο γαός. Δεξιὰ ὑψοῦται ἡ Ὀσσα μέχρι τῶν ἀστρων και αὐτὴ ὑψηλὴ, ἀλλὰ ἡμερωτέρα, πλήρης δένδρων ὑψηλοτάτων.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων μεγαλοπρεπεστάτων ὄρεων ἐκτείνεται στενωτάτος τις χῶρος και ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἡρεμος και μεγαλοπρεπῆς ῥεεὶ ὁ Πηγεῖός ποταμὸς.

Σ. Παλαμάρκου Ἀναγνωσματάριον Α'. ταξ.

11

Ἐνθεν καὶ ἔνθεν πανταχοῦ δένδρα ὑψηλά καὶ πυκνόφυλλα. Ὁ κισσὸς πυκνότατος καὶ θαλερώτατος περιελίσσεται περὶ τοὺς κορμούς καὶ τοὺς κλώνας τῶν δένδρων ἀπὸ τῆς ῥίζης μέχρι τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς αὐτῶν. Φαίνονται δὲ καταπράσινα τὰ δένδρα. Οὐδαμῶ διακρίνεται μέρος ξυλῶδες. Οἱ βράχοι εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ γόρτων πυκνοτάτων. Πέτρα καὶ χῶμα οὐδαμοῦ φαίνεται. Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν βλέπει ἢ ὄγκους καταπρασίνους παιμεγίστους. Θέαμα θαυμάσιον καὶ τερπνότατον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς! Κατὰ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν ὀρέων θάλλουσιν ὑψηλότατα καὶ θαλερώτατα δένδρα καὶ σκιάδες ἄπειροι, πολὺ εὐχάριστοι εἰς τοὺς ὄδοιπόρους καὶ ἐν γένει εἰς πάντας τοὺς ἐκεῖ καταφεύγοντας κατὰ τὸ θέρος. Κρῆναι πολλαὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδιακόπως βέουσι, πηγαὶ κατὰ χιλιάδας ἀναβλύζουσι, ρυάκια ἄπειρα κυλίουσι τὰ ψυχρὰ καὶ καθαρὰ ὕδατα αὐτῶν διὰ μέσου τῶν πυκνοτάτων δένδρων καὶ κάτωθεν τῆς ἀνθηροτάτης καὶ παχυτάτης γλότης. Αἱ πέρδικες καὶ οἱ κότσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες καὶ αἱ ἀηδόνες καὶ ὄλον τὸ θεῖον γένος τῶν χαριεστάτων ὠδικῶν πτηνῶν ἀπὸ πρωΐας μέχρι βαθείας νυκτὸς κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐπὶ τῶν δένδρων καθήμενα ψάλλουσιν ἀμιλλώμενα ποῖον νὰ κελαδήσῃ γλυκύτερον τοῦ ἄλλου. Ἄργα ἄργα δὲ καὶ ἀπαλά ἀπαλά, ὡς ἔλαιον, κυλίου τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν ὠραιοτάτων τούτων Τεμπῶν ὁ βαθὺς Πηγεῖός. Ἡ δὲ σκιά, ἢ γινομένη ὑπὸ τῶν ὑψηλοτάτων καὶ πυκνοφύλλων δένδρων, τῶν πυκνότατα παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ πεφυτευμένων, εἶνε παχυτάτη. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποτὲ δὲν διαπερῶσι τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ὑψικορύφων τούτων δένδρων, διὸ καὶ πλέουσι τὸν ποταμόν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καυστικωτάτου θέρους, οἱ πλείοντες ὑπὸ σκιάν παχεῖαν καὶ δροσεράν.

Ἐνταῦθα συνέρχονται καὶ πανηγυρίζουσι καὶ διασκεδάζουσι οἱ ἄνθρωποι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ περὶχωρα, ἀποθαυμάζοντες τὴν καλλονὴν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς λαμπρᾶς ταύτης φύσεως.

98. Ἡ τρικυμία.

(Ὅμηρος. Ὀδύσσεια ε-291—451, μ 396 καὶ 457ς)

Ὁ Ὀδυσσεύς, βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μεγάλην κατὰ τῆς Τροίας ἑλληνικὴν ἐκστρατείαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. Δέκα ἔτη διήρκεσεν ὁ πόλεμος οὗτος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ὀδυσσεύς ἀνεδείχθη εἰς τῶν γενναιοτάτων καὶ συνετωτάτων στρατηγῶν. Μετὰ τὸ δέκατον ἔτος ἐκυριεύθη ἡ Τροία καὶ ὁ πόλεμος ἔλαβε τέλος, μεθ' ὃ ἕκατος ἔσπευδε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Τότε καὶ ὁ Ὀδυσσεύς εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν πατρίδα του. Δέκα ἔτη ἔταλαιπωρήθη καὶ τελευταῖον, ὅτε ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην, ὑπέστη ἔξωθεν τῆς νήσου τῶν Φαιάκων ναυάγιον φρικτόν.

Ὀδυσσεύς.

Ἐπλεεν ὁ Ὀδυσσεύς μόνος, κατάμονος, ἐπὶ μιᾷς μικροτάτης καὶ ἀσθενεστάτης σχεδίας. Ὁ Ποσειδῶν εἶδεν αὐτόν, ἐξωργισμένος δ' ἐκ τινῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ συναγει πάραυτα τὰς νεφέλας, ἐμβάλλει τὴν τριαινᾶν αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, τaráσσει τὸν πόντον, θέτει εἰς κίνησιν πάσας τὰς θυέλλας καὶ τὰς καταγίδας, καλύπτει τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν διὰ πυκνοτάτης ὀμίχλης καὶ χυεὶ ἐξ οὐρανοῦ σκότος βαθύ. Πάντες οἱ ἄνεμοι, ὁ Εὐρὸς, ὁ Νότος, ὁ σφοδρὸς Ζέφυρος καὶ ὁ ὀρητικὸς Βορρᾶς ἐμπίπτουσιν ὁμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀναταράττουσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ πυθμένος. Τὰ κύματα κινδυνεύουσι νὰ φθάσωσι τὰ ἄστρα. Τετέλεστοι! Μέγα κύμα μετὰ μανίας πολλῆς πίπτει κατὰ τῆς σχεδίας τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ κατασεῖει αὐτήν. Τὸ πηδάλιον φεύγει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὁ ἴστος καταθραύεται, καὶ ὁ δουπηγῆς ἄνθρωπος ἐκσφενδονίζεται εἰς τὰ ἄγρια κύματα.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τὰ κύματα παλαίει πρὸς τὸν θάνατον. Μετὰ πολλὴν δὲ ὥραν φαίνεται πάλιν ἐπὶ τῶν κυμάτων ἐπιπλέων. Ἀπηλπισμένος ἀποπτύει ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὴν πικρὰν θάλασσαν, ἣτις ὡς ποταμὸς ἔτρεχεν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του. Κολυμβῶν καὶ παλαιῶν πρὸς τὰ ἄγρια κύματα φθάνει τὴν σχεδιάν, κάθηται ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς καὶ ἀπηλπισμένος περιμένει τὸν θάνατον. Τὰ κύματα εἶνε μεγάλα, ἡ σχεδιά φέρεται ἐπ' αὐτῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, παίγιον τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων.

Οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας ! Ὁ Ποσειδῶν εἶνε ἐξωργισμένος. Δὲν θέλει νὰ σωθῆ ὁ Ὀδυσσεύς ! Ἄλλο κύμα μέγα, φοβερόν, ὀγκῶδες μετὰ μανίας περισσοτέρας ἢ τὸ πρότερον ἐκσφενδονίζει αὐτὸν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν ἐξηγριωμένην θάλασσαν. Ἡ σχεδιά γίνεται χίλια κομμάτια, τὰ ὅποια διασκορπίζονται εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Ὀδυσσεύς κατορθώνει καὶ λαμβάνει ἐν ἑξ αὐτῶν, ἀναβαίνει ἐπ' αὐτοῦ, ἐκδύεται τὰ ἐνδύματά του, πίπτει πρηνῆς εἰς τὴν θάλασσαν ἀνοίγει τὰς χεῖράς του καὶ κολυμβῶν προσπαθεῖ νὰ σωθῆ.

Δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας παλαίει πρὸς τὰ κύματα, ὅτε ἐν τῷ μεταξύ ὑψωθείς ὑπὸ μεγάλου τινὸς κύματος βλέπει μακρὰν κειμένην τὴν φιλόξενον καὶ ὀραίαν νῆσον τῶν Φαιάκων. Γλυκυτάτῃ ἐλπίσι καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐντείνει τὰς δυνάμεις καὶ κολυμβῶν ζωηρότερον σπεύδει νὰ πατήτῃ τὸν πόδα αὐτοῦ εἰς τὴν ξηρὰν.

Ἀλλὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἡ ὀργὴ εἶνε μεγάλη, δὲν ἐλαττοῦται. Ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος εἶνε πλησίον τῆς ξηρᾶς. Εἶνε τότε πλησίον, ὅσον δύναται νὰ ἀκουσθῆ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' αἴφνης βοή δυνατὴ ἀκούεται ἐκ τῶν σπιλάδων τῆς θαλάσσης. Τὸ μέγα κύμα μωκάται σκορπιζόμενον εἰς τὴν ξηρὰν. Ὁ ἄφρος τῆς θαλάσσης ὑψοῦται μέχρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ καλύπτει πάντα. Οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ἢ ἄφρος καὶ βράχοι. Ποῦ λιμὴν, ποῦ ὄρμος, ποῦ αἰγιαλός ! Πανταγοῦ τῆς ἀκτῆς ἀπότομα ἀκρωτήρια, ἄγριοι βράχοι, τραχεῖαι ὑφαλοὶ ! Εἰς χιλιάδας κομμάτια θὰ ἐσχίζετο ὁ δυστυχὴς, ἐὰν ἐρρί-

πτετο ἐπὶ τῆς ἀγρίας ταύτης ἀκτῆς. «Θεέ μου! Θεέ μου!», λέγει ὀδυρόμενος ὁ Ὀδυσσεύς. «Νὰ πλησιάσω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ θραυσθῶ εἰς τὴν ἀγρίαν ἀκτὴν! Τί θὰ γίνω; Ἡ θάλασσα μαινεται! Ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς γυμνός, νῆστις, ἄγρυπνος, ἐξησθηνημένος! Εἰς τὴν ἀκτὴν βράχοι ἀπότομοι καὶ ὀξύτατοι καὶ πέτραι τραχύταται! Τὸ κῦμα βρυχᾶται! Ἡ θάλασσα βαθυτάτη! Νὰ στηρίξω τοὺς πόδας μου δὲν εἶνε δυνατόν. Ἄν τὸ μέγα κῦμα μὲ ἀρπάσῃ καὶ μὲ ἐκσφενδονίσῃ κατὰ τῶν βράχων, τὸ τέλος μου θὰ εἶνε οἰκτρὸν. Ἄν κολυμβήσω ὀλίγον περαιτέρω, ζητῶν νὰ εὔρω φιλόξενόν τινα καὶ οὐχὶ τόσον ἀγρίαν παραλίαν, φοβοῦμαι μὴ μὲ ἀρπάσῃ ἢ θύελλα καὶ μὲ φέρῃ τὸν ταλαίπωρον πάλιν εἰς τὸ μέσον τοῦ πόντου. Καὶ ἂν μὲ φάγῃ κανέν κῆτος ἀδηράγον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα τρέφονται εἰς τὴν θάλασσαν; Ἄ! βαρὺς, πολὺ βαρὺς εἶνε ὁ θυμὸς τοῦ Ποσειδῶνος». Καί, ἐνῶ ἐσυλλογίζετο ταῦτα, κῦμα ἄγριον ῥίπτει αὐτὸν εἰς τὴν τραχεῖαν ἀκτὴν. Ἐκτείνει τὰς χεῖρας καὶ προσθάνει ὁ δυστυχὴς νὰ στηρίξῃ αὐτὰς στερεὰ ἐπὶ τῶν βράχων· ἄλλως αἱ σάρκες αὐτοῦ θὰ ἐσχίζοντο καὶ τὰ ὀστέα αὐτοῦ θὰ ἐγίνοντο θρύμματα.

Τὸ πρῶτον κῦμα κατέρχεται, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλο κῦμα ἀγριώτερον αὐτοῦ φθάνει. Ἀποσπᾷ τὸν δυστυχῆ ἀπὸ τῶν βράχων, ἐκσφενδονίζει αὐτὸν, ἔχοντα πλέον τὰς χεῖράς του κατεσχισμένας εἰς τὸ μέσον τοῦ βαθυτάτου πόντου καὶ καλύπτει αὐτὸν ἐντελῶς. Πολλὴν ὥραν ἔμεινεν ὑπὸ τὰ ὕδατα. Τέλος ἀναφαίνεται πάλιν ἐπὶ τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἡ παραλία δὲν εἶνε πλέον πλησίον, εἶνε ἤδη μακρὰν ἀρκετά. Ἀγωνίζεται, παλαίει, θέλει νὰ σωθῆ, κολυμβᾷ ἀδιακόπως ὀλίγον λοξὰ καὶ μὴ ἀκολουθῶν τὴν φοράν τῶν εἰς τὴν ξηρὰν κατευθυνόμενων κυμάτων, ὅτε μετ' ἀγῶνας ἀπελπιστικούς διακρίνει ἐκεῖ που πλησίον τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τινος. Τὸ μέρος φαίνεται εἰς αὐτὸν πολὺ κατάλληλον, ὅπως ἐξέλθῃ. Βράχους δὲν ἔχει, ἀνεμοὶ δὲν ταράττουσι αὐτό. Ἐκεῖ λοιπὸν κατευθύνεται κολυμβῶν καὶ οὕτω σώζεται ἐπὶ τέλους ὁ δυστυχὴς, ἀφοῦ τόσα ὑπέφερεν.

96. Ὁ κήπος τοῦ Ἀλκίνου.

(Ὅμηρος Ὀδύσσεια η' 80 κ. ἐξ.)

Ἀφοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσώθη ἐκ τοῦ ναυαγίου, μετ' ὀλίγον ὠδηγήθη πρὸς τὸν Ἀλκίνου, βασιλέα τῶν Φαιάκων. Ὅτε ἐπλησίασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔμεινεν ἐκστατικὸς ἐκ τῆς ὠραιότητος αὐτῶν. Ἔστιλβον οἱ τοῖχοι, αἱ θύραι καὶ ἡ ὄροφή, ὅπως στίλβει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἰστάμενος ἐξώθεν τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων ἔκθαμβος παρατηρεῖ ἄλλοτε μὲν τὰ περίεξ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἄλλοτε τὰ ἐντὸς αὐτῶν. Τὰ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ἦσαν λαμπρά, ἀλλὰ καὶ τὰ περίεξ αὐτῶν δὲν ἦσαν κατώτερα.

Ἐμπροσθεν τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχεν αὐλὴ καὶ μετ' αὐτὴν κήπος πολὺ ὠραίος τετραγωνικὸς, ἀρκετὸς μέγας καὶ πανταχόθεν περιπεφραγμένος. Ὁ κήπος οὗτος ἦτο διηρημένος εἰς τρία μέρη. Ταῦτα διεκρίνοντο πολὺ καλὰ ἀπ' ἀλλήλων. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ὑπῆρχον μόνον ὀπωροφόρα δένδρα, πυκνόφυλλα καὶ πολὺ θαλερά· ἀπιδέαι, ροιαί, μηλῆαι, συκαί, ἐλαῖαι, βρίθουσαι ὀπωρῶν ὠραιοτάτων καὶ γλυκυτάτων. Τὰ δένδρα ταῦτα δὲν ἦσαν, ὅπως εἶνε τὰ ἄλλα δένδρα τοῦ κόσμου. Αὐτὰ κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τὸν χειμῶνα ἀκόμη, ἔφερον ἄνθη καὶ ὠρίμους καρπούς. Ἐπνεεν ἀκαταπαύστως μαλακὸς Ζέφυρος καὶ εἰς τινα δένδρα ἐφύοντο ἄνθη καὶ εἰς ἄλλα ὠρίμαζον οἱ καρποί. Τὰ ἄπια, τὰ μῆλα καὶ τὰ σῦκα ὠρίμαζον ὄχι ὅλα συγχρόνως, ἀλλὰ τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, οὕτως ὥστε δι' ὅλον τοῦ ἔτους ὑπῆρχον εἰς τὰ δένδρα στιλπνοὶ καὶ ὠριμοὶ καρποί.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἦτο πεφυτευμένη ἄμπελος, βρίθουσα σταφυλῶν. Ἡ ἄμπελος αὕτη δὲν ἦτο, ὅπως εἶνε αἱ ἄλλαι ἄμπελοι τοῦ κόσμου. Αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ὠρίμαζον οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ἦσαν ἄωροι οὔτε πᾶσαι συγχρόνως ἐξέλειπον. Ἐδῶ, εἰς τὴν ἄμπελον ταύτην, ἄλλαι μὲν σταφυλαὶ εἶχον ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὠριμάσῃ, ἀλλ' ἔμεινον εἰς τὰ κλήτ

ματα και ἐξηραίνοντο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀλλαι ἦσαν ἤδη ὄριμοι και ἐτρύγων αὐτάς οἱ τρυγηταί· ἀλλαι εἶχον ἤδη τρυγητῆ, και ἀπέθλιβον ταύτας οἱ ἐργάται εἰς τοὺς ληνούς· ἀλλαι ἦσαν ὅλως διόλου ἄωροι, μόλις τότε ῥίψασαι τὰ ἀνθη αὐτῶν, και ἀλλαι μόλις τότε ἤρχιζον νὰ ὑποπερκάζωσιν (ὠριμάζωσιν). Αἱ σταφυλαὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους δὲν ἔλειπον· ὑπῆρχον πάντοτε.

Τὸ τρίτον μέρος ἦτο εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου. Εἰς αὐτὸ ἦσαν φυτευμένα παντός εἶδους λαχανικὰ καταπράσινα και θαλερώτατα, διατηρούμενα δι' ὅλου τοῦ ἔτους τρυφερά και στιλπνά. Ἐδῶ ἔρρεον και δύο κρηναί. Τὸ ὕδωρ τῆς μιᾶς ἐχύνετο εἰς αὐλάκια, τὰ ὅποια διεκλαδίζοντο εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ κήπου και ἐπότιζον αὐτόν· τὸ δὲ ὕδωρ τῆς ἄλλης δι' ὑπογείων ὀχετῶν, ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς αὐλῆς ἐκτεινομένων, διωχετεύετο εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τὰς διαφόρους χρεῖας αὐτῶν. Ὁραῖα και θαυμαστά πάντα!

97. Ἡ γῆ τῶν Κυκλώπων.

(Ὅμηρος. Ὀδύσσεια ι 105 και ἐξ.)

Ὁ Ὀδυσσεὺς φιλοξενούμενος εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκίνοῦ διηγεῖτο τὴν ἐσπέραν τὰ πολλὰ και δεινὰ παθήματά του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διηγεῖτο και περι τῆς γῆς τῶν Κυκλώπων τὰ ἀκόλουθα.

Εἰς τὴν γῆν τῶν Κυκλώπων, ἔλεγεν, ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ἡ ἀμπελος και πάντα τὰ ἄλλα φυτὰ φύονται μόνα. Οὐδεὶς σπεῖρει, οὐδεὶς φυτεύει, οὐδεὶς καλλιεργεῖ τὴν γῆν. Βρέχει ὁ Θεός, και τρέφονται και αὐξάνονται τὰ φυτὰ. Οἰκίας και ἀγροὺς οἱ ἀγριοὶ οὗτοι Κυκλωπεσ δὲν ἔχουσιν. Κατοικοῦσιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων, μακρὰν ἀλλήλων, ἐντὸς κοίλων σπηλαίων. Ἐκαστος μόνον περι ἑαυτοῦ, περι τῆς γυναικὸς και περι τῶν τέκνων αὐτοῦ φροντίζει. Περι τῶν ἄλλων οὐδεμίαν φροντίς.

Πλησίον τῆς γῆς ταύτης τῶν Κυκλώπων, οὐχὶ μακρὰν τοῦ λιμένος αὐτῆς, ὑπάρχει νησὸς τις πλήρης δένδρων παμμεγίστων, ἔρημος ἐντελῶς. Πούς ἀνθρώ-

που ἐδῶ ποτέ δὲν εἶχε πατήση. Εἰς τοὺς δρυμῶνας καὶ εἰς τὰ ὄρη αὐτῆς ποτέ δὲν ἐκυνήγησε κυνηγός, ποτέ δὲν ἐποίμαναν τὰ ποίμνια αὐτῶν ποιμένες. Τὰς κοιλάδας καὶ τὰς πεδιάδας αὐτῆς ποτέ δὲν ἐκαλλιέργησε γεωργός. Μόνον αἶγες κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐλεύθεραι καὶ ἄφοβοι περισέρονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Οἱ γείτονες τῆς γῆς ταύτης Κύκλωπες δὲν ἔχουσι πλοῖα. Ναυπηγοί, ὅπως ναυπηγήσωσι πλοῖα, δὲν ὑπάρχουσι εἰς τὴν γῶραν αὐτῶν. Ἄνευ δὲ πλοίων πῶς εἶνε δυνατόν νὰ διαπεράσῃ τις τὴν θάλασσαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλας γῶρας, πέραν αὐτῆς κειμένας; Καὶ διὰ τοῦτο οὔτε οἱ γείτονες Κύκλωπες οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι μετέβησαν ποτέ εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἵνα καλλιέργησωσι καὶ μεταβάλλωσιν αὐτὴν εἰς γῶραν εὐδαίμονα.

Καὶ πόσον εὐκόλον ἦτο νὰ γίνῃ τοῦτο! Τί καλὸν δὲν ἔχει ἡ γῆ αὕτη! Καρποφορεῖ κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι λειμῶνες θαλερώτατοι καὶ γλοερώτατοι, κατὰφυτοὶ ἐξ ἀμπέλων πολυσταφύλων. Ἡ ἀρόσιμος λειοτάτη καὶ παχυτάτη διὰ σῖτον καὶ κριθὴν ὑπάρχει ἀφθονωτάτη. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει καὶ λιμὴν τόσον καλός, τόσον ἥσυχος, ὥστε ποτέ ὁ ναύτης δὲν λαμβάνει ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ ἀγκύρας καὶ σχοινία, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὸ πλοῖον αὐτοῦ ἐκ τῶν τρικυμιῶν. Σύρει τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν παραλίαν καὶ κἀθήται ἥσυχος μέχρις ὅτου πνεύσωσιν ἄνεμοι οὐριοὶ καὶ εὐαρεστηθῶσιν οἱ ναῦται νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πλοῦν αὐτῶν. Εἰς τὸ βάθος τοῦ λιμένος ὑπάρχει βαθὺ σπήλαιον, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ κρήνη, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶνε κρυσταλλῶδες, καὶ περὶ τὸ σπήλαιον πυκναὶ αἶγειροι (λεῦκαι μὲ σκοῦρα φύλλα) ὑψηλόταται καὶ θαλερώταται.

Εἰς ταύτην τὴν γῆν καταπλέομεν, θεὸς δέ τις ὠδήγησεν ἡμᾶς ἐκεῖ, διότι τὸ σκότος ἦτο βαθύτατον καὶ ἡμεῖς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδωμεν τίποτε πρὸ ἡμῶν. Ἡ σελήνη δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν οὐρανόν. Παχεῖα νεφέλη ἀπέκρυπτε τὸ φῶς αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐγὼ οὔτε ἄλλος ἐκ τῶν συντρόφων μου εἶδε τὴν ὡραίαν ταύτην

νήσον. Ἀφοῦ δὲ εἰσήλθομεν εἰς τὸν λιμένα, κατεβιβάσαμεν πάντα τὰ ἱστία, ἐξήλθομεν εἰς τὴν παραλίαν, ἐκοιμήθημεν ὀλίγον καὶ ἀνεμένομεν τὴν ὡραίαν πρωΐαν. Κατὰ τὰ γλυκοχαράγματα ἠγέρθημεν καὶ περιεφερόμεθα εἰς τὴν νήσον θαυμάζοντες αὐτήν.

98. Ἡ θήρα τοῦ ἐν τῷ Παρνασσῷ κάπρου.

(Ὅμηρος, Ὀδύσσεια τ 430—454).

Ὁ Παρνασσὸς εἶνε ὄρος πολὺ ὑψηλόν. Δένδρα πυκνά καὶ πολὺ ὑψηλά καλύπτουσιν αὐτόν. Τὰ κοιλάματα καὶ αἱ ὄφρυες αὐτοῦ εἶνε πολὺ ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους. Αἱ νάπαι καὶ αἱ λόχμαι πολὺ πυκναί, τόσοι πυκναί, ὥστε οὔτε οἱ σφοδρότατοι ἀνεμοὶ οὔτε αἱ καυστικώταται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου οὔτε αἱ ῥαχδαιόταται βροχαὶ δύνανται ποτε νὰ διαπεράσωσιν αὐτάς. Κατὰ γῆς δὲ ἀμέτρητον πλῆθος φύλλων κεχυμένων. Ἐδῶ, εἰς αὐτὸ τὸ ἔρημον μεγαλοπρεπὲς μέρος, διέμενον ὁ φοβερός κάπρος, τὸν ὁποῖον ἐζήτει ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Αὐτολύκου νὰ ρονεύσωσιν.

Ἦτο πρωΐα. Μόλις αἱ χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν προβάλλει εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἤρχιζον νὰ καταλάμπωσι τὰς πεδιάδας, ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Αὐτολύκου συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ἰχθυητικῶν αὐτῶν κυνῶν εἰς τὴν πυκνοτάτην λόχμην, ὅπου ἔμενε τὸ θηρίον. Ὁ φοβερός κάπρος, ἅμα ἤκουσε τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν καὶ τὸν κτύπον τῶν ποδῶν τῶν ἀνθρώπων, πάραυτα ἐκτινάσσεται ἐκ τῆς λόχμης αὐτοῦ. Αἱ τρίχες τῆς λοφιάς του ἀνορθοῦνται, πῦρ καὶ φλόγες ἐξέρχονται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀτρόμητος ἵσταται πρὸ τῶν κυνηγῶν. Ὁ Ὀδυσσεὺς ρίπτει τότε τὸ ἀκόντιον κατ' ἐπάνω του, ἀλλ' ὁ κάπρος ὀρμᾷ κατ' αὐτοῦ, ἐμπήγει τὸν ὄξυν ὀδόντα αὐτοῦ εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ γόνατος τοῦ Ὀδυσσεῶς, διασπᾷ πολὺ κρέας ἐξ αὐτοῦ καὶ καταπίπτει τέλος εἰς τὴν κόνιν μυκώμενος. Ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχε πληγώσῃ αὐτὸν θανασίμως κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον.

99. Ὁ Ἄθως.

Κρυσταλλωμένε Ἄθωνα, τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τοῦρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κορυφήν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου, καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπή τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου.
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὰ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς κτίσεως ἀρχαῖος,
σὺ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρῃ τὸν αὐχένα σου ἔς τὸν αἰμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ὡ φύσις! τόσα τέκνα σου, χωρὶς ψυχὴν κ' αἰσθήσεις,
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις.

Παναγ. Σουΐδος.

100. Τὸ ῥόδον.

Τὸ ῥόδον εἶνε τὸ ἄνθος τῆς ῥοδῆς, συγγενεῦον μὲ τὰ ἄνθη
τῆς μηλέας, τῆς ῥοδακινέας, τῆς κερασέας, τῆς ἀμυγδαλέας καὶ
μὲ ὅλα τὰ ἄνθη τῶν **ἑσπεριδοειδῶν** λεγομένων φυτῶν.

Ἡ ῥοδῆ εἶνε θάμνος ἰσχυρὸς μετρίου ὕψους καὶ συγγενῆς
τῆς βάτου καὶ χαμαικεράσου. Αἱ ῥίζαι αὐτῆς εἶνε πολλαὶ καὶ
ἰσχυραὶ. Ἐκ τῶν ῥιζῶν ἀναφύεται ὁ κορμὸς, ὅστις διακλαδίττε-
ται εὐθὺς ὡς ἐξέλιθη ἐκ τῆς γῆς εἰς πολλοὺς κλάδους σκληροῦς,
μακροῦς, εὐθεῖς, ἀρκετὰ ἐπιμήκεις, κυρτουμένους ἐλαφρῶς κατὰ
τὸ ἄκρον καὶ ἔχοντας ἀκάνθας σκληρὰς ὡς ἀγκίστρια πρὸς τὰ
κάτω ἐστραμμένα. Ἐκ τῶν κλάδων τούτων ἐκφύονται κατ' ἔτος
πολλὰ ὑποπράσινα μακρὰ, λευκά, εὐλύγιστα καὶ πρὸς τὰ ἄκρα
κυρτωμένα ἰσχυρὰ κλωνάρια, τὰ ὅποια ἔχουσιν, ὅπως καὶ οἱ
κλάδοι, μικρὰς σκληρὰς καὶ ὀξείας ἀκάνθας, πρὸς τὰ κάτω κυρ-
τουμένας καὶ ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῶν πολλὰς τρίχας μαλακὰς. Ἐκ

τῶν κλωναρίων τούτων ἐκφύονται ἄλλα μικρότερα καὶ τρυφερότερα βλαστάρια, οἱ **μίσχοι**, πλήρεις ἀπαλῶν ἀκανθῶν. Οὗτοι ἔχουσιν ἀνὰ δύο μικρὰ παράφυλλα εἰς τὴν βάσιν, ἀνὰ ἓν μέγα πράσινον καὶ ῥοιδῆς φύλλον εἰς τὸ ἄκρον καὶ ἓν τῷ μεταξύ αὐτῶν ἀνὰ δύο ἢ τρία ζεύγη ἐπίσης πρασίνων καὶ ῥοιδῶν φύλλον, τὰ ὅποια εἶνε ἀπέναντι ἀλλήλων τοποθετημένα, ὡς πτερὰ ἀνοικτὰ καὶ ὡς προίονιον κατὰ τὰ χεῖλη ὀδοντωτά.

Εἰς τὴν κορυφὴν τῶν βλασταρίων καὶ ἀνάμεσα τῶν φύλλων συνήθως προβάλλουσι τρία ἢ τέσσαρα ἄνθη. Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἄνθους, τὸ ὁποῖον κἀθῆται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν βλασταρίων, ἡ **κάλυξ**, ἐκ πέντε φύλλων ἀποτελουμένη, εἶνε τριχωτὴ καὶ σαρκώδης, πρασίνη ἔξωθεν, ἀργυροειδῆς ἔσωθεν καὶ ὁμοία κατὰ τὸ σχῆμα μὲ στάμναν, κυρτὴ δηλαδὴ καὶ στενὴ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰ ἄνω, κυρτὴ καὶ εὐρυτέρα κατὰ τὸ

Ῥόδον.

μέσον. Εἶνε δὲ ἔσχισμένη πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος εἰς πέντε μακροὺς, πρασίνοὺς καὶ φυλλοειδεῖς ὀδόντας, οἱ ὅποιοι κλίνουσι μὲν πρὸς τὰ κάτω ἐν σχήματι κώδωνος, ὅταν τὸ ῥόδον εἶνε ἀνοικτόν, περιπλέκονται δὲ μετ' ἀλλήλων καὶ κρύπτουσι τὸ ῥόδον, ὅταν αὐτὸ ἀκόμη εἶνε εἰς τὴν κάλυκα κλεισμένον. Ἐκ τοῦ ἔνδοθεν μέρους τῆς κάλυκος προβάλλουσι πολλὰ τρυφερότατα φύλλα, τὰ **πέταλα τῆς στεφάνης**, μεγάλα στρογγύλα, εὐώδη λευκὰ ἢ ῥοιδίνα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀποτελοῦντα τελείαν σφαι-

ροειδή μορφήν. Ἐκ τοῦ μέσου τῶν πετάλων ἀνέρχονται νήματά τινα πολὺ λεπτά, ἀργυρόλευκα, οἱ **στήμονες**, ἀποτελεωτῶντες εἰς χρυσοκιτρίνους μικροτάτους θυλάκους. Κάτωθεν πάντων τούτων εἶνε ὁ καρπός, ὀγκώδης, χνοερὸς καὶ φέρων ἔσωθεν πολυάριθμα μικρότατα σπέρματα. Τοῦτο τὸ ἄνθος εἶνε τὸ ῥόδον.

Τὰ ῥόδα δὲν εἶνε πάντα τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Τὰ ῥόδα εἶνε εἴκοσι τεσσάρων εἰδῶν μὲ ἀπειραρίθμους παραλλαγάς, διαφέροντα ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν πετάλων, κατὰ τὸ μέγεθος, τὸν χρωματισμόν, τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν ἀπαλότητα αὐτῶν. Πλεῖστα ῥόδα ἔχουσι μόνον πέντε πέταλα, ἄλλα δώδεκα, ἄλλα εἴκοσι καὶ ἄλλα πολὺ περισσότερα τούτων. Τινὰ εἶνε πολὺ μεγάλα, ἄλλα μέτρια καὶ ἄλλα πολὺ μικρά. Τινὰ εἶνε λευκά, ἄλλα πορφυρεᾶ, ἄλλα κίτρινα. Τινὰ εὐωδιάζουσι περισσότερον, ἄλλα ὀλιγώτερον. Τινῶν τὰ φύλλα εἶνε μαλακὰ ὡς βελουῖδον, ἄλλων ὀλίγον σκληρότερα. Τὰ ἀγρία ῥόδα, τὰ ὅποια φύονται ἐπὶ τῶν λόφων, παρὰ τὸς ὄχθας τῶν ποταμῶν, κατὰ τὰ πλάγια τῶν δασῶν, κατὰ τὰ ἄκρα τῶν κήπων, ἔχουσι μόνον πέντε πέταλα ὄχι πολὺ ὀσπία, ὄχι πολὺ εὐώδη, καὶ χρωματισμένα μὲ ἀσθενὲς πορφυροῦν χεῶμα. Τὰ ῥόδα, τὰ αὐξάνοντα εἰς τοὺς κήπους ἡμῶν ἔκ τῶν δύο εἰδῶν τῆς ῥοδῆς, τῆς ἑκατονταφύλλου καὶ τῆς γαλλικῆς, τὰ **ἀπριλιάτικα** καὶ τὰ **μαγιότικα** λεγόμενα, ἔχουσι πέταλα πολὺ περισσότερα τῶν πέντε, χεῶμα ζωηρότατον πορφυροῦν ἢ ῥόδινον, εὐωδίαν πολλήν, ἀπαλότητα μεγάλην.

Τὸ ῥόδον ἀνθεῖ πολὺ ὀλίγον χρόνον. Ἐξανθεῖ τελευταῖον πάντων τῶν ἀερινῶν ἀνθέων καὶ ἀπανθεῖ πρῶτον πάντων. Ἐκ τῶν ἀερινῶν ἀνθέων, ἀκόμη καὶ πρὶν παρέλθῃ ἐντελῶς ὁ χειμῶν, πρῶτον φαίνεται εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τοὺς λειμῶνας τὸ λευκόν, μετ' ὀλίγον χρόνον τὸ φλόγινον, ἴον, ἢ **ἀγριοβιολέτα**, μετὰ ταῦτα ὁ νόρκισσος καὶ τὸ λείριον, ἔπειτα τὸ μέλαν ἴον καὶ ὁ ἰάκινθος καὶ τελευταῖον τὸ ῥόδον. Ἐκλείπει δὲ πρῶτον τὸ ῥόδον. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνθησίαν του ἀρχίζουσι νὰ ἀμυρῶνται τὰ χεῶματα αὐτοῦ καὶ νὰ συγχέηται ἡ χαρίεσσα τάξις τῶν πετάλων αὐτοῦ· ἔπειτα ὑπὸ τὴν ἐλαφροτάτην αὔραν καταπίπτουσι τὰ φύλλα αὐτοῦ, καὶ μένει γυμνόν. Μετὰ τὸ ῥόδον

ἐκλείπει ὁ ὑάκινθος, μετὰ τὸν ὑάκινθον τὸ λευκίον καὶ τελευταῖον τὸ μέλαν Ἴον.

Τὸ ῥόδον εἶνε τὸ ὠραιότατον πάντων τῶν ἀνθέων τῆς γῆς. Ὅπως ὁ λέων ἔνεκα τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς ὄλων τῶν χερσαίων ζώων, ὅπως ὁ ἀετὸς ἔνεκα τῶν ὀνύχων καὶ τῶν πτερυγῶν καὶ τῆς ἀφοβίας αὐτοῦ εἶνε βασιλεὺς τῶν πτηνῶν, οὕτω καὶ τὸ ῥόδον ἔνεκα τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐωδίας αὐτοῦ εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν ἀνθέων. Πάντα ὅσα ἔχει εἶνε ὠραιότατα. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ εἶνε ὠραιότατον, πλατύ, ὀγκῶδες, σφαιροειδές. Τὰ τρυφερώτατα πέταλα αὐτοῦ, συνδεδεμένα εἰς τὸ βάθος τῆς κάλυκος διὰ βραχέων λευκαζόντων ὀνύχων, εἶνε τοποθετημένα ἐν κύκλῳ τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἀπαλότητα. Τὸ χρῶμα εἶνε ὠραιότατον, λευκὸν ἢ ῥόδινον, πορφυροῦν ἢ κίτρινον. Τὸ δέσμα τῶν πετάλων ἀπαλώτατον ὡς βελουῖδον. Τὸ ἄρωμα σταθερὸν καὶ λεπτότατον. Τὸ ῥόδον ἐκ πάντων τῶν ἀνθέων εὐωδιάζει καὶ χλωρὸν καὶ ξηρὸν καὶ θερμαινόμενον καὶ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μακρόθεν. Τοῦ ῥόδου ἡ ὄσμη ἐκ πάντων τῶν εὐόσμων ἀνθέων εἶνε πάντοτε εὐχάριστος. Οὐδέποτε χορταίνει, οὐδέποτε βαρύνεται αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ὅπως χορταίνει καὶ βαρύνεται τὴν ὄσμη τῶν ἄλλων ἀνθέων. Τοῦ ῥόδου ἡ ὄσμη διακρίνεται ἐκ πασῶν τῶν ἄλλων ὄσμων, ὅταν πολλὰ εὖσμα ἀνθῆ εἴτε εἰς τὸν κῆπον εἴτε εἰς τὴν αἴθουσαν εἴτε εἰς τὴν ἀνθοδέσμην εἶνε ὁμοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ πάντοτε τὸ ῥόδον ἐθεώρησαν ὡς τὸ τελειότατον ἀνθος τοῦ κόσμου καὶ αὐτὸ ἠγάπησαν καὶ αὐτὸ ἐτίμησαν πλειότερον πάντων τῶν ἄλλων. Πλούσιοι καὶ πένητες, σοφοὶ καὶ ἀπαιδευτοὶ, νέοι καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νεανίαι καὶ νεάνιδες, πάντες τὸ ῥόδον τιμῶσιν ὡς τὸ ἔσχατότατον τῶν ἀνθέων. Αὐτὸ κοσμεῖ τὸν κῆπον τοῦ μεγιστάνος καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ κηπάριον τοῦ ἰδιώτου καὶ τοῦ χωρικοῦ. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἐρασμιότητος διαγελά ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς ἡγεμονίδος καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς πτωχοτάτης νεάνιδος ἐπὶ τῆς κομβιοδόχης τῶν βασιλοπαίδων καὶ ἐπὶ τοῦ πύλου τοῦ χειρώνακτος εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν ἡγεμόνων καὶ εἰς τὰς πενιχρὰς καλύβας τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ποιμένων.

Τὸ ῥόδον κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης καὶ τὸ κράνη καὶ τὰ ὄπλα τῶν νικηφόρων ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος· τοὺς ναοὺς τοῦ Ὑψίστου καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ συμπόσια τῶν ἀνθρώπων· τὸν νεόδμητον οἶκον καὶ τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν ἡμῶν ὄντων. Μὲ ῥόδα στρώννυται ἡ ὁδός, ἐξ ἧς διέρχεται ὁ νικηφόρος στρατηγός, ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· μὲ ῥόδα στρώννυται τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν τοῦ Ὑψίστου καὶ ἡ ὁδός, ἐξ ἧς διέρχεται ὁ Ἐσταυρωμένος λυτρωτὴς τοῦ κόσμου καὶ πᾶσα πανηγυρικὴ τῆς ἐκκλησίας πομπή.

Λατρείαν προσφέρουσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς εἰς τὸ ῥόδον. Τινὲς τελοῦσιν ἐορτὰς λαμπρὰς καὶ πανηγύρεις μεγαλοπρεπεῖς πρὸς τιμὴν τοῦ ῥόδου καὶ ἄλλοι σέβονται αὐτὸ ὡς τι ἅγιον καὶ θεωροῦσι μεγίστην ἀσέβειαν νὰ πατήσωσιν ἐν φύλλον αὐτοῦ. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι δὲν κατάγεται ἐκ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐρρίφθη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δι' αὐτῆς τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλοι ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς κατέστησεν αὐτὸ βασιλέα τῶν ἀνθέων. Ὅταν ἐγίναν τὰ ἄνθη, λέγουσι, βασιλεὺς αὐτῶν ἦτο ὁ λωτός· ἀλλὰ τὰ ἄνθη ἤλθον εἰς τὸν Θεὸν καὶ παρεπονέθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτῶν εἶνε ἀνάξιος, νυστάζει πάντοτε καὶ κοιμᾶται πολὺ, καὶ παρεκάλεσαν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ ἄλλον βασιλέα. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῆς δεήσεως αὐτῶν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὰ βασιλέα τὸ εὐῶδες λευκὸν ῥόδον, τὸ ὁποῖον πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν αὐτοῦ ὤπλησε διὰ σκληρῶν καὶ ὀξειῶν ἀκανθῶν. Ἡ ἀηδὼν, ὅτε εἶδε τὸν νέον βασιλέα τῶν ἀνθέων, τὸ εὐῶδες ῥόδον, ἔμεινεν ἐκστατικὴ ἐκ τοῦ κάλλους καὶ τῆς εὐωδίας αὐτοῦ. Τόσον δὲ ἠγάπησεν αὐτό, ὥστε ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιθυμίας, τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ τὸ βλέπῃ καὶ νὰ εἶνε πλησίον αὐτοῦ πάντοτε, ἐπέτα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδιακόπως εἰς τοὺς ῥοδῶνας, οὐδόλως προσέχουσα εἰς τὰς ἀκάνθας αὐτῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐνῶ ἐπέτα, μία ἀκανθα ἐτρύπησε τὴν μικρὰν καρδίαν αὐτῆς. Τὸ εὐγενὲς αἷμα αὐτῆς ἐρράντισε τὰς κάλυκας τοῦ ῥόδου καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέπνευσε τὸ καλλικέλαδον πτηνὸν τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐκτοτε τὸ ῥόδον ἐγίνε πορφυροῦν καὶ μένει εἰσέτι τοιοῦτον, ἠγαπημένον ὑπὸ τῆς ἀηδόνας, τιμημένον ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ εὐλογημένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

101. Τὸ ρόδον.

Ὅλα τάνθη εἶνε καλὰ καὶ χαριτωμένα·
ὁ σεμνὸς ὁ μενεξῆς, ἡ ἀγνή μυρσίνη,
τὸ γλυκὴ γαρύφαλλο, οἱ ἀφραῖτοι κρίνοι,
ὅλα ἔχουν χωριστὴ χάρι τὸ καθένα.
Μὰ τὸ ρόδον πιὸ πολὺ ἀπὸ τᾶλλ' ἀξίζει,
ποῦ κι ἂν χάση τὴ μορφὴ καὶ τὰ χρώματά του,
με' ἔς τὰ σκόρπια φύλλα του μένει τᾶρωμά του
καὶ νεκρὸ ἀκόμη ζῆ κι ἄνοιξι θυμίζει.

Δ. Βικέλας.

Θ'. Ο ΚΟΣΜΟΣ

(Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς)

102. Ὁ ἥλιος.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχον).

Ὁ ἥλιος εἶνε ἐν τῶν πολλῶν ἀστρῶν τοῦ οὐρανοῦ.
Ὁ ἥλιος εἶνε σφαιροειδής, ὅπως σφαιροειδῆ εἶνε πάντα
τὰ ἄλλα ἀστρα. Τί κυρίως εἶνε ὁ ἥλιος δὲν εἶνε γνωστόν·
πιθανὸν νὰ εἶνε μύδρος διάπυρος, πιθανὸν νὰ εἶνε γῆ
ἀνημμένη, πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ πύρινον νέφος πυκνόν.
Ὁ ἥλιος εἶνε πολὺ μεγαλύτερος τῆς γῆς· φαίνεται
ὅτι εἶνε ἓνα πόδα μόνον μέγας, διότι ἀπέχει πολὺ ἀπὸ
τὴν γῆν. Ὁ ἥλιος ἀπέχει ἀπὸ τὴν γῆν πολὺ περισσότε-
ρὴ ἢ σελήνη. Ὁ ἥλιος φαίνεται λευκὸς καὶ ὄχι πυρώδης.
Ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ἡ γῆ κινεῖται
περὶ τὸν ἥλιον. Εἰς ἡμᾶς φαίνεται ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται
περὶ τὴν γῆν, ἀπαράλλακτα ὅπως φαίνονται εἰς ἡμᾶς
ὅτι αἱ οἰκίαι καὶ τὰ δένδρα κινοῦνται, ὅταν προχωρῆ
ταχέως ἡ ἄμαξα ἢ τὸ πλοῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἴμεθα.
Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καὶ δύει ὡσάκις ἡ γῆ ἔχει

ἐστραμμένην τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς πρὸς τὸν ἥλιον καὶ φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, τότε εἶνε ἡμέρα· εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ δὲν φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, εἶνε νύξ. Ἐνίοτε γίνονται καὶ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὰς ἐκλείψεις τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐμποδίζεται νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν γῆν, διότι μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς συμβαίνει νὰ εὐρίσκῃται ἡ σελήνη. Κατὰ τὰς ἐκλείψεις γίνεται σκότος, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἶνε τοσον πολὺ, ὥστε φαίνονται τὰ ἄστρα.

Κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου αἰσκιαι, τὰς ὁποίας ρίπτουσι τὰ διάφορα πράγματα, εἶνε μικραί. Ὅσον ἀναβαίνει ὁ ἥλιος πρὸς τὸν οὐρανόν, τοσον αἰσκιαι τῶν πραγμάτων γίνονται μικρότεραι. Κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἶνε μικρόταται.

Ὁ ἥλιος τρέφει καὶ αὐξάνει πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ζῶα καὶ φυτά.

Ὁ ἥλιος εἶνε ἐν τῶν ὠραισιτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων δημιουργημάτων τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ Παντός.

103. Ἡ σελήνη.

Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλοῦταρχον).

Ἡ σελήνη εἶνε σφαιροειδής, ὅπως σφαιροειδής εἶνε καὶ ὁ ἥλιος καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἄστρα. Ἡ σελήνη ἴδιον φῶς δὲν ἔχει· τὸ φῶς ἔρχεται καὶ εἰς αὐτὴν, ὅπως καὶ εἰς τὴν γῆν, ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἡ σελήνη εἶνε ὁμοία μὲ τὴν γῆν. Ἐχει ὄρη, πεδιάδας, φάραγγας, ἡφαιστεια καὶ παντός εἶδους κοιλώματα. Αἱ κηλίδες ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι φαίνονται εἰς τὴν σελήνην ὡς πρόσωπον ἀνθρώπου, εἶνε ἡ σκιά, τὴν ὁποῖαν ρίπτουσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη αὐτῆς, φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἢ τὰ ἀνήλια καὶ σκοτεινὰ βάθη καὶ κοιλώματα αὐτῆς, ἐντὸς τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ φθάσῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἐκ τῶν τριῶν κηλίδων τὴν μεγαλυτέραν ὠνόμαζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες **μυχὸν τῆς Ἐκάτης**, ἐκ δὲ τῶν δύο μικροτέρων τὴν μὲν πρὸς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς σελήνης κειμένην ὠνόμαζον **Ἠλύσιον πεδίον**, τὴν δὲ πρὸς τὸ κατώτερον. **πεδίον τῆς Περσεφόνης**.

Ἡ σελήνη εἶνε πολὺ μικροτέρα τῆς γῆς. Κατα-
κεῖται δέ, ὅπως καὶ ἡ γῆ, ἀλλ' ἴσως τὰ ζῶα καὶ τὰ
φυτὰ αὐτῆς εἶνε μεγαλύτερα καὶ τελειότερα τῶν ζῶων
καὶ τῶν φυτῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ σελήνη, ὅταν εἶνε τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐρανόν,
φαίνεται, ὅταν δὲ εἶνε τὴν ἡμέραν, δὲν φαίνεται. Τὸ
φῶς τοῦ ἡλίου καταλάμπει αὐτήν, καὶ δὲν φαίνεται.
Ὅταν ὁμως γίνηται ἐκλείψις τοῦ ἡλίου καὶ ἀμαυρώνη-
ται (σκοτίζεται) τὸ φῶς αὐτοῦ, τότε, ἂν εἶνε εἰς τὸν
οὐρανόν, φαίνεται ὡς εἰς σκοτεινὸς δίκκος.

Τὴν νύκτα, ὅταν εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν, εἶνε ἄλλοτε
πανσέληνος, ἄλλοτε μηνοειδῆς καὶ ἄλλοτε ἡμίκυρτος.
Πανσέληνος εἶνε, ὅταν ὅλον τὸ πρὸς τὴν γῆν ἐστραμ-
μένον μέρος αὐτῆς φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μηνοειδῆς,
ὅταν κατὰ τὰς αὐξήσεις, καὶ ἀμφίκυρτος, ὅταν κατὰ
τὰς φθίσεις αὐτῆς μόνον ὀλίγον μέρος ἐστραμμένον πρὸς
τὴν γῆν φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Ἡ σελήνη ἔχει ἐκλείψεις. Τοιαῦται συμβαίνουσιν,
ὅταν ἡ γῆ εὐρεθῆ μεταξύ τοῦ ἡλίου καὶ αὐτῆς. Ἐμπο-
δίζει ἡ γῆ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου νὰ ἔλθωσιν εἰς αὐτήν,
καὶ μένει σκοτεινὴ.

Ἡ σελήνη, ἐπειδὴ τὸ φῶς, τὸ ὅποῖον ῥίπτει εἰς τὴν
γῆν, εἶνε ἡλιακὸν φῶς, συντελεῖ καὶ αὐτὴ ὄχι ὀλίγον εἰς
τὴν γέννησιν καὶ αὐξήσιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζῶων καὶ
φυτῶν.

104. Τὰ ἄστρα.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχον)

Τὰ ἄστρα εἶνε ὅμοια μὲ τὴν γῆν. Τὰ ἄστρα ἔχουσι
καὶ αὐτὰ ἠπείρους, ὠκεανούς, ὄρη, ζῶα καὶ φυτὰ,
ὅπως καὶ ἡ γῆ. Ὁ ὄγκος τῶν πλείστων αὐτῶν εἶνε
πολὺ μεγαλύτερος καὶ ἀπὸ τὸν ὄγκον τῆς γῆς. Εἶνε δὲ
σφαιροειδῆ, ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ὁ οὐρανὸς εἶνε
πλήρης ἀστρων. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε μέγιστα καὶ λαμπ-
ρότατα, ἀλλὰ μικρότερα καὶ ὀλιγώτερον λαμπρά.
Εἰς τινὰ μέρη τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄστρα εἶνε πυκνότερα
καὶ εἰς ἄλλα ἀραιότερα. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπέχουσιν ὀλι-
γώτερον ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἄλλα περισσότερον. Τὰ ἄστρα

Χαρ. Παπαμάρκου Ἀναγνωσματάριον Δ' τάξ.

12

κινούνται· φέρονται δὲ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ οὐχί, ὅπως φαίνονται εἰς ἡμᾶς, ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς.

Οἱ ἀστέρες εἶνε δύο εἰδῶν, πλανῆται καὶ ἀπλανεῖς. Οἱ πλανῆται ἴδιον φῶς δὲν ἔχουσι· καταλάμπει αὐτοὺς ὁ ἥλιος. Οἱ ἀπλανεῖς στίλβουσιν, οἱ πλανῆται δὲν στίλβουσιν· οἱ πλανῆται ἀπέχουσιν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γῆν ἢ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Οὗτοι δὲ ἀπέχουσι πολὺ περισσώτερον ἀπὸ τὴν γῆν ἢ ὁ ἥλιος.

Ἡ λευκὴ ζώνη, ἣτις φαίνεται τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, ὀνομάζεται *Γαλαξίας*· ὀνομάζεται δὲ οὕτω, διότι τὸ χρῶμα αὐτοῦ εἶνε λευκὸν ὡς γάλα. Ὁ Γαλαξίας εἶνε ἄθροισμα παμπόλλων ἀστέρων, οἱ ὅποιοι δὲν διακρίνονται. Αὐτὸ τὸ λευκὸν χρῶμα, τὸ ὅποιον φαίνεται, εἶνε τὸ φῶς, τὸ ὅποιον ῥίπτει ἕκαστος ἐκ τῶν παμπόλλων τούτων ἀστέρων εἰς τὸ στερέωμα.

Τὰ ἄστρα εἶνε ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸν οὐρανὸν φαίνονται ὅμως μόνον τὴν νύκτα. Τὴν ἡμέραν δὲν φαίνονται, διότι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου λάμπει πολὺ καὶ δὲν ἀφήνει αὐτὰ νὰ φανῶσιν. Ὅταν ὅμως συμβῇ ὀλικὴ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου, τότε φαίνονται τὰ ἄστρα καὶ τὴν ἡμέραν. Ἐπίσης φαίνονται τὰ ἄστρα τὴν ἡμέραν, καὶ ὅταν τις εἶνε εἰς τὸν πυθμῆνα βαθέως τινὸς φρεάτος καὶ ἀπ' ἐκεῖ παρατηρήσῃ τὸν οὐρανόν.

Τὰ ἄστρα κινούνται αἰωνίως κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας αὐτῶν ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ὤρισενὰ κινῶνται.

103. Εἰς ἓν ἄστρον.

ὦ σύ, ποῦ εἰς αἰθέρος τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις
δι' ἀμυδροῦ ὄρασαι φωτὸς καὶ ἀβεβαίου.
ὡς ὄστρακον λευκάζον εἰς τὸν βυθὸν θαλάσσης
χανόμενον καὶ πάλιν φαινόμενον ἐκ νέου.

Ἐὰν ὁ μέγας οὔτος σωρὸς τῶν ἀδαμάντων
τὸ ἄκρον τῆς ἐσθῆτος ἀποτελῆ τοῦ Πλάστου,

σὺ τοῦ κρασπέδου εἶσαι τοῦ Ποιητοῦ τῶν πάντων
σμικροῦς ἀδάμας στίλβων εἰς τὰς πυκνὰς πτυχὰς του.

Ἦ. ἂν δὲν εἶν' ἐσθῆς του, ἀλλὰ βωμὸς προχέων
ἀείρορον φῶς λύχνων χιλίων καὶ μυρίων,
λαμπὰς μικρὰ σὺ εἶσαι εἰς πείσμα τῶν βορέων,
ἄσβεστον συντηροῦσα τὸ φέγγος σου τὸ θεῖον.

Ἦ. ἂν ὁ θόλος οὗτος τοῦ στερεώματός σου,
κατάστιλπνος ἐκ λίθων, σμαράγδου καὶ σαπφείρου,
δὲν εἶν' οὔτ' ἐσθῆς του χρυσῆ οὔτε βωμὸς του.
ἀλλὰ σωρεία κόσμων ἐκτάσεως ἀπείρου.

Σὺ τότε ζωογόνος, πηγὴ φωτὸς καὶ κάλλους,
ἥλιος εἶσαι φέρον πλανήτας κινουμένους,
καὶ πᾶς σου δὲ πλανήτης ὑποπλανήτας ἄλλους,
ὡς πρὸς μητέρα ὄρνεις μικροὺς σεσωρευμένους.

Καὶ φέρεις λοιπόν, γίγα, ἐπὶ εὐρέων νάτων
καὶ γαίας καὶ θαλάσσας καὶ λόφους καὶ πεδία,
καὶ μυριάδας ἴσως ἄστεων πολυκρότων·
πλὴν ποία των ἡ τύχη καὶ τίς ἡ ἱστορία :

Καὶ τὰ ἐν σοί, ὦ κόσμε, ὡς τὰ ἐνθάδε ῥέουν :
γεννῶνται μυριάδες καὶ θνήσκουν μυριάδες,
καὶ μυριάδες χαίρουν καὶ μυριάδες κλαίουں
καὶ νυμφικαὶ μαρμαίρουν καὶ νεκρικαὶ λαμπάδες :

Κ' ἐνῶ ὁ ὀφθαλμὸς μου, ὦ ἄστρον, σ' ἀτενίζει,
σὲ διασχίζουں ἴσως στρατεύματα καὶ στόλοι,
ὑπὸ τὰ βήματά των τὸ ἔδαφός σου τριῖζει,
καὶ μάχαι συγκροτοῦνται καὶ πίπτουں στρατοὶ ὄλοι.

Καὶ ὅμως τόσα ὄντα, βοὴ καὶ τύρβη τόση,
ἐντὸς στενῶν τὰ πάντα ἐγκλείονται ὀρίων
πέραν δὲ τούτων μένουں νεκρὰ καὶ σιωπῶσι
κ' εἰς ἓν σ' μικρὸν τὰ πάντα συγγέονται σημεῖον.

Καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἵπου στίλβει εἰς τὰ ὕψη
καὶ οὐδέποτε ἦ θέσιν ἢ ὥραν δὲν ἀλλάσσει,
ἂν ἔλθῃ νύξ, καὶ ἐκεῖνο δὲν ἔλθῃ, τί θὰ λείψῃ;
Εἰς κόκκος εἰς τὴν ἄμμον, ἐν φύλλον εἰς τὰ δάση.

Ὡ ἄστρον, ἀνατέλλεις αἰῶνια καὶ δύοις,
καὶ εἰς τὴν πλυθὺν τῶν ἄστρον ἡμεῖς σὲ παροοῶμεν·
πιστῶς τὴν ὠρισμένην ὁδὸν σου διανύεις,
καὶ εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι ποτὲ δὲν ἐρωτῶμεν.

Ἡ νύξ ὅταν ἐπέλθῃ, ὡσάν δειλή τις κόρη,
ἔσχατον σὺ τῶν ἄστρον μὲ συστολήν προκύπτεις.
Γλυκοχαράζει μόλις καὶ ὀπίσω εἰς τὰ ὄρη
σὺ πρῶτον ἀπὸ ὅλα τὸ πρόσωπόν σου κρύπτεις.

Ἰωάννης Καραδούτσας.

106. Ἡ γῆ καὶ ἡ ἀναλλοίωτος τάξις τοῦ κόσμου.

(Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Πλούταρχον).

Ἡ γῆ εἶνε ἐν τῶν πολλῶν ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ καὶ
μάλιστα ἐν τῶν μικροτέρων ἄστρον αὐτοῦ. Ἡ γῆ εἶνε
στρογγύλη, ὅπως στρογγύλος εἶνε ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη
καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἄστρα. Ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶνε σφαι-
ροειδῆς καὶ πολὺ μικρότερος τοῦ ὄγκου τοῦ ἡλίου καὶ
πλείστων ἄλλων ἀστέρων.

Ἡ γῆ κινεῖται συγχρόνως δύο κινήσεις· στρέφεται
περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα καὶ συγχρόνως περιφέρεται καὶ
περὶ τὸν ἥλιον. Ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ γῆ περι-
στρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς, καὶ ἐν τούτοις αὐτὴ
περιστρέφεται. Ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ γῆ περι-
φέρεται περὶ τὸν ἥλιον· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἡ γῆ μένει
ἀκίνητος καὶ ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς
δυσμάς. Ἐν τούτοις συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἡ γῆ πε-
ριφέρεται περὶ τὸν ἥλιον καὶ ὄχι ὁ ἥλιος περὶ τὴν γῆν.

Ὁ Ἕλλην σοφὸς Θαλῆς, ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς
ἐλληνικῆς πόλεως Μιλήτου καὶ ζῶν περὶ τὰ 600 ἔτη
πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ εἶνε σφαιροειδῆς.

Ὁ Ἕλλην φιλόσοφος Φιλόλαος, καταγόμενος ἐκ τῆς

μεγάλης ελληνικῆς πόλεως Κρότωνος καὶ ζῶν περὶ τὰ 430 πρὸ Χριστοῦ εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται. Ὅλος ὁ κόσμος ἕως τότε ἐπίστευεν ὅτι ἡ γῆ μένει ἀκίνητος.

Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι Ἡρακλείδης, καταγόμενος ἐκ τῆς ελληνικῆς πόλεως Ἡρακλείας καὶ ζῶν περὶ τὰ 340 πρὸ Χριστοῦ, καὶ Ἐκφαντος ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς μεγάλης ελληνικῆς πόλεως τῶν Συρακουσῶν καὶ ζῶν περὶ τὰ 370 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε οἱ πρῶτοι εἰπόντες ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς καὶ μάλιστα ὅτι στρέφεται ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ὁ μέγας Ἕλλην ἀστρονόμος Ἀρίσταρχος, καταγόμενος ἐκ τῆς ελληνικῆς νήσου Σάμου καὶ ζῶν περὶ τὰ 260 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, εἶνε ὁ πρῶτος εἰπὼν ὅτι ἡ γῆ οὐ μόνον στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα, ἀλλὰ περιστρέφεται καὶ περὶ τὸν ἥλιον καὶ μάλιστα «κατὰ λοξοῦ κύκλου», δηλ. ἐν ἐκλειπτικῇ.

Ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα γίνονται ἐνεκα τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς. Τὸ μέρος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει ἡμέραν, τὸ δὲ μέρος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον καὶ δὲν φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει νύκτα.

Ἡ γῆ βρίθκει φυτῶν, ζώων, πηγῶν καὶ ποταμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν ρέουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἄλλοι δὲ ρέουσιν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Εἶνε δὲ ἐστολισμένη μὲ παντὸς εἶδους χλόην, μὲ ὄρη ὑψηλά, μὲ δάση πολυδένδρα καὶ μὲ πόλεις, τὰς ἑποίας τὸ σοφὸν ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, ἴδρυσεν. Ἐχει δὲ καὶ νήσους μικρὰς καὶ μεγάλας. Αἱ λεγόμεναι ἠπειροὶ εἶνε νῆσοι μεγάλαι, διότι καὶ αὐταὶ περιβάλλονται ὑπὸ ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν. Δὲν εἶνε μόνον τρεῖς αἱ ἠπειροὶ, αὐταὶ τὰς ὁποίας γνωρίζει ὁ κόσμος, ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρική καὶ ἡ Εὐρώπη. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἠπειροὶ (αἱ ὕστερον ἀνακαλυφθεῖσαι Ἀμερική καὶ Αὐστραλία).

Δύο εἶνε τὰ μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων συνίσταται ἡ γῆ, ἡ ξηρὰ καὶ τὸ ὕδωρ. Καὶ ἐκ μὲν τῆς ξηρᾶς προκύπτου-

σιν αἱ ἡπειροὶ καὶ αἱ νῆσοι, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος αἱ πηγαί, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι καὶ ἡ θάλασσα.

Ἡ γῆ ἔξωθεν μὲν περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος, εἰς τὰ βάθη δὲ αὐτῆς εἶνε πῦρ. Ἔνεκα τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ πυρὸς συμβαίνουσι πολλὰ πάθη καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς καὶ εἰς τὰ καταχθόνια αὐτῆς.

Ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸν ἀέρα συμβαίνουσιν οὐμίγλαι, δρόσοι, βροχαί, χιόνες, γάλαξαι, ἀνεμοὶ, βρονταί, ἀστραπαί, κεραυνοί, καταιγίδες, θύελλαι, λαίλαπες, στρόβιλοι. Ἔνεκα δὲ τοῦ πυρὸς, τὸ ὅποιον ὑπάρχει εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, γίνονται εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰ καὶ διάφορα πάθη.

Εἰς τὴν ξηρὰν γίνονται διηλ. σεισμοὶ καὶ ἀκούονται ὑποχθόνιοι μυκηθμοί. Ἐκ τῶν ἡφαιστειῶν καπνοὶ καὶ φλόγες ἀναδίδονται, μύδροι πύρινοι ἐκτινάσσονται, λάβα καυστικωτάτη χύνεται, χάσματα ἀνοίγονται, μέρη τῆς γῆς καταβυθίζονται, γλιάρὰ καὶ θερμὰ καὶ ζέοντα ὕδατα ἀναβλύζουσι, βράχοι καὶ πέτραι καὶ πηγαὶ ἐκεῖ, ὅπου πρότερον δὲν ὑπῆρχον, ἀναφαίνονται.

Εἰς τὴν θάλασσαν σχεδὸν τὰ αὐτὰ γίνονται. Καὶ ἐκεῖ ἔνεκα τοῦ πυρὸς τοῦ ὑποχθονίου χάσματα εἰς τὸν πυθμῆνα αὐτῆς ἀνοίγονται. Τὰ ὕδατα πρὸς τὸ πέλαγος ἀποσύρονται, ἄλλα τὴν ξηρὰν κατακλύζουσιν. Ἡφαιστεια σχηματίζονται, καπνοὶ καὶ φλόγες ἐξ αὐτῶν ἐξέρχονται. Ἐκβολαὶ ποταμῶν μετατοπίζονται, πηγαὶ ἀναβλύζουσι, θαλάσσια ρεύματα καὶ δῖναι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους καὶ εἰς τοὺς πορθμοὺς γίνονται.

Ἔνεκα πάντων τούτων πολλὰ μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μέχρι τοῦδε ἐγένοντο. Πολλὰ μέρη αὐτῆς ἠνωμένα πρότερον σεισμοὶ ἰσχυροὶ διεχώρισαν. Πολλὰ μέρη τῆς γῆς βροχαὶ ραγδαίωσάν τε κατεπόντισαν. Πολλὰς ἡπείρους τὰ κύματα τῆς θαλάσσης ἐπελθόντα εἰς λίμνας καὶ εἰς θαλάσσας μετέβαλον. Πολλὰς θαλάσσας τὰ κύματα ἐπελθόντα εἰς ἡπείρους μετέβαλον. Πολλὰς πόλεις οἱ τυφῶνες καὶ οἱ λαίλαπες ἠφάνισαν. Πολλὰ μέρη τῆς γῆς πῦρ καὶ φλόγες ἐκ τοῦ οὐρα-

νοῦ ἐλθοῦσαι κατέφλεξαν. Πολλά μέρη τέφρα ἐκ τῶν ἠφαιστείων διεσκορπισθεῖσα κατέχωσεν. Ἀπέραντοι ἐκτάσεις τῆς γῆς ἐκ τῆς λάβας τῶν ἠφαιστείων ἠφανίσθησαν.

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ κόσμος εἶνε περικαλλέστατος καὶ ἡ τάξις, ἣτις ἐπικρατεῖ εἰς αὐτόν, τελειοτάτη. Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλ., καθ' ὃν ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἐδημιούργησεν αὐτόν, τὰ ἄστρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη κινοῦνται πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν. Οὔτε ἐστάθησάν ποτε οὔτε κατ' ἄλλον τρόπον ἐκινήθησάν ποτε. Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλ., καθ' ὃν ὁ μέγας Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ἐδημιούργησεν αὐτόν, γίνεται ἡμέρα καὶ νύξ, φῶς καὶ σκότος. Δύει ὁ ἥλιος καὶ φαίνονται τὰ ἄστρα, ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ ἀφανίζονται τὰ ἄστρα. Ἡ σελήνη μένει καὶ τώρα ἐπὶ τόσας ἡμέρας εἰς τὸν οὐρανόν, ὅσας ἔμεινε καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας· καὶ τώρα φθίνει καὶ αὐξάνει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας ἕως τώρα ὁ χειμὼν ἔρχεται μετὰ τὸ φθινόπωρον, τὸ φθινόπωρον μετὰ τὸ θέρος, τὸ θέρος μετὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ ἔαρ μετὰ τὸν χειμῶνα καὶ οὕτω καθέξῃς, πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ οὐδέποτε κατ' ἄλλην. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς δημιουργίας μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα γεννῶνται, αὐξάνουσι, γηράσκουσι καὶ ἐγκαταλείπουσι τὴν θέσιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν· ἡ γῆ τρέφει πάντα τὰ ἐν αὐτῇ γεννώμενα ζῶα καὶ φυτὰ καὶ αὐτὴ δέχεται αὐτά. Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ὁ ἥλιος λάμπει, οἱ ἀστέρες στίλβουσιν, οἱ ἀνεμοὶ πνέουσιν, οἱ ποταμοὶ ρέουσιν, ἡ σφαῖρα κυλίσταται, ὁ κύβος ἴσταται, οἱ δελφίνες κολυμβῶσιν, οἱ ἀετοὶ πετῶσιν, αἱ ἀηδόνες ψάλλουσι, τὰ ῥόδα εὐωδιάζουσιν. Ποτέ οἱ ποταμοὶ δὲν ἐστάθησαν, ποτέ οἱ ἀετοὶ δὲν ἐκολύμβησαν, ποτέ οἱ δελφίνες δὲν ἐβάδισαν, ποτέ τὰ ῥόδα δὲν ἔψαλαν, ποτέ ἀπὸ τῆς φθρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πλάσις ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χει-

ρῶν τοῦ μεγάλου Δημιουργοῦ αὐτῆς μέχρι τῆς ὥρας ταύτης. Ἡ πορεία τοῦ κόσμου εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ τελειοτάτη καὶ ἀναλλοίωτος.

107. Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅσο ζῆ ὁ κόσμος ὅλος,
δοσφ ζῆ ἡ γῆ, θὰ ζῆ
τ' ὄνομά σου. ὦ Ἑλλάς μου,
καὶ ἡ δόξα σου μαζί.

Ἐκ τῶν ἄμμων τῆς Λιβύης
εἰς τοὺς πάγους τοῦ βορρᾶ
τ' ὄνομά σου φέρ' ἡ φήμη
καὶ ἡ δόξα σου περᾶ.

Σὺ διδάσκαλος τοῦ κόσμου,
σὺ τῆς γῆς ὅλης τροφός,
σὺ πυξίς τῆς διανοίας,
σὺ τοῦ πνεύματος τὸ φῶς.

Ὅπως ἔδωκες θὰ δώσης,
θὰ ζητήσουν ὡς ζητεῖς
θὰ γενῆς καὶ πάλιν φάτων
καὶ πολιτισμοῦ κοιτίς.

Ἄγγελ. Βλάχος

108. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου.

(Ἀριστοτέλης, ἀπόσπασμα 24. σελ. 1476, α 34)

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶνε εἰς ἐκ τῶν μεγίστων φιλοσόφων τοῦ κόσμου. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶνε φιλόσοφος Ἑλληνα, καταγόμενος ἐκ Μακεδονίας καὶ ζήτας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, περὶ τὰ τριακόσια ἐξήκοντα ἔτη δηλαδὴ πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ μέγας οὗτος Ἕλληνα φιλόσοφος ἐπίστευεν ὅτι ὑπάρχει εἰς Θεός, ὅστις ἐποίησε τὸν κόσμον καὶ κυβερνᾷ αὐτόν. Ἴνα πείσῃ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ ὀρθόν, ἔλεγεν· « Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὰ ἀνή-

λια καὶ σκοτεινὰ βάθη τῆς γῆς ὑπάρχουσιν ὄντα ὅμοια πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· ὅτι δηλαδὴ ἔχουσιν νοῦν, ὅπως οἱ ἀνθρώποι, καὶ αἰσθάνονται, ὅπως αἰσθάνονται οἱ ἀνθρώποι. Ἐπειτα ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ἀνθρώποι οὗτοι ἔχουσιν εἰς τὰ ἀνήλια ταῦτα καὶ κατασκοπεῖνα βάθη τῆς γῆς κατοικίας καὶ ἐπιπλα καὶ ἀγάλματα καὶ εἰκόνας, ὅπως ἔχουσιν ἐδῶ οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς πλούσιοι ἀνθρώποι, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν γνωρίζουσιν ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς γῆς, οὐδὲν γνωρίζουσι περὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστρων καὶ οὐδὲν ἔχουσιν ἀκούσῃ περὶ Θεοῦ δημιουργοῦ καὶ κυβερνήτου τοῦ κόσμου. Ἄν ὑποθέσωμεν δὲ ὅτι ἠδύναντο νὰ βλέπωσιν εἰς τὰ κατασκοπεῖνα ἐκεῖνα βάθη τὰ ἐκεῖ γεννηθέντα καὶ ἐκεῖ ζῶντα ταῦτα ὄντα, τί θὰ ἔβλεπον; Μόνον πέτρας καὶ χρώματα καὶ βράχους καὶ μέταλλα καὶ οὐδὲν ἄλλο· τὴν ἄλλην ἡμέραν πάλιν θὰ ἔβλεπον τὰ αὐτὰ ἀμετακίνητα, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μένοντα, καὶ τὴν ἄλλην τὸ ἴδιον καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὰ ὄντα ταῦτα βεβαίως θὰ ἔλεγον καθ' ἑαυτὰ ὅτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει ἢ πέτραι, βράχοι καὶ μέταλλα.

» Ἄν ὅμως συνέβαινε ποτε διὰ τινος ῥωγμῆς νὰ ἀνεβαίνε τις ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐδῶ, ἐνθα ἡμεῖς ἐγεννήθημεν καὶ ζῶμεν, τί θὰ ἔβλεπεν! Πόσον θὰ ἐθαύμαζεν! Πόσον διάφορος θὰ ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ὁ κόσμος οὗτος ἀπὸ τοῦ κόσμου, τὸν ὅποιον ἔβλεπεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὰ κατασκοπεῖνα βάθη τῆς γῆς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνῆλθεν! Ὁ λαμπρὸς ἥλιος, τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἡμέρας, ὁ εὐρύς οὐρανός, τὰ πολύμορφα καὶ πολυχρώματα νέφη, τὰ ὑψηλὰ ὄρη, οἱ χλοεροὶ λειμῶνες, αἱ κατάφυτοι πεδιάδες, οἱ ῥέοντες ποταμοί, ἡ ἀπέραντος θάλασσα, τὰ ὑψηλὰ δένδρα, τὰ ὡραῖα ἀνθὲς, τὰ εὐμορφα πτηνὰ, πάντα ταῦτα θὰ ἐνεποίουν εἰς αὐτὸν μεγίστην ἐντύπωσιν καὶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ ἐκστατικὸς θὰ παρετήρει αὐτά. Ὁ κόσμος οὗτος, θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, εἶνε πολὺ διάφορος τοῦ κόσμου, τὸν ὅποιον ἐγὼ ἐγνωρίζον ἕως τώρα. Ἐδῶ εἶνε πάμπολλα πράγματα.

Ἐδῶ πάντα εἶνε φωτεινά, πάντα λάμπουσι, πάντα εἶνε ὠραῖα, πάντα εἶνε μεγαλοπρεπῆ.

» Ἐάν δέ, ἐνῶ ἐσυλλογίζετο ταῦτα καὶ ἐθαύμαζε τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ κόσμου, ἔδυνεν ἐν τῷ μεταξύ ὁ ἥλιος καὶ σκότος ἐκάλυπτε τὴν γῆν, βεβαίως θὰ ἐλυπεῖτο πολὺ. Θὰ ἐνόμιζεν ὅτι πᾶσαι αὐταὶ αἱ ὠραιότητες τοῦ κόσμου διὰ παντὸς ἀπωλέσθησαν καὶ ὅτι ὁ ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἥλιος διὰ παντὸς ἠφανίσθη. Θὰ ἐλυπεῖτο δὲ βαθύτατα καὶ θὰ ἐκλαιεν ἀπαρηγόρητα.

» Ἐάν δέ, ἐνῶ ἦτο τόσοσ περιλύπος, ἤρχιζον τὰ ἄστρα νὰ προβάλλωσιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπληροῦτο ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀχανές διάστημα τοῦ στερεώματος ἐξ ἀναριθμητῶν στιλβόντων ἀστέρων, ἐφαινετο δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἡ σελήνη μεγαλοπρεπῶς προβάλλουσα ὀπισθεν τῶν ὑψηλῶν ὄρεων, ὁποῖαι ἐντυπώσεις θὰ ἐγεννῶντο πάλιν εἰς τὴν περιλύπον αὐτοῦ ψυχὴν! Πόσον ὁ θαυμασμὸς αὐτοῦ θὰ ἦτο μέγας! Θὰ ἔμενεν ἐκστατικὸς! Θὰ ἐθαύμαζε τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ἀστέρων καὶ τὸ στιλπνότατον καὶ σπινθηρίζον φῶς αὐτῶν. Θὰ ἐθαύμαζε τὸ γλυκύτατον φῶς τῆς σελήνης καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ δίσκον αὐτῆς. Θὰ ἔβλεπεν αὐτὴν προχωροῦσαν πάντοτε πρὸς δυσμᾶς, ὅπου εἶδε καὶ τὸν ἥλιον προχωροῦντα καὶ ἀφανισθέντα, καὶ ἐπὶ τέλους θὰ ἐφοβεῖτο, μήπως φύγη καὶ ἀπολεσθῆ διὰ παντὸς καὶ αὐτῆ, ὅπως ἔφυγε καὶ ἀπωλέσθη καὶ ὁ ἥλιος.

» Ἐάν δέ, ἐνῶ ἐσυλλογίζετο ταῦτα καὶ εἶχεν αὐτοὺς τοὺς φόβους εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἔβλεπεν ὅτι τὰ ἄστρα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ὠχριῶντα πρὸ τοῦ λυκαυγυοῦς ἠφανίζοντο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ φῶς ἐγένετο ζωηρότερον εἰς τὸν κόσμον, ἤρχιζον δὲ πάλιν νὰ διακρίνωνται τὰ αὐτὰ ὄρη καὶ ἡ αὐτῆ θάλασσα καὶ τὰ αὐτὰ ἄνθη, τὰ ὁποῖα καὶ τὴν πρώτην φοράν εἶδε, πόσον θὰ ἐθαύμαζεν!

» Ἐάν δέ οὕτω διακείμενος ἔβλεπε μετ' ὀλίγον ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι ποτὲ πλέον δὲν ἤθελεν ἴδῃ, ἔβλεπε δὲ αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἦτο, καὶ ὅτε τὴν πρώτην φοράν εἶδεν

αὐτόν, καὶ πορευόμενον τὴν αὐτὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν ἐπορεύετο τὴν προηγουμένην ἡμέραν, βεβαίως θὰ ἔμενεν ἐκστατικός !

Ἐὰν δὲ μετ' ὀλίγον ἔβλεπε πάλιν τὸν ἥλιον δύοντα καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ ἄστρα εἰς τὸ στερέωμα κατὰ ἑκατομμύρια διασκορπιζόμενα, ἀπαράλλακτα ὅπως κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν, καὶ πάλιν τὴν πρώτην ἔβλεπεν αὐτὰ ἐκλείποντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἔβλεπε πάλιν τὰ αὐτὰ ἀπαράλλακτα ἐπαναλαμβάνόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, τότε βεβαίως θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὅτι ἓνα τοιοῦτον κόσμον, τόσον μέγαν, τόσον ὡραῖον, ἓνα κόσμον, εἰς τὸν ὅποιον πάντα μὲ τὴν τάξιν γίνονται βεβαίως οὐδεὶς ἄλλος ἢ το ἱκανὸς νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ κυβερνήσῃ, εἰμὴ εἰς ἀγαθὸς καὶ παντοδύναμος Θεός ».

109. Ὁ Θεός.

Πρὸς τί ζητοῦμεν τὸν Θεὸν εἰς ἔρημον κελλίον;
Μὴ ἄλλο τῆς εὐκλείας τοῦ σαφέστερον βιβλίον
υἰάσθαι ἀπὸ τὰ λαμπρὰ δημιουργήματά του:

Τὸ ἔσχατον ζωῦφιον, καθὼς καὶ ὄλ' ἡ φύσις,
τὴν παντοδυναμίαν του δὲν διηγεῖτ' ἐπίσης:

Δὲν εἶνε θρόνος του ἡ γῆ, δὲν εἶνε ὀφθαλμὸς του
ὁ διαλάμπων ἥλιος καὶ βλέμμα του τὸ θέρος
καὶ νεῦμά του ἡ ἀστραπή; καὶ τῶν ψυχῶν τὸ θάλασ;
δὲν εἶνε ἀντανάκλασις τοῦ μειδιάματός του:

Καὶ δὲν λατρεύομεν αὐτὸν μεγαλοπρεπεστέρως
θαυμάζοντες τὸν κόσμον του, τὴν πλάσιν τῆς χειρός του.

Ἄλ. Ἰ. Ραγκαῆς.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
1. Ὕμνος παιδῶν πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα)	3
Ἀγ. Βλάχου	
Α'. Κακίαι διάφοραι	3
2. Ἡ γάττα καὶ οἱ ποντικοὶ—μωρία	3
3. Ἡ χελιδὼν καὶ ἡ γάττα—θρασύτης	4
4. Ἡ τρικυμία (ποίημα) Δημῶδες	5
5. Ὁ εὐφυὲς δικαστὴς—ψεῦδος	6
6. Πίθηκος καὶ κάμηλος—φθόνος	8
7. Ὄνος καὶ κυνάριον—φθόνος	9
8. Ὁ ἐρημίτης—εὐεργεσία	10
9. Ὁ Ἀδὰμ—πλεονεξία (ποίημα)	12
Ἀλ. Ῥ. Ῥαγκαβῆ	
10. Ἀλκυονίδου ὑπερηφάνεια. Αἰλιανός	12
11. Τὸ καρφίον τοῦ πετάλου—ἀπρονοησία	13
12. Ὀδοιπόροι καὶ ἄρκτος—ρίλος ἄπιστος	14
13. Ἀλώπηξ καὶ ποιμὴν—χαρακτήρ ἄτιμος	15
14. Ἐχίδνα καὶ ἀλώπηξ—ὁ κακὸς κακὸν ἔχει	16
15. Ἡ κόρη τοῦ Ἰωάννου Γαλάτου (ποίημα)	16
Ἀλεξ. Σούτσου	
16. Τὸ πρόβατον—(φυσιογνωσία)	19
Β'. Ἀρεταὶ διάφοραι	25
17. Τὰ τέχνα τοῦ γεωργοῦ—ὀμνία	25
18. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (ποίημα) Δημῶδες	26
19. Ταῦρος καὶ καμηλοπάρδαλις—ἀλληλοβοήθεια	27
20. Κλεινίας, ὁ Πυθαγόρειος—πράϋνσις—Αἰλιανός	30
21. Τὸ Ἐρετριακὸν μαιράκιον—εὐπαιδευσία—Αἰλιανός	30
22. Κάπρος καὶ ἀλώπηξ—πρόνοια	31
23. Τὰ σωθέντα κοράσια—πρόνοια	31

24.	Ἡ Ξενιτεία—φιλοστοργία γονέων (ποίημα)	33
	Σ. Καρούδη	
25.	Τὸ πέταλον—οἰκονομία	35
26.	Ἡ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων	37
27.	Τὸ θαυματοργὸν κιβώτιον—ἐπιμέλεια τοῦ οἴκου	37
28.	Ἡ κάμηλος—συνήθεια	39
29.	Ἄλώπηξ καὶ λέων—συνήθεια	40
30.	Τὸ ἀμπέλι—φιλεργία (ποίημα) Δημῶδες	41
31.	Φωκίωνος μεγαλοφροσύνη—Αἰλιανός	41
32.	Ἐπαμεινώνδου μεγαλοφροσύνη—Αἰλιανός	42
33.	Τί θέλω—ὀλιγάρκεια (ποίημα) Ἄγγ. Βλάχου	42
34.	Ὁ βοῦς (φυσιογνωσία)	43

Γ'. Καρτερία, Ἀνδρεία, Ἡρωϊσμός 49

35.	Εὐρυδάμας ὁ πυγμαῖος—Αἰλιανός	49
36.	Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος—Αἰλιανός	50
37.	Πυθέας ὁ Αἰγινήτης—Ἡρόδοτος	50
38.	Γέλων ὁ Συρακούσιος—Αἰλιανός	51
39.	Εὐρυτος καὶ Ἀριστόδημος οἱ Σπαρτιάται— Ἡρόδοτος	52
40.	Ἡ γενναιότης τῶν Φωκίδων γυναικῶν— Πλούταρχος	53
41.	Ὁ μέγας Ἀλέξ. εἰς τοὺς Μαλλοὺς—Ἀρριανός	55
42.	Αἱ Σουλιώτισσαι ἐν Ζαλόγκῳ—Ζαχλέντης	59
43.	Ἡ σκλάβα (ποίημα) Ἀριστ. Βαλαωρίτου	61
44.	Ἡ ἥρωὶς Ἐλένη Μπότσαρη—Ζαχλέντης	63
45.	Σουλιώτισσα Δέσπω—Περραιβός	64
46.	Ἡ Δέσπω (ποίημα) Δημῶδες	65
47.	Ἀθανάσιος Διάκος—Α. Βαλαωρίτης	65
48.	Ὁ θάνατος τοῦ Διακού (ποίημα) Δημῶδες	67
49.	Ὁ Σαμουήλ—Α. Βαλαωρίτης	68
50.	Ὁ Σαμουήλ (ποίημα) Ἀριστ. Βαλαωρίτου	69
51.	Ὁ ἵππος (φυσιογνωσία)	75

Δ'. Φιλοπατρία 84

52.	Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἡ μάχη τῶν ἀλεκτρούων — Αἰλικνός	84
53.	Αἱ μητέρες τῶν Λακεδαιμονίων — Αἰλικνός	85
54.	Ὁ Σουλιώτης Τζήμας Ζέρβας	85
55.	Ὁ Λυκίδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι — Ἡρόδοτος	86
56.	Οἱ Σπαρτιάται Σπερθίας καὶ Βούλις — Ἡρόδ.	87
57.	Λάμπρος καὶ Φῶτος Τζαβέλλας	88
58.	Εἰς τὸν ἱερὸν λόγον (ποίημα) Ἀνδρ. Κάλβου	90
59.	Αἱ Σπαρτιάτιδες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Σπάρτης. — Πλούταρχος	92
60.	Ἡ ἐκσίλισσα τῶν Θηβῶν Πραξιθέα-Εὐριπίδης	94
61.	Ὁ βασιλόπαις τῶν Θηβῶν Μενουκῆς — Εὐριπίδης — (ποίημα) Λουκά Μπέλλου	96
62.	Ἡ ἡρώς τῆς Αἴψου Μαρούλα — Παπαρηγόπουλος — Προσευχή Μαρούλας (ποίημα) Ἀρ Προβελεγγίου	99
63.	Ἐμβατήριον (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	101
64.	Ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	102
65.	Φωκίωνος ἡ τελευταία παραγγελία πρὸς τὸν υἱὸν — Αἰλικνός	103
66.	Ὁ κύων (φυσιογνωσία)	103
Ε'. Τὸ κακὸν τιμωρεῖται, τὸ ἀγαθὸν βραβεύεται		112
67.	Ὁ Ῥαχώκης καὶ ὁ υἱὸς του — Αἰλικνός	112
68.	Οἱ γέρνιοι τοῦ Ἰθύκου — παροιμιολογία — Ἑλληνες — Εὐδοκία	113
69.	Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου Μακαρεὺς — Αἰλικνός	118
70.	Δάμων καὶ Φιντίας — Ἰάμβλιχος. Πορφύριος	120
71.	Αἰνεῖοι Εὐσέβεια — Αἰλικνός	125
72.	Ἄναπς καὶ Ἀμφίνομος, οἱ εὐσεβέστατοι υἱοὶ — Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι	126
73.	Μονόλογος Σωκράτους (ποίημα) Γ. Τερτσέτη	127
74.	Τὰ φθδικὰ πτηνὰ (φυσιογνωσία)	129
75.	Αἱ χελιδόνες (ποίημα) Ξεν. Ραφτοπούλου	136
Γ'. Διδάγματα τὰ ὕψιστα		137

	Σελ.
76. Τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἀπορθέγματα	137
77. Τῶν Πυθαγορείων χρυσᾶ ἔπη	139
Ζ'. Ἑλληνικὴ Μυθολογία	140
78. Ἡ κοσμογονία — Ἡσίοδος	140
79. Ἡ θεογονία — Ἡσίοδος	141
80. Ἡ Τιτανομαχία - Ἡσίοδος	142
81. Ὁ Τυφὼν — Ἡσίοδος	145
82. Ὁ Ὀλυμπος — Ὅμηρος	147
83. Ὁ Μουσηγέτης Ἀπόλλων — Ὅμηρος, Ἡσίοδος	149
84. Ὁ Πάν — Ὀμηρικὸς ὕμνος	150
85. Αἱ Νύμφαι — Ὅμηρος	151
86. Οἱ θεοί, ὁ κόσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι — Κετὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς	152
87. Ἡ Ἑλλάς (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	154
88. Ἴον τὸ εὐῶδες (φυσιογνωσία)	155
89. Τὸ Ἴον (ποίημα) Γ. Κουντούρη	158
90. Τὸ ἀγροτικὸν ἀνθύλλιον (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου	158
Η'. Ἑλληνικὴ φύσις — Φαινόμενα φυσικά	159
91. Τὸ ἔαρ — Πίνδαρος	159
92. Τὸ θέρος — Ἀλκαίος	160
93. Ὁ Κολωνός — Σοφοκλῆς	160
94. Τὰ Τέμπη — Αἰλιανός	161
95. Τριχυμία — Ὅμηρος	163
96. Ὁ κῆπος τοῦ Ἀλκίνοῦ — Ὅμηρος	166
97. Ἡ γῆ τῶν Κυκλάδων — Ὅμηρος	167
98. Ἡ θήρα τοῦ ἐν τῷ Παρνασσῷ κάπρου — Ὅμηρος	167
99. Ὁ Ἄθως (ποίημα) Πάν. Σούτσου	169
100. Τὸ ῥόδον (φυσιογνωσία)	170
101. Τὸ ῥόδον (ποίημα) Δ. Βικέλα	175
Θ'. Ὁ κόσμος	175
102. Ὁ ἥλιος — Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος	175
103. Ἡ σελήνη — Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος	17
104. Τὰ ἄστρα — Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος	17

105.	Εἰς ἐν ἄστρον (ποίημα) Ἰωάννου Καρασούτσα .	178
106.	Ἡ γῆ— Ἀριστοτέλης, Πλούταρχος	180
107.	Εἰς τὴν Ἑλλάδα (ποίημα) Ἀγγ. Βλάχου . . .	184
108.	Ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου— Ἀριστοτέλης . . .	184
109.	Ὁ Θεὸς (ποίημα) Ἀλεξ. Ῥ. Ραγκαβῆ	187

25 25 5 3 26

ΑΡΕΙΤΑ

ΑΝΝΟΥΚΑΚΗ
ΣΤΟΠΑΔΑ

Ψηφισμένη από το Ινστιτούτο Επιστημονικής Πολιτικής